

ISSN online 2457-9904

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XVI, 2016 NR.3 (44)

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

Nr. 3 (44)
Anul XVI, 2016

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r) prof. univ. dr. H. C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
Dr. Dana PERKINS, SUA
general de brigadă Bohuslav PRIKRYL, Polonia
general de brigadă Boris DÜRKECH, Slovacia
general de brigadă (r) Rudolf URBAN, Republica Cehă
colonel Gábor BOLDIZSÁR, Ungaria
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
e-mail: esiteanu@yahoo.com
Redactori
colonel (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC
e-mail: benoneandronic@yahoo.com
lector univ. dr. Diana Elena ȚUȚULANU
diana.tutuianu@yahoo.com
Cristina-Mariana TĂLPAN, talpan.cristina86@gmail.com
dr. Irina TĂTARU- CSSAS/UNAp "Carol I"

Tehnoredactor
Cristina-Mariana TĂLPAN

Tipar executat la
Tipografia Editurii Academiei
Oamenilor de Științe din România

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

*Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor,
respectând prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna
conduită în cercetarea științifică.*

COPERTA I: Valentin Tănase, Șarja de la Robănești,
ulei pe pânză
Prin bunăvoința maestrului Valentin Tănase

COPERTA II: Columna lui Traian

COPERTA IV: Valentin Tănase, Ecaterina Teodoroiu,
tempera pe carton
Prin bunăvoința maestrului Valentin Tănase

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

*Revista
de
Științe Militare*

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

ISSN online 2457-9904

Nr. 3 (44)
Anul XVI, 2016

CUPRINS

UNIUNEA EUROPEANĂ – EVOLUȚII POSIBILE ÎN URMĂTORII ZECE ANI	6
<i>Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU</i>	
UN NOU TIP DE TERORISM AMENINȚĂ SECURITATEA PLANETEI.....	18
<i>Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i>	
ATACURILE TERORISTE DE LA PARIS – O NOUĂ FORMĂ A RĂZBOIULUI HIBRID	23
<i>Cdor. prof. univ. dr. Sorin TOPOR</i>	
IMPLICAȚII ECONOMICO - SOCIALE ALE MIGRAȚIEI ROMÂNILOR ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII	35
<i>Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU</i>	
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC</i>	
STRATEGII DE SECURITATE ÎN ORIENTUL MIJLOCIU ȘI AFRICA DE NORD	42
<i>Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i>	
LOGISTICA SECURITĂȚII NAȚIONALE ÎN ERA GLOBALIZĂRII.....	46
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC</i>	
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
POLITICA ȘI STRATEGIA UNIUNII EUROPENE PRIVIND TRANSPORTURILE MULTIMODALE.....	52
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC</i>	
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	

RELEVANȚA CONCEPTULUI EXTINS DE SECURITATE PENTRU DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DE INTELLIGENCE	59
<i>Drd. Av. Manda ANTON</i>	
INSTRUMENTE DE MĂSURARE A SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE.....	64
<i>Drd. Liviu Daniel ROTARU</i>	
DESPRE LIDER ȘI CONDUCERE ÎN CONDIȚIILE PERFEȚIONĂRII PARADIGMELOR CLASICE ALE MANAGEMENTULUI SECURITĂȚII NAȚIONALE	77
<i>Drd. Daniela Georgiana GOLEA</i> <i>Drd. Andrei-Alexandru ȘTEFAN</i>	
PRINCIPALELE PUTERI EMERGENTE ȘI SECURITATEA GLOBALĂ.....	88
<i>Drd. Liviu Daniel ROTARU</i>	
TENDINȚE PRINCIPALE ÎN DINAMICA MEDIULUI INTERNAȚIONAL. 1990-2016	101
<i>Drd. Sebastian OPRESCU</i>	
CONSECINȚELE TRĂDĂRII ÎN RĂZBOIUL DE LA NISTRU	111
<i>Col. (r) conf. univ. dr. Anatol MUNTEANU</i>	
EVOLUȚII POSIBILE ALE MEDIULUI EUROPEAN DE SECURITATE ÎN PERSPECTIVA PRELUĂRII PREȘEDINȚIEI CONSILIULUI UE DE CĂTRE ROMÂNIA (IULIE - DECEMBRIE 2019).....	119
<i>Col. dr. Stan ANTON</i>	
DOCTRINE ȘI STRATEGII DE POLITICĂ EXTERNĂ ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ.....	126
<i>Drd. Sebastian OPRESCU</i>	
CELE MAI LUNGI ȘI CELE MAI SCURTE DOMNII LA DACI ȘI LA ROMÂNI.....	138
<i>Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ</i> <i>Col. (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	

<i>MAREA NEAGRĂ – RAPORT DE FORȚE</i>	145
<i>Viceamiral (r) prof. univ. dr. ing. Ion Alexandru PLAVICIOSU</i>	
<i>RĂZBOIUL INFORMAȚIONAL ÎN ERA INFORMAȚIEI</i>	152
<i>Dr. Sebastian SÂRBU</i>	
<i>SERVICIILE DE INFORMAȚII ȘI UTILIZAREA ACESTORA ÎN ÎNCEPEREA UNEI ACȚIUNI PREEMPTIVE</i>	157
<i>Drd. Av. Manda Anton</i>	
<i>PREZENTARE DE CARTE</i>	162

UNIUNEA EUROPEANĂ – EVOLUȚII POSIBILE ÎN URMĂTORII ZECE ANI

EUROPEAN UNION – POSSIBLE DEVELOPMENTS OVER THE NEXT DECADE

*Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU**

Rezumat: Autorul prezintă, pe scurt, datele principale ale istoriei construcției Uniunii Europene, care au fost țările promotoare și liderii mai importanți ale acestora. Sunt prezentate instituțiile principale ale Uniunii Europene și atribuțiile Parlamentului European. Se încearcă o descriere a dezvoltării conceptului de „Spațiu Schengen” și se relevă unele dificultăți actuale legate de criza migranților.

Așa cum se știe fiecare activitate umană are și critici. La punctul 7 sunt prezentate, sub rezerva verificării de către cititori, a unor puncte de vedere exprimate de eurosceptici și euro critici. În final sunt aduse în atenție unele aspecte ale posibilelor evoluții ale organizației în următorii ani.

Cuvinte-cheie: Uniunea Europeană, Comisia Europeană, Parlamentul European, Spațiul Schengen, România.

Abstract: The author briefly presents the landmarks of European Union history, the countries which have been promoting it and its most important leaders. Also, it outlines the main institutions of the European Union and the terms of reference of the European Parliament. It describes the ‘Schengen Space’ concept development and it reveals some current difficulties related to the migrants’ crisis.

As everybody knows each human activity has its critics. Thus, chapter 7 provides the views expressed by Euro-sceptic people, the Euro critics, which should be checked upon by the readers. Finally, the article brings to readers’ attention some aspects of possible developments of the organization in the coming years.

Keywords: European Union, European Commission, European Parliament, Schengen Area, Romania.

1. Introducere

A bordarea, în acest articol, a unor aspecte privind istoricul Uniunii Europene, prezentul destul de agitat și viitorul care se întrevide plin de provocări, poate fi de interes pentru cei care sunt preocupați de problemele majore ale organizației, dar și pentru simplii cetățeni din țările membre, inclusiv pentru cei din România.

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru în consiliul onorific al Academiei Oamenilor de Știință din România, secretar Științific al Secției de Științe Militare, tel: 0722 303 015, E-mail: mincu_constantin@yahoo.com

Începând cu anul 2008 (debutul crizei economice) și până astăzi Uniunea Europeană a fost supusă la multe încercări care, toate la un loc, au slăbit coeziunea între membrii săi și au pus la grea încercare pe liderii mai importanți, în special pe cei din Germania, Franța și Marea Britanie.

În opinia multora lipsesc liderii puternici și vizionari care să ofere perspective mai clare de dezvoltare și integrare a construcției europene, într-un mediu geopolitic tot mai complicat, atât la nivel global, cât și regional.

În aceste condiții dificile România va prelua în semestrul II/2019, Președinția Semestrială a Uniunii Europene. După Brexit este posibilă devansarea perioadei.

Precursori

- Dante Alighieri (29.05.1265 – d. 14.09.1321) în „Divina Comedie” vede o „**Europă unificată**”, aflată sub conducerea unui suveran aflat deasupra celorlalți suverani, limba comună – latina, moneda comună – florinul.

- Secolul XVII **Ducele de Sully** (1597 – șeful administrației financiare a regelui Henric al IV-lea al Franței) în „Grand Dessin” a lansat ideea unui „corp politic al tuturor statelor Europei” (pace + comerț).

- **Immanuel Kant**, în 1795, a elaborat un „Proiect de pace eternă”, bazat pe o federație de state libere, având o constituție de tip republican.

- **Victor Hugo** în 1849, spune că „*va veni o zi când vom vedea aceste două grupuri imense, Statele Unite ale Americii și Statele Unite ale Europei, unul în fața celuilalt, întinzându-și mâinile unul celuilalt peste mări, „schimbând produse, comerț, industrie, arte, genii ...”*”.

- O Europă unită a existat efectiv pe timpul Imperiului Roman (cuprindea și nordul Africii, Asia Mică, Turcia, dar și Israelul).

- **Napoleon** a încercat unificarea Europei sub autoritatea Franței, dar împotriva voinței popoarelor, ceea ce a provocat explozia naționalismelor europene.

- **Saint Simon** (1760-1825) prevedea în 1814 constituirea Europei în jurul unei alianțe Franța-Anglia, condusă de un monarh „*lider științific și politic*”¹.

- Și alți vizionari au formulat proiecte de unificare a Europei. După Primul Război Mondial, Aristide Briand, în 1929, în Adunarea Generală a Societății Națiunilor a propus să se constituie „*un fel de legătură federală*” între națiunile europene.

- **În 1944**, reprezentanții mișcărilor europene de rezistență, reuniți în Elveția, au elaborat un program european care statua că realizarea unei reuniuni de state suverane, separate prin frontiere politice și vamale este imposibilă, afirmând că doar o *federație europeană* ar putea înlătura cauzele celor două războaie mondiale.

- **În 1946, Winston Churchill**, la Universitatea din Zürich, a susținut ideea unor „**State Unite ale Europei**”, construite în jurul Franței și Germaniei, sub auspiciile Marii Britanii și ale SUA.

¹ Adrian Năstase, *Europa quo vadis?*, Editura „Monitorul Oficial”, București, 2003.

• În 1947, mai multe mișcări care militau pentru unitate europeană au format „Comitetul Internațional de coordonare a mișcărilor pentru unificarea Europei”. Primul Congres European ținut la Haga în 1948, care a reunit peste 800 de delegați din 19 țări, a formulat ideea unei **zone europene de comerț liber** și a necesității de creare a unor **instituții europene** – Un Parlament European și o curte de justiție. Richard Coudenhove Kalergi a creat mișcarea „Pan Europa”²

Etapele realizării Uniunii Europene

• Este **unanim recunoscut** că la baza înfăptuirii Uniunii Europene se află **Planul Marshall** care a creat condițiile unui sistem de cooperare economică care a permis primele proiecte de integrare europeană.

Competiția SUA versus URSS pentru Europa a accelerat eforturile SUA pentru sprijinirea politică, economică și financiară a Greciei, Turciei, Marii Britanii, Franței, Italiei și Republicii Federale Germane.

• La **12 iunie 1947**, la inițiativa Marii Britanii și a Franței a avut loc la Paris o conferință care s-a finalizat cu constituirea unui „Comitet European de Cooperare Economică (CECE)”, ce a avut menirea de a realiza un studiu privind necesitățile europene de import din zona dolarului. Studiul a fost aprobat în conferința din 22 septembrie 1947 și a fost transmis în SUA.

• La **3 aprilie 1948**, președintele SUA a semnat „Legea asistenței externe (Foreign Assistance Act)” prin care era susținut „Programul de Recuperare Europeană”. În acest fel a demarat oficial **Planul Marshall**. A fost creată Administrația de Cooperare Economică (CECA), agenția federală pentru organizarea ajutorului, aceasta funcționând până la 30 septembrie 1951.

• La **16 aprilie 1948** s-a semnat la Paris convenția constitutivă a **Organizației Europene de Cooperare Economică (OECE)**, ca agenție europeană a Planului Marshall, având ca membri fondatori 16 state europene: Austria, Belgia, Danemarca, Franța, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Portugalia, Marea Britanie, Suedia, Turcia, Republica Federală Germania și Spania. SUA și Canada au fost admise ca membri asociați, iar Iugoslavia a primit Statut de observator³. Ajutorul dat de SUA Europei, între 1949 și 1961 a fost de peste 30 miliarde de dolari.

• **Startul** construcției europene a fost dat de ministrul de externe francez **Robert Schuman** care, la 9 mai 1950, într-un discurs, la aniversarea a 5 ani de la victoria asupra fascismului, a propus crearea unei **înalte autorități** supranaționale, care să dirijeze producția și desfacerea oțelului și cărbunelui în Europa. În baza propunerii lui Schuman se afla **planul elaborat de Jean Monnet**. Ideea era mai veche și fusese lansată de **Konrad Adenauer**, cancelarul democrat-creștin care a reconstruit Germania după cel de-Al Doilea Război Mondial.⁴

² Ion Ignat, *Uniunea Europeană – de la Piața Comună la moneda unică*, Editura Economică, București, 2002.

³ Ibidem, p. 14-19.

⁴ Adrian Năstase, *op. cit.*, p. 28.

• **La 16 aprilie 1951**, la Paris, Franța, Germania, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg au semnat „**Tratatul instituind Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO)**”, intrat în vigoare la 23 iulie 1953.

• **La 26 mai 1952**, aceleași 6 state fondatoare CECO au semnat „**Tratatul instituind Comunitatea Europeană de Apărare (CEA)**”, sub forma unei organizații supranaționale cuprinzând un **Comisariat**, un **Consiliu de Miniștri**, o **Curte de Justiție** și o **Adunare Parlamentară**. Acest tratat CEA nu a mai fost pus niciodată în aplicare urmare a faptului că, în 1954, Adunarea Națională Franceză nu l-a ratificat.

• **În 1953 Adunarea Parlamentară a CECO** a elaborat un proiect de tratat privind **o comunitate politică**. Comunitatea Europeană astfel înființată avea competență generală în domeniile politicii economice, al securității și politicii externe, urmând ca în doi ani să absoarbă CECO și Comunitatea Europeană de Apărare.⁵

• **Conferința la nivel înalt de la Messina (Italia)** din 1955 a decis ca viitorul cooperării europene să se bazeze pe integrarea economică și, în special, pe realizarea unei piețe comune între statele membre. În acest scop a fost constituit un comitet interguvernamental, condus de ministrul de externe al Belgiei, Paul-Henri Spaak. Raportul întocmit de acest comitet a stat la baza proiectului de **Tratat pentru înființarea Comunității Economice Europene (CEE)**.

• **În 1957, la Roma**, au fost semnate **Tratatul instituind Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Tratatul instituind Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA) sau Euratom**.

• **Prin Tratatul de la Bruxelles**, din 8 aprilie 1965, cunoscut sub numele de **Tratat de fuziune**, s-a realizat unificarea executivelor celor 3 comunități (cele 3 Consilii de Miniștri ale CEE și CEEA) și a Înaltei Autorități (CECO), acestea fiind înlocuite cu un Consiliu de Miniștri și o Comisie.

• **Urmare a summit-ului de la Paris**, din decembrie 1974, începând cu anul 1975, șefii de state sau de guverne s-au reunit de trei ori pe an, în cadrul **Consiliului European** (acesta este un alt organism decât Consiliul Europei), pentru definirea liniilor politice generale ale Comunității.

• **În anul 1976**, „Consiliul” a aprobat condițiile pentru alegeri directe pentru Parlamentul European, și s-a semnat „**Actul privind alegerea reprezentanților Adunării prin sufragiu universal direct**”. Primele alegeri au avut loc în iunie 1979.

• **În 1985, Lordul Cockfield**, comisarul european pentru **Piața Internă**, a dat publicității **Carta Albă**, document care a pus bazele unui program legislativ, în vederea realizării pieței interne, obiectiv propus să se realizeze până la 31 decembrie 1992.

• **În anul 1986**, prin **Actul Unic European (AUE)**, care a încorporat Carta Albă, s-a făcut prima mare reformă a **Tratatelor Comunităților**. AUE a avut ca obiectiv finalizarea așa-numitei piețe interne, definită ca „**o zonă fără frontiere interne în care este asigurată libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului**”. Tratatul a intrat în vigoare în 1987.

⁵ Ibidem, p. 35.

• **Au fost stabilite „Prevederile majore ale Actului Unic European”,** printre care se menționează „*Declarația că piața internă a CE urma să fie completă până la 31 decembrie 1992 și că toate barierele care mai existau în calea comerțului intracomunitar urmau să fie înlăturate*”⁶.

• **La 7 februarie 1992** s-a semnat „**Tratatul de la Maastricht**”, convenit în decembrie 1991 când s-a stabilit cadrul realizării Uniunii Economice și Monetare, și care, a intrat în vigoare **în noiembrie 1993, cunoscut ca Tratatul asupra Uniunii Europene (TUE)**. Acesta și-a definit o serie de obiective⁷

Formele de cooperare instituite prin TUE sunt structurate de **3 piloni**:

- cele trei comunități europene: CECO, CEE și EURATOM;
- politica externă și de securitate comună (PESC);
- justiția și afacerile interne (JAI).

• **În 1995** a avut loc o nouă extindere – Austria, Finlanda și Suedia.

• **Pregătirea extinderii prin includerea țărilor din centrul și estul Europei** a fost încredințată unei noi **Conferințe Interguvernamentale (CIG)**, sub președinția italiană. **CIG** a avut ca obiectiv revizuirea **Tratatului de la Maastricht**. Finalizarea a avut loc prin **Tratatul de la Amsterdam**, semnat în octombrie 1997 și care a intrat în vigoare la 1 mai 1999 (au fost stabilite importante obiective pentru consolidarea și extinderea **Uniunii**).

• **După adoptarea Tratatului de la Amsterdam** au formulat cereri de aderare România, Cehia, Slovacia, Ungaria, Polonia, Bulgaria, Slovenia, Estonia, Letonia și Lituania. Cu privire la aceste cereri **Comisia** a adoptat **Agenda 2000**.

• **O nouă modificare a tratatului privind Uniunea Europeană**, a Tratatelor care instituie Comunitățile Europene și unele acte asociate a avut loc prin **Tratatul de la NISA din 7-11 decembrie 2000** intrat în vigoare în ianuarie 2003. Tratatul s-a concentrat pe o extindere fără precedent și stabilirea unor noi obiective majore.

• **Deoarece nici tratatul de la NISA** nu a putut rezolva problemele cu care se confruntă construcția comunitară, prin **Declarația de la Laeken**, din 2001, a fost instituită **Convenția europeană** care a avut ca scop redactarea unui text constituțional care să răspundă, în mod real, nevoilor comunității europene.

• **La 28 februarie 2002** la Bruxelles, **Convenția europeană** a reunit reprezentanții a 28 de state (incluzând Turcia), ai Comisiei Europene și Parlamentului European. A fost adoptat proiectul noului **Tratat Constituțional**.

• **La 29 septembrie 2003**, Consiliul de Afaceri Generale și Relații Externe, alcătuit din miniștri de externe ai statelor membre, a decis convocarea CIG la data de 4 octombrie 2003. **România**, Bulgaria și Turcia au participat cu statut de observator. Datorită divergențelor apărute între participanți proiectul nu a putut fi adoptat.

Urmare a unor formule de compromis, acceptate de toți participanții, a fost posibilă încheierea CIG la Consiliul European din 18 iunie 2004 prin adoptarea proiectului de **Tratat Constituțional**, care, din motive istorice, **a fost semnat la Roma, la 29 octombrie 2004**. Denumirea completă a Tratatului este „**Tratatul de instituire a unei Constituții**”

⁶ Steven McGiffen, *Uniunea Europeană, Ghid Critic*, Editura „Monitorul Oficial”, 2007, p. 8.

⁷ Marin Voicu, *Drept comunitar – teorie și jurisprudență*, Editura Ex. Ponto, Constanța, 2002.

pentru Europa” (numit și **Constituția de la Roma**). Sunt incluse multe schimbări de esență. Respinsă de Franța și Olanda, a trebuit un nou compromis.

- **Soluția a venit din partea Germaniei** care a deținut președinția Consiliului de Miniștri al Uniunii Europene în semestrul I al anului 2007 și a constatat în adoptarea, la Lisabona, a unui **Tratat de reformă al Uniunii Europene** (Documentul este important și merită o atenție aparte din partea celor interesați).

Tratatul a fost aprobat mai întâi în reuniunea informală a Consiliului European din 13 octombrie 2007 de la Lisabona și apoi în ședința Consiliului European din 13 decembrie 2007 de la Lisabona.

Tratatul de la Lisabona a fost respins de Irlanda, fapt care a pus sub semnul întrebării adoptarea sa. Referendumul a fost reluat și, la data de 3 octombrie 2009, 67,3% dintre irlandezi au votat în favoarea Tratatului de la Lisabona. Unele probleme au fost și cu Regatul Unit, Polonia și Cehia.

- **La 1 ianuarie 2007 are loc aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană.**

Aderarea României la Uniunea Europeană

- **România a avut** legături cu Uniunea Europeană înainte de 1989. În anul 1980 s-a semnat un Acord pentru crearea **Comisiei mixte România - UE**.

- **În anul 1993 s-a semnat Tratatul de asociere între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte**, care a intrat în vigoare la 1 februarie 1995, pentru o perioadă de 5 ani, fiind prelungit ulterior cu încă 5 ani. Tratatul stabilea o serie de obiective politice, economice, financiare, culturale și de altă natură.

- **Prin semnarea Tratatului din 25 aprilie 2005, România a trecut de la statutul de „stat candidat” la statutul de „stat în curs de aderare”.**

- În vederea aderării până la 1 ianuarie 2007 România a fost supusă unui proces de monitorizare. Primul raport de monitorizare a fost publicat de Comisie în data de 25 octombrie 2005. În 2006 au mai fost două rapoarte. **Raportul Moscovici prezentat Parlamentului European la 29 noiembrie 2006**, a recomandat primirea României în UE, care a avut loc, așa cum s-a preconizat, la 1 ianuarie 2007.

Instituțiile Uniunii Europene

- **Diversele comunități și structuri înființate** începând cu anul 1947, au evoluat în timp, până la situația de astăzi.

- **În prezent, instituțiile politice ale Uniunii Europene sunt:**

- **Parlamentul European;**
- **Consiliul European;**
- **Consiliul de Miniștri ai UE (denumit uzual Consiliul);**
- **Comisia Uniunii Europene;**
- **Curtea Europeană de Justiție;**
- **Curtea Europeană de Conturi;**
- **Controlul European pentru Protecția Datelor;**

- Banca centrală Europeană;
- Banca Europeană de Investiții (BEI).

Particularitățile acestor instituții nu permit încadrarea lor precisă, potrivit separației puterilor statului (legislativă, executivă și judecătorească).

Înțelegerea corectă a atribuțiilor și structurii instituțiilor politice necesită, pentru cei interesați, un studiu aprofundat asupra documentelor de bază, ușor de găsit pe site-urile UE, Parlamentului României și Guvernului României.

În acest articol ne rezumăm la Parlamentul European.

Parlamentul European reprezintă, în viziunea Tratatului de la Roma, din 1957, „*popoarele statelor reunite în cadrul Uniunii Europene*”.

Primele alegeri directe pentru Parlamentul European au avut loc în iunie 1979. Numărul de mandate este repartizat pe țări, în funcție de mărimea acestora.

Începând cu 2004, 338 milioane de alegători din cele 25 de state membre ale Uniunii Europene își aleg cei 732 de reprezentanți în Parlamentul European (această cifră a fost stabilită prin Tratatul de la Nisa, intrat în vigoare la 1 februarie 2003).

Legitimată prin vot universal direct și ales pentru un mandat de 5 ani, Parlamentul European și-a sporit continuu influența și puterea prin intermediul unei serii de tratate. Acestea, în mod special Tratatul de la Maastricht din 1992 și Tratatul de la Amsterdam din 1997, au condus la transformarea Parlamentului European dintr-un organism pur consultativ într-un parlament cu puteri legislative similare celor exercitate de parlamentele naționale.

Prin Tratatul de la Nisa, intrat în vigoare la 1 februarie 2003, s-a stabilit un număr maxim de 732 de membri ai Parlamentului.

Cum funcționează Parlamentul European:

Parlamentul European este singura institutie comunitară ale cărei ședințe și deliberări sunt publice. Dezbaterile, avizele și rezoluțiile acestuia sunt publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.

Președintele reprezintă Parlamentul la evenimentele cu caracter oficial și în relațiile internaționale, prezidează sesiunile plenare ale Parlamentului precum și întâlnirile Biroului și ale Conferinței Președinților.

Biroul este organul de reglementare în ale cărui atribuții intră bugetul Parlamentului și problemele administrative, organizatorice și de personal.

Conferința Președinților reunește Președintele Parlamentului și președinții grupărilor politice și este organul politic al Parlamentului. Conferința Președinților stabilește ordinea de zi a ședințelor plenare, fixează calendarul activităților desfășurate de organismele parlamentare și stabilește competențele comisiilor și delegațiilor parlamentare, precum și numărul membrilor acestora.

Parlamentul are trei funcții esențiale:

- alături de Consiliul Uniunii Europene, are atribuții legislative, adică adoptă legislația Uniunii (regulamente, directive, decizii). Participarea sa la procesul legislativ contribuie la garantarea legitimității democratice a textelor adoptate;

- împarte autoritatea în domeniul bugetar cu Consiliul Uniunii Europene, prin urmare poate modifica cheltuielile bugetare. În ultimă instanță, adoptă bugetul în întregime;

• exercită un control democratic asupra Comisiei. Aprobă desemnarea membrilor Comisiei și are dreptul de a cenzura Comisia. De asemenea, exercită un control politic asupra ansamblului instituțiilor.

Sediul Parlamentului European este la Strasbourg, unde se țin ședințele o săptămână în fiecare lună. Unele ședințe se țin la Bruxelles, iar Secretariatul General se află în Luxemburg.

Istoricul și dezvoltarea conceptului de spațiu SCHENGEN

• **La data de 14 iunie 1985**, Belgia, Olanda, Luxemburg, Germania și Franța au semnat un Acord lângă localitatea luxemburgheză Schengen (care a dat denumirea documentului și ulterior, a spațiului format din statele membre). **Acesta a fost numit și Schengen I.**

• Scopul „**Acordului între Statele Uniunii Economice Benelux al R.F. Germania și al Republicii Franceze privind eliminarea graduală a controalelor la frontierele comune**” era eliminarea controalelor la frontierele interne și armonizarea controalelor la frontierele externe. În prezent 25 de state europene sunt membre depline ale Acordului Schengen. Lipsesc România și Bulgaria.

• **La data de 19 iunie 1990 se semnează Convenția de aplicare a Acordului de la Schengen, sau Schengen II.** Prin document se clarifică în mod unitar o serie de termeni, regimul de vize, problemele poliției și ale securității spațiului, se definește Sistemul Informatic Schengen (SIS), transportul și circulația mărfurilor și protecția datelor cu caracter personal. Totodată, se instituie un **Comitet Executiv**, a cărui misiune generală este de a asigura aplicarea corectă a Convenției.

• **În 2005 se aprobă Tratatul de la PRUM (Schengen III)**, intrat în vigoare în 2007. Tratatul se concentrează, în principal, asupra îmbunătățirii schimbului de date dintre autoritățile de aplicare a legii din statele semnatare și acoperă trei domenii reglementate de legislația europeană: terorismul, criminalitatea transfrontalieră și migrația ilegală.

• **Potrivit articolului 4 al Protocolului** cuprins în Tratatul de aderare a României și Bulgariei la Uniunea Europeană, pentru cele două state dispozițiile acquis-ului Schengen, care au fost integrate în Codul Uniunii Europene, precum și actele care se întemeiază pe acesta sau care sunt conexe acestuia, enumerate în **anexa II din Protocol**, precum și orice alte noi acte de acest fel adoptate înainte de data aderării, sunt obligatorii și se aplică în România și Bulgaria de la data aderării, fapt ce va fi concretizat printr-o decizie unanimă a Consiliului Uniunii Europene de a elimina controalele la frontierele interne.

România continuă să aibă probleme cu integrarea în spațiul Schengen din motive politice (prestația Parlamentului și a partidelor) juridice și funcționarea statului de drept și din cauza corupției, încă generalizate.

Euroseptici și Euro critici

În pofida eforturilor unor lideri europeni de a consolida Uniunea Europeană, în toate componentele sale (politic, economic, financiar, comerț, infrastructură, transport, social și drepturile omului) numărul eurosepticilor și euro criticilor a început să crească

după debutul crizei economice în 2008 și s-a accentuat după „*invazia musulmană*”, care a început în anul 2015.

Întrun număr de țări membre UE cum sunt Marea Britanie, Irlanda, Polonia, Republica Cehă, Finlanda, Grecia și altele, numărul euroscepticilor a ajuns la paritate cu cel al adeptilor integrării, din ce în ce mai substanțiale a Uniunii, în sensul ajungerii într-un viitor cât mai apropiat la „**Statele Unite ale Europei**”.

Premierul Marii Britanii, David Cameron, a declarat recent că dacă țara sa va rămâne în UE după referendum (iunie 2016), aceasta nu va fi niciodată parte a unui superstat și nu va adopta moneda euro.

Sunt și alți lideri din țările Uniunii Europene care se pronunță împotriva integrării politice de genul „**Statele Unite ale Europei**” și împotriva excesului de reglementări care provin de la uriașul aparat birocratic de la Bruxelles (aproximativ 54 000 de funcționari angajați de Comisia Europeană).

Sunt vehiculate (cu destule argumente și dovezi) și unele teorii ale conspirației, care, ar implica actori din umbră ai creării Uniunii Europene:

- **la baza conceptelor**, tratatelor și a altor documente fondatoare, începând cu anul 1947, ar sta interesele marilor corporații din „*Cartelul Petrolului și Medicamentelor*”, precum și marile grupuri financiare din Germania, Franța și Marea Britanie. Aceste corporații și grupuri și-ar fi impus agenda prin politicienii importanți cumpărați, fără nici un fel de scrupule;

- **se afirmă** că, de fapt, Uniunea Europeană este o dictatură în care Parlamentul European (singura instituție cu membri aleși direct de cetățenii statelor membre) joacă un rol decorativ, fără puterea de a controla Comisia și pe Președintele acesteia;

- „**Maestrul arhitect**” al UE a fost **Walter Hallstein (1901-1982)**, un avocat puternic din Germania nazistă, cu un trecut destul de controversat. În perioada 1958-1967 Hallstein a fost numit primul președinte al așa-numitei Comisii Europene și a condus, în primii zece ani decisivi, în numele intereselor Cartelului;

- **deoarece uneltele cheie** ale „Cartelului” pentru ași asigura viitorul control asupra Europei au fost **patentele**, Hallstein a ales ca mâna sa dreaptă, un expert în legea patentelor, pe numitul **Carl Friedrich Ophuels**, care, în timpul regimului nazist a fost expertul conducător al importanței „*Curți a Patentelor din Frankfurt*” (Germania), unde se afla sediul cartelului I.G. Farben, al industriilor chimice din țările ocupate ale Europei;

- **Asupra fostului Cancelar german** Helmut Kohl, actualului Cancelar Angela Merkel și fostului Președinte francez Nicolas Sarkozy planează serioase suspiciuni privind apartenența acestora la interesele „*Cartelului*”;

- **Se consideră** că politicienii care, la 13 decembrie 2007, au semnat „**Tratatul de la Lisabona**” au dat, de fapt, întregul continent pe mâna „Cartelului”. Între aceștia a fost și Președintele României, de atunci, Traian Băsescu;

- **Funcționarii de rang înalt** ai UE, începând cu Președintele Comisiei Europene sunt numiți numai cu acordul direct al Germaniei, Franței și Marii Britanii. Celelalte țări au un rol marginal, iar noile state membre ale Uniunii Europene nu au nici un rol.

- **La corul euro criticilor** se adaugă cei nemulțumiți de politicile de admisie din spațiul european a unui număr uriaș de emigranți musulmani (mai ales prin politica,

considerată de mulți observatori ca fiind iresponsabilă, a Cancelarului german Angela Merkel). Din acest motiv Spațiul Schengen este pus în pericol. Multe țări construiesc garduri de sârmă ghimpată la frontiere, campioană fiind Ungaria;

• **Analiști eurosceptici și euro critici** din multe țări europene, inclusiv din România consideră că „**atunci când nu mai ai frontiere, nu mai ai monedă națională, nu mai ai armată, ți-au distrus industria și agricultura, sistemul de învățământ și sănătate, ți-au furat toate resursele și ești obligat să te supui legilor comunității europene, ești deja cucerit**”.

La acest capitol „eurosceptici și euro critici” sunt sute de lucrări care pot fi găsite în surse publice (cărți, articole, ziare, internet etc) și care, ar merita să fie studiate, fără părtinire, luând fiecare ce crede de cuviință că este corect. În orice caz, semnele de întrebare asupra trecutului, prezentului și viitorului Uniunii Europene sunt tot mai numeroase – venind atât din partea unor lideri politici cât și din partea multor cetățeni ai Europei.

Evoluții posibile ale Uniunii Europene în următorii zece ani

Studierea unor lucrări, declarații și luări de poziție ale principalilor actori în construcția europeană merg de la scenariul optimist privind realizarea într-un termen relativ scurt a unei integrări politice depline în așa numitele „**Statele Unite ale Europei**”, până la variante unei disoluții din ce în ce mai accentuate, datorită unui complex de factori de ordin politic, economic, financiar, social și cultural. În acest moment este dificil de apreciat care curent are șanse de reușită.

Totuși, cred că se impune o inventariere a unor cauze care au slăbit coeziunea în UE:

- existența unei structuri nedemocratice și netransparente privind luarea deciziilor, precum și menținerea unui rol marginal pentru Parlamentul European;
- se manifestă practic dictarea unor decizii care-i afectează pe toți de către Germania și Franța, la care se asociază uneori și alte state europene mai importante;
- nerezolvarea dificultăților economico-financiare apărute odată cu criza din 2008-2012;
- impunerea de facto a unei Europe cu două viteze, prin adâncirea faliei dintre țările vest-europene și cele din Europa Centrală și de Est;
- excesul de birocrăție și de reglementări care au speriat mediul de afaceri, dar și pe cetățenii obișnuiți;
- slăbirea solidarității între statele europene și afirmarea unor interese naționale, în detrimentul prevederilor tratatelor și principiilor fondatoare ale UE (a se vedea cazul Marii Britanii, dar și a altor țări);
- punerea sub semnul întrebării a existenței și extinderii spațiului Schengen datorat crizei migrațiilor și reluării controalelor la frontierele interne ale UE;
- existența unor relații politice, economice și financiare cu țări nemembre ale Uniunii Europene (în special cu Federația Rusă) cu afectarea intereselor celorlalte state membre, neglijând interesul comun (exemple Germania, Franța, Italia, Grecia și Ungaria);

- abordarea complexului dosar al energiei din perspectivă pur națională, după principiul „fiecare pentru el” (a se vedea cazul „Nord-Stream”);
- abandonarea în ultima vreme a țărilor din vecinătatea UE - Republica Moldova, Ucraina și Georgia (probabil pentru a menaja Rusia);
- apărarea în exces a intereselor corporațiilor multinaționale în detrimentul companiilor mai mici și al cetățenilor;
- ieșirea Marii Britanii din UE adâncește criza și creează condiții pentru alte defecțiuni.

Modul cum Uniunea Europeană va răspunde la cauzele care au slăbit-o ca organizație (se mai pot adăuga multe altele) va da sensul evoluției – integrare mai strânsă sau disoluție.

Ce „Uniune” va fi în semestrul II/2019 (sau mai devreme) când România va prelua Președinția semestrială a organizației rămâne de văzut. Oricum, din experiența anterioară rezultă că președinția statelor mai mici nu a putut influența în nici un fel evenimentele importante, acestea fiind apanajul puterilor principale (Germania, Franța și Marea Britanie).

BIBLIOGRAFIE

- Tratatele institutive;
Tratatul privind Uniunea Europeană;
Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene;
Academia Română, Institutul de cercetări juridice, *Integrarea Europeană și dreptul românesc*, București, 2006;
BĂRBULESCU Iordan Gheorghe, *UE – de la național la federal*, Editura Tritonic, București, 2005;
DACIAN Cosmin Dragos, *Uniunea Europeană*, Editura C.H. Beck, București, 2007;
IGNAT Ion, *Uniunea Europeană – de la Piața Comună la moneda unică*, Editura Economică, București, 2002;
McGiffen Steven, *Uniunea Europeană, Ghid Critic*, Editura „Monitorul Oficial”, 2007;
NĂSTASE Adrian, *Europa quo vadis? – spre o nouă Europă unită*, Editura „Monitorul Oficial”, București, 2003;
VOICU Marin, *Drept comunitar, Teorie și jurisprudență*, Editura Ex Ponta, Constanța, 2002;
www.eurlex.europa.eu
www.infoeuropa.ro
www.europarl.europa.eu
www.consilium.europa.eu
<http://ec.europa.eu>
căutare cu motorul Google – „istoricul Uniunii Europene”

www.dw.com/ro
www.flux24.ro
www.agerpres.ro/externe/2013/10/16europa-4
www.digi24.ro/Emil+Hurezeanu
căutare cu motorul Google – „Euroseptici și euro critici”
www.profit-over-life.org

UN NOU TIP DE TERRORISM AMENINȚĂ SECURITATEA PLANETEI

A NEW KIND OF TERRORISM THREATENS THE SECURITY OF THE PLANET

*Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU**

Rezumat: Statul Islamic (ISIS) – un nou tip de terorism care amenință planeta.

Statul Islamic a devenit placa turnantă pentru terorismul global – în condițiile în care populația musulmană a depășit 1,6 mld. de oameni.

Statul Islamic, criza migrației excesive spre occident, schimbările inevitabile din Orientul Mijlociu și Nordul Africii sunt subiecte fierbinți pentru lumea modernă.

Cuvinte-cheie: Stat Islamic (ISIS); terorism; securitatea planetei; Orientul Mijlociu.

Abstract: The Islamic State (ISIS); - a new type of terrorism that threatens the planet.

The Islamic State became the turning point for global terrorism – given the fact that Muslim population has exceeded 1.6 billion people.

The Islamic State, the crisis of excessive migration to the West, the inevitable changes in the Middle East and North Africa are hot topics for the modern world.

Keywords: Islamic State (ISIS); terrorism; security of the planet; Middle East.

Multitudinea de atentate teroriste care a avut loc numai în decursul anului 2015, în toate zonele lumii, dar mai ales în Europa; începând cu cel de la Paris din 07.01.2015 și încheiată tot la Paris cu cel din 13.11.2015 – ce a avut urmări deosebit de grave – 132 de morți și peste 250 de răniți, continuând cu atentatele teroriste din Belgia, Danemarca (la Copenhaga), Cehia, Tunisia, Suedia, Turcia (la Ankara și Istanbul), Afganistan (la Kabul), Liban (la Beirut), Siria, lista putând continua, demonstrează sporirea amenințărilor la adresa securității întregului mapamond.

Predicțiile futurologilor din domeniu, Alvin Toffler, George Friedman, James Canton s-au adevărat în cea mai mare măsură, respectiv, un viitor extraordinar de dinamic, turbulent și multidimensional, esențiale fiind securitatea globală și terorismul. Concluzia ar fi că populația planetei nu este pregătită pentru a face față viitorului, a amenințărilor asimetrice – teroriste.

* Universitatea Bioterra, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: xwx52@yahoo.com

„Oamenii să fie conștienți că în lumea după 11 septembrie, securitatea va fi o marfă prețioasă, care trebuie îngrijită, protejată și administrată astfel dacă vrem să supraviețuim.”¹

Nu există nici o politică sau strategie actuală de combatere universal valabilă, aplicabilă pentru democrații – astfel, fiecare combatere a terorismului își are propriile caracteristici unice. Numai respectarea statului de drept, a libertăților civile – nu conduce la combaterea fenomenului terorism.

Statele au dezvoltat tactici de reacție rapidă, echipe de elită, combaterea țintelor unice, importante, cu drone perfecționate (SUA și Israel), cu infiltrări în organizații, cu tăierea surselor de finanțare, colaborări și schimburi de informații în domeniu etc.

Cele mai multe strategii de combatere a terorismului s-au dovedit mai puțin eficiente, avându-se în vedere evoluția fenomenului terorist din prezent și din perspectivă.

Astfel, după uciderea în mai 2011 a emirului Osama Bin Laden, împușcat în complexul rezidențial din Abbottabad din Pakistan, de către Forțele Speciale SEAL și CIA, organizația teroristă Al Qaeda a fost depășită de o altă organizație teroristă – partea mult mai dură desprinsă din aceasta – Statul Islamic (din Siria și Irak) – ISIS.

Imaginea pe care voia să o ofere Bin Laden despre el însuși era de un luptător zelos pentru libertate și care i-a mobilizat pe fundamentaliștii islamici din toată lumea într-o forță de luptă capabilă să distrugă, „malefica” civilizație occidentală, după cum afirma chiar emirul.

Planul Al Qaeda, pe o perioadă de douăzeci de ani (2001 – 2020) era să se ajungă la victoria finală, prin etapele: 2001 – 2003 *Trezirea*; 2003 – 2006 *Descoperirea*; 2006 – 2010 *Ascensiunea*; 2010 – 2013 *Preluarea puterii*; 2013 – 2016 *Nașterea Califatului*; 2016 – 2020 *Victoria finală*.²

Emirul Bin Laden nu a reușit să-și împlinească visul, însă Statul Islamic (ISIS) a ajuns în scurt timp – la sfârșitul lunii iunie 2014 să declare constituirea „Califatului Islamic”.

De fapt Statul Islamic este opera, „planul macabru” al unui ofițer irakian din serviciile secrete ale lui Saddam, Hoji Bakr, după invadarea Irakului de către trupele aliate conduse de SUA, rămas fără slujbă, a creat un grup terorist în Siria care urma să atace Irakul cucerit, cu numele Statul Islamic din Irak condus de Abu Musab al-Zarqawi, după care se urmărea fuzionarea cu Al Qaeda din Irak având drept rezultat proclamarea ISIS, Statul Islamic din Irak și Levant.

Revista germană Der Spiegel menționează că: etapele de creare ale Statului Islamic; metodele de construcție a acestuia; modul cum a cucerit în trei ani un teritoriu mai mare decât suprafața Marii Britanii, o parte mare din Irak și Siria; părți mai mici din Iordania și Liban, aveau drept rezultat apariția Statului Islamic ce devenea astfel, cea mai bogată organizație teroristă din lume. Mulți adepți din Occident ajung să i se alăture neîncetat, se folosește de o propagandă abilă, profesionistă, se profită de o comunitate internațională amorțită și de multe erori ale occidentalilor, se beneficiază de o finanțare prețioasă din

¹ James Canton, *Provocările viitorului*, Ed. Polirom, București, 2010, p. 246.

² Publicația Panorama, Italia, din 27.09. 2006 – Marco De Martino.

partea unor state arabe din zonă, începând cu Arabia Saudită; alte finanțări la care ne vom referi în continuare și iată cum acest stat capătă o audiență globală prin teroare, cu un proiect de stat, aparent bine încheiat spre deosebire de Al Qaeda.

De asemenea:

- metodele de construcție de organizație sunt diferite;
- a cucerit un teritoriu față de Al Qaeda care are în plan atacarea statelor occidentale și înlăturarea conducerilor corupte din statele musulmane;
- a anihilat opoziția;
- ISIS nu este doar o organizație teroristă – ci tinde spre a fi și o organizație politică, adoptând și exploatând din plin conjunctura în beneficiul său;
- a câștigat legitimitate recunoscută;
- a întemeiat Califatul, visul etern al musulmanilor;
- a dus un război informațional cu rezultate deosebite;
- a condamnat Al Qaeda că s-a abătut de la ideologia lui Bin Laden;
- s-a folosit și de metode dure pentru a induce frica, teama, precum: decapitarea occidentalilor, incendierea pilotului iordanian, uciderea, pe o plajă, a creștinilor coști, crucificări, oameni îngropați de vii ș.a. – au adus repulsie, oroare și teamă;
- a interzis fumatul și camerele de filmat;
- a instituit multe interdicții pentru femei;
- „noua credință” – obligatorie; cine se opune este executat, contrar Coranului;
- Abu Bakr al-Baghdadi vrea să fie asemănat cu Mollahul Omar din Al Qaeda.

Pe lângă sponsorizările de la statele din zonă, ISIS s-a folosit și de bogatele câmpuri de petrol cucerite din Siria de Est (2 mil. \$/zi), de banii obținuți din jefuirea băncilor siriene și irakiene, de banii celor bogați din Golful Persic.

În ciuda „tratamentului” barbar aplicat, ISIS a transmis zonei și lumii întregi un mesaj pozitiv pentru musulmani:

- reînnoirea Califatului;
- o Nouă Epocă de Aur a Islamului;
- stabilitate în Orientul „dezordonat” (Siria, Irak, Libia, Egipt etc);
- Califatul (ISIS) s-a materializat în prima zi a Ramadanului din 2014, deci o zi simbolică pentru toți musulmanii și multășteptată;
- s-a ocupat de administrarea problemelor teritoriului cucerit și nu de jefuit;
- a stabilit cantine volante;
- a astupat gropile din drumuri;
- dezvoltarea unei rețele de electricitate pentru populație – un trai decent într-un stat;
- s-a ajuns la un fel de consens popular, foarte important pentru un stat în haosul din zonă; dar mai ales că nu a prădat totul, ci a încercat să și construiască, să introducă o ordine firească;
- a dat un mesaj pentru toți tinerii musulmani nemulțumiți de conducerea statelor, lipsiți de drepturi și o corupție excesivă – cauza Revoluțiilor Arabe;
- a excelat în propagandă;
- visul lui Al-Baghdadi – Noul Califat s-a împlinit;

- îmbunătățirea condițiilor de viață ale musulmanilor;
- se dorește anexarea Iordaniei și a Israelului pentru a se ajunge la vechile frontiere ale Califatului secular.

Se poate aprecia că terorismul islamic a devenit mai puternic și a intrat în domeniul construcției naționale.

Prin măsurile luate de ISIS a depășit pe Bin Laden în lumea afacerilor, știut fiind faptul că acesta a investit bani în drumuri, poduri, deci în infrastructură (Sudan), bănci, firme de construcții, pescuit etc.

ISIS posedă o avere de peste 2 mld. \$, întrecută fiind doar de OEP (cu ani în urmă) care avea 8-14 mld. \$.

ISIS s-a remarcat prin „*îndrăzneală*” militară, manipulare (în toate domeniile), programe sociale, construcție națională, Califat.

Așadar ISIS, sub conducerea lui Abu Bakr al-Baghdadi a devenit un model de succes al terorismului islamic – dezvoltând deci un nou tip de terorism. Astfel în numai trei ani, ISIS a reușit, prin metode brutale, dure, oribile, îmbinate cu cele de înțelegere, viziune, să realizeze reconstrucția Califatului. Al-Bgdhdadi pretinde că este descendentul direct al profetului Mahomed, el provenind dintr-o familie religioasă, cu frați, unchi școlii; față de toți ceilalți conducători.

Al-Baghdadi a fost imam în Bagdad, capturat de trupele SUA și eliberat după aproape un an, dintr-un lagăr de detenție...; de ce?

Până la Azzam, nici un alt lider religios musulman nu a mai fost pregătit ca Al-Baghdadi, exceptând pe Said Qutb și Maududi.

Interesant este că ISIS nu a cucerit nimic de la Assad, ci s-a luptat cu rebelii și alte grupuri jihadiste pentru crearea propriilor enclave. Astfel Frontul Islamic și Armata Siriană Liberă sunt inamicii lui ISIS.

Rusia înarmează pe Assad din Siria.

SUA înarmează pe rebelii anti-Assad, iar ISIS procură armament, de la ambii combatanți, fiind cea mai dotată organizație teroristă din lume cu armament modern.

Turcia și PKK sunt de aceeași parte a baricadei în lupta cu ISIS, deși sunt dușmani de moarte în condiții normale.

ISIS s-a remarcat prin privatizarea terorismului în comparație cu OEP sau IRA, a mai câștigat prin extracția de petrol, contrabanda cu acesta, priceperea de a colabora cu liderii locali, inclusiv împărțirea câștigurilor din petrol cu triburile locale; nu în ultimul rând luptătorii sunt plătiți cu bani obținuți de la populație fără însă a o jefui.

Motivarea luptei ISIS s-a concretizat în statul nou creat, Califatul modern, o insulă de stabilitate în cele mai nesigure zone din Orientul Mijlociu.

Așadar ISIS s-a remarcat prin modernitate și pragmatism, abilități tehnologice, propagandă psihologică; a profitat de slăbiciunea statelor din zonă, de neînțelegerile statelor occidentale plus Rusia și chiar de eșecul Occidentului de a soluționa problema cu consecințe probabil dezastruoase și pe termen îndelungat asupra ordinii mondiale.

Primăvara Arabă și ISIS să fie, oare, un răspuns la conducerea coruptă a statelor din nordul Africii și Orientului Mijlociu, precum și la slăbiciunea marilor puteri?

ISIS a știut să exploateze conflictele din Siria, tensiunile sectare din Irak, extinse în Egipt, Libia și alte state arabe, slăbite, iar altele în colaps de mai mulți ani.

ISIS a devenit placa turnantă pentru pentru terorismul global și aceaste în condițiile în care populația musulmană a ajuns la peste 1,6 mld. de locuitori, iar schimbările din zona menționată sunt inevitabile.

Statul Islamic, un nou tip de terorism și criza migrației excesive spre Occident vor fi două subiecte fierbinți pentru lumea modernă, împreună cu schimbările inevitabile din Orientul Mijlociu și Nordul Africii.

BIBLIOGRAFIE

- BRUGUIERE Jean-Louis, *Ceea ce n-am putut spune. Treizeci de ani de luptă împotriva terorismului*, Editura RAO, București, 2015;
- CANTON James, *Provocările viitorului*, Ed. Polirom, București, 2010;
- GRIGORE George, *Coranul*, Editura Herald, București, 2005;
- LAIDI Ali, *Efectul de bumerang. Cum a determinat globalizarea apariției terorismului*, Editura Coresi, 2007;
- MANSFIELD Peter, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, 2015;
- NAPOLEONI Loretta, *ISIS. Califatul terorii*, Editura Corint, 2015;
- Publicația Panorama*, Italia, din 27.09. 2006 – Marco De Martino.

ATACURILE TERORISTE DE LA PARIS – O NOUĂ FORMĂ A RĂZBOIULUI HIBRID

THE PARIS TERRORIST ATTACK - A NEW FORM OF HYBRID WAR

*Cdor. prof. univ. dr. Sorin TOPOR**

Rezumat: *Atentatele teroriste din Paris (13 noiembrie 2015) au aruncat întreaga lume într-o nouă etapă a luptei globale împotriva terorismului. Acestea au constat dintr-o serie de atacuri armate, atentate cu bombă și luări de ostatici fiind urmate de declarația președintelui francez, Francois Hollande, care le cataloga drept „act de război”¹.*

Acest eveniment șochează prin complexitatea și organizarea sa, lumea academică militară fiind pusă în fața unui alt tip de război. Se pare că acest război de tip nou, sub forma sa hibridă, presupune o mutare a centrului de greutate dinspre sistemele militare, așa cum eram obișnuiți să le abordăm, către cele non-militare. Marea dilemă derivă din percepția că această observație poate deveni o caracteristică a modului de desfășurare a războiului contemporan sau poate reprezenta începutul unui război în care toată lumea se luptă cu toată lumea.

Cuvinte-cheie: *război hibrid, terorist, atac, Paris, terorism hibrid*

Abstract: *The terrorist attacks from Paris (November 13, 2015) threw the entire world into a new phase of the global war against terrorism. These consisted of a series of armed attacks, bombings and taking hostages followed by Francois Hollande, the French President's statement, which he categorized as „an act of war”¹.*

This event shocked because of its complexity and organization; the military academic world being faced now with a different kind of war. It seems that this new war, a hybrid one, involves a shift of the center of gravity from military systems, as we used to approach them, to the non-military systems. A great dilemma derives from the perception that this observation may become a contemporary war feature or the start of a war in which everyone fights everyone.

Keywords: *hybrid war, terrorist, attack, Paris, hybrid terrorism.*

* Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: topor.sorin@unap.ro

¹ 10h52 – „C'est un acte de guerre commis par une armée terroriste, Daesh”, déclare François Hollande. „C'est un acte d'une barbarie absolue”. Declarație din data de 13 noiembrie 2015 la adresa: <http://www.rtl.fr/actu/societe-faits-divers/en-direct-attentats-a-paris-suivez-les-evenements-minute-par-minute-apres-les-attaques-au-stade-de-france-au-bataclan-et-dans-les-rues-de-la-capitale-7780504241> vizitată la data de 4.12.2015

Panoplia globală a conflictelor contemporane ne prezintă destul de clar că războiul hibrid este tot mai prezent, influența sa exercitându-se asupra întregii omeniri. În prezent oricare din actori, statali sau non-statali, sunt angajați într-o competiție pentru câștigarea unei poziții favorabile, care, ulterior, să le permită exercitarea controlului în diverse medii, sprijiniți fiind de implementarea rapidă a celor mai noi cuceriri științifice. Lesne se poate constata că acestea depășesc sfera sistemelor militare. De aceea, războiul contemporan este extrem de complex, adesea o forță mai puțin înzestrată, pentru reducerea decalajului tehnologic, apelează la tactici specifice războiului informațional și în mod deosebit a componentei sale psihologice.

Însă această temă poate fi aplicată doar pentru studiul structurilor sociale umane și a sistemelor sale specifice. Legile specifice care le guvernează sunt norme acceptate de marea majoritate a populației. În opinia noastră, conflictul hibrid este generat de dublul rol pe care îl au persoanele implicate și anume: un prim rol este cel de cetățean, membru al unei comunități umane (familia fiind baza societății respective) și un al doilea rol de entitate într-un sistem tehnologic, cu rol funcție și importanță bine definită.

După cum se înțelege, cel de-al doilea criteriu este specific sistemelor semi-închise, în care oamenii reprezintă personalul care deservește sistemul analizat. În cadrul acestuia diferențele se realizează prin rolurile și funcțiile îndeplinite, corespunzând modelului sistemului tehnologic.

Într-un conflict între două sau mai multe sisteme tehnologice, așa cum ar fi războiul între două armate organizate pe modelul clasic, nu putem identifica tehnici hibride, indiferent de nivelul de dotare a forțelor. Pot fi acțiuni cu efecte similare, dar, în opinia noastră, pot fi atribuite războiului hibrid dacă nu presupun și entități non-militare active și prezente în spațiul de luptă. Militarii, în acest caz, au roluri bine identificate, fiind membrii unei structuri, cu o specializare determinate de atribuțiile lor, într-o ierarhie bine definită. Diferențele dintre ei derivă doar din atribuțiile specifice funcțiilor lor. Spre exemplu, un pilot, atunci când execută o misiune la bordul avionului său este acel element care asigură conducerea avionului, contribuind esențial la îndeplinirea misiunii într-o deplină securitate a întregului ansamblu pe care îl reprezintă avionul. Aceeași logică se va aplica și asupra militarului dintr-o grupă de pușcași sau dintr-un echipaj al unei mașini de luptă, tanc, tun etc. Fără acesta nu va funcționa întregul sistem de luptă.

De aceea atunci când se combate un astfel de sistem nu este vizată persoana respectivă ci sistemul, în integralitatea sa. Sistemul nu mai trebuie să funcționeze. În caz de război, eliminarea militarului, voită sau ca efect colateral prin lovirea fizică a ansamblului în scopul distrugerii sale, nu reprezintă o crimă. Acest raport este reglementat prin legile războiului stabilite prin Convențiile de la Geneva (din anul 1949).

Tot prin acestea se stabilește că oricare individ care, în caz de război, ar elimina o persoană non-combatantă, adică fără atribuții specifice sistemelor militare de luptă, acțiunea va fi considerată crimă și va fi judecată în conformitate cu reglementările penale specifice. Convențiile de la Geneva stipulează clar că „*persoanele care comit acte definite ca grave încălcări ale acestor convenții, pot fi pedepsite de orice națiune*”. În viziunea

acestor reglementări, actele care implică crime, exterminare, deportare și alte acte inumane comise asupra oricărei populații civile pot constitui crime împotriva umanității prin încălcarea dreptului cutumiar internațional.

Din această succintă argumentație putem observa că terorismul, analizat ca activitate desfășurată de un individ sau de o organizație, nu intră sub incidența legilor războiului. Teroriștii, în mod formal, nu pot fi eligibili statutului de combatanți a căror drepturi sunt stabilite prin Convențiile de la Geneva, datorită faptului că aceștia operează în afara parametrilor tratatelor internaționale, astfel:

– Teroriștii nu sunt membri unei forțe armate, forță care trebuie să aparțină unuia dintre statele beligerante sau a părților legal recunoscute aflate în conflict;

– Teroriștii nu acționează în conformitate cu legile militare ale războiului care stabilesc existența cumulativă a următoarelor condiții: existența unui lanț de comandă, portul semnelor distinctive ce permit identificarea apartenenței lor și ținerea armamentului la vedere.

Cu privire la legislația care reglementează asasinatele, începând de la cele cu arme albe până la atentatele cu bombă, de regulă, sub cauzalitatea motivației de necesitate, se acceptă ori chiar se cere uciderea individului-atacator, mai ales dacă acesta este încadrat sub denumirea de terorist. Din această cauză, alegerea tehnicii de combatere a unui asasin, oricât de terifiantă ar fi fapta sa, nu este atât de simplă.

Nu oricare individ care a produs o crimă este terorist.

Sub aspect juridic, se face o distincție clară între conceptele de „*infrațiuni comune*” (oricât de odioase ar fi) și „*actele teroriste*”, fiind determinată de următoarele premise:

- Infractorii își propun să beneficieze direct de pe urma acțiunii lor. Asupra lor se poate acționa prin metode cunoscute, așa cum ar fi oprirea sau împiedicarea lor, arestarea, convingerea de a se preda etc.;

- Teroriștii urmăresc să producă haos și multe victime fără a ține seama de nici o normă. Sunt extrem de reduse șansele de a se lăsa convinși să se oprească în timpul executării atentatului.

Prin prisma protejării drepturilor omului reglementate prin Convenția asupra drepturilor civile și politice² (ratificată în anul 1976 de 35 de state printre care și România) forțele destinate restabilirii ordinii și a stării de securitate pot acționa astfel:

- Împotriva infractorilor, cu obligativitatea utilizării limitate a forței pe timpul arestării și a reținerii lor în momentul comiterii faptei;

- Împotriva teroriștilor, în conformitate cu legislația în vigoare, poate fi utilizată oricare metodă de împiedicare a finalizării atentatului, cunoscut fiind faptul că un terorist, chiar și în situația rănirii sale, nu poate fi împiedicat să-și detoneze încărcătura explozivă.

Pe de altă parte, împușcarea accidentală a unei persoane care se dovedește ulterior că era nevinovată va conduce la pierderea sprijinului public și la generarea de ofense puternice din partea apărătorilor drepturilor omului. În plus, ascunderea unor astfel de fapte ar

² *Convenția asupra drepturilor civile și politice*, la adresa: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=63815

conduce, în mod evident, la conflicte diplomatice așa cum s-a întâmplat prin lipsei unei reacții oportune față de dovezile de necontestat față de acuzele aduse SUA referitor la abuzurile de la Abu Ghraib și Guantanamo (octombrie 2002).

Nu în ultimul rând, demn de remarcat este și modul de apărare a teroriștilor capturați de către forțele de ordine, procedură pe care avocații o practică prin invocarea dreptului de auto-determinare și de liberă exprimare. Aceștia argumentează că încălcarea unor drepturi ale omului este necesară pentru obținerea altor drepturi mult mai importante. În acest sens în articolul 5 se precizează că „*nimic din prezenta Convenție nu poate fi interpretat că ar implica dreptul oricărui stat, grup sau persoană, de a se angaja în orice activitate sau a realiza orice act care are ca scop încălcarea oricăruia dintre drepturile și libertățile recunoscute în această convenție...*” prin urmare, folosirea forței pentru auto-apărare poate fi justificată doar pentru prevenirea morții iminente sau a rănirii corporale grave. Nici o legislație nu permite folosirea forței pentru apărarea drepturilor de auto-determinare și de liberă exprimare.

Revanșa, definită ca „*pricinuirea asupra unui ofensator a aceluiași prejudiciu pe care el l-a cauzat altuia*”, nu este o acțiune justificabilă prin dreptul internațional sau în majoritatea sistemelor legislative naționale. Remediile pentru orice vătămare trebuie găsite prin intermediul autorităților legal-recunoscute. Chiar și represaliile (noțiune atribuită acțiunii ce ar permite folosirea contra altui stat a unor metode interzise de Convențiile de la Geneva dacă este angajat într-un conflict armat internațional și dacă acela a încălcat mai înainte aceste convenții) nu pot fi direcționate împotriva civililor sau a proprietății acestora.

În această viziune apreciem că aparatul juridic actual și definițiile predominante atribuite fenomenului terorist sunt, în realitate, depășite de modul de desfășurare a atentatelor recente și facem referire la toate atacurile armate de după atentatul din Paris, din noiembrie 2015.

Opinii privind implementare tehnicilor războiului hibrid în atentatele teroriste

Sub o atentă analiză a atentatelor din Paris putem observa că ele reprezintă un cumul de secvențe ale tehnicilor teroriste anterioare, experiența permițând teroriștilor să evite unele capcane precum: nu au executat nicio lovitură într-un spațiu închis (modelul atentatului de la Moscova, Teatrul Dubrovka - 2002), s-au mișcat continuu evitând astfel blocarea lor într-un spațiu controlat de forțele de intervenție, nu au comunicat între ei evitând interceptarea comunicațiilor lor, nu au avut revendicări pe timpul desfășurării atacului mărinind haosul și incertitudinea în rândul populației și a structurilor de analiză a informațiilor, nu au petrecut mult timp asupra unui obiectiv executându-i doar pe acei indivizi aflați în mod întâmplător pe direcțiile lor de tragere, nu și-au propus să păstreze și să controleze ostaticii, situație care ar fi necesitat un număr mai mare de luptători etc.

Acest atentat a fost unic prin modul său de planificare, organizare și desfășurare. Nu a cuprins nimic din modul de evoluție a mișcărilor sociale violente, transnaționale sau internaționale, care gravitau în jurul unui obiectiv politic. Atacatorii au reușit să realizeze un atac foarte complex fără atragerea anterioară a atenției structurilor destinate menținerii securității naționale. Apreciam că acest tip de terorism este un produs al neacceptării realității de către forțele destinate securității naționale și internaționale și că sistemul pe

care îl reprezintă organizația teroristă evoluează concomitent cu sistemul social global. O organizație teroristă reprezintă, vrem să acceptăm sau nu, un subsistem social.

Acceptăm că terorismul hibrid care a lovit Parisul este un efect al accesului la informații specializate, fiind în consens cu opiniile altor specialiști. Aceste informații puteau fi găsite în diverse articole, în publicații private, guvernamentale sau academice, alte documente difuzate pe site-uri web ale unor instituții sau organizații, ori din informațiile clasificate furnizate de unii justițiarilor informaționali. Astfel de informații pot viza securitate întregii lumi așa cum au fost cele dezvăluite de Eduard Snowden³, inițiatorul celebrului scandal Wikileaks.

Se pare că nu s-a înțeles nimic din imaginile cu satele de pescari somalezi, baza de selecție a piraiților-teroriști, a căror sărăcie era binecunoscută, dar care aveau acces la Internet, adică la informații în timp real sau aproape real. Cine ne împiedică să considerăm că o grupare teroristă, în mod evident pseudo-militară, poate din dorința de a stimula orgoliile unor sponsori, își va propune și va reuși să realizeze un sistem capabil de a eluda eforturile combinate a structurilor de informații naționale și internaționale, de supraveghere și monitorizare. Majoritatea filmelor artistice ne sugerează astfel de scenarii. De ce nu am putea considera că o organizație, condusă de un scelerat, a putut atinge acest obiectiv. În mod evident, o astfel de ipoteză va reprezenta coșmarul structurilor de securitate. Trebuie să înțelegem că această abordare nu își propune să sublinieze o așa zisă „incompetență” și o lipsă de utilitate a structurilor specializate de informații. De fapt, serviciile franceze de informații sunt unele dintre cele mai apreciate în domeniul intelligence (amintim doar celebrul DGSE – Direcția Generală pentru Securitate Externă, care după anul 2001 a dejucat 15 atentate teroriste pe teritoriul Franței⁴). Dar și acestea, au căzut pradă dezinformării celor care au organizat și executat atentatele de la Paris, teroriștii fiind în măsură să acționeze sub nivelul de supraveghere a lor, demonstrând ușurința și buna cunoaștere a tehnicilor insurgente.

Descentralizarea conducerii grupurilor și a grupărilor de luptători-teroriști, capacitatea ridicată de mobilitate a lor, metodele adaptate la armamentul și tehnologiile informaționale contemporane care presupun tehnici mixte, simultane, în diverse locuri etc., toate sunt repere clare ale transformării atentatului terorist într-un eveniment complex, cu ecouri în întreaga lume. Aceștia s-au deplasat fără a atrage atenția asupra lor, într-un mod neobservat și considerat invizibil de mulțimea de cetățeni francezi. Astfel, alarmarea cetățenilor s-a produs doar la producerea primului atac.

De altfel, dacă analizăm atacurile din Paris, acestea nu corespund nici unui model de până acum. Nu pot fi atribuite nici rețelei ISIS și nici Al-Qaeda. Acestea sunt rezultatul combinării a mai multor tehnici specifice atentatelor teroriste și care sunt executate de

³ Denisa Miron, *Scandal – SUA au interceptat comunicațiile ultimilor trei președinți francezi*, la adresa http://www.stiripesurse.ro/scandal-sua-au-interceptat-comunicatiile-ultimilor-trei-presedinti-francezi-wikileaks_959589.html, vizitată la 3.12.2015

⁴ *Top 10 servicii secrete*, la adresa www.geostrategic.eu/top-10-servicii-secrete.html vizitată la data de 4.12.2015

indivizi-cetățeni ai propriei țări cu o instruire adecvată, desfășurată în baze de antrenament ale unor grupări teroriste sub conducerea unor luptători experimentați.

Atacurile de la Paris ne sperie! Nivelului ridicat de amenințare este determinat, în primul rând, de capacitatea contemporană a teroriștilor de a disimula capabilități letale într-o comunitate considerată cu un nivel sporit de securitate și nu, așa cum eram obișnuiți, prin prezența fizică a unor elemente ale grupărilor teroriste. „Performanța” ridicării nivelului de amenințare este tot mai alarmantă prin aprofundarea percepțiilor la nivelul cetățenilor că un ipotetic atac viitor, în cadrul orașelor mari, oriunde în lume, nu poate fi prevenit prin sistemele informaționale actuale.

Opinii privind „reformarea” tehnicilor teroriste

Atacurile din noiembrie 2015 și toate celelalte care au urmat ne conduc ferm către ipoteza implementării și testării unor noi tehnici hibride de atac terorist. Acestea sporesc nivelul amenințărilor și ne afectează confortul dat de apărarea drepturilor și libertăților individuale și cetățenești, neputând fi clasificate niciunui model anterior.

Analiza doar a cele șase atacuri din Paris, ne conduce la concluzia că toate au fost bine planificate. Pentru realizarea lor este necesară o infrastructură puternică de sprijin și de susținere logistică. Dorim să remarcăm că executarea combinată a unor atacuri suicidale cu bombă și cu foc, în diferite locații, nu reprezintă o noutate în evoluția actelor teroriste. În acest sens amintim că astfel de tehnici au mai fost utilizate în cadrul atentatelor din Mumbai (29 noiembrie 2008)⁵. Însă, coordonarea atacurilor din Paris, executate simultan în locații diferite, reprezintă performanța de necontestat a „reformării” modului de concepere a atentatului, adăugând o nouă dimensiune a complexității războiului antiterorist.

Dincolo de sporirea resursele necesare a fi alocate și de performanța capacităților structurilor specializate angajate pentru acest scop, nevoia de informații rămâne o cerință majoră, care trebuie satisfăcută din frânturi comportamentale, greu de distins pe fondul vieții tumultuoase a cotidianului unei capitale europene. Astfel, planificarea strategică a unui program pentru o perioadă extinsă este împiedicată de privarea de informații, activitate pe care teroriști au reușit să o realizeze prin ascunderea completă a comportamentul lor în cadrul celui firesc al cetățeanului european. Se pare că a fost inutilă supravegherea e-mail-urilor, a comunicațiilor telefonice și a altor servicii poștale.

Mai mult decât atât, rețeaua Internet este un instrument tot mai utilizat, ca suport de transfer de informații, în diverse scopuri. Pentru a înțelege pericolul „*terorismului prin Internet*” dorim să subliniem doar capacitatea unor servicii sociale care permit comunicarea codificată între oameni. Mulți specialiști în psihologie comportamentală apreciază că rețelele sociale din Internet distrug comunicarea reală între oameni. Totodată, această metodă poate favoriza manipularea prin imagini, opinii, comentarii etc. Este posibil ca indivizi, care se autoidentifică meseriei de reporter, fără a avea o pregătire în acest domeniu, să devină accidental furnizori de informații, prin coincidența prezenței lor în apropierea locului de producere a evenimentului. Aceștia, fără a li se cunoaște identitatea

⁵ *Terrorist attack on Mumbai, 26 November*, la adresa: <http://www.theguardian.com/world/2008/dec/28/terror-mumbai-attack-eyewitness-bains>

reală și fără a li se cunoaște apartenența la un grup sau la o mișcare socială, fără a se putea identifica rapid dacă sunt prezenți în zona de producere a evenimentului etc., pot manipula emoțiile publicului audient prin informații. Din această cauză, respectarea deontologiei profesionale a reporterului din teren ar trebui să reprezinte principalul indicator al calității unei emisiuni pentru audiență și nu, în special, viteza de obținere a informațiilor de la fața locului.

Chiar dacă nu sunt acte teroriste, să ne amintim de modul de amplificare a participării emoționale, până la isterie, în cadrul diverselor emisiuni specifice evenimentelor sportive unde au loc confruntări cu forțele de ordine, ori de modul de mobilizare a manifestanților pentru o anumită cauză, fie aceasta politică, administrativă, de protejare a unor drepturilor etc. Observăm că pe baza experienței dobândite, tot mai multe organizații, fie ele și virtuale, exploatează extrem de eficient facilitățile de informare oferite de Internet.

Putem aprecia că această macrorețea de informații este utilizată de organizațiile teroriste atât pentru procurarea de informații cât și pentru asigurarea „publicității” prin deformarea mesajelor despre misiunile antiteroriste și despre performanțele acționale a sistemelor contrateroriste. În plus, prin această metodă se influențează starea de confort social, percepția că nivelul de securitate asigurat de aceste sisteme nu ar fi cel real etc.

Pe fondul nemulțumirilor și frustrărilor acumulate se pot inocula treptat idei dogmatice proteroriste. În acest sens, evidențiem devierile de comportament sesizate atunci când se acordă un nivel mare de încredere acelor comunicări și informări realizate pe fondul exprimării unor nemulțumiri, individuale sau colective, prin difuzarea de opinii liber exprimate, dar sub protecția anonimatului (prin invocarea dreptului de protejare a sursei de informații).

Considerăm că toate cele prezentate confirmă teama că și tehnicile teroriste de relaționare informațională între celulele teroriste specializate media și publicul-audiență s-au reformat o dată cu modernizarea tehnologiilor informaționale.

Analiza tacticilor teroriste hibride utilizate în atentatele de la Paris

Pe baza modelelor analitice anterioare, analiza efectelor atacurilor din 13 noiembrie 2015, ne conduc la concluzia că acestea au presupus existența unei ample rețele bazate pe capacități complexe de a gestiona și de a coordona obținerea de arme, de dispozitive explozive, de transport a lor și de sprijin logistic (de deplasare, de întreținere a personalului, de asigurare cu documente etc.) pentru mai mulți luptători. Se pare că realitatea nu este chiar așa și vom încerca să justificăm această afirmație.

ISIS este o grupare de forțe jihadiste desfășurate într-un spațiu geografic din Orientul Mijlociu. Ca formă de guvernare este ales califatul sprijinit de o serie de organizații teroriste recunoscute. Lupta rețelei ISIS vizează obținerea unui stat islamic recunoscut care să cuprindă toate țările lumii arabe și, ulterior, suprafața teritorială a Israelului. Principalele tehnici de guvernare se bazează pe capacitatea de a modela cunoașterea locală prin educație fundamentalistă, credință și identitate. Din scrisoarea de

admonestare a lui Ayman al-Zawahiri⁶ (al doilea lider al-Qaeda) către fondatorul ISIS, Abu Mussab al-Zawahiri, rezultă că principalele etape în formarea acestei noi structuri administrative ar trebui să graviteze în jurul „curățirii” statului de persoane de altă credință și în special de prezența americană.

Pentru obținerea de fonduri, teroriștii au folosit ca principale tehnici răpirea persoanelor străine (în special a occidentalilor) și dezvoltarea unor forme de trafic ilicit (în special de stupefiante). Sumele obținute prin răscumpărări și vânzarea drogurilor au fost folosite pentru procurarea de arme, combustibil, hrană, și materiale destinate fabricării dispozitivelor explozive artisanale. Nu exista nici un indiciu că se dorește lansarea unei campanii de atacuri teroriste în afara granițelor autoproclemate. De aceea, luarea de ostatici care a avut loc în interiorul sălii de spectacole Bataclan nu poate fi asociată tehnicilor ISIS, fiind executată în afara zonei sale de influență. De departe, aceasta reprezintă o tehnică de tip „Al-Qaeda”.

Totuși, atacurile de la Paris nu au fost efectuate de către un grup terorist, în modul său convențional. Aceste atac nu a cuprins niciuna dintre tacticile teroriste cunoscute, cunoscut fiind faptul că a fost cu obiective limitate. Site-urile care au reprezentat interes pentru teroriști au fost obiective civice. Atacurile au implicat personal cu o bună instruire militară în formare și precizie. Trăgătorii au fost calmi, concentrați și nu au vorbit între ei (decât într-o singură locație). Acesta, pentru un analist militar, susține nivelul ridicat de instruire și de familiarizare a lor cu acțiunea atât în formație de luptă cât și cu armamentul din dotare. Se cunoaște că într-o astfel de situație un trăgător se confruntă cu un nivel ridicat de adrenalină care cumulat cu zgomotul specific mediului de luptă conduc către stări de nervozitate și de confuzie. Toate acestea, cumulate cu realitatea că victimele erau preponderent tineri, cu vârste apropiate față de cele ale trăgătorilor, bărbați și femei fără posibilități de apărare, ridică nivelul de stres a luptătorilor la cote extrem de mari, greu de stăpânit fără o pregătire anterioară. De aceea, conchidem că numai o structură armată cu o îndelungată perioadă de instruire sau familiarizați cu activitățile în medii ostile, așa cum sunt conflictele locale sau spațiile de război, putea face față unei astfel de situații.

Complexitatea acestui atac, așa cum am mai afirmat în prezenta lucrare, este dată de modul de planificare, de organizare și de desfășurare simultană în șapte site-uri diferite, cu două tipuri de armament: cu foc și cu dispozitive explozive improvizate. Demn de remarcat este prezența unui așa-zis nivel de superficialitate, determinat de faptul că atacatorii nu și-au propus să păstreze ostaticii, iar victimele executate au fost alese la întâmplare fără a se insista pe uciderea lor. Este binecunoscută înregistrarea în care un terorist trece pe lângă o victimă rănită grav fără a o omorî.

În concluzie, considerăm că obiectivul principal al acestui atac a fost doar de inducere a fricii prin lovirea unor locații unde parizienii, de regulă, se relaxează la sfârșitul săptămânii, obiective specifice stilului de viață occidental. Și a fost îndeplinit pe deplin.

Ca o particularitate a acestui atac apreciem că teroriștii nu l-au executat ca răspuns violent la adresa unor măsuri politice sau religioase adoptate de Franța. Față de ce se

⁶ Thomas Joscelyn, *Analysis: Zawahiri's letter to al Qaeda braches in Siria, Iraq*, la adresa: http://www.longwarjournal.org/archives/2013/06/analysis_alleged_let.php

cunoaște până în prezent, ISIS nu își propune să creeze mutații în guvernul francez prin confruntări pe scena politică internațională. Principalele obiectivele ale lor nu sunt îndreptate asupra guvernelor, ci doar asupra populației aflată în statul geografic pe care îl revendică. Dacă presupunem că ISIS va intenționa să schimbe natura unui sistem statal occidental prin atacuri combinate, fizice și psihologice, scopul final nu îl poate reprezenta decât obținerea unei bi-polarizări, prin identitate, a comunităților țintă și nu prin frontiere de stat. Adică islamicii pe de o parte și ceilalți de cealaltă parte.

Putem aprecia ca este o tehnică inspirată din războiul lui William Gibson (Gibson's warfare⁷), bazată pe teoria jocului de război unde se identifică actori grupați doar în două tabere antagonice, grupați ad-hoc indiferent de credința, obiectivele și apartenența lor. Alianțele astfel organizate urmăresc doar obținerea unui obiectiv imediat de atins. După aceea se dizolvă la fel de rapid în mod similar cu înființarea lor.

Prin urmare, această formă nouă de atentat a cuprins un amestec de tactici asimetrice de luptă, război psihologic și motivații care se interpun obiectivelor politice occidentale. Estimăm că principalul mesaj indus cetățenilor euro-americani este acela că *întreaga civilizație occidentală va fi atacată de rețeaua ISIS conform profeției islamice*⁸.

Prin urmare, pe baza informațiilor găsite în surse deschise, apreciem că acest atac a beneficiat de o bună planificarea operațională, obținută numai pe fondul unor exerciții de antrenare, consiliate de instructori și/sau specialiști militari. Structura teroristă nou formată este similară uneia militară, dar cu trăgători sinucigași. Acești pseudo-soldați puteau să nu aparțină oficial niciunei grupări teroriste ISIS sau Al-Qaeda. Puteau fi selecționați din una sau mai multe grupări secundare, fiind sprijiniți informativ, logistic și financiar într-un mod descentralizat. De aici derivă greutatea de a li se identifica apartenența, mai ales că nu purtau însemne ISIS sau alte elemente distinctive.

În plus, studiul comportamental dat de natura coordonată și simultană a atacului ne sugerează apartenența la Al-Qaeda. Tehnicile hibride utilizate, care combină letalitate unui atac sinucigaș cu execuțiile cu foc și cu luarea de ostateci, fac tot mai dificilă identificarea unui model acțional și intervenția forțelor de securitate într-o ripostă tactică.

Nu în ultimul rând, identificarea unor pașapoarte Siriene și Egiptene în apropierea corpurilor în două zone unde s-au executat atacuri sinucigașe ne trimite către ipoteza planificării unei supraviețuiri ipotetice după explozia încărcăturii sinucigașe. În celălalt caz, prezența documentelor poate produce dispute diplomatice internaționale. De aceea, Egiptul nu a recunoscut apartenența pașaportului și nici a persoanei.

Toate aceste rezultate ale investigațiilor ne sugerează, în mod evident, adoptarea de către teroriști a unor metode specifice războiului psihologic care sunt neobișnuite și fără precedent, fapt care sporește considerabil percepția amenințării la nivelul oricărui stat

⁷ Steven A. Hildreth, *Cyberwarfare*, CRS Report for Congress, 2001, la adresa: <https://www.fas.org/sgp/crs/intel/RL30735.pdf>

⁸ Roana Rotaru, *De ce nu invadează nimeni ISIS. Una dintre cele mai vechi profeții islamice îi ține departe pe Occidentali*, la adresa: <http://www.zf.ro/business-international/de-ce-nu-invadeaza-nimeni-isis-una-dintre-cele-mai-vechi-profetii-islamice-ii-tine-departe-pe-occidentali-14912813>.

occidental. Totodată, această evoluție alarmantă demonstrează morfismul amenințării către popoarele non-islamice care trăiesc în țările dezvoltate.

Prin urmare, terorismul nu mai poate fi cea activitatea specifică unui grup clasificat astfel. În prezent, terorismul poate fi o activitate practică de oricine citește și se antrenează ca luptător într-un mediu ostil. Sunt informații publice numeroase despre așa numiții „*luptători de sezon*” care au beneficiat de pregătire militară în tabere de antrenament din Siria, Irak și Libia. Este evident că aceste persoane pot să se întoarcă în comunitățile din care fac parte și să se amestece cu acestea sau să emigreze în alte țări din întreaga lume.

Acești indivizi ar putea fi clasificați ca teroriști a căror menire este doar de destabilizare a securității civilizației europene și americane. Ar putea fi..., dar indiferent de situație, ei trebuie monitorizați de serviciile specializate și nu marginalizați de către societate. Drepturile omului trebuie respectate în orice situație.

Concluzii

Executarea atacului de la Paris, într-o coordonare descentralizată a grupurilor de trăgători și folosirea resurselor la dispoziție, demonstrează pe deplin că natura atentatului terorist s-a schimbat, moment în care se impune o reformă reală a concepțiilor și strategiilor de combatere a sa. Cele actuale nu mai sunt aplicabile în situația în care teroriștii sunt parte a propriei populații. Acțiunea armată împotriva populației tale, ca stat, înseamnă acțiunea împotriva poporului. Acest tip de acțiune, într-un stat democratic, se face doar prin instituții penale. Asimilarea civililor cu „*inamici ai statului*” va avea efecte puternice și pe termen lung, efecte ce nu au fost evaluate până în prezent.

Pe de altă parte, oricare declarație de război din parte unui oficial al statului conduce la identificarea adversarului adică a partenerului cu care statul se luptă. Toate acestea conduc exact la atingerea obiectivului suprem al rețelei ISIS și anume recunoașterea sa ca stat islamic. Prin urmare, nicio declarație oficială nu trebuie acordată de către oficiali aflați sub o stare de surescitare emoțională oricât de barbară ar fi intervenția teroristă și oricât de mare ar fi presiunea emoțională exercitată de popor.

La Paris, teroriștii nu au manifestat nici cea mai mică tendință de menținere în viață a ostaticilor. Acesta ne conduce către teoria că atacul nu a avut un scop politic, determinat de problemele interne ale Franței, ci o acțiune de pedeapsă a Europei pentru nerecunoașterea ISIS ca stat. Dacă în situația menținerii în viață a ostaticilor s-ar fi putut încerca o negociere cu atacatori, în a doua situație soluția a fost capitală, negocierea cu teroriștii nemaifiind posibilă și de nedorit. Din această cauză, implicațiile pentru toate forțele de securitate națională sunt imense (poliție, jandarmi, servicii de informații, alte forțe armate specializate în combaterea terorismului).

Se cunoaște că intenția și motivațiile oricărui atentat terorist este de a produce panică și alte traume psihologice. Și prin atacurile din Paris s-a realizat acest lucru. Acestea au fost executate în apropierea unui stadion (Stade de France - pe timpul desfășurării meciului amical de fotbal dintre echipele naționale ale Franței și Germaniei), la un restaurant (Le Petit Cambodge), la un bar (Cafe Bonne Biere), la o sală de concerte (Bataclan) și pe stradă,

adică în zone libere, unde există libertate de exprimare. Cu alte cuvinte, au reprezentat un atentat asupra civilizației occidentale liberale.

Se pare că obiectivele de lovit au fost selectate pentru că reprezentau locuri în care tinerii occidentali merg, de regulă, să se relaxeze. Alegerile țintelor transmit mesajele către populațiile tuturor localităților europene (capitale și orașe mari) în care serviciile de securitate nu pot asigura un control optim și în care există în prezent un stil de viață socială occidentală. În traducere, mesajul îi viza pe *acei occidentali care nu caută să-și schimbe comportamentul social ca să fie în siguranță*.

În aceste condiții problema menținerii securității internaționale (globale și regionale) reprezintă o problemă reală a lumii contemporane, terorismul de acest tip putând afecta relațiile dintre state și funcționarea instituțiilor lor democratice. Lupta împotriva terorismului este și va rămâne un proces de lungă durată, iar provocările pe care acesta le generează sunt de natură globală. Nu negăm faptul că există o modalitate cuprinzătoare și multilaterală din partea comunității internaționale privind combaterea terorismului, care cuprinde printre altele mijloace politice, legale, economice, diplomatice și, uneori, militare. În țările cu tradiție în combaterea terorismului se poate constata că această problematică a determinat creșterea nivelului de securitate a populației, mai ales prin adoptarea unor servicii informaționale specializate.

De aceea, susținem că pe termen scurt este esențială consolidarea capacității de răspuns imediat a serviciilor de securitate. Prin prisma acestei experiențe regretabile, considerăm că guvernele și serviciile de securitate trebuie să-și convingă cetățenii că pentru preîntâmpinarea atentatelor teroriste, sunt necesare și activități care vor presupune, în mod evident, și încălcări ale drepturilor omului. Lipsa sau prezența unui număr redus de atacuri teroriste nu înseamnă că cetățenii din acea țară sunt toți demni de încredere. Pregătirea unui atac similar celui de la Paris se poate realiza oriunde, nu numai în tabere specializate ale teroriștilor.

Apreciem că lipsa unui control și a unei monitorizări permanente a taberelor de instruire cu regim militarizat și a poligoanelor private de tragere cu armament cu foc, poate contribui la creșterea nivelului de insecuritate. Jocurile de război, chiar și virtuale, nu fac decât să ridice nivelul de pregătire la o reacție care poate fi considerată ostilă la adresa unui sistem intern. Se poate observa că desființarea serviciului militar obligatoriu nu a produs desființarea armatelor, existând numeroși indivizi care au apelat la diverse programe de instruire militară. Parte dintre aceștia au găsit o cale de refulare controlată a manifestărilor lor către violență și atât.

Alții au excelat continuând pregătirea în mod individual și necontrolat. Procurându-și suficiente documente de instruire, pentru o ipotetică supraviețuire într-un mediu ostil, aceștia nu au înțeles că o dată cu părăsirea poligonului de instruire, viața trebuie să revină la normal. Supraviețuirea trebuie să reprezinte doar o stare creată în acel poligon. Altfel vor fi stăpâniți de o reală confuzie între cele două medii, identificând inamici peste tot. Pericolul cel mai mare este dat de acești indivizi care pot produce acte extrem de violente, doar din „simpatie” pentru o anumită cauză. Dintre aceștia amintim pe Anders Breivik, cunoscut sub pseudonimul de „ucigașul din Oslo” pentru atentatul din 22 iulie 2011 soldat cu 91 de morți și alte 150 de persoane rănite, atacatorul cu cuțit de la metrou Leytonstone din Londra

(5 decembrie 1015), unde au rezultat trei victime înjunghiate sub motivația acordării sprijinului pentru Siria și mulți alții.

În acest model îl putem include și pe tânărul de 17 ani, din Craiova, acuzat de propagandă jihadistă și care a fost reținut pe data de 8 decembrie 2015. Acesta a fost reținut după o perioadă îndelungată de supraveghere, acțiunea fiind desfășurată de anchetatorii DIICOT, cu ajutorul SRI și cu suportul de specialitate al Direcției de Combatere a Criminalității Organizate din Poliția Română.

Fără a susține că subiectul s-a încheiat, conchidem printr-o trimitere la reflecție către aceia care se pregătesc și caută să înțeleagă evoluția și formele războiului viitorului. Observăm că în prezent acest domeniu nu mai aparține doar militarilor, tot mai multe programe educaționale abordând conflictul sub diverse forme de manifestare. Pentru toți aceștia dorim să subliniem că violența, indiferent de formele sale de manifestare, nu ar trebui să fie prezentă în nicio structură socială contemporană iar educația rămâne principala formă de combatere a sa cu efecte pe lungă durată.

BIBLIOGRAFIE

- Convenția asupra drepturilor civile și politice*, www.cdep.ro
Terrorist attack on Mumbai, 26 November, www.theguardian.com
Top 10 servicii secrete, www.geostrategic.eu
HILDRETH, S. A., *Cyberwarfare*, CRS Report for Congress, 2001, www.fas.org;
HOFFMAN, B., *Forward: Twenty-First Century Terrorism*, US Air Force Academy, 2001;
JOSCELYN, T., *Analysis: Zawahiri's letter to al Qaeda braches in Siria, Iraq*,
www.longwarjournal.org
KALDOR, M., *Securitatea umană*, București, CA Publishing, 2011;
MIRON, D., *Scandal – SUA au interceptat comunicațiile ultimilor trei președinți francezi*,
www.stiripesurse.ro
ROTARU, R., *De ce nu invadează nimeni ISIS. Una dintre cele mai vechi profeții islamice îi ține departe pe Occidentali*, www.zf.ro
TOPOR, S., *Implications on Observing Human Rights in International Atterrorist Legislation*, International Conference, Profesional Military Education and Defence Studies: Past, Present and Future, cu ocazia Aniversare centenare a Academiei Naționale de Apărare „Rakovski”, 25-27 June, 2012, Sofia, Bulgaria;
TOPOR, S., *O scurta istorie a terorismului: comentată și interpretată*. București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2013.

IMPLICAȚII ECONOMICO - SOCIALE ALE MIGRAȚIEI ROMÂNILOR ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

ECONOMIC - SOCIAL IMPLICATIONS OF ROMANIANS' MIGRATION IN THE GLOBALTION CONTEXT

*Gl. bg. (r) prof. univ. asoc. dr. Mircea UDRESCU**

*Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC ***

Rezumat: Globalizarea, proces contemporan complex, caracterizat prin liberalizare, deschidere și integrare internațională de piețe, forță de muncă și capitaluri, este însoțită de o formă modernă de migrațiune, prin care forța de muncă din țările sărace este atrasă să muncească în țările puternic industrializate, caracterizate și printr-un înalt nivel general de viață și civilizație.

În viziunea noastră, globalizarea reprezintă cadrul instituțional internațional prin care companiile își promovează interesele proprii, fără a mai avea nevoie de acțiunea protectoare și de intermediere a statelor natale. Într-un asemenea context, capitalul poate circula liber, firmele fac afaceri pretutindeni, cetățenii se pot deplasa liber, cadrul legislativ național se supune cadrului legislativ global, iar principiile de bază ale acțiunii umane sunt supuse criteriilor de eficacitate, eficiență și profit.

Cuvinte-cheie: globalizare, comerț, libertate, economie, social, migrare, sărăcie, dezechilibru, speranță, criză.

Abstract: Globalization, as a complex contemporary process characterized by liberalization, openness towards the external world and international integration of markets, labor force and capitals, is accompanied by a modern type of migration by which the labor force in poor countries is attracted to work in the highly industrialized countries, also characterized by a high standard of living and civilization. In our view, globalization is the international institutionalized framework through which companies promote their own interests, without needing the protective or mediating actions of their states of origin. In such a context, capital may circulate freely, firms do business everywhere, citizens may travel freely, the national legal framework complies with the provisions of the global legal framework and the basic principles of human action are guided by criteria of efficacy, efficiency and profit.

Keywords: globalization, commerce, freedom, economy, social, migration, poverty, imbalance, hope, crisis.

* Prof. Univ. Asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru titular al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: mirceaudrescu@yahoo.com,

** Prof. univ. asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: benoneandronic@yahoo.com

A specte introductive

În mod evident, criza economico-financiară mondială și-a întins spectrul sărăciei mai ale asupra țărilor sărace, dar și asupra țărilor bogate. Pe acest fond, forța de muncă din țările sărace a devenit tot mai activă pentru a găsi un loc de muncă în țările dezvoltate, în timp ce acestea au impus măsuri tot mai restrictive. Pe ansamblu, muncitorii migranți reprezintă o importantă resursă economică atât pentru țările de origine, cât și pentru țările de destinație. Criza economico-financiară a crescut vulnerabilitatea speranței de satisfacție pentru toți actorii. De aceea, globalizarea, dincolo de unele măsuri restrictive naționale, susține întărirea legăturilor interstatale pentru a favoriza liberul acces al forței de muncă pe toate piețele. Măsurile restrictive cu privire la libertatea de mișcare a forței de muncă pun sub semnul întrebării însăși principiile valorice ale construcției europene.

În forme diferite, migrația constituie un fenomen social care a însoțit istoria omenirii. În antichitate, numeroase populații au migrat dintr-o regiune în alta pentru a se pune la adăpost de invaziile cotochitoare sau pentru a evita consecințele dominației cotochitorilor. Sfârșitul feudalismului și începutul capitalismului au consacrat migrația de populație europeană generată de mirajul prosperității în teritorii nou descoperite peste mări și oceane, la care s-a adăugat migrarea de populații sărace, prin răpire și vânzare, preponderent din zone africane și asiatice către ținuturile americane. Pe măsură ce economia capitalistă s-a consolidat, a apărut și nevoia acută de forță de muncă ieftină. Astfel, pe plan național, mai ales în țările cu o puternică dezvoltare industrială și urbană, s-a încurajat migrarea forței de muncă de la sat către oraș. Globalizarea, acest proces contemporan complex, caracterizat prin liberalizare, deschidere și integrare internațională de piețe, forță de muncă și capitaluri, este însoțită de o formă modernă de migrațiune, prin care forța de muncă din țările sărace este atrasă să muncească în țările puternic industrializate, caracterizate și printr-un înalt nivel general de viață și civilizație.

Noi apreciem că migrația a avut, după caz, două forme de manifestare, astfel: migrația forțată - care acoperă cazurile în care populațiile au fost forțate să-și părăsească zonele tradiționale (războaie, cataclisme naturale, intransigențe politice, religioase sau naționaliste etc.) și migrația atrasă - caracteristică formelor concrete de dezvoltare locală, națională, regională și internațională, în care, mai ales în contextul globalizării, populațiile din zonele și țările mai sărace sunt atrase să lucreze în țările mai bogate.

Indiferent de forma în care are loc migrația, în cadrul conviețuirii sociale dintre populația băștinașă și cea emigrantă are loc un proces normal de aculturație, prin care se înțelege „...ansamblul modificărilor intervenite în tiparele culturale (*patterns of culture*) originare, când grupuri de indivizi cu culturi diferite intră în contact permanent. Definiția evidențiază că fiecare cultură constituie un sistem, ale cărui elemente diferite se reelaborează cu prilejul acestor contacte.”¹

¹ Larousse, *Dicționar de sociologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 12.

Globalizare și criză globală

După Zigmunt Bauman „Cuvântul globalizare stă pe buzele tuturor; o marotă a devenit rapid lozincă, incantație magică, paspartu capabil să deschidă porțile tuturor misterelor prezente și viitoare. Pentru unii, globalizarea este ceva ce trebuie să realizăm neapărat dacă vrem să fim fericiți; după alții, sursa nefericirii noastre rezidă tocmai în globalizare. Este sigur, însă, pentru toată lumea că globalizarea reprezintă destinul implacabil spre care se îndreaptă lumea, un proces ireversibil care ne afectează pe toți, în egală măsură și în același mod”².

Cum era și firesc, noțiunea ca atare își are sorgintea în studiile economiștilor. Astfel, în 1983, economistul Theodore Levitt a dezvoltat ideea conform căreia, pe o piață globală, procesul de producție are două stadii distincte: în primul stadiu, produsele nou intrate în producție se vând foarte bine pe piețele statelor dezvoltate, după care devin perimate pe acestea. Din acest moment, produsele respective intră în stadiul doi, un stadiu global, când se vând pe piețe din ce în ce mai extinse, până când este cuprinsă întreaga populație a globului. Un asemenea proces este, desigur, însoțit de reducerea costurilor și prețurilor, dar și de o tendință benefică de armonizare a gusturilor consumatorilor de pretutindeni. Mai târziu, în 1990, Michael Porter a făcut distincție între o corporație multinațională - care operează în mai multe țări, fără a-și unifica operațiunile de producție, marketing și financiare - și o companie globală - care urmărește o strategie unitară coordonată, cu o dezvoltare sinergică. Tot în 1990, Kenichi Ohmae a constatat că marile companii globale își abandonează identitatea națională, operând de sine stătător, la scară globală, în afara controlului strict al unui stat³.

Indubitabil, factorii care au stat la baza apariției și dezvoltării fenomenelor globalizatoare au fost inovațiile revoluționare în domeniul tehnologic și cultivarea liberalizării în domeniile producției și schimbului, precum și în domeniile utilizării capitalurilor și forței de muncă.

Problematika globalizării a avut și are efecte economice nu numai asupra indivizilor, oamenilor de afaceri, guvernelor, statelor-națiune și uniunilor statale, ci a avut și are un impact aproape de nestăvilit asupra piețelor muncii, piețelor financiare, creșterii economice și proceselor de convergență ale economiilor naționale. Ca orice proces politico-social, globalizarea nu poate fi considerată o sursă nelimitată de beneficii pentru umanitate, mai ales pentru zonele în care productivitatea muncii și eficiența acesteia sunt foarte reduse, dar nici nu poate fi învinovățită de toate relele pe care unele structuri sociale sunt obligate să le depășească.

Efectiv, globalizarea pare să fie o certitudine cu o mulțime de incertitudini. Cert este faptul că acum se vorbește de globalizare, de economie globalizată, de mediu global, de politici globale, de terorism global, de securitate globală etc. Ca atare, și definițiile globalizării sunt tot atât de numeroase ca și variantele de abordări ale fenomenului prin care au fost consemnate.

² Zigmunt Bauman, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, București, 1999, p.5.

³ Guillermo de la Dehesa, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, București, 2007, p.9-21.

Astfel, pentru mediul economic românesc, globalizarea reprezintă, după caz, „modalitate sau sistem de receptare și abordare pe termen lung a marilor probleme contemporane, determinate de interacțiunea multiplelor procese și fenomene economice, tehnice, politice, sociale, culturale, ecologice etc. și preconizarea soluționării lor într-o largă perspectivă de către comunitatea internațională. Într-o asemenea viziune globalistă, ansamblul dobândește proprietăți sau însușiri pe care componentele nu le posedă”⁴. Definiția sugerează procesul complicat de planificare interdependentă a marilor probleme ale omenirii de către comunitatea internațională, înțeleasă ca un important „actor” internațional. Dificultatea cea mare rezidă în faptul că ansamblul comunității internaționale nu acționează sinergic, optimal, ci ca o sumă de entități, de multe ori cu interese deosebite și adesea contradictorii! Oricum, este lesne de înțeles că obiectul și subiectul globalizării se constituie din entități statale, unele inițiind și susținând fenomenele globalizatoare favorabile lor, în timp ce altele se găsesc în situația de a suporta consecințele negative ale acestor procese.

Din altă perspectivă, „...globalizarea este un proces dinamic de liberalizare, deschidere și integrare internațională pe o serie largă de piețe, de la muncă la bunuri și de la servicii la capital și tehnologie. În analiză finală, globalizarea se bazează pe libertate: libertatea de a face comerț cu restul lumii și de a capitaliza în avantajul relativ al fiecărei țări, libertatea de a investi acolo unde profiturile de capital sunt mai mari, la un nivel de risc tolerabil, și libertatea de a deschide afaceri în țara pe care o alegi, fie că este o afacere care să obțină profituri mai mari ori o parte de piață mai mare sau să caute, în mod individual, salarii și/sau condiții de muncă mai bune”⁵. Definiția insistă pe liberalizarea, deschiderea și integrarea internațională, libertatea de acțiune fiind cuvintele de ordine, obiectul globalizării fiind marile întinderi geografice globale, în care, desigur, se află entități statale, subiectul acesteia rămânând nedefinit, putând fi vorba despre companii de succes de pretutindeni.

În accepțiunea noastră, globalizarea reprezintă cadrul instituțional internațional prin care companiile își promovează interesele proprii, fără a mai avea nevoie de acțiunea protectoare și de intermediere a statelor natale. Într-un asemenea context, capitalul poate circula liber, firmele putând face afaceri pretutindeni, cetățenii se pot deplasa liber, cadrul legislativ național se supune cadrului legislativ global, iar principiile de bază ale acțiunii umane sunt supuse criteriilor de eficacitate, eficiență și profit.

Trăsăturile esențiale ale globalizării rezultă din următoarele constatări: declinul important al producției de masă pe baze teritoriale și diversificarea crescândă a piețelor; creșterea importanței serviciilor în ansamblul activității economice; o proporție tot mai mare din valoarea produselor individuale constă în design, marketing, consultanță juridică și financiară; standardizarea produselor asociată cu economiile cu anvergură teritorială este înlocuită cu accentuarea diferențierii în conformitate cu cererea locală sau specializată; nivelurile naționale de organizare economică scad în importanță pe măsură ce se extind

⁴ Niță Dobrotă, coordinator, *Dicționar de economie*, Editura Economică. București, 1999, pp. 228-229.

⁵ Guillermo de la Dehera, *Op.cit.*, p.17-18.

nivelurile globale de organizare, datorită caracterului global al finanțelor și tehnologiilor; creșterea numărului de activități guvernamentale care se reglementează prin acorduri internaționale; dezvoltarea accentuată a rețelelor transnaționale neguvernamentale și neoficiale etc.

Criza globală a cuprins țări și continente, a afectat ramuri ale activității economice, dar, mai mult decât orice, a afectat diferențiat nivelul de viață al multor categorii de oameni, aflați în zone și teritorii diferite, ceea ce explică tendința momentului de migrare de populații dinspre țările sărace spre țările bogate.

Implicații economico-sociale ale migrației românilor. În timp ce actuala criză mondială s-a declanșat în țările occidentale prin anii 2007-2008, România a început să-i înțeleagă mecanismele pe la sfârșitul anului 2009, când realitatea cotidiană extindea fenomene de genul: reducerea locurilor de muncă, scăderea dramatică a pieței imobiliare, reducerea pensiilor, diminuarea salariile bugetarilor, restructurarea prin diminuare a aparatului administrativ, creșterea accentuată a șomajului, o rată amețitoare a împrumuturilor internaționale etc. Unele corelații ale binomului criza globală și migrația forței de muncă pot fi sistematizate astfel:

- Interpretarea selectivă a paradigmelor de libertate a accesului forței de muncă pe piețele europene și de restricționare a acesteia. Ca atare, datele consemnate de Eurostat,⁶ reflectau faptul că numărul românilor rezidenți înafara granițelor țării ar fi fost de peste 3 milioane din care pe teritoriul Uniunii Europene era de peste două milioane persoane, peste 80% dintre aceștia fiind consemnați pe piețele din Italia și Spania (913 405 în Spania, peste 1 milion în Italia).⁷

Dacă până în 2008, forța de muncă din țările sărace era binevenită pentru țările bogate sau emergente din Uniunea Europeană, criza economică globală a făcut ca interesul acestora pentru emigranți să scadă, în timp ce interesul imigranților pentru a obține un loc de muncă pe piețele țărilor bogate să fie din ce în ce mai mare. Pe cale de consecință, unele țări ale Uniunii Europene au trecut la promovarea de măsuri restrictive (Spania, Marea Britanie), care să facă posibilă expatrierile, unele chiar forțate. Spre exemplu „*ca urmare a cererii din partea autorităților spaniole din data de 28 iulie 2011, prin decizia din 11 august 2011, Comisia Europeană autorizează Spania să instituie pentru români restricții temporare privind accesul acestora pe piața muncii spaniole până la 31 decembrie 2012. Aceste restricții se vor aplica activităților din toate sectoarele și regiunile*”.⁸

În mod evident, criza economico financiară mondială și-a întins spectrul sărăciei mai ale asupra țărilor sărace, dar și asupra țărilor bogate. Pe acest fond, forța de muncă din țările sărace a devenit tot mai activă pentru a găsi un loc de muncă în țările dezvoltate, în timp ce acestea au impus măsuri tot mai restrictive. Nemulțumirile tind să se diversifice în toate mediile: muncitorii români sunt nemulțumiți de faptul că nu mai găsesc locuri de

⁶ Manuela Stănculescu, și colab., *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă românești*, Editura Friedrich Ebert Stiftung, București, 2011, p.27.

⁷ www.economica.net

⁸ <http://ec.europa.eu/romania/news>

muncă oficiale, fiind obligați să accepte munca la negru, agenții economici din țările bogate sunt nemulțumiți deoarece, prin expatrierea emigranților, nu mai pot angaja forță de muncă ieftină, populația țărilor dezvoltate vede în muncitorii români o concurență neloială în competiția ocupării locurilor de muncă, forța de muncă de pretutindeni este nemulțumită de nivelul general de salarizare care se postează pe o curbă descendentă etc.

• Diminuarea veniturilor obținute din muncă și diminuarea sumelor trimise în țară. Imediat după anul 1989, forța de muncă din România a putut să migreze liber pe piața de muncă mondială. Cei care au migrat au apelat la acest demers în special pentru venituri mai bune și pentru condiții de viață mai bune. În afară de experiența personală câștigată prin munca în spațiul european, emigranții au economisit și au trimis diferite sume de bani sau bunuri în țară. În principiu, evoluția sumelor trimise în țară de lucrătorii români din străinătate au crescut până în anul 2008. Trimiterea de valută în țară a avut un efect benefic asupra finanțelor generale. Desigur, nivelul colectărilor din această sursă a fost luat în seamă de planificatorii naționali. Dar criza globală a făcut ca proiecțiile acestor estimări să fie mult prea exagerate, cel puțin pentru ultimi ani.⁹ Transferurile curente din străinătate, cu excepția celor ale administrației publice, reprezintă în mare parte banii trimiși de românii care lucrează, legal sau „la negru”, peste hotare. Dacă în anul 2008, aceste transferuri au atins un maxim istoric de 7,8 miliarde de euro,¹⁰ anul trecut (2015), remiterile au scăzut la 4,2 miliarde de euro, așa cum reiese din datele băncii centrale.¹¹

Concluzii

Înmulțirea actelor antisociale săvârșite de emigranți și înmulțirea atitudinilor ostile din partea populației locale și naționale față de aceștia. Restrângerea activităților economice, diminuarea veniturilor salariale, creșterea accentuată a șomajului, mai ales în rândul emigranților, sunt considerate cele mai serioase cauze ale creșterii infraționalității din partea emigranților. În măsura în care acestea capătă spații largi de presă și devin subiecte politice, se transformă cu ușurință și în acțiuni cu tentă rasistă, religioasă, xenofobă sau naționalistă. Viața emigranților devine pe zi ce trece tot mai grea pe meleaguri străine. Cu toate acestea, criza economico-financiară globală și statutul dezonorant de cetățean emigrant nu au determinat valuri de reveniri masive ale românilor care lucrează în afara granițelor, chiar și pentru o perioadă limitată. În pofida crizei economice care a lovit și țările occidentale și a greutăților specifice pe care trebuie să le îndure, românii susțin că piața muncii externe oferă mai multe oportunități decât cea internă. Mai mult numărul celor care „...*declară că vor să plece la muncă în străinătate este de aproape de trei ori mai mare decât numărul celor reveniți, ceea ce arată că de fapt criza economică a crescut propensiunea pentru migrațiune...În plus, în condițiile crizei din România, proiectul migrației și găsirea unui loc de muncă în străinătate devine pentru cei mai mulți români o necesitate și singura alternativă posibilă pentru o viață decentă și nu o opțiune din cauza*

⁹ Manuela Stănculescu, *Op. cit.* p. 20.

¹⁰ www.ziare.com

¹¹ www.gandul.info

lipsei de oportunități.”¹² Un sondaj realizat recent relevă faptul că marea majoritate a concetățenilor noștri vor să se stabilească în altă țară „pentru că România se află printre țările din Uniunea Europeană cu cel mai mic salariu mediu brut”¹³, adică românii sunt printre europenii care câștigă lunar cele mai mici salarii și implicit un nivel de trai scăzut.

Noi ne exprimăm convingerea că, pe ansamblu, muncitorii migranți reprezintă o importantă resursă economică atât pentru țările de origine, cât și pentru țările de destinație. Criza economico-financiară a crescut vulnerabilitatea speranței de satisfacție pentru toți actorii. De aceea, globalizarea, dincolo de unele măsuri restrictive naționale, susține întărirea legăturilor interstatale pentru a favoriza liberul acces al forței de muncă pe toate piețele. Măsurile restrictive cu privire la libertatea de mișcare a forței de muncă pun sub semnul întrebării însăși principiile valorice ale construcției europene. Ca atare, greutățile actuale în ceea ce privește migrația nu trebuie să degenereze în apusul Uniunii Europene.

BIBLIOGRAFIE

- DE LA DEHESA Guillermo, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, București, 2007;
- STĂNCULESCU Manuela și colab., *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă românească*, Editura Friedrich Ebert Stiftung, București, 2011;
- DOBROTĂ Niță, coordonator, *Dicționar de economie*, Editura economică, București, 1999;
- BRAUMARE Zigmunt, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, București, 1999;
- Larousse, *Dicționar de sociologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996;
- <http://ec.europa.eu/romania/news>
- www.ziare.com
- www.economica.net
- www.gandul.info
- www.metrotam.ro

¹² Manuela Stănculescu, *Op. cit.* p. 144.

¹³ www.metrotam.ro

STRATEGII DE SECURITATE ÎN ORIENTUL MIJLOCIU ȘI AFRICA DE NORD

SECURITY STRATEGIES IN THE MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA

*Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU**

Rezumat: *Strategii viabile de securitate în Orientul Mijlociu și Africa de Nord – soluții viabile de stopare a haosului și a pericolului față de lumea întreagă. Pentru prima dată România nu este în calea „năvălitorilor”.*

Cuvinte cheie: *strategii de securitate viabile; haos; terorism; migrație; combatere; ISIS.*

Abstract: *The article presents viable security strategies in the Middle East and North Africa as possible solutions to stop the chaos and the threat to the whole world. For the first time in history, Romania is not in the way of the invaders.*

Key words: *viable security strategies, chaos, terrorism, migration, combating, ISIS*

Marele futurolog, James Canton, aprecia într-o lucrare privind modul de abordare a viitorului de către omenire, după atacurile de la 11 septembrie 2001, că „*nimic nu va mai fi la fel, iar viitorul va fi complex, prin turbulențe, riscuri, amenințări și oportunități pe care nimeni, nici măcar liderii noștrii nu îl înțeleg pe deplin.*”¹

Din nefericire evenimentele care s-au derulat din septembrie 2001 până în prezent în zonele Orientului Mijlociu și Africii de Nord au demonstrat predicțiile marelui futurolog american.

Această zonă a lumii este locul de unde a pornit cea mai importantă și mai mare migrație din istoria omenirii, acum 160 000 de ani², din centrul și estul Africii, spre toate marginile pământului, respectiv spre sudul Africii, centrul Orientului Mijlociu – ajungând

* Universitatea Biotera, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: xwx52@yahoo.com

¹ James Canton, *Provocările viitorului. Principalele tendințe care vor reconfigura lumea în următorii: 5, 10, 20 de ani*, Editura Polirom, București, 2010, p. 13.

² Coordonator Adam Davis, *Istoria. Ghid complet vizual din zorii civilizației până în prezent*, Editura RAO, 2015.

acum 60 000 de ani în Turcia, Siria, Irak și spre alte direcții în Europa, Asia, Australia, America.³

Această zonă, care cuprinde Nordul Africii și Orientul Mijlociu, apreciată ca fiind leagănul civilizației, unde au apărut primele scrieri din lume, cea hieroglifică din Egipt, scrierea feniciană, aramaică și ebraică, scrierea cuneiformă-akkadiană, adică civilizații; în prezent sunt state eșuate precum: Irak, Siria, Libia, Yemen, Afganistan, celelalte din zonă cu mari probleme după eșecul revoluției „*Primăvara arabă*”, care nu a înlăturat ideologia jihadistă, însă a pus capăt unor regimuri autoritare din Tunisia, Egipt, Libia, Yemen și au zdruncinat serios unele monarhii din Siria, Maroc, Iordania, Bahrein, Kuwait etc.

Statele eșuate precum: Irakul, Libia, Siria, Afganistan, războaiele neîncetate de pe teritoriul lor, au creat condiții favorabile pentru dezvoltarea rețelelor teroriste de tot felul de-a lungul anilor, Al Qaeda, Frații Musulmani, culminând cu Statul Islamic (ISIS).

Haosul creat, lupta pentru putere cu actori statali periculoși, lipsa viziunilor puterilor occidentale, a contradicțiilor dintre marile puteri (SUA și Rusia), fără soluții viabile de rezolvare, deci condiții ideale pentru amplificarea fenomenului terorist, a Statului Islamic, cel mai periculos factor de schimbare din zonă și de influențare în toată zona (Algeria, Tunisia, Libia, Egipt, Irak, Siria, Liban etc.).

ONU a devenit de mult timp un organism incapabil să gestioneze situația conflictuală din această zonă a lumii, dar foarte bogată în resurse petroliere și gaze naturale, printre cele mai mari dacă includem și cel mai mare zăcămint descoperit de o firmă din SUA în estul Mării Mediterane și zona Egiptului, Siriei și Libanului.

Apariția ISIS pe teritoriul Irakului și Siriei, cu o ascensiune rapidă, ocupând deja o suprafață mai mare ca teritoriul Marii Britanii, cea mai bogată organizație teroristă din lume după OEP (cea de pe vremuri) – foarte bine dotată cu armament modern, cu experiență de luptă armată specifică; având și o propagandă modernă s-a impus relativ ușor în zonă, devenind placa turnantă pentru terorismul global, care atrage numeroși adepți.

Așadar, după state conduse de dictatori, așa cum a fost Irakul, Libia, încă Siria, ISIS s-a realizat profitând de toate slăbiciunile organismelor internaționale, ale contradicțiilor dintre marile puteri, devenind un exemplu demn de urmat în fața slăbiciunilor statelor arabe din zonă și nu în ultimul rând de o propagandă deosebită, virulentă, creată prin acte odioase precum decapitarea occidentalilor, incendierea pilotului iordanian, uciderea creștinilor copti pe o plajă, crucificări, oameni îngropați de vii, adică repulsie, oroare, teamă.

De fapt așa s-a lansat Califatul mondial declarat de ISIS, cu audiență globală prin teroare; așa s-au câștigat adepți și un aparat minuțios, model de stat totalitar, dar cu audiență în rândul statelor din zonă, așa se redeseamnă harta Orientului Mijlociu și nu numai.

Poleiala religioasă, tacticile teroriste, mașinăria politică și militară pusă la punct; celelalte măsuri ce intră în grija statului; administrație, cantine volante, electricitate, au determinat un consens popular major.

Cea mai bună deviză de luptă împotriva terorismului este „*cunoaște-ți dușmanul*”, adică ISIS, pentru a-l putea combate și nu neaparat prin bombardamente masive, foarte

³ Idem.

costisitoare, întrucât experiența Războiului din Golf, prin cucerirea Irakului, Afganistanului, Libiei, de fapt înlăturarea dictatorilor de la conducerea acestor state nu a rezolvat problemele, dinpovrivă au dat naștere la o migrație fără precedent, un haos total în aceste zone de care profită ISIS.

Religia islamică a reprezentat o redută de necucerit în fața invaziei economice mondiale, un refugiu al identității bine folosit de ISIS, dar în defavoarea populației.

22 de state arabe au un PIB de 604 mld. \$, adică cât al Spaniei, cu numai 360 de brevete depuse în 20 de ani, în timp ce Israelul a depus 7652 de brevete, dublu Coreea de Sud, unde cultura se reduce aproape doar la Coran, în Orientul Mijlociu.⁴

Un renumit cercetător în domeniul terorismului aprecia că „*pentru a combate terorismul este necesar, în primul rând, să identificăm care sunt rădăcinile răului. O diagnosticare corectă asigură o mai bună vindecare. În cazul unei erori de judecată boala se agravează. Mai trebuie găsit tratamentul adecvat care să asigure o vindecare completă.*”⁵

Un alt general din armata SUA, aprecia, după Războiul din Golf că nu mai este de actualitate folosirea ca mijloc de luptă împotriva terorismului, tancul, avionul, rachetele etc., ci cucerirea inimilor oamenilor musulmani, construirea de căi de comunicații, școli, canalizare etc.

Se aprecia că degeaba Bin Laden și Mohamed Atef au fost uciși, Abou Zubaida a fost capturat, probabil și Baghdadadi a fost ucis sau rănit grav de o dronă, violența nu s-a redus, celulele teroriste s-au refăcut mereu, ISIS ar fi introdus în UE peste 4000 de teroristi⁶, pentru a cuceri Europa din interior, așa cum considera chiar comandantul NATO din Europa.

Nu s-a reușit să se închidă sursele de finanțare, de recrutare a noi adepți, nu există un consens în rândul marilor puteri, nu s-au construit strategii viabile, concrete, cu soluții politice.

S-a încercat ajutarea punerii la punct a armatelor Irakului, Afganistanului cu instructori militari, armament, însă rezultatele nu sunt pe măsura așteptărilor, iar eșecul noii armate a Irakului este demonstrat prin corupția generalizată, o slabă pregătire și o dotare departe de ce era armata pe timpul lui Saddam Husein, ca să nu mai amintim de un moral foarte scăzut, fără o motivație reală adaptată la noile condiții.

La toate acestea se adaugă fragmentarea tribală așa cum este în Libia, sectarismul și specificul fiecărei țări care formează „Orientul Mijlociu Extins”, adică o regiune cu peste 450 de milioane de locuitori și 25 de state, unde palestinienii și kurzii încă aspiră la state naționale, tensiunile dintre șiiții și suniții din Irak și din zonă, reapariția Iranului pe scena politico-diplomatică, fapt contestat de Israel și Arabia Saudită, dorința Turciei de a adera la

⁴ Peter Mansfield, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015.

⁵ Ali Laïdi, *Efectul de bumerang. Cum a determinat globalizarea apariția terorismului*, Editura House of Guides, București, 2007, p. 165.

⁶ Peter Mansfield, *op. cit.*

UE, deși nu îndeplinește toate condițiile, mai ales politice, iritarea Arabiei Saudite și a Emiratelor Arabe Unite față de Iran.⁷

Rusia a speculat slăbiciunile și lipsa deciziilor Occidentului, înlăturând imaginea determinată de criza Ucrainei și ocuparea Crimeii, prin implicarea sa în războiul împotriva ISIS, sprijinind Siria, unde de fapt are o puternică bază militară.

Apreciem că soluțiile tehnice, fie ele militare, civile sau combinate, în rezolvarea turbulențelor din această zonă nu au niciun efect până la rezolvarea problemelor politice din zonă, a punerii de acord între marile puteri și asta cât mai rapid, întrucât zona a determinat fluxuri de migrație fără precedent, care riscă să destabilizeze tot Occidentul, iar autoizolarea Europei nu este o soluție în momentul de față.

Așadar, pacea în această zonă atât de zbuciumată este soluția de bază pe care oamenii vor putea construi o lume normală, respectând drepturile omului, consolidând democrația de mult apusă în această parte a lumii care se numește „leagănul civilizației umane”.

Liderii occidentali au fost prea preocupați de revenirea economică post-criză și de confortul țărilor lor, iar paharul Orientului Mijlociu s-a umplut – disperarea putând a se revărsa oricând peste liniștea și bunăstarea UE.

Abordările moi și inerțiale, ezitățile, tergiversările și eschivările nu au dus la nimic bun.⁸

Pentru prima dată în istorie România nu este în calea navărilor.

BIBLIOGRAFIE

CANTON J, *Provocările viitorului. Principalele tendințe care vor reconfigura lumea în următorii: 5, 10, 20 de ani*, Editura Polirom, București, 2010;

DAVIS Adam, *Istoria. Ghid complet vizual din zorii civilizației până în prezent*, Editura RAO, 2015.

Enciclopedia Universală Britanica, Vol. 16, Editura Litera, București, 2016.

GIDDENS Anthony, *Europa în Epoca Globală*, Editura Ziua, București, 2007.

LAÏDI A, *Efectul de bumerang. Cum a determinat globalizarea apariția terorismului*, Editura House of Guides, București, 2007;

MANSFIELD P, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015.

⁷ Ibidem.

⁸ Peter Mansfield, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015, p. 513.

LOGISTICA SECURITĂȚII NAȚIONALE ÎN ERA GLOBALIZĂRII

NATIONAL SECURITY LOGISTICS IN THE GLOBALIZATION ERA

*Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC**

*Col. (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU***

Rezumat: În era globalizării introducerea de noi tehnologii, datorate progresului tehnico-științific, cere cu necesitate modernizarea actualului sistem logistic și apariția astfel, a unui nou sistem logistic, care să răspundă cu promptitudine nevoilor de sprijin logistic ale forțelor sistemului militar național.

Această necesitate se impune și din cerința Alianței Nord-Atlantice de interoperabilitate între sistemele logistice naționale ale aliaților.

În concepția noastră un nou sistem logistic presupune o logistică focalizată pe nevoile de sprijin ale forțelor armate, echipamente, mijloace de subzistență și suport esențial la destinația solicitată, la momentul oportun și în cantitatea suficientă pe timpul logistic necesar desfășurării operațiilor proiectate.

Cuvinte-cheie: globalizare; logistica securității naționale; sistem logistic; abordare conceptuală; sistem de achiziții; modularitate; interoperabilitate.

Abstract: In the globalization era the introduction of new technologies resulted from the technical-scientific progress strongly requires the need for modernization of the actual logistical system and thus the apparition of a new logistical system to timely answer to the need for logistical support of the national military system forces.

This need is also determined by the North-Atlantic Alliance requirements for operational interoperability between the national and allied logistical systems.

In our perspective, new logistical system presumes a logistics focused on the need to support armed forces, equipments, subsistence means and essential timely and sufficient support to the destination along the logistical time necessary to undergo the projected operations.

Keywords: globalization; national security logistics; logistical system; conceptual approach; procurement system; modularity; interoperability.

* Prof. univ. dr. asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: benoneandronic@yahoo.com

** Prof. univ. dr., membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: esiteanu@yahoo.com

În era globalizării, logistica securității naționale va fi, în opinia noastră, o logistică focalizată pe nevoile de sprijin ale forțelor armate și pro-activă și va avea misiunea de a asigura forțelor sistemului de securitate necesarul de personalul civil și militar, echipamentele, mijloacele de subzistență și suportul esențial, la destinația solicitată, la timpul cerut și în cantitatea solicitată, pe parcursul operațiilor proiectate a se desfășura. Evoluția științei logistice va reprezenta o nouă viziune și își va corela informațiile cu sistemele economiei naționale, precum și cu infrastructura de transport a țării.

În această viziune a logisticii, forțele sistemului militar național vor trebui să dezvolte un sistem logistic care să conjuge toate componentele sistemului logistic național într-o rețea integrată de acțiune unitară.¹ Transformarea așteptată nu se va produce imediat ci va necesita modificări esențiale, în etape, ale actualului sistem logistic, ceea ce va permite forțelor sistemului militar național să-și pregătească personalul și să-și modernizeze echipamentele nu numai pentru a oferi un suport oportun pe un câmp operațional tot mai cibernetizat, dar în special pentru a fi mai repede dislocabile, cu o manevrabilitate ridicată, sustenabile și eficiente.

În condițiile în care operatorii economiei naționale vor evolua odată cu revoluția tehnico-științifică și vor rezulta noi organizații create pentru un management logistic bazat pe un sistem de distribuție gestionat electronic, noi credem că se vor constitui noi capacități de proiecție a forțelor militare și implicit de suport logistic ale acestora, la un alt nivel de performanță decât cel actual. Noi credem că transformarea actualului sistem logistic va trebui înțeleasă și concepută ca un proces continuu de dezvoltare și integrare a unor noi concepte, doctrine și echipamente militare (tehnică și materiale), în scopul creșterii oportunității, eficienței și interoperabilității forțelor militare ale sistemului național de securitate, asigurând un suport logistic de suficiență în operațiile militare, la un nivel de necesitate și sustenabilitate pe întreaga durată a operațiilor.

Sistemul logistic actual al forțelor sistemului militar național este de tip reactiv, presupunând o cerere, atunci când o nevoie este necesară și deci solicitată, identificându-se procedurile pentru îndeplinirea acestei nevoi și satisfacerea ei, ceea ce duce la un consum mare de timp, cu repercusiuni negative în ceea ce privește ritmul de ducere a unei operații militare. Acest sistem a dus, de cele mai multe ori, la grave perturbări în asigurarea unui sprijin logistic oportun a forțelor luptătoare și, în consecință, trebuie transformat din reactiv în pro-activ, bazat pe o nouă viziune, pe flexibilitate și o mai bună capacitate de anticipare.

Sistemul proactiv presupune (cere) previzionarea nevoilor de sprijin logistic și satisfacerea lor prin prepoziționarea suportului logistic acolo unde trebuie satisfăcută nevoia de sprijin și implicit scurtarea timpului logistic necesar.

Această nouă abordare a conceptualizării sprijinului logistic necesită modificarea actualului sistem logistic și, credem noi, poate fi soluția eficientă pentru un suport logistic oportun în desfășurarea operațiilor simetrice cât și ale celor asimetrice. Deci, noi credem că, pentru obținerea acestor transformări, se cere creat un nou mediu în care logistica să fie proactivă și nu reactivă, în care cerințele de capacitate să fie anticipate și nu dezvoltate ca urmare a unor nevoi materializate prin cerere. În accepțiunea noastră, logistica viitorului va

¹ www.ase.ro/upepr/pdf.02574

trebui să includă: aplicarea noilor tehnologii pentru obținerea vitezei de satisfacere a necesităților de sprijin logistic pe lanțul de distribuție-transport și proiecția forțelor logistice în concordanță cu structura forțelor militare ce vor trebui sprijinite logistic.

Noi suntem convinși că, prin integrarea acestor cerințe se va produce un rezultat revoluționar. Oamenii de știință, logisticienii, specialiștii în tehnologii, economiștii și directorii de programe privind înzestrarea forțelor militare, vor dezvolta sistemele și componentele necesare armatei naționale și vor găsi metode de a reduce amprenta forțelor și implicit eficientizarea consumurilor acestora. Vor trebui proiectate noi categorii de echipamente militare (tehnică și materiale) mai fiabile și mai sigure utilizând noi tehnologii pentru a produce sisteme de arme mai puternice și care să consume cât mai puține resurse.

Aceste noi sisteme de armament, mai ușoare, mai mici dar mai eficiente, vor crește capacitatea de dislocare a forțelor sistemului militar național și implicit manevrabilitatea lor, cu costuri mai reduse și cu viteză de reacție mai ridicată. Eforturile tehnologice și de achiziții vor susține dezvoltarea și dotarea forțelor armate cu platforme de luptă îmbunătățite și mai ușor manevrabile.

Aceleași tehnologii vor trebui folosite și pentru înzestrarea bazelor logistice, prin punerea la dispoziția acestora a unor sisteme modulare integrate și a unei infrastructuri logistice (depozite) inteligent (rațional) dispuse în teritoriu, în așa fel încât în operații acestea să poată susține oportun (eficace și eficient) forțele sistemului militar național, conducând la un nivel ridicat al ritmului de ducere a operațiilor.

Sistemul de achiziții pentru forțele sistemului militar național va trebui să fie flexibil și conectat la rețeaua națională (globală) de comerț electronic, în acest fel logisticienii le vor putea accesa cu rapiditate și vor putea urmări, localiza și contacta în timp real distribuitorii. Aceasta va permite realizarea unui flux susținut al achiziției, depozitării, distribuției și transportului spre forțele de suport logistic, asigurând, în acest fel, oportunitatea sprijinului logistic necesar la timpul și locul cerut de ducerea operațiilor.

Transformarea subsistemului logistic al forțelor sistemului militar național va trebui să aibă ca fundament un management performant, implementat pe sistemele naționale de informații și pe rețelele de interconectare ale acestora.

Cerințele războiului informațional impun astăzi sistemului logistic al forțelor sistemului militar național interconectivitate și interoperabilitate, extinse dincolo de nivelul tactic al operațiilor, deoarece aceasta trebuie realizată la un nivel inexistent până acum, întrucât însuși războiul este unul informațional în contextul noii economii globale care la rândul ei se bazează pe informații.

Interconectivitatea și interoperativitatea, în accepțiunea noastră, pot constitui fundamente ale noului sistem logistic. Proactivitatea logisticii în proiectarea și desfășurarea operațiilor, așa cum am mai arătat, evidențiază depășirea limitelor date de concentrarea pe creșterea eficienței sau pe creșterea vitezei fluxului logistic în cadrul aprovizionării și implică înlocuirea unor cantități extrem de mari, aflate în depozite teritoriale, cu creșterea capacității de prepoziționare în execuția fluxului logistic a unor cantități optime de echipamente militare (tehnică și bunurilor

materiale), adecvate logisticii de distribuție², pe traectul fluxului logistic. Aprovizionarea și distribuția vor trebui să se exercite pe canale de flux de mișcare, echivalent al depozitelor logistice.

Sistemul logistic militar, pentru a putea să-și deplaseze forțele logistice din structura lui și pentru a fi oportun în susținerea forțelor sistemului militar național, trebuie să fie în legătură directă cu sistemul de comandă și control și cu sistemele de armament digitizate ale acestora. În același timp sistemul logistic militar trebuie să fie în legătură directă cu sistemele logistice dar și financiare ale economiei naționale, precum și ale altor structuri și servicii implicate în apărarea suveranității naționale.

O altă componentă a principiului pro-activității sistemului militar logistic va trebui să fie și vizibilitatea totală a echipamentelor militare aflate în înzestrarea acestuia, necesară fiind managerilor logistici pentru localizarea precisă și în timp real a echipamentelor militare, urmărirea cu mare precizie a fluxurilor de distribuție pe lanțul de aprovizionare a forțelor militare. Această componentă aduce în discuție sistemul logistic informațional prin intermediul căruia se exercită controlul în timp real al platformelor de distribuție și componentelor infrastructurii logistice. Spre exemplu senzorii de pe mijloacele de transport logistic și etapele din circuitul documentelor manageriale logistice sunt puncte cheie ce permit localizarea și starea în timp și spațiu a resurselor logistice pe lanțului de aprovizionare, precum și deciziile luate privind distribuția și aprovizionarea forțelor sistemului militar național.

Sistemul logistic informațional cere un sistem de date complet, care în condițiile vizibilității totale a echipamentelor militare, să permită operarea acestora în timp real, astfel încât managerii sistemului logistic să poată redirectiona, redistribui, pune în așteptare expedițiile în funcție de locația cunoscută sau noua locație previzionată a distribuției tehnicii și materialelor necesare forțelor sistemului militar național.

Pentru implementarea unui sistem logistic informațional performant este necesară o metodologie de lucru în exercitarea controlului informațional legată în mod obligatoriu de tehnologia de monitorizare și identificare în timp real a echipamentelor militare, ca de exemplu utilizarea unor sisteme de identificare tip cod de bare sau etichete de radiofrecvență. Un exemplu al modului în care ar trebui să funcționeze sistemul de control este cel al unui manager logistician, care în procesul planificării sprijinului logistic anticipează că, un echipament militar y va fi solicitat de o structură militară (contingent național) aflată în teatrul de operații la momentul t . Acum el va interoga sistemul informațional logistic pentru a vedea unde se află echipamentul militar. Acesta, pe baza tehnologiei de monitorizare și identificare în timp real a echipamentelor militare, îi va răspunde solicitării, arătându-i locul unde se află pe fluxul logistic fix sau previzionat. Managerul va ordona distribuția și transportul echipamentului militar y pe fluxul logistic și îl va dispune previzionat la locul unde s-a prevăzut a fi solicitat, astfel că la momentul t acesta va fi la dispoziția solicitantului, preîntâmpinându-i cererea.

Se poate observa că alocarea de către managerul logistician a elementului anticipat către contingentul național înseamnă obligatoriu intervenția acestuia în subsistemul de management al

² Gheorghe Minculete, *Abordări moderne ale managementului logistic*, Editura universității Naționale de Apărare, București, 2015, pp. 110 - 111.

distribuției, intervenție materializată prin redirectionarea unui segment de transport de pe teritoriul național sau dintr-o locație previzionată în zona de operații.

Transformarea și adaptarea sistemului logistic actual, potrivit noilor cerințe ale Alianței Nord-Atlantice urmând principiul pro-activității, constituie subiect al dezbaterilor și analizelor logisticienilor dar, în același timp, și o provocare majoră pentru forțele sistemului militar național deoarece consecințele directe vor fi reducerile de personal, buget diminuat, dublat de o accelerare a timpului de realizare a noului sistem logistic militar.

După părerea noastră se impune ca sistemul logistic actual al forțelor sistemului militar național să fie transformat deoarece, pe de o parte fără transformările ce se impun nu mai poate opera cu eficiență în condițiile transformărilor cerute de Alianța Nord-Atlantică. Astfel, noul sistem logistic va permite interconectarea sistemului militar național cu celelalte sisteme cu care este pus în relație, respectiv cu sistemul industrial, comercial, financiar etc., sisteme care sunt influențate continuu de ceilalți vectori principali ai globalizării.

Doar un astfel de sistem logistic, bazat pe principiul pro-activității va duce la o multiplicare a forței militare, dar și o flexibilitate în creșterea sprijinului logistic al acesteia.

Una din cerințele Alianței Nord-Atlantice, în ceea ce privește sprijinul logistic, este că acesta trebuie să fie cheia de interacțiune între aliați, făcând posibil ca resursele logistice necesare să fie puse la dispoziția forței militare multinaționale la timpul și locul cerut de desfășurarea acțiunilor operaționale. În acest context devine necesar un management care să se constituie ca o condiție de bază pentru sprijinul logistic multinațional.³

Asimetria conflictelor ce caracterizează mediul strategic al secolului XXI cere cu necesitate un sistem de management capabil să rezolve la nivel logistic interconectarea canalelor de aprovizionare/reaprovizionare. În același timp menținerea păcii în același context al schimbării naturii conflictelor impune ca sistemul informațional logistic să fie unul flexibil și capabil de adaptare.

Iată cum, în opinia noastră, un sistem logistic bazat pe principiul flexibilității și având o structură de execuție de tip modular constituie o cerință de neocolit pentru transformarea suportului și a sprijinului logistic al forțelor sistemului militar național, cât și în concordanță cu noile structuri multinaționale interoperabile din cadrul Alianței Nord-Atlantice. Ca o concluzie, noi am putea afirma că, pentru îndeplinirea misiunilor viitoare ce revin forțelor sistemului militar național, un nou sistem logistic va avea un rol esențial, iar continua adaptarea a acestuia la noile concepte și transformări în desfășurare acțiunilor militare în cadrul alianțelor va trebui să constituie, apreciem noi, o prioritate pentru factorii de decizie.

Iată de ce noi considerăm că numai adoptarea principiului modularității și flexibilității în proiectarea și punerea în practică a unor noi structuri modulare de sprijin logistic poate constitui o necesitate, atât pentru asigurarea adaptării sistemului logistic la o nouă structură a forțelor sistemului național de securitate, cât și pentru o mai bună interoperabilitate a acestuia cu celelalte structuri similare ale Alianței Nord-Atlantice.

³ www.aose.ro/mod.eng/pdf

BIBLIOGRAFIE

- MINCULETE Gheorghe, *Abordări moderne ale managementului logistic*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015;
- KORTSHAC Bernard Helmut, *Ce este logistica?*, Revista Sisteme logistice nr. 2, București, 1991;
- SITEANU Eugen, *Logistica de producție*, Editura Academia Tehnică Militară, București, 2009;
- Strategia logisticii Armatei României*, București, 2009;
- NATO Logistics Handbook*, Bruxelles, 2012;
- www.ase.ro/upepr/pdf.02574
- www.aose.ro/mod.eng/pdf.02435

POLITICA ȘI STRATEGIA UNIUNII EUROPENE PRIVIND TRANSPORTURILE MULTIMODALE

EUROPEAN UNION POLICIES AND STRATEGY REGARDING MULTIMODAL TRANSPORTATION

*Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC**

*Col. (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU***

Rezumat: În Uniunea Europeană piața comună a transporturilor este un element cheie a dezvoltării durabile ce se prevede a fi îndeplinită cât mai curând posibil. În acest sens, s-au elaborat politici și strategii și s-au mobilizat importante resurse financiare.

Cu toate acestea, se observă că unele țări membre întâmpină dificultăți în a accesa fondurile europene și implicit dezvoltarea infrastructurii lor de transport multimodal.

Articolul nostru vizează explicitarea acestor politici și strategii de dezvoltare a transporturilor intermodale, precum și a modului cum a fost realizată infrastructura de transporturi în unele țări membre ale Uniunii Europene.

Cuvinte-cheie: piața comună de transport; integrarea modurilor de transport; transport multimodal; sisteme inteligente de transport; interoperabilitate.

Abstract: In the European Union, the common market of transportation is a key element of sustainable development which is supposed to occur as soon as possible. In this respect, policies and strategies have been settled and important financial resources have been brought up.

However, we notice that some member states have difficulties in accessing European funds and, consequently, in developing their multimodal transportation infrastructure.

Our article aims at explaining these policies and strategies of development for intermodal transportation, as well as the manner in which the transportation infrastructure has been created in some countries belonging to the European Union.

Keywords: common transportation market; integrating the transportation means; multimodal transportation; intelligent transportation systems; interoperability

* Prof. univ. dr. asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: benoneandronic@yahoo.com

** Prof. univ. dr., membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: esiteanu@yahoo.com

În era globalizării transporturile au devenit indispensabile vieții economico-sociale a unei țări, în cazul nostru a pieții comune de transport a Uniunii Europene, fiind practic de neacceptat lipsa acestora. Iată cum, astăzi, produsele, mărfurile și persoanele trebuie să ajungă într-un timp scurt dintr-un loc (zonă) al (a) lumii în altul (alta). Intensificarea nevoilor unei economii din ce în ce mai globalizate, a determinat o mărire fără precedent a fluxurilor comerciale și de călătorilor și a dus la apariția unor moduri de transport diversificate, atât din punct de vedere al infrastructurii cât și a tehnicii rulante utilizate.

Iată doar unul din argumentele pentru care a apărut în Uniunea Europeană, cu necesitate, elaborarea Direcțiilor de acțiune referitoare la sistemele inteligente de transport și care vizează proiecte europene de cercetare - dezvoltare, în cadrul organizațiilor naționale de transport din fiecare țară membră a Uniunii.

Uniunea Europeană și-a propus, prin organismele de specialitate create și abilitate, să acționeze în direcția definirii și implementării unei rețele de transport transeuropene, care să formeze piața comună a transporturilor Uniunii, prin interconectarea infrastructurii de telematică și comunicații a statelor membre. Sunt inițiate o serie de proiecte de cercetare și dezvoltare tehnologică, finanțate prin programele cadru 4, 5 și 6 ale Comisiei Europene¹, care vor soluționa o gamă complexă de probleme referitoare la rețelele de transport pe continentul European. Liniile directe vizează, în primul rând, Rețeaua Trans-Europeană de Transport contribuind la realizarea unei societăți informaționale prin utilizarea telematicii² în transporturi și dezvoltarea unor fluxuri de transport (comerciale și de călători), care să traverseze întreg continentul european.

Cartea Albă a Comisiei Europene, privind Politica de Transport, prezintă strategia Comisiei Europene și liniile directe ale politicii sale în domeniul transporturilor. Sistemul inteligent de transport este evidențiat drept o direcție strategică, atât prin prisma țintelor politice, cât și a obiectivelor economice și sociale. Cartea Albă analizează situația actuală și de viitor, privind transportul și mobilitatea fluxurilor de transport, dar și un program de acțiune cu etape bine definite de implementare a obiectivelor avute în vedere. Obiectivul esențial al Comunității Europene este focalizarea politicii sale pe o abordare integrată a transporturilor în direcția satisfacerii cerințelor și necesităților socio-economice ale Uniunii.

Cele patru secțiuni ale Cartei Albe prezintă și analizează: interacțiunea între diversele moduri de transport existente în țările membre; locurile (punctele) de aglomerare (strangulare) a transporturilor și posibilele modalități de eliminare a acestora; necesitățile structurale ale infrastructurii pe cele patru moduri de transport (rutier, feroviar, maritim și fluvial, aerian), precum și administrarea globală a spațiului unic al transporturilor europene.³ În egală măsură sunt accentuate aspectele legate de securitatea transporturilor, mediu și inițiativele pentru o creștere susținută a pieții comune de transport european.

¹ Directiva 2010/40/UE a Parlamentului European; eur-lex.europa.eu/.../LexUriServ.do?uri=OJ:L

² <https://newpartsauto.wordpress.com/telematic>

³ www.europarl.europa.eu/atyourservice/ro/displayFtu.html?ftuId

Utilizarea pe scară largă a sistemelor inteligente de transport reprezintă o trăsătură dominantă a noii politici.

Crearea unui spațiu unic de transport multimodal european necesită dezvoltarea coordonată a politicilor de transport la nivel european, național și regional. Patru strategii, definite ca fundamentale, sunt evidențiate la nivel european pentru dezvoltarea transportului multimodal, astfel:

- *dezvoltarea infrastructurii*: rețeaua de transport trans-europeană și nodurile asociate acesteia;
- *armonizarea reglementărilor și a regulilor competiției*: un spațiu unic de transport european bine reglementat;
- *identificarea și eliminarea obstacolelor intermodalității și a costurilor asociate pe etapele realizării pieții comune a transporturilor*;
- *implementarea societății informaționale în sectorul de transport al pieții comune europene*.⁴

În opinia noastră, recunoașterea importanței transportului multimodal (intermodal) și a rolului acestuia în raport cu cel convențional, va duce, cu necesitate, la accentuarea dezvoltării societății informaționale și implicit utilizarea sistemelor inteligente de transport, care integrează prin eficientizare, modurile convenționale de transport existente la nivelul țărilor membre.

În opinia noastră, folosirea tehnologiei informaticii și comunicațiilor va determina creșterea calității și eficienței serviciilor de transport, permițând transparentă și flexibilitate în fundamentarea deciziei privind planificarea, programarea și executarea transporturilor. O informație transparentă și flexibilă va duce la o modificare a direcțiilor de dezvoltare a transporturilor și va permite crearea de noi oportunități privind diversificarea pieței comune a transporturilor, folosirea infrastructurii și a capacităților specifice multimodalității, în vederea creării de noi abordări conceptuale și operaționale.

Multimodalitatea se orientează spre integrarea modurilor de transport existente pe trei niveluri⁵: infrastructura și mijloacele de transport, activitățile de transport și folosirea infrastructurii, precum și serviciile și reglementările. Acțiunile actuale sunt orientate spre eliminarea barierelor prezente ale dezvoltării transportului multimodal „*door-to-door*”⁶ (de la ușă la ușă) și promovarea unei utilizări mai intense a mediilor ambiante.

Din punct de vedere politic, abordarea multimodalității transporturilor poate reprezenta și un instrument politic, care să ducă la abordarea concetuală a spațiului unic european al transporturilor, cu scopul folosirii mai echilibrată și eficientă a capacităților de transport disponibile la nivelul țărilor membre ale Uniunii (infrastructură, material rulant, echipament de operare etc.).

Baza economică a multimodalității este dată de acele moduri de transport care au caracteristici operaționale individuale și economice intrinseci, pot fi integrate într-un lanț de

⁴ ec.europa.eu/.../strategies/.../sec-2011-391-unofficial-translation_ro.pdf

⁵ <https://ro.scribd.com/doc/144130523/tp-multimodal>

⁶ Miorica MOROȘAN, *Mișcarea și Transporturile în operațiile multinaționale de stabilitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014, p. 65.

transport „door-to-door” cu scopul de a îmbunătăți eficiența globală a sistemului de transport. Integrarea între moduri de transport se realizează la nivelul infrastructurii, la nivelul unității de încărcare/descărcare, comunicației, operațiilor și serviciilor etc.

Noi suntem de părere că abordarea transportului multimodal va atrage reconsiderarea cererilor utilizatorilor de transport. Multimodalitatea este o problemă de comerț și mobilitate în care căile ferate, rutiere, maritime, fluviale și aeriene, vor trebui utilizate într-o concepție integrată, pentru a contribui la optimizarea fluxurilor de transport în întreg spațiul pieței comune a transporturilor europene.

La nivelul activităților de transport, serviciile de informare, de asistare a sistemului informațional, tehnologia informației și comunicațiilor vor putea duce la îmbunătățirea utilizării capacităților existente în acest moment în țările membre ale Uniunii. Măsurile propuse în Cartea Albă în ceea ce privește schimbarea balanței între modurile de transport vizează:⁷

- îmbunătățirea calității serviciilor în domeniul rutier;
- reabilitarea căilor ferate existente;
- reglementarea dezvoltării transportului aerian;
- adaptarea unui sistemului comun de transport maritim și fluvial de pe căile navigabile interne ale Uniunii;
- conectarea tuturor modurilor de transport existente în țările membre ale Uniunii .

În opinia noastră, interconectarea modurilor de transport existente în țările membre și integrarea lor în spațiul unic european al transporturilor, va permite o eficientizare a transportului feroviar, rutier, maritim și chiar aerian. Iată de ce noi credem că, multimodalitatea este complementară altor politici de transport și ar trebui începută cu liberalizarea piețelor de transport naționale a țările membre, concomitent cu dezvoltarea rețelei de transport european și promovarea unor prețuri corecte pentru toți operatorii de transport.

Factorii politici ai Uniunii Europene ar trebui să creeze, încă de pe acum, prin reglementări clare, un cadru organizatoric care să sprijine integrarea modurilor de transport, interoperabilitatea și interconexiunea acestora, în vederea intensificării folosirii efective și eficiente a capacităților și infrastructurilor de transport existente în statele membre. Aceasta va permite, în accepțiunea noastră, facilitarea unor servicii de transport orientate către clienți, implicând punctele forte ale fiecărui mod de transport național. Direcțiile de acțiune ar trebui să se refere la un transport multimodal, care să încurajeze cooperarea și complementaritatea între modurile de transport din țările membre și care să favorizeze și competiția între diverși operatorii de transport. În opinia noastră, politica și strategia Uniunii Europene reprezintă pașii importanți în vederea realizării unui sistem de transport multimodal european viabil pe termen lung, extrem de necesar dezvoltării economice. Fără implicarea factorului politic național din țările membre ale Uniunii și a tuturor operatorilor economici implicați în transporturi, dezideratul pieței comune europene a transporturilor va fi dificil de realizat sau chiar abandonat.

⁷http://www.csnmeridian.ro/files/docs/Politica_europeana%20de%20transport%20perspectiva%20anului%202010%20.pdf

Țările aflate în tranziție din regiunea Europei Centrale și de Est cunosc importante modificări cu caracter economic care influențează dezvoltarea sistemelor lor inteligente de transport. Dezvoltarea lor economică determină o creștere fără precedent a fluxurilor de transport și implicit creșterea cererii de dezvoltare și modernizare a infrastructurii de transport. În acest moment al dezvoltării lor economice, realizarea sistemelor lor inteligente de transport⁸, aflate în tranziție spre o piață comună europeană, întâmpină mari dificultăți față de provocărilor aduse de creșterea fluxurilor de mărfuri și călători. În viitor, se întrevede o creștere semnificativă a traficului inter-regional, datorită localizării țărilor din regiunea est-europeană între fostele teritorii ale Uniunii Sovietice și cele ale Europei Occidentale, precum și a precarității căilor de conexiune terestră cu țările din Balcani. Stabilirea de politici noi de transport, la nivelul Uniunii Europene, este o cerință urgentă pentru dezvoltarea cu succes a sistemelor inteligente de transport și implicit la creerea pieței comune europene a transporturilor.

O direcție clară a politicii europene în transporturile multimodale este orientată spre realizarea de sisteme inteligente de transport mai rapide și cât mai eficiente, precum și spre clarificarea rolului organizațiilor publice în contextul realizării acestor sisteme, care să vină în sprijinirea factorilor de decizie.

Așa cum am mai arătat, la începutul acestui mileniului, transportul multimodal de mărfuri din Europa a cunoscut o dezvoltare notabilă.⁹ Astfel, Intercontainer-Interfrigo (ICF)¹⁰ este o rețea pan-europeană de transport combinat pe calea ferată care operează transporturi intermodale între porturile maritime din Germania și cele fluviale din Ungaria. ICF operează, de asemenea, de cinci ori pe săptămână, o linie expres Hansa-Hungaria-Containermergers, care leagă porturile maritime germane din Hamburg și Bremerhaven, cu stații și terminale de căi ferate din Ungaria. O altă rețea de transport combinat de mărfuri și pasageri este OverNight Express între Amsterdam și Milano, realizate de un operator feroviar de marfă, Railion, pe ruta Olanda - Belgia - Luxemburg - Germania - Elveția - Italia.

În Belgia înainte de 2010, în portul Anvers se utiliza un singur punct de intrare pentru transportul de cale ferată. Guvernul Belgiei a decis construirea celui de-al doilea în partea de nord a portului, iar calea ferată care ajunge în acest terminal să lege orașele din nordul provinciei Anvers. De asemenea, această cale ferată este un nod important pentru rute care leagă portul, de calea ferată „Iron Rhine”¹¹ între Germania și Belgia.

În Marea Britanie, compania de cale ferată „Railtrack”¹² împreună cu IBM și-au propus simplificarea sistemelor de operare pe calculator, utilizate în rețeaua feroviară, prin reducerea semnificativă a acestora, de la 270 de sisteme de operare la 35. Obiectivul final este adaptarea treptată a acestora și funcționarea împreună prin intermediul internetului, care permite, printre altele, operatorilor și tehnicienilor obținerea de informații actualizate on-line

⁸ Doina Banciu, Rodica Hrin, George Mihail, Lucian Anghel, Adrian David, *Inteligență în transporturi. Sisteme inteligente de transport*, Editura CAPITEL, București, 2006, p.16.

⁹ www.haguejusticeportal.net/index.php?id=6158

¹⁰ www.bloomberg.com/research/.../snapshot.asp?

¹¹ <http://unctad.org/en/Docs/posdtetlbm1.en.pdf>

¹² www.railtrackriders.com.au/

despre starea rețelei prin intermediul computerelor și aplicației WAP¹³. În contextul procesului de privatizare a căilor ferate din Regatul Unit, trecerea la deschiderea pieței pentru companiile străine este susținută de Autoritatea feroviară „*Shadow Strategic*” și grupurile de transport. Operatorii naționali, cu toate acestea, sunt îngrijorați că nu toți dintre ei sunt în măsură să răspundă ofertelor enorme transmise de către companiile străine, iar preocuparea principală este ca, pe termen lung, operatorii străini să nu revină la investiții, sub forma unor companii private.

În Țările de Jos, pentru ca transportul feroviar ecologic să joace un rol mai mare în transportul de marfă, transportul rutier deservind în prezent cea mai mare parte a transporturilor, Comisia Europeană nu a avut obiecții la subvenția olandeză pentru construirea și extinderea a două terminale feroviare intermodale în Rotterdam - RSC Rotterdam și Terminalul european pentru containere.¹⁴ Subvenția a fost acceptată, deoarece rolul acesteia nu a fost de a finanța echipamentele de transbordare și a infrastructurii sale conexe, ceea ce ar fi dus altfel la o concurență neloială în serviciul de transbordare în cele două terminale. Subvenția a fost, de asemenea, susținută și din cauza fondului său de finanțare maximă, sub 20 la sută din totalul costurilor de construcție. Aceasta va ajuta în cele din urmă operatorii de terminale în a oferi clienților lor un preț mai mic pe transbordare, creind astfel condiții pentru creșterea cererii din sectorul transportului rutier și astfel, cei doi operatori au fost încurajați să contribuie la investițiile necesare pentru terminale, ceea ce va duce la generarea unui profit rezonabil în timp și la optimizarea utilizării fondurilor publice.

Și România s-a aliniat politicii europene definite în Cartea Albă a transporturilor, asigurând cadrulul strategic privind politica în domeniul transportului durabil. Astfel a fost elaborată în 2008, Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020-2030, care și-a propus misiunea de ridicare a standardelor sistemului național de transport la nivel european în vederea integrării de facto în Comunitatea Europeană și realizarea unui sistem de transport multimodal durabil și eficient, care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport în concordanță cu cerințele economice, sociale și de mediu¹⁵.

În acest sens pe teritoriul țării și în special pe culoarul 4 de transport, s-au construit și dat în exploatare segmente de autostrăzi care se vor conecta, atunci când acestea vor fi terminate, la căile rutiere din Europa. De asemenea, a început reabilitarea căilor ferate care la orizontul anului 2030 vor facilita interconectarea transporturilor feroviare între țările Europei Occidentale și porturile de la Marea Neagră.

Chiar dacă, în ultima perioadă, infrastructurile de transport au fost modernizate permanent, s-au păstrat decalajele între țara noastră și statele membre UE și, de asemenea, nu au fost realizate obiectivele stabilite în Cartea Albă și în Strategia Europeană de Dezvoltare Durabilă. Cu toate acestea se continuă modernizarea și dezvoltarea

¹³ Wireless Application Protocol (WAP) este un standard tehnic pentru accesarea informațiilor într-o rețea de telefonie mobilă.

¹⁴ www.intermodal-terminals.eu/.../terminal/view

¹⁵ www.enterprise-europe-erbsn.ro/download/1447/; Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020-2030, București, 2008, p. 28.

infrastructurilor și a mijloacelor de transport pentru realizarea unui grad acceptabil de compatibilitate și integrare în sistemul de transport comunitar.

În opinia noastră, toate aceste măsuri au avut și au ca obiect facilitarea comerțului și transportului multimodal în Europa, precum și îmbunătățirea din punct de vedere ecologic a transporturilor.

BIBLIOGRAFIE

MOROȘAN M, *Mișcarea și Transporturile în operațiile multinaționale de stabilitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014;

BANCIU D, HRIN R, MIHAIL G, ANGHEL L, DAVID A, *Inteligență în transporturi. Sisteme inteligente de transport*, Editura CAPITEL, București, 2006;

Directiva 2010/40/UE a Parlamentului European; eur-lex.europa.eu/.../LexUriServ.do?uri=OJ:L

Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020-2030, București, 2008;

<https://newpartsauto.wordpress.com/telematic>

[www.enterprise-europe-erbsn.ro/download/1447/;](http://www.enterprise-europe-erbsn.ro/download/1447/)

www.europarl.europa.eu/atyourservice/ro/displayFtu.html?ftuId

ec.europa.eu/.../strategies/.../sec-2011-391-unofficial-translation_ro.pdf

<https://ro.scribd.com/doc/144130523/tp-multimodal>

<http://www.csnmeridian.ro/files/docs/Politicaeuropeana%20de%20transportva%20anului%202010%20.pdf>

www.haguejusticeportal.net/index.php?id=6158

www.bloomberg.com/research/.../snapshot.asp?

<http://unctad.org/en/Docs/posdtetlbn1.en.pdf>

www.railtrackriders.com.au/

www.intermodal-terminals.eu/.../terminal/view

RELEVANȚA CONCEPTULUI EXTINS DE SECURITATE PENTRU DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DE INTELLIGENCE

THE RELEVANCE OF EXTENSIVE SECURITY CONCEPT FOR CONDUCTING INTELLIGENCE ACTIVITY

Drd. Av. Manda ANTON¹

Rezumat: *Desfășurarea activității de intelligence într-un mediu complex de securitate devine tot mai dificilă odată cu multiplicarea realităților cu care se confruntă fiecare stat în parte. O înțelegere aprofundată a semnificației extinse a securității se dovedește a fi un instrument util pentru a putea gestiona numărul mare de informații și posibilitățile de acțiune în desfășurarea activității de intelligence. De asemenea, efectul utilizării acestui instrument este relevant, deoarece se reflectă direct în produsul finit al activității de informații, cât și în munca destinatarilor acestui produs, în mod deosebit datorită laturii umane a înțelegerii securității.*

Cuvinte-cheie: *teoria relațiilor internaționale, securitate umană, intelligence, informații.*

Abstract: *Conducting the intelligence activity in a complex security environment is becoming more difficult with the multiplication of realities facing individual countries. A thorough understanding of the significance of extensive security proves to be a useful tool to manage the large number of information and possibilities for action for conducting the intelligence activity. The effect of using this tool is relevant because it is directly reflected in the finished product of the intelligence activity, as well in the the work of the recipients of this product, particularly because of the human side of understanding of security.*

Keywords: *theory of international relations, human security, intelligence, information.*

C Conceptul de securitate și ramificațiile acestuia

„Majoritatea oamenilor sunt de acord că o problemă de securitate apare atunci când cineva – o persoană, o bandă sau un grup ori un stat – amenință viața, integritatea fizică sau mijloacele de subzistență ale altcuiva.”²

Această expresie a securității, deși una simplistă în esența ei, reflectă totuși principalul mod în care securitatea este văzută atât pe plan național, cât și pe plan internațional. Ca o privire de ansamblu, este util a se ține cont de această perspectivă

¹ Avocat în cadrul „Cabinet individual de avocatură Manda Anton”, București, telefon 0722.404.126, e-mail: avmandat@yahoo.com.

² Kolodziej Edward A., Security and International Relations, published by the Syndicate of the University of Cambridge, 2005, traducere Ramona – Elena Lupu, Editura Polirom, Iasi, 2007, pag. 11

deoarece ia în considerare toate nivelele la care securitatea se aplică, iar ramificațiile și consecințele activității de intelligence se întind și pe aceste nivele.

Deși în general starea de siguranță în contextul statal presupune siguranța fizică a acestuia, respectiv a populației acestuia, sau lipsa acțiunilor militare îndreptate către acesta, astăzi majoritatea relațiilor interstatale sunt definite de non-violență. De aceea, evoluția scenei politice, relațiile economice și contextul social intern al statelor au o relevanță mult mai mare pentru dezvoltarea situațiilor de criză de securitate.

După Războiul Rece s-a produs o trecere de la perceperea siguranței fizice a unui stat ca fiind principala sursă de insecuritate, la siguranța unor elemente abstracte, precum valori, tradiții, identitate. Problemele de ordin global și general au început să aibă un efect mult mai puternic asupra siguranței unui stat, decât problemele din ambitul relațiilor internaționale. Amenințările vin acum din partea terorismului, din cazurile de încălcare a drepturilor omului, a conflictelor etnice, religioase, foamete, problemelor ecologice, difuzarea ideilor prin intermediul canalelor de comunicare media, etc.

Aici este important de accentuat argumentul puterii pe care o exercită actorii non-statali asupra sorții unui stat și a elementelor clasice care aparțin domeniului de securitate: populație, teritoriu, sistem politic, resurse. În acest sens acum statul nu mai este singurul capabil să influențeze starea de securitate.

Conceptul de securitate migrează astfel și din perspectiva teoriilor relațiilor internaționale, principalele teorii fiind cea realistă, cea liberală și cea constructivistă. Ultima dintre ele a cunoscut o relevanță mărită în ultimii ani prin explicarea fenomenelor produse de globalizare și diversificarea surselor de amenințare. Din perspectiva realistă, un stat își poate crește securitatea înțeleasă în termeni clasici, doar în defavoarea securității unui alt stat. Conceptul cheie al școlii realiste este *dilema securității*³ în care nevoia de a se proteja a unui stat îl va determina să ia măsuri fizice în sensul acesta, cum ar fi o acumulare de armament și instrumente de război cu scopul de a-și asigura protecția necesară în caz de atac asupra valorilor principale ale sale. În schimb, aceste măsuri crează o nesiguranță față de alte state, ceea ce determină un răspuns echivalent. Tocmai de aceea Războiul Rece a cunoscut o acumulare de armament masivă de ambele părți a lumii bipolară de atunci.⁴

Teoria liberală argumentează faptul că două state vor colabora pentru siguranța lor nu doar în caz de posibilitate de război, ci și în afara acestei situații. În acest caz acumularea de securitate a unui stat nu va depinde de pierderea în securitate a altuia, protejarea valorilor pentru care cele două state colaborează fiind diferite. Abordarea preferată a liberalilor pentru menținerea securității este cea a instituționalismului – instituțiile ca principale mijloace de cooperare între state.⁵ Astfel, teoria liberală permite extinderea semnificației de securitate și altor valori decât celor realiste sau clasice. În cazuri extreme

³ Robert Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma", în *World Politics*, vol.30, no.2, Ianuarie 1978, p. 169.

⁴ Baev Pavel K., *Thucydides and Security Dilemmas of Post-Soviet Conflicts: From Corcyra to Chechnya*, International Peace Research Institute, Oslo (PRIO), Paper for the Thucydides workshop, Columbia University, NY, 25-26 February 2004, traducere proprie.

⁵ Miroiu Andrei, Ungureanu Radu-Sebastian, *Manual de Relații Internaționale*, Ed. Polirom, 2006, pag.183.

aceste valori devin la fel de importante ca și cele clasice – un astfel de exemplu potrivit fiind valorile naționaliste rusești, cu precădere statutul de mare putere în scena internațională, la care Rusia se arată sensibilă în formarea și aplicarea propriei politici externe.⁶ De asemenea, elementul principal în teoria liberală este cel al *securității colective*.⁷ Prin formarea de instituții și organizații internaționale statele renunță la o parte din securitatea proprie pentru a colabora către formarea de securitate pe termen lung. Un alt efect este unirea intereselor de securitate cu cele ale altor state. Astfel, instituțiile devin și instrumente de rezolvare a conflictelor pe cale pașnică.

Aceste aspecte devin de o importanță deosebită pentru desfășurarea activității de informații, deoarece în compilarea rapoartelor de intelligence valorile culturale, economice și diplomatice au astfel greutate în influențarea deciziilor politicienilor.

În final, există o a treia dimensiune a securității cum este ea percepută de către adepții constructivismului. Acest curent de gândire s-a născut din nevoia de a găsi o explicație pentru fenomenele de conflict iregulare, cum ar fi terorismul. Teoria constructivistă pune în centrul percepției securității relațiile sociale, argumentând că fără acestea nu ar exista scena internațională cum este aceasta astăzi construită. Școala constructivistă reușește să îmbine noțiunea de individualitate cu percepția celeilalte entități cu care un stat interacționează. Constructivismul are o relevanță deosebită în modul în care percepem astăzi scena internațională, deoarece accentuează noțiunea de identitate națională în construirea și exprimarea intereselor unui stat, precum și în construirea noțiunii de securitate a acestuia.⁸

Se poate observa o evoluție interesantă în percepția securității din partea statelor și actorilor - de la protejarea existenței statului ca entitate în sine către protejarea valorilor identitare, iar mai apoi către protejarea componenței sociale – a individului. Această extindere a conceptului de securitate vine odată cu augmentarea efectului de globalizare și interconectivitate, deși nu este neapărat o consecință directă a acestuia.

Efectele actuale ale percepției securității asupra desfășurării activității de intelligence

Extinderea conceptului de securitate are efecte vizibile imediat în domeniul legiferării și a exprimării politicii externe a statelor, însă cu precădere acest concept extins se poate observa în modul de abordare și desfășurare a activității de intelligence. Deși numită intelligence la nivel internațional, fiecare stat are propriul mod de a aborda practica de colectare, analiză și valorificare de informații, atât pe plan intern, cât și extern.

În desfășurarea activității de intelligence putem observa o evoluție paralelă cu cea a școlilor de gândire din domeniul securității, anume de la colectarea de informații asupra capacităților unui stat, a teritoriului, a strategiei și a altor elemente clasic realiste, către

⁶ Conceptul Politicii Externe a Federației Ruse, 12 Februarie 2013, art. 66, disponibil la http://archive.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D accesat 30.07.2016.

⁷ Miroiu Andrei, Ungureanu Radu-Sebastian, op.cit., p. 187.

⁸ Kolodziej Edward A., Security and International Relations, published by the Syndicate of the University of Cambridge, 2005, traducere Ramona – Elena Lupu, Editura Polirom, Iasi, 2007, pag. 11

colectarea de informații privind interesele acestuia indiferent de capacități, și îndreptarea, în secolul XXI, către o atenție sporită dată fenomenelor sociale, care pot afecta negativ statul sau pot duce la izbucnirea unor războaie.

Intensificarea controlului democratic a serviciilor de intelligence în cazul statelor dezvoltate, cum ar fi SUA, Marea Britanie sau Germania, arată o tendință de a migra către un concept de securitate umană, sau cel puțin de răspundere în fața individului și societății pentru acțiunile întreprinse. Controlul democratic în sine, nu neapărat ca și practică specifică serviciilor de informații, are la bază protejarea drepturilor omului, iar prezența și importanța crescândă a acestuia în statele cu cele mai dezvoltate servicii de informații arată tendința de adaptare a practicilor de intelligence la marile curente internaționale și la percepția general acceptată a securității.

De asemenea, datorită complexității de astăzi a conceptului de securitate, multe servicii de informații sunt nevoite să folosească o abordare multi-nivel pentru a se putea plia realității. În acest scop folosesc cunoștințe și termeni specifici mult mai multor arii, atât teoretice, cât și practice, reușind să dezvolte rapoarte și analize specifice. Până și practicile și pregătirea persoanelor care lucrează în serviciile de informații diferă cu mult acum, o astfel de persoană fiind nevoită să aibă capacități și cunoștințe multiple pentru a putea descifra informațiile pe care le procesează. Este interesant de menționat faptul că, deși în evoluția sa activitatea de informații s-a bucurat de un mare ajutor din partea inovațiilor tehnologice, elementul uman rămâne cel mai important pentru o mai mare relevanță a datelor obținute. În aceeași măsură conceptul de securitate a pus în centrul său elementul uman, cu precădere în ultimele două decenii.

Concluzii

Securitatea, din punct de vedere conceptual, a plecat de la elemente obiective și a ajuns să aibă valențe subiective în contextul relațiilor internaționale – datorită includerii elementelor de cultură, interese și percepție a statului în analiza stării sistemului internațional. Explicarea comportamentului unei entități sau explicarea unui fenomen precum este terorismul este posibilă doar prin intermediul acestei extinderi a conceptului de securitate. Pe de altă parte, acesta dintâi - având un efect foarte puternic asupra modului în care statele își formează politica externă și cum percep amenințările în relațiile internaționale, se poate spune că a influențat direct și modul de desfășurare a activității de intelligence și informații. O scurtă comparație a evoluțiilor acestora confirmă acest fapt.

Mai mult decât atât, abordarea centrată pe individ a securității a adus modificări consistente atât în etica desfășurării activității de intelligence, cât și în practicile cele mai des folosite, menținând elementul uman ca și componentă centrală atât pentru dezvoltarea produselor de intelligence, dar și ca subiect principal al acestor produse.

BIBLIOGRAFIE

- BAEV Pavel K., *Thucydides and Security Dilemmas of Post-Soviet Conflicts: From Corcyra to Chechnya*, International Peace Research Institute, Oslo (PRIO), Paper for the Thucydides workshop, Columbia University, NY, 25-26 February 2004;
- Conceptul Politicii Externe a Federației Ruse, 12 Februarie 2013, <http://archive.mid.ru>;
- KOLODZIEJ Edward A., *Security and International Relations*, published by the Syndicate of the University of Cambridge, 2005, traducere Ramona – Elena Lupu, Editura Polirom, Iasi, 2007;
- MIROIU Andrei, Ungureanu Radu-Sebastian, *Manual de Relații Internaționale*, Ed. Polirom, 2006;
- ROBERT Jervis, “*Cooperation Under the Security Dilemma*”, în *World Politics*, vol.30, no.2, Ianuarie 1978.

INSTRUMENTE DE MĂSURARE A SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

INSTRUMENTS OF MEASURING INTERNATIONAL SECURITY

Drd. Livu Daniel ROTARU¹

Rezumat: Securitatea internațională este determinată de factori politici, economici, sociali, identitari, militari etc. În deceniile din urmă s-au elaborat mai multe instrumente de măsurare a acesteia, centrate pe coordonate sociologice.

Cuvinte-cheie: Relații internaționale, tensiuni, crize, conflicte, factori de risc, amenințări, pericole.

Abstract: The international security and the national security are determined by political, economics, social, identity and military factors.

In the later decades were developed more measurement tools centered on sociological coordinates.

Keywords: International relations, tensions, crisis, conflicts, risk factors, threats, hazards.

Instrumente de măsurare a securității internaționale

În principiu, specialiștii afirmă că starea de securitate înseamnă lipsa riscurilor, amenințărilor și pericolelor provenite din interiorul și exteriorul statelor. Vulnerabilitățile, riscurile, amenințările, pericolele sunt multiple: economice, sociale, politice, culturale, militare etc. Toate statele își elaborează, în acest sens, în raport cu interesele naționale și cu evoluțiile din mediul extern, politici și strategii proprii de securitate națională². Dezvoltarea economico-socială și performanța statelor în sfera creșterii puterii lor și a nivelului de trai depind prin urmare direct și indirect de situația securității lor naționale și externe. La rândul ei, securitatea națională este condiționată de dezvoltarea economico-socială a actorilor internaționali.

Securitate internațională și națională, riscuri și pericole

„Securitatea se realizează de către politică și trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții: să fie o acțiune a statului; să fie de competența unor instituții ale statului; puterea politică să fie legitimă și să primeze supremația legii; întemeierea

¹ Doctorand la Universitatea Națională de Apărare “Carol I”, email: liviuroth@yahoo.com

² Craig A. Snyder, *Contemporary security and strategy*, Deakin Univ. 1999, p. 8.

acțiunilor pe un sistem de valori acceptate de către societate; respectarea drepturilor omului în conformitate cu reglementările internaționale la care statul este parte; să nu producă insecuritatea altor entități. În cuprinsul aparatului categorial specific securității intră termeni precum: risc, amenințare, pericol, stare de securitate, agresiune, conflict, interese naționale, vulnerabilitate, obiective de securitate, sistem de securitate, mediu de securitate etc.”³.

Atragem atenția însă că acest concept de securitate națională rămâne încă neclar definit, dată fiind și încărcătura sa ideologică. B. Buzan enumera ca definiții ale conceptului: absența războiului; urmărirea intereselor naționale; protecția valorilor fundamentale; capacitatea de supraviețuire; rezistența în fața agresiunii; ameliorarea calității vieții; întărirea statului; îndepărtarea amenințărilor; emanciparea ființei umane etc. În general, cei mai mulți specialiști înțeleg prin securitate: păstrarea valorilor proprii; absența amenințărilor contra statului și societății; elaborarea obiectivelor politice în cunoștință de cauză⁴. Securitatea internațională de astăzi se caracterizează a fi o stare ce depinde direct și indirect de raporturile complexe de putere de pe scena internațională. În prezent, securitatea se asociază atât cu statele, cât și cu indivizii și grupurile sociale. Ea acoperă domenii vaste politice, economice, sociale, psihologice etc. Realiztii pun accent pe securitatea statelor, liberalii pe instituțiile internaționale și interdependențe, constructiviștii pe idei și norme etc.

Vulnerabilitatea reprezintă o slăbiciune internă a statului și a societății. Ea înregistrează stări de lucruri, procese, fenomene care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente sau potențiale, sau care favorizează apariția și dezvoltarea acestora. Vulnerabilitățile sunt economice, politice, militare, culturale, societale etc. Insecuritatea reflectă o combinație între amenințări și vulnerabilități⁵. *Riscurile* exprimă caracterul probabilistic al evenimentelor, sau decurg din necunoașterea completă a unor fenomene și procese.

Atragem atenția că *amenințările* sunt adesea greu de precizat. Uneori, amenințările se pot confunda cu provocările. „Diferența dintre provocările normale și amenințările la adresa securității naționale se manifestă într-un spectru de amenințări care se întinde de la obișnuit și rutinar, până la drastic și fără precedent”⁶.

Amenințările politice vizează stabilitatea organizațională a statului prin: presiuni asupra guvernului în scopul promovării unei anumite politici; înlocuirea guvernului; încurajarea secesionismului și distrugerea structurii politice a statului; izolarea politică;

³ Prof. univ. dr. Ion Irimia, col (r) dr. E. Ion, col. conf. univ. dr. M.D. Chiriac, *Curs de doctrine politico-militare. Partea IV, Securitatea națională și euroatlantică*, UNAp, București, 2004, p. 6.

⁴ B. Courmont, V. Niquet, B. Nivet, *Quelle évolution de la notion de puissance et de ses modes d'action à l'horizon 2030, appliquée aux Etats Unis, à l'Europe et à la Chine*, www.iris-france.org 2014.

⁵ B. Buzan, *Popoarele, statele și frica. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Cartier, Chișinău, 2014, pp. 120 și urm. U. Beck, *La société du risque*, 1986, pp. 12 și urm. Riscurile sunt în natură, în societate sau dezvoltare și pot fi cunoscute sau cel puțin anticipate, cu toate că uneori exprimă procese incontrollable.

⁶ Ibidem.

suspendarea sau excluderea din structurile de securitate etc. Ținta amenințărilor politice o constituie identitatea națională a statului, ideologia organizatoare și instituțiile care-l exprimă. Amenințările la adresa identității naționale se materializează și în crearea de identități etno-culturale separate de state⁷. Tot amenințări sunt nerecunoașterea diplomatică a statului respectiv, intervențiile politice specifice din partea unui stat în afacerile interne ale altui stat, propaganda ostilă, crearea de grupări interne adversare statului național. Amenințările structurale – inclusiv economice - apar când există incompatibilități între structuri supranaționale și statele naționale de adaptare și între statele naționale înseși. De aceea, B. Buzan evidențiază că „în vremuri de intensă rivalitate între puteri *relativa performanță economică* poate ajunge să fie percepută ca o chestiune de securitate națională, indiferent de sensul sau înțelepciunea acestui lucru. ... Datorită implicațiilor sale militare și politice, expansiunea relativă a unei puteri rivale poate fi văzută ca o amenințare a întregii poziții de securitate națională”⁸. Statele respective pot fi vulnerabile și la întreruperile fluxurilor comerțului și finanțelor⁹. Pericolele sunt amenințări de amploare și iminente.

Apreciem că o altă dimensiune a preocupărilor mai recente de securitate este dată de amenințările din categoria criminalității organizate, traficului de droguri, evaziunii fiscale, succesiunii de crize economico-financiare etc. Și amenințările militare rămân de certă actualitate. Ele sunt foarte periculoase deoarece pot viza funcțiile de protecție esențiale ale statului, căutând să distrugă bazele de interese sociale și individuale care stau la temelia statului. Recursul la forță duce la răsturnarea puterii politice, sau la distrugerile acumulărilor materiale și spirituale de secole ale statului țintă. Ele sunt directe și indirecte¹⁰.

Fără doar și poate, se înregistrează și amenințări ecologice. Pericolele și riscurile ecologice nu mai pot fi concentrate doar la nivel local, deoarece ele marchează mediul aparținând zonelor, continentelor și chiar cel global. Se pot enumera pericole precum: catastrofe naturale – cutremure, seceta, inundațiile, uraganele, incendiile, alunecările de teren, deșertificarea, încălzirea (răcirea) atmosferei, ciocnirea cu diferiți meteoriți, perturbații în sistemul solar etc. În categoria riscurilor se includ: poluarea mediului; accidente nucleare, chimice, bacteriologice; subțierea stratului de ozon; epuizarea surselor de apă și hrană; radiațiile; molimele; mutațiile genetice; dezechilibrele ecologice.

Pe de altă parte, analizele de relații internaționale și studiile de securitate¹¹ întrebunțează – în corelație cu vulnerabilitățile, riscurile și pericolele - și concepte de tensiuni, crize și conflicte economice, politice, militare, culturale etc. *Tensiunile* în relațiile dintre state înseamnă apariția unor stări de încordare între ele. *Crizele* se concretizează în întreruperea desfășurării pe coordonate fixate a unui eveniment, activități și/sau relații

⁷ Dr. T. Frunzeti, *Globalizarea securității*, Editura Militară, București, 2006, p. 53.

⁸ B. Buzan, *op. cit.*, p. 136.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Polina Tikonovka, *US Military Strategy. China, Russia pose biggest threat* www.valuwalk.com 7 iul. 2015; radu-Sebastian Ungureanu, *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*, Polirom, București, 2010, pp. 13 și urm.

¹¹ B. Buzan, *op. cit.*, p. 150.

interpersonale, intragrupale și/sau internaționale¹². Criza se asociază cu o funcționare defectuoasă a sistemelor, fiind obligatorie o intervenție pentru a se evita degradarea rapidă a sistemului¹³. Criza poate fi percepută și ca amenințare. Foarte periculoase sunt situațiile de criză care pot duce la conflicte armate¹⁴. *Conflictul*, este o formă de opoziție centrată pe adversar care decurge din incompatibilitatea scopurilor, intențiilor și valorilor părților aflate în competiție¹⁵. O stare conflictuală¹⁶ nu include interese mutual exclusive¹⁷. Conflictul presupune deci: existența mai multor părți; trebuințe, scopuri, valori, resurse, caracteristici incompatibile reciproc¹⁸. În cazul conflictului militar se ajunge la folosirea forței armate¹⁹. *Războiul* este orice conflict cu violență fizică, ce implică armele, tactica, strategia, și duce la moartea unora dintre participanți sau a terților, mai ales civili²⁰. În afară de conflicte militare, există conflicte: politice, socio-culturale, economice, teritoriale, religioase. Războaiele civile par a reprezenta forma cea mai răspândită de conflict armat de astăzi. Este cunoscut faptul că prevenirea conflictelor armate se asociază, în principal, cu responsabilitățile ONU, OSCE, NATO etc. În rezoluția nr. 1.366, adoptată în 30.08.2001, Consiliul de Securitate al ONU se angajează să vizeze obiectivul prevenirii conflictelor armate, în calitate de parte integrantă a responsabilității sale principale de menținere a păcii și securității internaționale²¹.

În acest cadru, evidențiem că principalii factori de promovare de politici și strategii de securitate ale statelor sunt de natură politică, economică, socială, culturală, militară etc. În analizele de securitate – ca instrumente ce ajută și elaborarea de decizii - contează în primul rând identificarea intereselor și coeziunea economico-socială, ca și politică a statelor, puterea lor economică, eficiența sistemului instituțional (politic, administrativ, juridic), stabilitatea socială, performanțele sistemelor de educație, a structurilor de ordine internă și apărare etc. Se adaugă analizarea eficienței guvernării, a controlului corupției,

¹² Dr. P. Duțu, *Managementul situațiilor de criză și prevenirea conflictelor armate*, Editura UNAp, București, 2014, p. 9.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Vezi cazul Kosovo: *Trecut și Viitor*, www.nato.md/uploads/analize.comentarii/Jurnal520-Academic/JA-nr-6.pdf, pp. 4-8; Petre Duțu, *Globalizare versus fragmentare politică*, București, Editura UNAp"Carol I", 2010, pp. 90-94.

¹⁵ Vezi Ana Stoica Constantin, *Fundamente teoretice ale conflictului*, www.psih.uaic.ro/-aconstantin-/ramana/docs/Fundamente-teoretice-ale-conflictului-Curs-ID-ASC.pdf

¹⁶ Hugh Miall, Oliver Ramsbotham, Tom Woodhouse, *Contemporary Conflict Resolution*, Polity Press, Cambridge, 2000, p. 19.

¹⁷ Codruț Lucinescu, *Conflictul în teoria relațiilor internaționale*, www.mapn.ro/smag/gmr/-Ultimul.nr/lucinescu-p.100.pdf p. 100.

¹⁸ Ana Stoica Constantin, *Fundamente teoretice ale conflictului*, www.psih.uaic.ro/-aconstantin-/ramana/docs/Fundamente-teoretice-ale-conflictului-Curs-ID-ASC.pdf

¹⁹ Dr. P. Duțu, op. cit, p. 24.

²⁰ Vezi Petre Duțu, *Managementul și conducerea militară strategică în viitoarele confruntări armate*, Editura UNAp, București 2012, pp. 11-12.

²¹ Tristan Routier, *Mieux comprendre les conflicts pour mieux les prevenir*, www.irenees.net/bdf-fiche-analyse-838-fr.html p. 4.

legitimității puterii politice interne, sau a gradului de implicare pe scena internațională și orientarea evidențiată de politicile externe și militare.

În plus, globalizarea a scos în relief și alte determinări ale securității statelor ce urmează a fi cercetate: concentrarea extremă a progresului tehnic, devenit sursa esențială a creșterii economice²²; vulnerabilizarea țărilor în dezvoltare; mobilitatea extinsă a capitalului internațional. S-au multiplicat deci amenințările de securitate umană, economică, militară, de tip terorist sau de mediu.

Mai mult decât oricând, securitatea națională se cuvine să fie raportată și la condiționări de natură socială, de la sărăcirea populațiilor, la extinderea conflictelor sociale și de muncă. În același timp, securitatea se axează și pe realități de natură culturală, etno-religioasă, care pot provoca tensiuni, crize și conflicte. Totodată, se subliniază corelarea independenței statelor cu puterea lor economică și intervenția forței economice în structurarea puterii militare; în acest context, se remarcă și determinări de securitate asociate cu amenințările transfrontaliere, de felul celor ecologice, teroriste, crimei organizate etc. În respectiva direcție, o valoare deosebită are capacitatea actorilor internaționali de a preveni, descuraja și a face față acțiunilor agresive. De asemenea, statele caută să elaboreze și să respecte principii și valori incluse în organizații internaționale de tip ONU, UE, NATO etc.

Suntem de părere că securitatea națională trebuie să ia în considerare cu prioritate factorii de risc, care sunt de obicei vulnerabilități ce diminuează capacitatea de rezistență a statelor. Factori de risc pot apărea și în contextul unor evoluții negative pe planurile regional și subregional; pe acest fundal, esențială este identificarea unor tendințe defavorabile periculoase.

O cale recomandată de prevenire a crizelor rămâne deci reducerea impactului factorilor de risc. Se pot diminua factorii de risc prin: eforturile internaționale de reglementare a relațiilor și comerțului între state, respectarea regulilor OMC; blocarea comerțului cu arme ușoare și a proliferării armelor nucleare, chimice și biologice; amplificarea acțiunilor contra promotorilor culturilor ilicite, a traficului de droguri și toxicomaniei, combaterea terorismului internațional și a crimei organizate etc.

Instrumente moderne de măsurare a stării de securitate

Securitatea națională se intersectează în mod decisiv cu problematica securității internaționale. Mediul internațional fiind format în primul rând din state (ca entități organizatorico-politice), analiza problemelor de securitate se va referi cu precădere la securitatea acestora. Securitatea individuală și cea internațională se raportează, de altfel, în prima urgență la state. Centralismul socio-politic, forța economică și puterea militară sunt elemente esențiale de definire a statului²³.

Instrumente de măsurare a performanței economico-sociale ce acționează asupra securității naționale

²² A. Sarcinschi, *Globalizarea insecurității*, Editura UNAp, București, 2006, pp. 12 și urm., T. Frunzeti, *Globalizarea securității*, Editura Militară, București, 2006, pp. 11 și urm.

²³ B. Buzan, *Popoarele, statele și frica*, 2014, p. 69.

Performanțele economico-sociale ale statelor acționează direct și indirect asupra securității naționale. Respectivul performanțe se măsoară prin instrumente specifice (indicatori, standarde de profil). Unul dintre indicatorii întrebuițați constant este PIB-ul țărilor. El măsoară ca indicator macroeconomic suma valorii de piață a tuturor mărfurilor și serviciilor destinate consumului final de produse, în toate ramurile economiei naționale, pe durata unui an (consum, investiții, exporturi minus importuri). Este un indicator de putere al actorilor internaționali.

ȚARA	PIB (miliarde dolari)	OBS.
Japonia	4.171	Crește cu 1%
China, Germania, Franța, Italia	1.800-12.000	Crește cu 3%
SUA	17.968	Crește cu 4%
Marea Britanie, Brazilia	1.800-3.055	Crește cu 7%
India	2.800	Crește cu 9%
UE	17.000	
PIB mondial	80.000 în 2014	

Tabelul nr. 1. PIB-ul principalelor state

Sursa: Gross Domestic Product, World Development Indicators Database, World Bank 2016

Indicele de Putere Mondială (IPM)

Acest indice măsoară capacitățile materiale ale statelor, coroborate cu cele socio-instituționale și cu puterea comunicativ-culturală.

ȚARA	VALOARE IPM
Brazilia, Coreea de Sud, F. Rusă	0,755 - 0,787
Australia, Canada, Marea Britanie, Franța, China, Germania, Japonia	0,800 - 0,861
SUA	0,951

Tabelul nr. 2. IPM în 2015

Sursa: Indice do Poder Mundial www.academia.edu 2015

GRUPURI DE ȚĂRI	CREȘTEREA ECONOMICĂ MONDIALĂ
Japonia	0,9%
F. Rusă, UE 15	1,5% - 1,8%
Economiile în tranziție, Economiile dezvoltate, America de Sud, Noile state membre UE	2,3% - 2,9%
La nivel global, SUA	3,2%
Africa, India, Cele mai puțin dezvoltate state	5,1% - 5,9%
Asia de Est	6%
China	7,1%

Tabelul nr. 3. Creșterea economică mondială în 2015

Sursa: World Economic Situation and Prospects 2014, p. 2

STATELE	INVESTIȚII STRĂINE DIRECTE
ISD la nivel global	1,6 trilioane dolari
Statele dezvoltate	778 miliarde dolari (54% din total)
Statele în dezvoltare	553 miliarde dolari (39% din total)
Investiții în SUA și UE	30% în 2015, față de 50% înainte de 2008
În alte state	7% pentru state mai puțin dezvoltate
Necesități ale UN. Nation's Sustainable Dev. Goals	3,3 trilioane dolari/an pentru state în dezvoltare și subdezvoltate

Tabelul nr. 4. Tabloul Investițiilor Străine Directe la nivel mondial, 2014

Sursa: World Investment Report 2014, pp. IX-X

ȚARA	COTA DIN PIB (%)
Elveția, China, SUA, Coreea de Sud	10 - 15,1
Australia, Germania, Brazilia, F. Rusă, Italia, Marea Britanie	17,8 – 19,7
Japonia, Norvegia, Franța, Suedia	20,6 – 26,3

Tabelul nr. 5. Cheltuielile de consum ale administrațiilor publice la nivel global în 2014

Sursa: www.donnees.banquemondiale.org 2015, p. 2.

SPAȚIUL DE REFERINȚĂ	COTA DIN PIB (%)
India, Restul lumii, Germania	2,7 – 6,1
Japonia, China	10,2 – 17,5
Europa	23,1
America de Nod	34,5 (SUA – 31,1)
Asia	37

Tabelul nr. 6. Alocații pentru cercetare-dezvoltare în lume în 2014

Sursa: 2014 Global R&D Funding Forecast, p. 5.

ȚARA	LOCUL OCUPAT
Elveția, Suedia, Olanda, SUA, Finlanda, Singapore, Irlanda	1 - 7
Hong Kong (China)	10
Germania	12
Coreea de Sud	14
Japonia	19
Franța	21
China	29
F. Rusă	39

Tabelul nr. 7. Indexul global al inovării în 2015

Sursa: The Global Innovation Index 2015.

ȚARA	LOCUL OCUPAT
Elveția, Singapore, SUA, Finlanda, Germania, Japonia, Hong Kong, Olanda, Marea Britanie	1 - 9
Franța	23
China	28

Tabelul nr. 8. Raportul global al competitivității 2014-2015

Sursa: The Global Competitiveness Report 2014-2015, p. 13.

SUA domină totuși topurile competitivității datorită sectorului financiar redutabil, abundenței de inovații și numărului mare de firme performante.

ȚARA	DATORIA PUBLICĂ (miliarde dolari)
UE 27	9.368 în 2007 și 14.089 în 2012
SUA (dat. gov. central)	8.054 în 2007 și 15.239 în 2012
Japonia	6.482 în 2012
Franța	2.346
America Latină	577
Asia de Sud-Est	570
Africa Subsahariană	200

Tabelul nr. 9. Cele mai îndatorate state în 2012

Sursa: www.cadtm.org IMG, P. Gottiniaux, P. Munevar, A. Sanabria, E. Toussaint, p. 67.

Datoria privată din sectoarele ne-financiare atinge 275% din PIB în statele dezvoltate și 175% din PIB în statele emergente.

LOCUL	FIRMA	CIFRA DE AFACERI (miliarde dolari)
1	Wal-Mart Stores	485.651
2	Sinopec Group	446.811
3	Royal Dutch Shell	431.344
4	China National Petroleum	428.620
5	Exxon Mobil	382.597
6	BP	358.678
7	State Grid	339.426
8	Volkswagen	268.566
9	Toyota Motor	247.702
10	Glencore	221.073

Tabelul nr. 10. Cele mai puternice firme din lume în 2014

Sursa: www.journaldunet.com 2014

Printre societățile cu capitalizarea bursieră cea mai puternică se află multinaționale din sectoarele tehnologiei, serviciilor și sănătății.

SOCIETATEA	ȚARA
Apple, Exxon Mobil, Google, Berkshire H., Wal-Mart, General Electric, Micosoft, IBM	SUA
14 societăți, față de 26 în 2008	UE
9 societăți	China
8 societăți	Marea Britanie
5 societăți	Australia
Total capitalizare bursieră: 13,6 trilioane dolari	

Tabelul nr. 11. Primele societăți cu cea mai puternică capitalizare bursieră

Sursa: www.easybourse.com 16 mai 2016

LOCAȚIA	LOCUL OCUPAT
New York, Londra, Hong Kong, Singapore, Zürich, Tokio, Seul	1 - 7
Frankfurt	11
Shenzen	18
Tel Aviv	21
Paris	36

Tabelul nr. 12. Clasamentul piețelor financiare internaționale, 2016

Sursa: www.financedemarche.fr

ȚARA	LOCUL ÎN CLASAMENT
SUA	70% din top 10 și 50% din top 50
UE	26% din top 50
China și restul lumii	24% din top 50

Tabelul nr. 13. Clasamentul celor mai inovative firme, 2014

Sursa: Boston Consulting Group, 2014.

	VALOARE ADĂUGATĂ (miliarde dolari)						RATA CREȘTERE MEDIE (%)	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2003- 2007	2003- 2007
Mondial	8.400	8.380	7.740	8.460	8.720	8.900	4,98	1,18
Economii industrializate	6.100	5.960	5.220	5.730	5.780	5.800	3,79	-1,02
Economii în curs de industrializare	2.300	2.430	2.520	2.730	2.940	3.110	-8,6	6,23
FUNȚIE DE NIVELUL DE INDUSTRIALIZARE								
Economii emergente	2.060	2.180	2.270	2.460	2.660	2.820	8,91	6,55
Alte economii în curs de industrializare	209	217	216	228	235	240	5,91	2,84
Țări puțin avansate	32	34	36	39	41	44	7,47	6,52
PE REGIUNI								
Asia de Est și Pacific	1.170	1.270	1.400	1.520	1.670	1.810	11,32	9,08
În afară de China	201	210	207	226	236	253	6,24	4,64
Europa	161	168	163	174	182	186	8,6	3
În afară de Polonia	96	98	92	94	96	97	6,99	0,26
America Latină și Caraibe	481	489	453	492	511	517	4,24	1,43
În afară de Mexic	315	324	304	328	340	340	5,09	1,52
Orientul Mijlociu și Africa de Nord	186	190	185	200	212	221	6,76	3,51
În afară de Turcia	91	95	97	100	102	107	5,12	3,36
Asia Centrală și de Sud	224	231	247	264	282	294	9,38	5,61
În afară de India	76	76	77	81	86	89	8,85	3,26
Africa Subsahariană	76	78	74	78	81	84	4,08	2,04

PE GRUPE DE VENIT								
În curs de industrializare cu venit ridicat	387	403	416	444	471	495	7,26	5,04
În curs de industrializare cu venit intermediar-ridicat	133	142	143	150	158	163	7,84	4,12
În curs de industrializare cu venit intermediar-scăzut	1.750	1850	1.930	2.100	2.270	2.410	8,99	6,64
În curs de industrializare cu venit scăzut	30	32	33	36	38	41	7,83	6,54

Tabelul nr. 14. Clasamentul dezvoltării industriale. Valoarea adăugată manufacturată.
Sursa: Rapport sur le développement industriel 2013, ONUDI, p. 31.

	EXPORT PRODUSE MANUFACTURATE (miliarde dolari)						Rata creștere medie (%)	
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2003-2007	2003-2007
Mondial	9.447	10.861	12.120	9.516	11.558	13.469	15,6	5,5
Economii industrializate	7.232	8.189	8.980	6.954	8.242	9.483	13,6	3,7
Economii în curs de industrializare	2.215	2.672	3.139	2.562	3.316	3.985	23,2	10,5
FUNCȚIE DE NIVELUL DE INDUSTRIALIZARE								
Economii emergente	1.989	2.417	2.853	2.334	3.002	3.646	24	10,8
Alte economii în curs de industrializare	206	232	270	214	297	321	16,7	8,5
Țări puțin avansate	20	24	16	14	17	18	17,9	-6,9
PE REGIUNI								
Asia de Est și Pacific	1.169	1.454	1.688	1.431	1.868	2.232	16,4	11,3
În afară de China	248	287	318	275	349	407	15,8	9,1
Europa	230	292	355	263	314	402	24,8	8,3
În afară de Polonia	136	170	204	143	176	237	23,4	8,7
America Latină și Caraibe	420	459	537	417	536	639	15,7	8,6
În afară de Mexic	219	250	308	232	297	370	21,3	10,3
Orientul Mijlociu și Africa de Nord	178	224	274	202	247	274	23,5	5,2
În afară de Turcia	101	127	155	114	147	154	24	4,9
Asia Centrală și de Sud	154	171	197	181	254	327	21,2	17,6
În afară de India	49	46	41	32	66	75	12,7	13

Africa Subsahariană	64	73	89	68	97	112	16,7	11,3
În afară de Africa de Sud	29	31	38	32	48	54	16,9	14,9
PE GRUPE DE VENIT								
În curs de industrializare cu venit ridicat	339	399	478	408	518	629	18,7	12,1
În curs de industrializare cu venit intermediar-ridicat	178	217	257	195	240	289	24,2	7,4
În curs de industrializare cu venit intermediar-scăzut	1.677	2.032	2.389	1.947	2.541	3.052	24,1	10,7
În curs de industrializare cu venit scăzut	21	25	15	12	17	15	20,6	-12

Tabelul nr. 15. Exporturile mondiale de produse manufacturate
Sursa: Rapport sur le développement industriel 2013, ONUDI, p. 33.

Locul	Zona	Venituri globale 1,7 trilioane dolari
1	SUA	21 supercalculatoare cu putere 89.286 pentaflopi/sec.; 48% din puterea mondială de calcul
2	China	21% din puterea mondială; supercalculatoare Tiahne 1 și 2
5	Franța	7.208 pentaflopi/sec
6	Elveția	6.271 pentaflopi/sec
9	Germania	5.008 pentaflopi/sec

Tabelul nr. 16. Clasamentul puterilor high-tech 2013-2014
Sursa: www.silicon.fr 20 febr. 2014; www.larecherche.fr 2014.

Țări	Acces internet
În lume	46% din state
Dezvoltate	80%
În dezvoltare	12,5%
Mai puțin dezvoltate	6,5%

Tabelul nr. 17. Indicele de dezvoltare a societății informației 2015 (TCI (IDI))
Sursa: Rapport. Mesurer la société de l'information, 2015, p. III.

Concluzii

Securitatea economică și politico-militară au valori esențiale, deoarece factorul de conducere stabilește orientările principale în sfera apărării intereselor fundamentale de stat. Concomitent, principalii actori politici în mediul de securitate sunt statele. În planul politicii externe, statele decid să se concureze, confrunte sau să se alieze. Balansarea („balancing”) înregistrează coalizarea actorilor în vederea contracarării unui stat puternic, amenințător, sau pentru a-l descuraja. Cel mai important factor în luarea deciziilor de alianță îl constituie compatibilitatea obiectivelor politice sau a intereselor și nu dezechilibrul de putere sau amenințarea. Luând în considerare trăsătura anarhică a sistemului internațional, alianțele sunt la ordinea zilei. Alianțele se deosebesc de organizațiile de securitate colectivă²⁴.

Totodată, suntem de părere că statele depun eforturi constante spre a-și proteja independența și suveranitatea (autoguvernarea), propriile teritorii și populații, regimurile politice cu drepturile și libertățile specifice etc. Securitatea politică nu se poate separa deci de buna guvernare. Scopul unei bune guvernări trebuie să fie realizarea dezvoltării economico-sociale și ridicarea nivelului de trai al populației²⁵. Suveranitatea, în calitatea sa de autoritate politică exclusivă a statului, nu poate fi, în principiu, contestată. Pe de altă parte, nu putem omite faptul că statele sunt subiecte de drept internațional.

²⁴ www.worldbank.org/wbi/governance 2014.

BIBLIOGRAFIE

- BUZAN B., *Popoarele, statele și frica*, Cartier, Chișinău, 2014;
CHIFU I., *Analiza de conflict*, RAO, București, 2016;
COURT G.și J., *Governance and Development*, "World Governance Discussion Paper I, UN. Univ, 2002;
CRAIG, SNYDER A., *Contemporary security and strategy*, Deakin Univ, 1999;
DUȚU P., *Managementul situațiilor de criză și prevenirea conflictelor armate*, UNAp, București, 2014;
FRUNZETI T., *Globalizarea securității*, Editura Militară, București, 2006;
FRUNZETI T., ZODIAN V., *Lumea de azi 2015*, RAO, București, 2015;
IRIMIA Ion, ION E., CHIRIAC M.D., *Curs de doctrine politico-militare, IV, Securitate națională și euroatlantică*, UNAp, București, 2004;
LUCINESCU C., *Conflictul în teoria relațiilor internaționale*, www.mpn.ro,
MIALL H., ROMSBOTHAM O., WOODHOUSE T., *Contemporary Conflict Resolution*, Polity Press, Cambridge, 2000;
SARCINSCHI A., *Globalizarea insecurității*, UNAp, București, 2006;
SEN A., *Development as Freedom*, New York, 1999;
UNGUREANU S., *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*, Polirom, București, 2010.

**DESPRE LIDER ȘI CONDUCERE ÎN CONDIȚIILE
PERFEȚIONĂRII PARADIGMELOR CLASICE ALE
MANAGEMENTULUI SECURITĂȚII NAȚIONALE**

**ABOUT LEADER AND LEADERSHIP CONCEPTS GIVEN THE
DEVELOPMENT OF THE CLASSICAL PARADIGMS OF
NATIONAL SECURITY MANAGEMENT**

Drd. Daniela Georgiana GOLEA*
Drd. Andrei-Alexandru ȘTEFAN**

Rezumat: În condițiile în care întreaga lume s-a înscris într-un complex proces de schimbare și căutare a unei noi stări de echilibru, asistăm la prăbușirea rând pe rând a paradigmelor consacrate în toate domeniile; în aceste condiții, starea de confuzie este predominantă iar asigurarea echilibrului fie și în condiții de precaritate, nu mai poate ține decât de viteza cu care sistemele de management sunt capabile să se adapteze schimbărilor tot mai rapide și imprevizibile. În aceste condiții vitrege oamenii simt tot mai mult nevoia găsirii unor noi modele și a apariției unor lideri capabili să gestioneze noile situații, caracterizate prin complexitate și pentru care de cele mai multe ori nu există precedent. Apare așadar nevoia unei conduceri puternice, bazate pe criterii capabile să răspundă noilor condiții. Este în consecință nevoie ca măcar o parte din preocupările noastre să fie dedicate acestei probleme.

Cuvinte-cheie: lider, conducere, management, naționalism, tradiționalism.

Abstract: Since the whole world has entered a complex process of change and search for a new state of balance, we are witnessing the collapse of paradigms established in all the domains; under these conditions, the state of confusion prevails, while ensuring stability, even in conditions of insecurity, can only be attained by the speed with which management systems are able to adapt to increasingly rapid and unpredictable change. In these harsh conditions people feel a growing need for new role-models and for the emergence of leaders able to manage the new situations characterized by complexity and for which, most of the times, there is no precedent. It appears, therefore, the need for a strong leadership based on criteria able to respond to changing conditions. It is thus necessary that at least part of our concerns be addressing this issue.

Keywords: leader, leadership, management, nationalism, traditionalism

* Doctorand, Școala Doctorală “Informații și Securitate Națională”, ANIMV, E-mail: kolerdaniela@yahoo.com.

** Doctorand, Școala Doctorală “Informații și Securitate Națională”, ANIMV, E-mail: andrei.stefan@me.com.

Introducere

Dintotdeauna oamenii (comunitățile, societatea în ansamblu) au avut nevoie de conducători (lideri¹) pentru a găsi și menține o stare de echilibru, dar mai ales pentru a orienta mersul comunității către direcția bună. Liderul nu este un personaj singuratic², chiar dacă strălucirea faptelor sale îl scoate mult în evidență eclipsând ceilalți oameni din jurul său, ci este un fruct al vremurilor sale și un produs al dorințelor sau năzuințelor societății contemporane lui. Chiar și atunci când un lider ajunge la funcția de conducere prin metode de forță, el încă poate reprezenta spiritul comunității din care a provenit și este în general purtat de ideile călăuzitoare ale epocii respective. Existența unui lider implică prezența în același loc și timp a unui consistent grup de oameni față de care acesta va căpăta rolul de reper călăuzitor și reprezentant în cadrul interacțiunilor cu celelalte comunități. La nivelul națiunilor, poziția de lider necesită condiții mult mai complexe³ iar ecuația este în mod firesc mult mai complicată decât în cazul micilor comunități umane.

Prin conținutul său activitatea de conducere (*leadership* – la nivel național) constituie un complex proces de convingere, motivare, direcționare și control a (in)acțiunilor unor oameni sau grupuri de oameni, prin care se produc consecințe morale și juridice (dar și de altă natură) care se răsfrâng asupra întregii societăți la un moment dat. În cadrul acestui proces vor fi implicate o serie de elemente specifice:

- oameni, grupuri de oameni, comunități, care admit existența relației de subordonare și regulile impuse prin aceasta; pentru toți aceștia respectarea voinței și deciziei liderului va avea caracter obligatoriu;
- existența unei ordini ierarhice potrivit căreia există mai multe trepte ale puterii și în mod corespunzător, mai multe categorii și tipuri de persoane care au acces diferențiat la factorii de putere; potrivit acestei ordini ierarhice, liderul este situat în poziția dominantă, de la care controlează mai mult sau mai puțin factorii de putere astfel încât voința și decizia sa au caracter obligatoriu pentru ceilalți;
- existența unei ordini de drept prin care sunt stabilite relațiile dintre diversele trepte ierarhice dar și modul de punere în executare a deciziilor, modul în care persoanele care au acces la putere, o pot utiliza în exercitarea atribuțiilor de stat etc.
- Așadar, având aceste elemente (*lider, grupul de oameni subordonați, ordinea ierarhică* stabilită potrivit existenței unor factori de putere și modalității/gradului de acces la aceștia și existența unei *ordini de drept*) vom putea discuta în fine despre lider și *leadership* în cazul conducerii națiunilor.

¹ Cf. DEX '2009, *liderul* (din engl., fr. *Leader*) este o personalitate dominantă dintr-un grup.

² Anghel Andreescu, *Psihologia militară*, Editura Timpolis, 1999.

³ Gheorghe Arădăvoaice, *Comandantul (șeful) profil psiho-profesional*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1994.

Istoria națională și modelele ei de lideri și conducere

Istoria ne-a demonstrat faptul că marile figuri în domeniul *leadership*-ului nu au apărut niciodată în perioadele de acalmie sau de relativ echilibru social, politic, militar, ci întotdeauna în perioadele de restriște, în care națiunea a fost supusă unor imense amenințări și pericole. Cel mai adesea, marile personaje ale conducerii naționale au apărut pe fondul ocupației străine și luptei de eliberare de sub aceste regimuri opresive, sau în fața pericolului unei ocupații străine⁴. Astfel de situații grave au dat naștere condițiilor prielnice nașterii elementelor sus-menționate pentru a vorbi despre existența unui *leadership*. Observăm în general în cazul istoriei națiunii române, faptul că a fost foarte greu de stabilit un lider și un model echilibrat, stabil, de *leadership*, pe timpul cât națiunea română s-a aflat în condițiile de relativă stabilitate. De obicei, națiunea română s-a comportat ca o națiune dificil guvernabilă sau chiar ne-guvernabilă, în condiții de pace. Faptul ce a schimbat covârșitor această stare de lucruri a fost dat de instalarea sau pericolul instalării unui regim de ocupație străină, lucru care a fost permanent perceput de poporul român ca o situație dintre cele mai grave, imposibil de acceptat.

Regimul de ocupație străină reprezintă sub aspect juridic acel *regim politic*, considerat din această perspectivă ca un ansamblu al instituțiilor și raporturilor politice care guvernează societatea umană, format din persoane *străine* (care este așadar format din persoane de etnie diferită față de națiunea în cauză) sau *autohton*, dar care este *stabil și impus de către agresor* și care astfel va *sluji întru-totul interesele agresorului* indiferent de *forma aparentă* pe care o poate eventual îmbrăca la un moment dat. Un astfel de regim păstrează aceeași încadrare juridică indiferent de modalitățile în care ar încerca în mod viclean să se legitimeze.

Astfel, organizarea de manifestări *electorale* sub patronajul unui regim de ocupație străină (cum ar fi referendumuri sau alegeri la orice nivel și sub orice formă) conduce mereu la efecte juridice aflate *sub imperiul nulității absolute*. Orice manifestări electorale pentru a fi validate trebuie să fie organizate neapărat de un regim politic legal și/sau legitim. Cu toate acestea, ocupația străină reprezintă o stare de fapt care produce fără dar și poate consecințe juridice (și de altă natură) atât pe plan intern cât mai ales pe scena relațiilor internaționale, în ciuda faptului că formarea regimului de ocupație străină *nu este translativă de suveranitate*. În aceste condiții se va păstra mereu capacitatea juridică a națiunii aflate sub ocupație străină de a-și reclama dreptul (inalienabil) la autodeterminare, și în acest fel, poate oricând porni acțiunea de înlăturare a regimului de ocupație străină, în vederea reinstaurării regimului politic național, legal și legitim. Pe fondul unor astfel de evenimente, apare întotdeauna figura unui lider iar modul în care acesta exercită conducerea, dă naștere marilor evenimente istorice care se păstrează lungi perioade de timp în cadrul memoriei colective.

În istoria oricărei țări nu se poate să nu fie prezente cel puțin câteva nume care au căpătat strălucire tocmai prin calitățile lor de lideri. De pildă, în istoria României se

⁴ Ion Gheorghe, Oliver Lustig, *Știința conducerii și comanda militară*, Editura Militară, București, 1974.

desprind cel puțin patru mari exemple de conducători, printre mulți alții, desigur, însă asupra cărora ne vom opri acum, care au înregistrat performanțe deosebite în domeniul conducerii dar și în management, adică în felul în care au administrat/gestionat statul și comunitățile din epoca lor: Burebista, Decebal, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Este important să amintim de cazul acestor mari lideri ai trecutului istoric, pentru că în exemplul lor putem găsi răspunsuri la întrebări care ne frământă încă în momentul de față:

Burebista⁵ a fost rege al geto-dacilor (între 82 î.Hr. - 44 î.Hr.) și este considerat întemeietorul statului dac unitar. Nu cunoaștem detalii despre formele vechi de organizare ale societății omenești în perioada anterioară⁶ regelui Burebista, dar se presupune că geții erau organizați sub formă statală și până la Burebista.⁷ De exemplu, cam pe la 350 î. Hr., o formațiune statală geto-dacică era condusă de către un „*histrionorum rex, adică de către un rege histrian*”⁸. Astfel de ipoteze sunt confirmate de datele istorice legate de un alt mare lider care a trăit înainte de Burebista: Dromihete (sau Dromichaetes) rege al geților în preajma anului 300 î.Hr. Potrivit unor cronicari antici (sau din perioade istorice relativ apropiate acelei epoci) printre care *Diodorus Siculus*, *Polybius*, *Plutarch* sau *Pausanias*, armata geților aflată sub comanda lui Dromichaetes l-a înfrânt pe Lysimachus, fostul general al lui Alexandru Macedon.

La fel se petrece ceva mai târziu și în cazul campaniei militare conduse de către Agatocle, fiul lui Lisimah, armata acestuia fiind înfrântă iar Agatocle luat prizonier. După numai opt ani, iarăși Lisimah a pornit o nouă ofensivă împotriva geților, dar aceasta a sfârșit printr-un alt eșec iar Lisimah cade în prizonierat. Din descrierea făcută de cronicarii vremii aflăm că Dromihete era *rege*, deci geții aveau un regat (formă statală de organizare a societății) iar la Helis, se afla cetatea de scaun a lui Dromihete, așadar *capitala unui stat antic*. Între secolele III și I î. Hr. sunt atestați în unele lucrări de istorie mai mulți regi geto-daci printre care: Zalmodegikos, Oroles, Rubobostes și Zyrexex.⁹

În prima jumătate a secolului I î.Hr., regele dac Burebista a dus o campanie de unificare a statelor și uniunilor de triburi geto-dace întinse de altfel pe o suprafață foarte mare, care cuprindea teritoriile de astăzi ale României, Ungariei, Cehiei, Slovaciei, parțial Bulgariei, Serbiei, Poloniei și Austriei. Deși până acum era încă neclar dacă la începutul domniei sale, în anul 82 î.Hr., geții erau organizați în regim gentilic sau în regim statal, noi considerăm că aceștia trecuseră deja la organizare statală.

⁵ Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *Istoria militară a poporului român*, vol. 1, Editura Militară, București, 1984, pp. 92-141.

⁶ Cercetând toate izvoarele istorice, rezultă faptul că geto-dacii au avut organizare statală și înainte de Burebista, de pildă în perioada lui Dromihete, dar probabil că niciodată statul geto-dac nu a atins extinderea geografică pe care a avut-o în timpul lui Burebista.

⁷ Florian Tucă, Eugen Siteanu, *Statele geto-dace și regii acestora în secolele V-I î. Ch.*, în *Revista de Științe Militare*, nr. 2(27), anul 2012, p. 89.

⁸ *Ibidem*, p. 91.

⁹ *Ibidem*, p. 95.

Deși, respectând informațiile parvenite de la istoricul antic Iordanes¹⁰, Burebista se pare că ar fi moștenit o puternică și extinsă „uniune tribală”... Din aceeași sursă reiese că în vecinătatea geografică a „uniunii tribale” (până la urmă, era vorba mai curând de un stat înconjurat de teritorii unde stăpâneau uniuni tribale) conduse de Burebista, existau alte câteva uniuni de triburi geto-dace, pe care Burebista le-a pus sub autoritatea sa centrală.

Acest proces de unificare a constituit *un prim strălucit exemplu de leadership* în cadrul căruia s-a remarcat persoana liderului aflat în centrul întregii acțiuni. În cadrul unui astfel de proces au contribuit o serie de factori interni (existența unei formațiuni statale centralizatoare și a unei ordini de drept stabilită de către aceasta) dar mai ales calitățile de lider ale lui Burebista și factorilor externi, printre care amenințarea militară venită din partea celților și romanilor. Liderul Burebista răspunde acestor amenințări ale mediului de securitate contemporan lui, prin unificarea în cadrul unui puternic regat, a unei mari părți a uniunilor tribale geto-dace.

Pentru aceasta el a utilizat calea pașnică, diplomatică, prin folosirea de instrumente psihologice și de persuasiune. Dar și utilizarea forței coercitive împotriva unor șefi de trib care au contestat autoritatea lui Burebista. Din descrierea istoricilor vremii rezultă ca Burebista a moștenit un stat (deținător al unei ierarhii de putere și a unei ordini de drept) la care a adus (prin absorbție și contopire) teritoriile uniunilor tribale învecinate. Ca urmare a unui management ingenios și drept rezultat a unui *leadership* admirabil, utilizând *argumentul naționalist* și indicând permanent *spectrul amenințărilor străine*, Burebista finalizează unificarea statelor geto-dacice între anii 60 î.Hr.-59 î.Hr. După care Burebista pornește campania militară împotriva celților. În munții Orăștiei, statul dac condus de Burebista pune la punct cetățile de piatră Costești, Blidaru, Căpâlna și Sarmizegetusa.

Reținem faptul că în tot acest proces de unificare a națiunii și conducere a ei, Burebista a utilizat înainte de toate argumentul naționalist (numitorul comun al membrilor tuturor ginților și triburilor) și aspectul amenințărilor grave venite din partea unui dușman comun.

Decebal¹¹ a fost ultimul rege al Daciei, care a domnit între anii 87-105. În momentul de față se consideră că Dacia s-ar fi aflat la apogeul puterii sale sub domnia regelui Decebal, deși în acea perioadă regatul ocupa o suprafață mai restrânsă în comparație cu suprafața regatului lui Burebista. Se cunoaște la ora actuală faptul că statul geto-dac în perioada lui Decebal cuprindea ținuturile de astăzi ale Transilvaniei, Banatului, Olteniei, Munteniei și Moldovei, cu granițele aflate mai departe¹² decât sunt situate la ora actuală.

¹⁰ Iordanes (sec. VI) a fost un istoric din Moesia, autor al lucrărilor *Romana* și *De origine actibusque Getarum*, ultima fiind cunoscută și sub denumirea de *Getica*. Se știe faptul că autorul a utilizat pentru prima lucrare anterior menționată surse de informații provenite de la istorici mai vechi, în vreme ce pentru a doua a utilizat o lucrare a lui Cassiodorus, considerată astăzi ca pierdută, deși acest aspect este contestat.

¹¹ Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *Istoria militară a poporului român*, vol. 1, Editura Militară, București, 1984, pp. 141-180.

¹² Potrivit informațiilor existente în clipa de față, granițele statului dac în timpul lui Burebista au fost situate în partea de nord până la Carpații Păduroși (Ucraina și Polonia de astăzi); în partea de est, la

Era pentru acea epocă un stat puternic și bine organizat. Progresele înregistrate în acel timp erau importante, ținând cont de activitatea economică înfloritoare și legăturile comerciale puternice cu lumea greacă și cea romană, alături de dezvoltarea deosebită a culturii. Ca și în cazul lui Burebista, Decebal a utilizat argumentul naționalist (element unificator și pacificator) dar și valorile comune desprinse din cultură, în special tradițiile și tradiționalismul, care deja aveau un cuvânt greu de spus asupra tuturor locuitorilor din regiunea sus-menționată.

Ștefan cel Mare¹³ a fost unul dintre cei mai proeminenți conducători români ai Evului Mediu, strălucitor atât prin perioada de timp cât a reușit să domnească neîntrerupt, dar mai ales prin numeroasele sale victorii militare și regimul statal foarte modern (pentru acea perioadă) impus în Moldova. Ștefan a trăit între 1433 și 1504, fiind domnitor între anii 1457 și 1504. A domnit așadar 47 de ani, durată de domnie înfloritoare care nu a mai fost egalată (din niciun punct de vedere) în istoria Moldovei. În timpul acestei lungi domnii, Ștefan a purtat cu succes războaie împotriva Imperiului Otoman, Regatul Poloniei și Regatul Ungariei. Sub aspectul culturii și civilizației, sub domnia lui s-au fortificat mai multe cetăți dar s-au și construit o serie de biserici și mănăstiri de mare valoare. Ștefan al III-lea (*cel Mare*) a avut o conducere în care a îmbinat metodele diplomatice cu cele de forță, fiind totodată vestit pentru dârnicia pe care a arătat-o față de supușii credincioși dar și pentru sistemul de tip meritocratic pe care l-a promovat, lucru destul de rar întâlnit în acea epocă.

Mihai Viteazul¹⁴ (1558-1601) a fost un nobil român care a deținut mai multe funcții de conducere sau administrative (lider și manager) cum ar fi dregătoriile de bănișor de Strehăia, stolnic domnesc și ulterior ban al Craiovei, înainte de a obține tronul Țării Românești. A ieșit în evidență prin calitățile excepționale de lider dar și de manager, o lungă perioadă de timp el ocupându-se și cu activități administrative și comerciale, de altfel acesta fiind un aspect mai puțin cunoscut de către publicul larg. A pus în aplicare diverse tehnici de persuasiune și intrigă, la care s-a adăugat o măiastră aranjare a elementelor de factură comercială (credite, promisiuni de asigurare a pieței de desfacere sau de furnizare a unor materii prime la prețuri scăzute etc.) prin care a câștigat inițial tronul de la Poarta Otomană. A știut cum să aranjeze lucrurile astfel încât să constituie o mare armată profesionistă, din câte se pare cea mai mare constituită în Evul Mediu de către români. Pentru aceasta el a unificat forțe armate provenite din Muntenia, Transilvania și Moldova, la care a adăugat forțe compuse din mercenari și suportul militar al unor aliați cazaci, unguri, germani, francezi, italieni etc.

Pentru o scurtă perioadă de timp (în anul 1600) a fost conducător *de facto* al celor trei provincii care formează România de astăzi: Țara Românească, Transilvania și Moldova. Greu de învins pe câmpul de luptă, manager neîntrecut, lider carismatic, Mihai Viteazul

Marea Neagră (Pontul Euxin); în sud, pe linia munților Haemus (Munții Balcani); iar în vest, în regiunea Dunării Mijlocii, zona Serbiei și Ungariei de astăzi.

¹³ Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *Istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1984.

¹⁴ Ibidem.

reprezintă un personaj unic în istoria României, în ciuda evoluției sale meteorice și dispariției bruște, în condiții dramatice. Pentru mulți dintre liderii care au urmat în epocile istoriei moderne, acest domnitor a rămas (și se păstrează încă în clipa de față) modelul liderului ideal, genul de conducător care a realizat într-o perioadă de timp scurtă performanțe uluitoare, pornind de la resurse relativ puține, dar pe care a știut să le managerieze într-un chip strălucit, aceasta poate și din cauza experienței sale vaste, în calitate de ban și postelnic...

Desigur, națiunea română a avut și alți lideri importanți sau remarcabili, așa cum am menționat mai sus, dar aceștia patru au fost cu totul ieșiți din comun. Merită să ne aplecăm cu cea mai mare atenție asupra exemplului acestor lideri și manageri care au acționat la nivelul comenzii centralizate asupra națiunii, încă din epoci străvechi ale istoriei. Pentru că exemplul lor ne oferă fără dar și poate răspunsuri cât se poate de utile chiar și pentru momentul de față.

Să observăm mai întâi faptul că ei au avut un numitor comun format dintr-o serie de elemente interesante, a căror valoare nu a scăzut nici în ziua de astăzi:

- puterea lor persuasivă s-a bazat în mod fundamental *pe argumentul naționalist*¹⁵, utilizat ca factor unificator și ca element de coagulare a spiritelor și a intereselor;
- toți au avut și o influență *în domeniul culturii*¹⁶, accentuând asupra sistemului de valori tradiționalist, prin care au încercat să confere întregii națiuni un cadru comun de identificare și reguli comune de viață, care să mărească trăinicia colectivă față de ingerințele străine;
- au înregistrat și o impresionantă activitate *în domeniul administrativ-organizatoric*¹⁷, funcția de management ocupând o latură foarte importantă a preocupărilor lor;
- *leadship*- ul lor nu a fost (așa cum ne-am aștepta) unul strict determinat de specificul epocii (antice sau medievale) ci neașteptat de modern, *îmbinând metode și tehnici*

¹⁵ *Caracterul naționalist* este central, fundamental în activitatea lor. Burebista și Decebal au utilizat argumentul naționalist pentru unificarea și menținerea statului, iar Ștefan cel Mare și mai ales, Mihai Viteazul, s-au folosit de criteriul naționalist pentru a întări și justifica politica pe care au dus-o și măsurile pe care le-au adoptat.

¹⁶ *Componenta culturală* a fost legată în special de susținerea tradiției, ca element de identificare colectivă și formare a spiritului naționalist; în perioada antică, regii Burebista și Decebal au pus practic bazele culturii unei națiuni aflate în formare, vestigiile culturale (relevante de arheologie) fiind impresionante chiar și în ziua de astăzi, iar activitatea de această natură a lui Ștefan cel Mare a condus la crearea unui vast patrimoniu cultural al României contemporane; Mihai Viteazul a avut o influență mai puțin vizibilă în cadrul culturii, perioada sa de domnie fiind scurtă, marcată de războaie.

¹⁷ Toți cei patru lideri menționați, au avut activități intense *în domeniul administrativ și comercial*, susținute și de acțiuni diplomatice. Fără aceste acțiuni, nu ar fi putut finanța armata și nici instituțiile statului.

*variate*¹⁸ de interacțiune cu oamenii, de exercitare a puterii și menținere a subordonării oamenilor.

Toate aceste aspecte ar trebui așadar să ne atragă atenția și să ne orienteze preocupările către stabilirea unor aspecte comune privind eficacitatea conducerii în spațiul românesc, indiferent de epocă și de contextul istoric.

Caracteristici urmărite pentru lider și conducere

Conducerea reprezintă în definitiv un scop ce trebuie atins și o caracteristică importantă a managerilor în cadrul activității realizate într-o organizație. Cu atât mai mult dacă ne referim la nivelul unei întregi națiuni. Liderii au charismă și inspiră celorlalți simpatie și coeziune. Liderul prezintă imaginea unui om stăpân pe forțele sale și care astfel induce încredere celorlalți. Sub aspect psihologic și interacțional, în preajma unui lider de bună calitate, orice subaltern de bună credință capătă puterea de a acționa mai bine și o anumită plăcere ori satisfacție a muncii depuse. Așadar, conducerea reprezintă un domeniu legat strâns de capacitatea profundă de a influența atitudinea și comportamentul oamenilor.

Conducerea reprezintă în definitiv o caracteristică a unui manager iscusit, capabil să atragă și să distragă atenția, să capteze gândurile și sentimentele oamenilor și să direcționeze în ansamblu activitatea acestora, prin simpla inducere mentală a unor idei sau reguli¹⁹.

Astfel, prin conducere se realizează *coeziunea și convingerea* la nivelul întregii colectivități supuse efectelor acestor acțiuni, *activitatea de persuasiune* din partea liderului având deci o pondere foarte importantă. Prin conducere bine realizată oamenii vor fi nu doar uniți în cadrul unui mecanism perfect funcțional, ci și determinați să acționeze chiar fără existența sau acțiunea permanentă a unor elemente de control sau de constrângere.

Totodată, în mod bine corelat cu *leadership*-ul, activitatea managerială este destinată atingerii obiectivelor comune, asumate la nivel colectiv. Pentru aceasta, în management se aplică metode și proceduri de planificare, organizare și executare a activităților astfel încât să conducă la realizarea scopurilor propuse, finalitatea dorită de toți și de fiecare. Prin urmare, o persoană poate fi un bun manager fără a fi însă și un lider. Și vice-versa.

Exemplele istorice prezentate anterior ne-au demonstrat că în mare măsură liderii strălucitori au fost aceia care au avut și importante calități de manageri. Sintetizând, am putea observa că pentru realizarea unei activități eficiente, chiar și în condiții foarte dificile (resurse relativ puține, amenințări sau chiar pericole venite din surse externe etc.) liderii ar trebui să fie capabili de îndeplinirea unor criterii specifice:

- să aibă capacitatea de a oferi oamenilor o viziune nouă asupra lucrurilor și astfel, moduri noi și îmbunătățite de soluționare a unor probleme presante care altfel nu pot fi rezolvate în condiții acceptabile;

¹⁸ Deși au trăit în perioada antică sau medievală, epoci dominate de violență, acești lideri nu au utilizat doar violența ci și tehnici de persuasiune, modalități pașnice de interacțiune cu oamenii și atragere a lor, inclusiv acte de gratificare și promovare a celor merituoși etc.

¹⁹ Burns, J.M., *Leadership*, Harper&Row, New York, 1978.

- să dețină capacitatea de persuasiune și de a inspira respect oamenilor, fără ca aceasta să impună neapărat existența fricii sau acțiunea unui element coercitiv;
- să aibă totodată capacitatea de a inspira încredere și de a oferi modelul unui om stăpân pe sine;
- să prezinte și capacitatea de a utiliza orice împrejurare (inclusiv erorile ori situațiile nefericite) în scopul atingerii scopului propus;
- să inspire oamenilor simpatie și/sau empatie, prin charismă sau alte elemente în măsură să influențeze afectiv oamenii;
- să aibă suficientă autoritate, fără ca atributul predominant să fie neapărat forța sau frica inspirată celorlalți;
- să acorde o importanță aparte aspectului pregătirii/formării cât mai bune a oamenilor și selectării personalului pe criterii de calitate (de caracter) și competență/talent;
- să aibă trăsătura de a întreține permanent interacțiunea cu subalternii, într-un mod de preferință cât mai direct și mai deschis.
- să aibă capacitatea de a inspira oamenilor satisfacția unei anumite activități dintre acelea pe care el le comandă.

Este încă neclar modul în care se formează *leadership*-ul ca proces intim, menținându-se întrebarea dacă liderii sunt persoane cu calități innăscute sau persoane care se formează ca lideri prin interacțiunea cu mediul social, la nivel familial, cultural, formativ etc. S-a pus și întrebarea dacă nu cumva conducerea este rezultatul exclusiv al unor procese afective și de inducere colectivă a acestor trăiri afective.

Indiferent dacă *leadership*-ul este rezultatul unui proces intim sau interuman, acesta produce în mod indubitabil efecte impresionante asupra organizării colectivităților și mai ales asupra funcționării acestor organizații, asigurând atingerea finalității propuse. Este fără îndoială foarte important ca și la nivel național (conducerea statului și mai ales a sistemului de securitate) să avem nu doar un management bine conceput, ci și o conducere de calitate, care să asigure orientarea corectă a eforturilor dar și coeziunea socială în direcția și sensul indicat de lider.

Concluzii

Ținând cont de aspectele anterior menționate, rezultă nu doar necesitatea îmbinării și buneii corelări a managementului cu *leadership*-ul, dar și selectarea unor lideri care prin trăsăturile lor să întrunească următoarele condiții generale:

- au o cultură bine pusă la punct, bazată în special pe elementele de tradiționalism și naționalism, orientarea lor naționalistă fiind una profundă, sinceră;
- sunt de naționalitate română și nu au incertitudini sau ezitări cu privire la susținerea necondiționată a valorilor care fac parte din setul de valori tradiționale ce identifică ființa națională românească;
- nu fac parte din organizații străine, nu simpatizează cu organizații sau acțiuni ostile față de România și nici nu manifestă indiferență față de orice act agresiv la adresa națiunii;
- urmăresc să servească intereselor publice și au o viziune bine conturată asupra modului în care urmează să interacționeze cu oamenii în scopurile propuse;

- cunosc realitatea și au o viziune realistă asupra posibilităților practice de acțiune, cât și asupra resurselor pe care le-ar putea avea la dispoziție și modului de utilizare a lor;
- au capacitatea de a cunoaște bine forul interior al oamenilor și de a identifica zonele optime de acțiune în cadrul acțiunilor persuasive;
- posedă charismă sau atractivitate, având astfel capacitatea de a influența afectiv oamenii, stârnind simpatia și/sau empatia;
- au capacitatea de a urmări cu răbdare și perseverență un scop propus, în ciuda obstacolelor apărute, sau poate tocmai datorită existenței acestora;
- sunt totodată buni manageri, având viziuni manageriale bine constituite și capacitatea de a corela bine obiectivele (ce să facă) și metodele aplicate (cum să facă) în vederea optimei utilizări a resurselor existente pentru atingerea finalității propuse.

Persoane întrunind astfel de calități²⁰ ar fi capabile să realizeze actul de conducere la un nivel calitativ deosebit de bun, fapt care ar crește probabilitatea ca România să depășească repede și în condiții bune perioadele de criză. Desigur, din simpla lectură a acestor criterii, sentimentul dat cititorului ar fi acela de expunere a unei utopii... Nu este însă chiar așa. Istoria ne arată că în cea mai mare parte a ultimilor 2000 de ani, națiunea aceasta a stat mai mult sub regimuri de ocupație străină, românii fiind-le interzis să-și aleagă conducători proprii iar cei aflați la cârma țării (străini sau alogeni) fiind determinați să îndeplinească voința ostilă a unor puteri externe.

Situația complicată a momentului actual nu este așadar fără precedent în istoria României, dar cu toate acestea întotdeauna s-au găsit resursele necesare pentru depășirea momentelor istorice grele și păstrarea peste veacuri a ființei naționale, indiferent de pierderile suferite și de dramele prin care a trecut această națiune. Istoria nu se încheie acum ci doar va trece printr-unul din episoadele sale de grea încercare; aceasta până în momentul în care în sfârșit se va naște și va străluci un nou conducător care va scrie o nouă pagină de istorie și va da lumină și sens celorlalți oameni.

BIBLIOGRAFIE

- ANDREESCU A, *Psihologia militară*, Editura Timpolis, 1999;
- ARMSTRONG, M, *Cum să fii un manager și mai bun*, Editura Meteor Press, București, 2007;
- WARREN B, BURT N, *Liderii. Strategii pentru preluarea conducerii. Cele patru secrete ale artei de a conduce*, Editura Business Tech International Press, București, 2000;
- BURNS, J.M., *Leadership*, Harper&Row, New York, 1978;

²⁰ Bennis Warren, Nanus Burt, *Liderii. Strategii pentru preluarea conducerii. Cele patru secrete ale artei de a conduce*, Editura Business Tech International Press, București, 2000.

- MIHULEAC E, *Bazele managementului*, Editura Tempus, București, 1994;
MIHULEAC E, *Management profesionist*, Editura Maiko, București, 1996;
MIHULEAC E, *Știința managementului*, Editura Tempus, București, 1999;
MORARU I, *Introducere în psihologia managerială*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995;
PETRESCU I, *Management*, Editura Holding Reporter, București, 1991;
IONESCU Gh. Gh, CAZAN E, *Management*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2007;
VLĂSCEANU M, *Socio-psihologia organizațiilor și conducerii*, Editura Paideia, 1995;
GEORGESCU D. I, *Războaiele lui Ștefan cel Mare și ale lui Mihai Viteazul*, Editura G. N. Vlădescu și Fiul, Câmpulung Muscel, 1927;
DRĂGAN I. C., *Noi, traccii. Istoria multimilenară a neamului românesc*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976;
ARĂDĂVOAICE G, *Comandantul (șeful) profil psiho-profesional*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1994;
ALEXANDRU M., STOICA V, *Teoria conducerii militare (curs)*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1998;
GHEORGHE I, LUSTIG O, *Știința conducerii și comanda militară*, Editura Militară, București, 1974;
Institutul de lingvistică Iorgu Iordan, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Editura Academiei Române, București, 2009;
Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *Istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1984.

PRINCIPALELE PUTERI EMERGENTE ȘI SECURITATEA GLOBALĂ

THE MAIN EMERGING POWERS AND GLOBAL SECURITY

Drd. Liviu Daniel ROTARU

Rezumat: *Puterile emergente au apărut și s-au dezvoltat în contextul globalizării, regionalizării și transformărilor marcante din tehnologie. Ele contribuie, în prezent, la modificarea raporturilor de putere în lume.*

Cuvinte-cheie: *Puteri emergente, dezvoltare, globalizare, regionalizare, raporturi de putere, echilibru de putere.*

Abstract: *The emerging powers appeared and developed in the globalisation context, regionalization and in the significant transformation in technology. Now, they contribute to the changes of the power report in the world.*

Keywords: *Emerging powers, development, globalisation, regionalization, power relations, balance of power.*

Principalele puteri emergente și securitatea globală

O radiografie a situației mondiale indică relativ lentă schimbare a raporturilor de forță în lume¹. Analiștii asociază respectiva transformare cu ascensiunea puterilor emergente. R. Aron considera puterea ca fiind capacitatea unei unități politice de a-și impune propria voință în fața altor unități similare (de obicei state). Un stat ajunge putere emergentă dacă se află în ascensiune economică, comercială, diplomatică și militară² și dacă obține influență internațională.

Conceptul de putere emergentă s-a cristalizat în anii '90, definind statele în dezvoltare. A. van Agtmael din cadrul Societății Financiare Internaționale (filială a Băncii Mondiale) a caracterizat astfel statele în dezvoltare care ofereau oportunități pentru investitori. Banca Goldman Sachs aprecia ca fiind „piețe emergente”, China, India, Brazilia, F. Rusă, Egipt, Mexic, Iran, Nigeria, Pakistan, Argentina, Arabia Saudită, Coreea de Sud etc. În 2008, Boston Consulting Group indica 14 state emergente, inclusiv grupul BRICS. Le Credit Agricole identifica 13 state³ în clasa celor emergente (Africa de Sud, Argentina, Egipt, Indonezia, Iran, Malaysia, Mexic, Nigeria, Filipine, Thailanda, Turcia,

¹ *Regards sur le monde actuel*, www.classiques.uqac.ca, 15 aug. 2015.

² J. Deas, Y. Schemeil, *Un des modes de puissance chez les émergents*, www.puissance-emergents.com *De nouvelle puissances*.

³ www.lemonde.fr/economie, 2010.

Ucraina, Vietnam). Sunt considerate economii dezvoltate SUA, Canada, statele UE, Japonia, membri OECD, G7, parte din țările G20. BRICS grupează state în dezvoltare, adăugându-se Turcia, Argentina, Mexic etc. „Nucleul dur” al țărilor emergente ar fi reprezentat de BRICS, Argentina, Chile, Mexic, Egipt, Turcia, Malaysia, Indonezia, Thailanda etc.⁴. Fr. Lafargue, este de părere că țările emergente vor fi noile mari puteri economice de nivel global – precum China, India sau Brazilia. În 2001, Jin O'Neill insistă pe grupul BRICS. M. Geoghegan a produs în 2010, acronimul CIVETS pentru grupul Columbia, Indonezia, Vietnam, Egipt, Turcia, Africa de Sud⁵.

OECD propune în situația de emergente 20 de state ce se disting prin: aportul la creșterea economică mondială; îmbunătățirea nivelului de trai al populației (măsurat de PIB sau de Indicele Dezvoltării Umane). De fapt, puterile emergente sunt statele în ascensiune care se detașează prin populație, putere industrial-financiară și militară. Marile puteri emergente atrag în mod curent Investiții Străine Directe (60% din ISD provenind din SUA), creează multinaționale, investesc în exterior (stocul ISD ale BRICS a sporit de 7 ori între 2000-2009). De asemenea, își măresc constant masa de consumatori, mobilizând populație tânără și având o oarecare stabilitate economico-socială. Din 2008, China s-a transformat în cel de-al cincilea depozitar de brevete de invenții, după Japonia, SUA, Coreea de Sud și Germania. Totuși, marile puteri emergente nu se remarcă prin condiții foarte favorabile oferite investitorilor străini (China pe locul 79 mondial, F. Rusă 123, Brazilia 127 etc.)⁶.

Tanguy S. de Swielande subliniază faptul că nu toate țările emergente ajung puteri emergente⁷. Puterea se întrepătrunde cu economia, dar în mod automat și cu sferele militară, politică, demografică, culturală etc. O putere emergentă ar trebui să poată concura o mare putere pe multiple planuri. De asemenea, puterile emergente trebuie să se comporte ca actori politici internaționali responsabili. De aceea, BRICS încearcă să promoveze inițiative comune în domenii precum sistemul financiar internațional și în diplomație. În 2009, sub presiunea BRICS, s-a obținut, între altele, creșterea până la 13,5% a dreptului lor de vot în cadrul FMI până în 2014 (de la 8,9). China ocupă poziția trei în FMI și BM (SUA și UE au 45,9% din voturi). Din 2005, India, Germania, Brazilia și Japonia au solicitat, fără succes, reformarea majoră a CS ONU.

O altă caracteristică a puterilor emergente rezidă în sistemele de valori promovate. Ele nu sunt de acord cu interpretările occidentale ale suveranității naționale, cu amestecul în problemele lor interne, nuanțează respectarea drepturilor omului, folosirea forței militare în raporturile internaționale etc. De pildă, în 2011, statele BRICS s-au abținut atunci când ONU a acceptat loviturile NATO în Libia. Aceasta nu înseamnă că ele nu ar avea cheltuieli militare în creștere, cu 40% în cazul Braziliei sau 25% al Indiei. F. Rusă și China sunt, fără îndoială, mari puteri militare. Statele BRICS participă și la numeroase misiuni de pace ONU sau în plan regional.

⁴ FMI, *Reaping the Benefits of Financial Globalization*, 2014.

⁵ F. Lafarge, *Des économies émergentes du puissances émergentes*, în „Question Internationales”, nr. 51, sept-oct. 2011, p. 101.

⁶ Idem, p. 105.

⁷ Tanguy S. de Swielande, *Note d'Analyse*, nr. 6, 2010, p. 10.

După S. Waslekar, omenirea se va confrunta cât de curând cu o amplificare a competitivității, cu o concurență economico-socială împinsă spre absolut și nestingherită de cooperarea economică generală⁸. În contextul competiției amintite și al globalizării, are loc și o dez-occidentalizare și o ascensiune a individualităților etno-culturale și religioase din afara spațiului atlantic. China este o putere etno-culturală de peste 1 miliard oameni, omogenă din punct de vedere civilizațional. Dar India prezintă vulnerabilitatea rivalităților dintre majoritatea hindi și musulmanii minoritari. În Africa, popoarele creștine din sud, se înfruntă cu cele musulmane din nord (tribalismul jucând un rol major în societate). Radicalii islamici activează în F. Rusă, Asia Centrală, China, Africa Centrală și, mai nou, în UE. Îndeosebi Africa și Orientul Apropiat au ajuns obiective ale ofensivelor fundamentaliste, care vizează inclusiv interesele comerciale ale SUA, UE, F. Ruse, Chinei sau Indiei.

Subliniem că în analizele de relații internaționale, ascensiunea emergențelor se discută și în legătură cu noțiunea de peer competitor. Peer competitor⁹ ar fi un stat care are putere, la nivel global și motivație (voință de a pune în discuție statu-quo-ul) actual, care amenință interese vitale ale SUA. Se dezbate și problema power transition abordată și de A. Organsky¹⁰ încă din anul 1968 (*World Politics*). O astfel de ciocnire între o putere a statu-quo-ului și o putere revizionistă, ar putea duce la un război hegemonic, consideră R. Gilpin¹¹. O superputere poate căuta refacerea unei ordini internaționale doar dacă beneficiile depășesc costurile. Puterea emergentă ar trebui să încerce câteva mari strategii: strategia de reformă, strategia revoluționară, strategia de alianță și strategia de cucerire¹². O putere emergentă ar pune în discuție întâietatea americană dacă s-ar apropia economic de nivelul SUA de dezvoltare, productivitate, PIB. Dacă F. Rusă rămâne aproape „egalul militar” al SUA, R.P. Chineză este încă incapabilă să concureze militar America. De aceea, F. Rusă și China recurg frecvent la aliniere. Așa se explică faptul că R.P. Chineză aprobă - tacit sau nu - politica federației Ruse în Ucraina, Europa de Est și Orientul Apropiat și Mijlociu. De asemenea, F. Rusă acceptă pretențiile chineze în Marea Chinei de Est și de Sud și respinge orice intervenție occidentală în Siria. Pe plan mai larg, și puterile emergente beneficiază de așa-numita Revoluție în Domeniul Militar, bazându-se pe interacțiunea între factorii industriali și cei militari pentru a se realiza creșteri spectaculoase ale resurselor hard¹³. Adoptarea RMA (strategie, doctrină, domeniile operațional și tactic) este o

⁸ S. Waslekar, *An Inclusiv World, Mumbai, Strategic Foresight, 2007* în Claire In Bev Baillet-Latour *Programme Union Européenne-Chine*, p. 14; www.coleurope.eu 2014.

⁹ Încă din 2001, RAND publica raportul *Prospects for the Emergence of Peer Competitors*, cu participarea unor experți de talie (W. Rosenau, D. Bytman, I.O. Lesser).

¹⁰ A. Organsky a enunțat teoria tranziției de putere în lucrarea *World Politics*, 1968, pp. 5 și urm. J. Kugler, A.F.K. Organsky, *The Power Transition*, www.acsu.buffalo.edu

¹¹ Pe larg în R. Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge Univ. Press, 1981.

¹² Vezi Rand Corporation (T. Szaina, D. Byman, S. Bankers, D. Eaton, S. Jones, R. Mullins, I. Lesser, W. Rosenau), *The Emergence of Peer Competitors, A. Framework for Analysis*, Santa Monica, 2001, pp. 7- 8.

¹³ A se vedea R.L. Schweller, *Un answered Threats*, Princeton, P.U.P., 2006, p. 11.

atenționare a puterilor de primă mărime că ar putea urma revizuirea statu-quo-ului internațional.

Revenind la alianțe, amintim că ele pot contesta ofensiv statu-quo-ul, fiind vorba de external balancing. Dar nici BRICS, nici OSC nu sunt alianțe politico-militare clasice, ci mai curând parteneriate strategice superioare, având și clauze de securitate antiteroristă¹⁴. Conquest strategy se poate materializa în cucerirea propriu-zis sau în crearea de „sfere de influență” (proiecția puterii). F. Rusă încearcă să asambleze Uniunea Euro-Asiatică, să divizeze Ucraina și să resusciteze CSI. China a satelizat deja Coreea de Nord, Laosul, Cambodgia etc. Strategia buffering poate duce la crearea de organizații regionale, parțial opuse puterii hegemonice¹⁵. Coalizarea economico-financiară a îndemnat BRICS să înființeze o Bancă de Dezvoltare în anii 2014-2015 și un aranjament CRA de 100 miliarde dolari ca rezervă de susținere a lichidităților. Această instituție contestă parțial regulile FMI, necondiționând împrumuturile de respectarea unor norme de liberalism excesiv, inclusiv de anumite mărimi ale deficitelor publice. Se resping practicile asocierii împrumuturilor de dezvoltare de anumite privatizări și de vinderea de active către marile puteri. Cu toate acestea, respectivele instituții acționează tot în logica capitalismului global.

În paralel, puterea financiară a SUA se combină cu cea politică, afirmându-și importanța din China până în UE. De exemplu, în criza irlandeză de după 2007, Washingtonul a insistat ca băncile sale să-și recupereze creditele acordate, iar FMI a acceptat această poziție. La fel și în cadrul crizei grecești, a contat poziția americană, inclusiv dreptul de veto. De aceea, China și F. Rusă caută să reziste presiunilor economice americane. Se discută inclusiv despre reducerea dolarizării relațiilor comerciale internaționale. Se preconizează și plăți în monede naționale pentru produse și servicii¹⁶. Pe de altă parte, puterile emergente se concurează pe multiple planuri: în economie, Brazilia-Argentina, sau China-Brazilia; în sfera diplomatică F. Rusă-China, inclusiv în Asia Centrală și de Sud.

Principalele puteri emergente

China

Având o suprafață de 9,5 milioane km² și o populație de 1,3 miliarde locuitori, R.P. Chineză a ajuns cea de-a doua putere economică a lumii, cu un PIB de 14.600 miliarde dolari (2015), devenind totodată și un actor internațional major. Pe plan extern, Beijingul și-a asumat strategiile de ajutor umanitar promovate de ONU și a susținut misiunile de pace ale organizației. Diplomații chinezi se implică în negocierile de mediu, multiple parteneriate economico-politice (cu SUA, UE, India, Japonia, F. Rusă, ASEAN, UA, ASPEC etc.) Strategia de diversificare externă se intersectează cu cea de angajare militară.

¹⁴ S.G. Brooks, C. Wolforth, *Hard Times for Soft Balancing*, în „International Security”, vol. 30, nr. 1, pp. 72-108.

¹⁵ J. Ikenberry, *Strategic Reaction to American Preeminence. Great Power Politics in the Age of Unipolarity*, „Discussion Paper” 28 iul. 2003. G. John Ikenberry, *The Rise of China and the Future of the West*, www.foreignaffairs.com 1 ian. 2008.

¹⁶ www.therealnews.com/f2 3 oct. 2014.

În interpretarea lui J. Kurlanski, Consensul de la Beijing¹⁷ combină centralizarea cu descentralizarea și capitalismul de stat cu inițiativa privată. Strategia chineză nu acceptă intervenția în problemele interne, cultivă raporturi internaționale economice câștigători-câștigători și încurajarea afacerilor în țările dependente. Beijingul - pilotat de multinaționalele occidentale - ajuns „assembleur du monde”, fiind cunoscute firme precum „Huawei”, „Mobile”, „Leonovo”, „Suning”, „Haier” etc. Aceste firme sunt exemple de soft power.¹⁸

B. Courmont este de părere că R.P.C. prezintă caracteristici de smart power având atât putere hard cât și putere soft.¹⁹ China se declară adeptă a multipolarității, recurge la arma financiară (marile sale rezerve de devize), la alianțe și parteneriate. Pe de altă parte, M. Robert Zoellick afirmă că modelul de dezvoltare chinez este afectat de: tensiuni interne, îndeosebi (pe termen lung); alte tensiuni provin din șomaj, condiții precare de muncă (zeci de mii de greve), disparități de venituri (cu toate că sute de milioane oameni au ieșit din sărăcie), degradarea situației mediului etc. Sunt nemulțumiri frecvente referitoare la sănătatea publică, calitatea apei și aerului, sistemul aproape inexistent de asigurări sociale²⁰ etc.

În ciuda unui PIB de peste 14.000 miliarde dolari, China are încă grave probleme de corupție. În toamna anului 2005, s-a intensificat campania împotriva corupției (*Clica din Shanghai*). P.C.C. a insistat în 2006 pe crearea unei *societăți armonioase*. Oficialitățile au căutat o reformă politică de încurajare a dezvoltării economiei. S-au respins măsurile radicale de democratizare, menținându-se creșterea graduală. Partidul Comunist a optat pentru un scenariu de dezvoltare durabilă, pe coordonatele „statului de drept” și ale democratizării în tranșe. Dezvoltarea „armonioasă” presupune un „sistem pentru oameni, drept și democratic, unitate națională și protecția mediului”. Până în 2008, trebuia ca șefii unităților administrative să fie desemnați prin vot direct; la începutul anului 2007 s-a garantat proprietatea privată în mediul urban și s-au egalizat impozitele pentru firmele străine și autohtone (în jur de 20%). Se promitea amplificarea serviciilor sociale, criticate ca fiind insuficiente de „noua stângă” (*Wang Hui* și publicația *Dushu*); stânga atrăgea atenția că R.P. Chineză s-ar putea îndrepta spre o societate inegală de tip latino-american, sau „oligarhică”, de tip rusesc.

Totodată, s-au intensificat presiunile sociale în favoarea creșterii salariilor (2011-2012). În fiecare an au loc mii de conflicte de muncă. Oficialitățile au acceptat faptul că o sporire a salariilor este absolut necesară, în primul rând pentru stimularea pieței interne și în favoarea „societății armonioase”. Guvernul va taxa suplimentar veniturile mari și va acorda atenție sănătății și învățământului. Planul de stat pentru 2011-2016 se centrează pe consum, construcția de locuințe, protecție socială, inovație etc. Specialiștii apreciază că va fi necesară o modificare a modului de producție (care trebuie orientat spre pe interior) și o

¹⁷ St. Blame în www.ceriscope.sciences.fr/puissances 2014.

¹⁸ www.ceriscope.sciences.fr/puissances 2014.

¹⁹ B. Courmont, *La Chine, la grande seduction. Essai sur le soft power chinois*, Paris, Choiseul, 2009, p. 70.

²⁰ Vezi Dr. T. Frunzeti, S. Opreșcu, *Lumea marilor puteri*; București, 2013, www.french.peopledaily.com 16 febr. 2012.

reformă în formarea profesională²¹. Xi Jinping, președinte al R.P. Chineze și secretar general al PCC din 2012, s-a remarcat ca partizan al consolidării statului și al modernizării interne. El a inițiat repetate campanii anticorupție, cu sute de mii de condamnări și de sancțiuni aplicate. O reformă administrativă se concentrează pe descentralizarea controlată de partid. „Visul chinez” în accepțiunea sa este un „naționalism al clasei mijlocii. În viziunea sa, „piața” trebuie să coopereze cu statul²². Acesta din urmă trebuie să devină cel puțin o putere politico-militară regională.

Federația Rusă

La o suprafață de 17, 2 milioane km², există o populație de 145 milioane locuitori. PIB-ul este de aproape 2.400 miliarde dolari, F. Rusă deținând între 60-70% din resursele naturale ale lumii, mai cu seamă de petrol, gaze naturale, cărbune, cupru, aur, argint etc. A. Tinguay afirmă²³ că problematica de putere domină în mod tradițional istoria Rusiei. În secolele XVI-XX Imperiu Rus și-a extins frontierele în mai multe direcții. După 1990, F. Rusă a cunoscut o eclipsă parțială de putere, chiar dacă a ajuns partenera NATO după încetarea Războiului Rece. În 1999-2002, sub președintele V. Putin, ea a deveni treptat partenera SUA, UE și a Chinei, în calitate de putere regională. La nivel global, totuși, Moscova și-a reafirmat treptat interesele în Europa de Est, Sud-Est, Asia de Vest, Orientul Mijlociu etc. În 2012, F. Rusă se număra printre primele 10 forțe economice mondiale. Puterea economică se bazează pe masive exporturi de hidrocarburi și metale. Statul joacă un rol foarte important în producție și consum, cu un grad foarte ridicat de corupție. Între 1999-2005, PIB-ul a crescut cu 6,7% pe an. Până în 2008 PIB-ul a sporit cu 6,8% pe an, dar în 2012-2013, creșterea s-a cifrat la 2-3%.

Agricultura s-a privatizat. Se contează pe 200 de milioane ha cultivate, Moscova fiind un important exportator de cereale și cartofi. În sfera industriei se remarcă Grupul Rusal în prelucrarea aluminiului și a nichelului (4,2 milioane tone față de americani – 4,7 milioane tone); Grupul Norilsk Nickel a ajuns primul producător mondial de nichel, cupru și cobalt. F. Rusă controlează și 25% din rezervele mondiale de lemn. În ansamblu, industria moștenită din URSS este robustă, dar învechită. Se afirmă un puternic sector militar-industrial, ca și construcțiile auto, industria agro-alimentară, telecomunicațiile, industria spațială, sectorul bancar, sistemul bursier etc. Statul rus se prezintă ca „dezvoltator”, la fel ca Japonia și Coreea de Sud în anii '70. El controlează direct și indirect 50% din economie, susține „sectoarele strategice” și supraveghează investițiile și firmele străine. În ultimul timp, s-au adoptat noi măsuri pentru controlul deținerii de valută. Sub presiunea căderii prețurilor hidrocarburilor și al unor sancțiuni occidentale, asociate cu intervențiile ruse în Ucraina, inflația s-a dublat, iar mărfurile s-au scumpit (78 ruble pentru 1 euro). Veniturile populației au scăzut cu 6%, iar investițiile cu 10%²⁴.

China a ajuns primul partener comercial al F. Ruse, aproape la egalitate cu UE (60

²¹ M. Vandepitte, *La situation sociale en Chine: Perspectives et défis*, www.mondialisation.ca 2013.

²² www.geopolis.francetvinfo.fr 2015.

²³ A. Tinguay, *Le syndrome de la puissance*, www.puissance 2013.

²⁴ www.euronews.com 28 dec. 2015.

miliarde dolari fiecare). F. Rusă ocupă locurile 10-13 între exportatori în lume. Inflația se cifrează la 7% în 2014²⁵, dar a crescut vertiginos în 2015.

Politica externă

Suntem de părere că, F. Rusă nu este înclinată să renunțe la propria sa sferă de influență și nici la proiectul creării unei piețe comune eurasiatice, sau la edificarea unui „NATO” în CSI, sub forma Organizației Tratatului de Securitate Colectivă. Extinderea NATO și UE spre Est și creșterea influenței chineze în Asia Centrală, ca și „renașterea islamismului” militar, cultural și politic, sunt considerate, oficial și neoficial, amenințări majore. Pe de altă parte, diplomația Moscovei caută să de opună Occidentului prin BRICS și Organizația de Cooperare de la Shanghai. F. Rusă are astfel o voce distinctă în dezbaterile regionale și globale. În APEC și în afară se realizează parteneriate strategice cu China, India, UE și cu SUA. Moscova ar viza să joace un rol de „arbitru” între blocul euroatlantic și China²⁶. Parteneriatul ruso-chinez ca și cele cu SUA și UE sunt esențiale pentru Moscova. F. Rusă livrează Chinei 15 milioane tone petrol și miliarde de m³ gaze pe an²⁷; la acestea se adaugă cooperarea în industria militară, nucleară, fonduri comune de investiții. De asemenea, F. Rusă și China au dezvoltat OCS ca un pol de cooperare regională și internațională ce rivalizează parțial cu Triada. În prezent, în circumstanțele crizei din Ucraina, F. Rusă și Occidentul au revenit la un „război rece” limitat.

India

Aflată în Asia de Sud, India are o populație de 1,2 miliarde de locuitori și un PIB de 2.200 miliarde US\$ în 2014. Populația este formată din: hinduiști (80%), musulmani (13%), creștini (2,4%), siki (2%), budiști (0,6%) etc.

Având numeroase resurse naturale, India se plasează pe a patra poziție ca rezerve mondiale de cărbune, cu depozite importante de bauxită, minereu de fier, diamante, păduri etc. De asemenea, circa 50% din teritoriul său este arabil, în special în zona câmpiei Indo-Gangetice și în platoul Deccan. Cărbunele a fost pus la baza dezvoltării industriale postbelice. India are mai multe dificultăți în asigurarea resurselor de petrol și gaze, posedând circa 542 miliarde m³ rezerve dovedite de gaze naturale (locul 33) și 4 miliarde barili rezerve petrol (locul 23). Ea a încercat să micșoreze dependența energetică, prin investiții în surse nucleare și alternative de energie. Ca potențiale slăbiciuni se remarcă lipsuri în asigurarea petrolului (o treime importat), a gazelor naturale și chiar a cărbunelui cu valoare ridicată²⁸.

În perspectivă sectorială, agricultura contribuie cu circa 16% la formarea PIB; industria cu 17%, iar serviciile, cu peste 60% din total. Aproximativ 60% din populație lucrează în agricultură, față de aproape 20% în industria clasică și peste 20% în servicii. Se

²⁵ www.inflation.eu/russia, 2014.

²⁶ Nu trebuie uitată tradiția rusă de a arbitra importante dispute internaționale în anii 1848-1853 și 1930-1941.

²⁷ www.lemonde.fr/idees, 2012.

²⁸ Vezi Isabelle Hannet, Coralie Schaub, www.liberation.fr 5 aug. 2015.

prelucrează diamante, iar India este al treilea producător mondial de cărbune, ca volum. Industria se bazează pe textile, siderurgie, mașini-unelte și mai nou informatică și aerospațiale²⁹ etc. Creșterea PIB-ului se datorează în mare parte faptului că India a devenit unul dintre centrele industriei de software.

Menționăm că exporturile indiene se îndreaptă spre Statele Unite (22, 4%), urmate de țările europene și de China. Importurile provin din SUA (6, 9%), UE sau China. Creșterea economică a atins 8, 5% în 2005, 8,4%, ulterior. Sunt necesare investiții în agricultură, unde se impun și lucrări de amenajare. Cursul reformelor neoliberale a fost „calmat”, dar țara are nevoie de alte investiții masive, îndeosebi în infrastructură. „Explozia consumului intern” (300 milioane oameni formează clasa de mijloc) și a investițiilor directe au încurajat reducerea sărăciei. Rămân încă sectoare interzise investitorilor străini³⁰, deși din 2014 s-a reluat liberalizarea economiei, iar inflația depășește 15-18%/an. Taxele percepute de bănci depășesc 10%. Se apreciază că până în 2030 statul va trebui să mobilizeze 1.250 miliarde dolari pentru energie, 392 miliarde în infrastructura de transport, 143 miliarde în sănătate. De exemplu, în infrastructura urbană, India alocă 17 dolari/cetățean, spre deosebire de 116 în China. Milioane cetățeni mor din cauza lipsei de igienă³¹. Cu toate acestea, programele sociale acoperă 2% din PIB, de trei ori mai mult decât în China. În aprilie 2015, FMI a „lăudat” India, care ar putea obține o creștere de 7,2% față de o medie mondială³² de 3,5%.

Din punct de vedere militar, India deține arme nucleare, fiind a patra forță armată a lumii. Cheltuielile de apărare ale Indiei s-au ridicat la circa 3,21% din PIB. Principalul furnizor de armament rămâne F. Rusă. Poziția Indiei a permis și dezvoltarea unei marine de nivel regional³³.

Cele mai grave amenințări și pericole se asociază cu disputele cu Pakistanul și cu tensiunile cu R.P. Chineză. Active în Kashmir, formațiunile islamice au vizat autonomizarea zonelor locuite de musulmanii din India și eventual alipirea la Pakistan, în continuarea revendicărilor exprimate de Liga Musulmană înainte de partaj³⁴. Sunt puternice forțe islamice, mai cu seamă în Pakistan (Jamaat-Islami, Partidul Islamic pakistanez, cu implicare cel puțin politică în problema Kashmirului); Hezbul Mujahideen (Partidul Sfinților Războinici); Jaish-i-Mohamed (Armata lui Mohamed); ultimele două au legături cu Al-Qaeda, mișcarea Hurriyat, Frontul pentru Eliberarea Kashmirului etc.]. Aripa extremistă (naxaliții) - de stânga, desfășoară acțiuni de gherilă în peste 157 districte din India. În Andhra Pradesh, ea refuză să accepte negocieri politice³⁵.

Alte amenințări se asociază cu sărăcia care limitează potențialul de creștere a

²⁹ www.diplomație.gouv.fr , 2014.

³⁰ www.oecd.library.org 2014.

³¹ „Reuters”, 3 august 2010.

³² www.perspectives.asiennes.org. 7 apr. 2015.

³³ J.Nolt, Co-Prosperity Redux, „World Policy Journal”, 2013/2014, p. 7.

³⁴ Fosta colonie britanică India, s-a împărțit în 1947 în statele Pakistan (din care s-a rupt Bangladeshul) și Uniunea Indiană. Pakistanul este un aliat de bază al Chinei, iar India se bucură și de raporturi de „prietenie” cu F. Rusă.

³⁵ Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian (coord.) Lumea de azi, 2015, RAO, București.2015, pp. 100 și urm.

economiei interne, în corelație cu presiunea demografică, supra-aglomerarea urbană și întinerirea populației. Doctrina clasică a castelului consolidează sistemul prin respectarea regulilor, conform filosofiei reîncarnării. Se adaugă corupția instituționalizată, mai ales că parlamentul refuză să introducă o nouă legislație în acest sens. Toate marile partide sunt atinse de corupție și favorizează grupurile de interese centrale, regionale și locale.

Nu pot fi ignorate nici diversitatea lingvistică și multiplele particularisme locale (bengali, punjabi, tamil etc.), care sunt uneori exploatare de puterile învecinate. În plus, cu toate că este o republică parlamentară, India trebuie să ia măsuri excepționale în provincii „rebele” (Arunchal Pradesh, Assam, Nagaland, Manipur, Mizoram, Meghalaya, Sik). Adesea, rebelii sunt ajutați de oficialități din Bangladesh și Myanmar sau de teroriștii din Harkat-ul Jihad al Islami. Pe plan extern, India continuă să promoveze o politică de neangajare și neutralitate. Aceasta nu înseamnă că guvernul de la New Delhi nu are parteneriate cu F. Rusă, UE, China, Japonia, Brazilia etc. Parteneriatul cu SUA include și o componentă nucleară civilă³⁶. Zei de miliarde de dolari a investit R.P.C. în India, schimburile comerciale bilaterale crescând an de an.

În anul 2011, India, China, F. Rusă și Brazilia au înființat organizația de cooperare BRICC (devenită BRICS). S-au adăugat: coalizările F. Rusă – statele din Asia Centrală – India, sau parteneriatele strategice din 2010-2011 India – Japonia - SUA – Australia și Noua Zeelandă. SUA, India, Australia au acorduri de securitate și cu ASEAN. India menține baze militare în Tadjikistan și Afganistan. Premierul japonez Y. Nada a vizitat New Delhi în decembrie 2011. Se vor coordona inițiativele de dezvoltare a programelor de rachete și antirachete balistice. Bangladesh va primi tratament de națiune favorizată în comerțul cu India³⁷.

O atenție aparte acordă India Asiei de Sud, existând și o South Asian Association for Regional Cooperation, cu structuri economice, culturale, antiteroriste. Totodată, India, Pakistanul, Afganistanul și alte state participă la activitățile OCS. Cu prilejul reuniunii de la Dushanbe din 11-12 septembrie 2014, s-a negociat aderarea Indiei, Pakistanului, Mongoliei și Iranului la organizație. India ar avea astfel un acces mai direct la hidrocarburile din Asia Centrală și la piețele locale³⁸. În privința raporturilor cu ASEAN, se remarcă reuniunea din 12-13 noiembrie 2014 din Myanmar, la care au participat și partenerii din China, SUA, India, Japonia, ONU³⁹. De fapt, statele ASEAN se consideră obligate să facă față rivalităților în creștere dintre China și India. În egală măsură, India ia parte și la activitatea organizației Asia-Pacific; foarte importantă tinde să devină cooperarea India-Africa.

În mai 2014, partidul naționalist hindu BJP a obținut victoria în alegerile generale, cu peste 65% din voturi. Liderul său, Naredra Modi a fost promovată premier. N. Modi se bazează pe statul Gujrat care asigură 7% din PNB al Indiei și 12% din producția industrială și este un manager de certă valoare. Premierul s-a bucurat de simpatie în UE,

³⁶ Congressional Research Service, SUA 2011.

³⁷ Vezi și Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian (coord.), *Lumea 2013*, pp. 542 și urm.

³⁸ www.sputniknews.com 10 sept. 2014. În 2015 India și Pakistanul au devenit membre OCS. India dezvoltă o relație specială și cu Afganistanul.

³⁹ www.fr.voi.co.id nov. 2014.

China, Japonia, Singapore⁴⁰. În 2013, China devenise deja primul partener comercial al Indiei, cu schimburi bilaterale de 70 miliarde dolari cu un deficit comercial indian de miliarde dolari (iunie 2014). Schimburile sino-japoneze se cifrau la 340 miliarde dolari.

Brazilia

La o suprafață de 8, 5 milioane km², corespunde o populație de 201 milioane locuitori, cu un PIB de 2.400 miliarde dolari (PIB calculat la paritate cu puterea de cumpărare), creștere de 2, 3% în 2012 și șomaj de 5,6% în 2013. Brazilia beneficiază de resurse acvatice de hidrocarburi de peste 40 miliarde barili, fiind liderul industrial al Americii de Sud, al doilea exportator mondial de fier și un mare producător de cărbune și aluminiu. Agricultură și sectorul agro-industrial constituie 20% din PIB, țara fiind un mare producător de soia, sfeclă, zahăr, bumbac, orez, cartofi etc. Între altele, Brazilia a ajuns al doilea producător de metanol din lume, folosind 52 milioane ha pentru agricultură⁴¹.

Brazilia a inițiat organizația de cooperare regională MERCOSUR (Brazilia, Argentina, Paraguay, Venezuela, Bolivia - Chile, Peru, Ecuador, Columbia fiind asociați, iar Noua Zeelandă și Mexic observatori). Organizația își propune să devină o structură integrată, cu 275 milioane oameni. Comerțul în cadrul organizației a atins nivelul de 88 miliarde dolari în 2010, 43% fiind controlat de Brazilia și Argentina. Relațiile comerciale⁴² cu UE ating 20% din totalul extern, cu R.P. Chineză 14%, cu SUA 11%. Din 1996, Pactul Andin a devenit o uniune vamală formată din Bolivia, Columbia, Peru și Ecuador, la care s-au asociat și statele MERCOSUR.

În 2004-2005, China a perfectat importante acorduri de cooperare cu Brazilia, Venezuela, Argentina, Chile etc., cu scopul de a achiziționa materii prime și a impulsiona exporturile sale. Este contextul în care relațiile cu organismele economice internaționale, SUA și UE s-au modificat radical; acordurile financiare de achitare a datoriilor externe se vor subordona obiectivelor social-politice ale debitorilor. Pe de altă parte, în negocierile de liber schimb cu SUA, MECOSUR a cerut politici flexibile de tip UE pentru reușita acestui proiect. Altfel, statele latino-americane își vor proteja economiile naționale, chiar dacă o asemenea măsură este în detrimentul populației cu venituri mici și foarte mici. Venezuela și Brazilia, în special, contestă „hegemonia” SUA. Mai mult, în decembrie 2011, s-a înființat Comunitatea Statelor Latino-americane și Caraibiene. Aceasta are instituții regionale slabe (funcționează prin consens) și s-a relansat Uniunea Statelor Sud - Americane, creată în 2008, după modelul UE, structură care dispune și de un Consiliu regional de securitate⁴³. În acest spațiu funcționează și Alianța Pacificului (Chile, Peru, Columbia, Mexic), mai apropiată de SUA, cu 36% din PIB-ul Americii Latine și exporturi de 445 miliarde dolari⁴⁴ (peste MERCOSUR).

Brazilia este apreciată ca „superputere în America Latină. Ea are cele mai bine

⁴⁰ www.lemonde.fr ; J. L. Racine, *Inde. Quatre défis de Narendra Mondî*, 19 mai 2014.

⁴¹ www.slate.fr , 2012.

⁴² www.economist.com 14 ian. 2012.

⁴³ www.economia.glob.ar 14 iun. 2014.

⁴⁴ Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian, (coord.), *Lumea de azi. 2015*, pp. 196-197.

cotate multinaționale din regiune (Petrobras, Vale, Odebrecht etc.). Bolivia, Uruguay, Paraguay și parțial Argentina depind de afacerile brazilieni. În domeniul investițiilor străine directe, America Latină a primit 112,6 miliarde dolari în 2010, cu 40% mai mult decât în 2009. Spre Brazilia s-au dirijat 48,4 miliarde, spre Mexic 17,7 miliarde, spre Chile 15, spre Columbia 6,7, spre Argentina 6,1 miliarde dolari. Firmele latino-americane au investit 43,1 miliarde dolari în exterior. Brazilia are 27 mari multinaționale, Mexic 15, Chile 11, Argentina 4. ISD-urile provin din SUA și, la egalitate, din UE și China⁴⁵.

Brazilia a inaugurat odată cu președintele Lula da Silva un constant proces de modernizare și de afirmare a ei ca actor regional și global. O oportunitate a reprezentat-o ascensiunea Chinei și crearea BRICS. Între 2003-2009, China a dirijat spre America Latină 13% din ISD (90% în paradisuri fiscale). 24 miliarde dolari s-au dirijat către resurse naturale, industrie și servicii.⁴⁶ S-au realizat participații în firme sau acorduri între regiuni. În centrul preocupărilor s-a aflat Mexicul, dar și MERCOSUR (producție manufacturată, electronice, automobile, telecomunicații). China s-a îndreptat și spre ALENA-NAFTA. Volumul comerțului bilateral China – America Latină, se cifra la 120 miliarde dolari în 2009 și la 269 miliarde în 2014, iar împrumuturile Beijingului atingeau 119 miliarde dolari. Exporturile latino-americane spre Asia ajungeau la 103 miliarde dolari, adică 15% din totalul exporturilor regiunii. SUA primesc 42% din exporturile latino-americane, iar UE 14%. Japonia, Coreea de Sud și ASEAN se află în urma Chinei. Brazilia asigură 33% din exporturile Americii Latine spre China, Chile 25%, Argentina 12%, Mexic 9%, Peru 7%. Predomină materiile prime. China are acorduri de liber schimb cu Chile, Peru și Costa Rica⁴⁷.

În 2009, Banca de Dezvoltare a Chinei a deschis spre Brazilia o linie de credit de 10 miliarde dolari (Petrobras). China și Venezuela au înființat un Fond de dezvoltare de 12 miliarde dolari. Ecuador are cu China un fond de 1 miliard dolari. China a pătruns în Banca inter-americană de dezvoltare și în Banca de dezvoltare din Caraibe. La 26 iunie 2012, la Santiago, premierul Wen Jiabao a propus unei reuniuni CEPLAC lansarea unui forum de cooperare. Un amplu plan de cooperare sino-latino-american acoperă anii 2015-2019. În următorii 5 ani schimburile bilaterale ar trebui să ajungă la 400 miliarde dolari. Se vor introduce două fonduri de investiții de 5 și 10 miliarde dolari. Se va dezvolta și cooperarea agricolă. Venezuela își propune să ajungă la schimburi de 20 miliarde dolari cu R. P. Chineză (35 miliarde cu SUA).

Este evident că F. Rusă are o prezență relativ minoră în America Latină, nefiind presată precum China să caute piețe de materii prime. În Venezuela, Gazprom și Lukoil lucrează cu PDVSA în bazinul Orinoco. F. Rusă își propune să vândă arme și să ofere susținere unor state „antiamericane” precum Nicaragua, Venezuela, Ecuador, Bolivia. S-au vândut arme de 4, 4 miliarde dolari până în 2007⁴⁸. Alte acorduri au urmat spre Venezuela și diverse state, cu miliarde de dolari pentru arme. Și americanii au acorduri militare în

⁴⁵ Vezi Dr. T. Frunzeti, S. Opreșcu, op. cit, p. 214.

⁴⁶ www.affaires.strategiques.info

⁴⁷ Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian, (coord.), *Lumea de azi. 2015*, p. 107-108.

⁴⁸ www.geopolitics.ro

Mexic, Chile, Peru, Columbia. Ei vor livra tehnologie militară Braziliei, dacă va cumpăra F-18⁴⁹. Se negociază noi acorduri militare cu Peru și Uruguay⁵⁰. În schimb, UE rămâne o putere soft. Încă din 2004, întreprinderile europene dețineau 50% din capitalurile investite în MERCOSUR.

Brazilia ocupă o poziție marcantă și în BRICS. În 2015, s-a înființat New Development Bank și Asian Infrastructure Invest Bank, care urmăresc să reducă supremația financiară a SUA, BM, FMI, UE. Deși statele BRICS sunt solidare în anumite privințe, mai nou Brazilia pare să se opună expansiunii comerciale chineze care amenință industrii locale. UE investește anual în Brazilia 14-15 miliarde euro⁵¹. Concomitent, până în 2009, Brazilia a trimis 214 miliarde dolari în Africa. Pe de altă parte, Brazilia a primit în 2011 ISD în valoare de 67 miliarde dolari, având o creștere de 3-4%. În prezent, o oportunitate autentică o reprezintă descoperirea de noi zăcăminte de hidrocarburi în zonele offshore ale Braziliei. Bazinul de Campos furnizează 85% din producția totală a țării, aici aflându-se 50% din rezervele de gaze naturale⁵². Astăzi Brazilia a depășit orientarea prioritară Sud-Sud. Ea face parte din numeroase organizații internaționale, în primul rând din MERCOSUR și BRICS. Obiectivul său esențial este constituirea unui sistem comercial mondial echilibrat⁵³. Ea este interesată de liberalizarea controlată a comerțului cu produse agro-alimentare. În această direcție, Brazilia-India-Africa de Sud au o trilaterală ce se suprapune peste BRICS. În același timp, Brazilia are și o politică a ajutoarelor internaționale. Brazilia se ocupă de politicile sociale, sănătate, agricultură din Africa. China pune accent pe rețelele de acces, căi ferate, porturi, docuri, pe problematica comercială de import-export⁵⁴.

Puterea militară a Braziliei este mediocră, importantă doar pe plan continental. Brazilia a renunțat la dezvoltarea unui program nuclear militar. Industria apărării se înnoiește cu ajutor francez (acord din 2008 de 8 miliarde euro). Se vor achiziționa submarine, elicoptere, avioane de luptă etc. Bugetul militar reprezintă 2,8 din PIB. Se extinde cooperarea militară și cu SUA, Marea Britanie, China, F. Rusă etc. Din 2015, o puternică criză politică zguduie această putere.

Concluzii

Ascensiunea statelor emergente a determinat modificări complexe în tabloul economiei și puterii mondiale și regionale. Puterile emergente - mai ales China - au ajuns în primele rînduri ale deținătorilor de multinaționale și de tehnologie de vîrf; aceste puteri sunt, într-un fel, expresia progreselor realizate prin procesele de globalizare și regionalizare.

Concomitent, puterile emergente au o pondere tot mai substanțială în organizațiile

⁴⁹ www.elcorrero.eu.org , 2012.

⁵⁰ www.economictimes.indiatimes.com 14 iul. 2015.

⁵¹ www.diplombweb.com , 2010.

⁵² www.ceri.science.po.org , 2012.

⁵³ www.poldev.revues.org 2014.

⁵⁴ Vezi R. Muggah, E.P.Hamann, *Lumea creată prin tehnologie și inginerie genetică*, www.wordpress.com.2012

internaționale (ONU, OCS, MERCOSUR, ASEAN) și dețin o certă forță militară (F.Rusă și China); ele acționează în direcția întăririi multilateralității internaționale.

BIBLIOGRAFIE

- BAILLET B.– *Latoir, Programme UE-Chine*, www.coleurope.eu, 2014;
COURMONT B., *La Chine, la grande Seduction*, Paris, Choiseul, 2009;
DEAS J., SCHEMEIL Y., *Un des modeles de puissances chez les emergents*,
www.puissance.emergens.com
FRUNZETI T., OPRESCU S., *Lumea marilor puteri*, TOP FORM, București, 2013;
FRUNZETI T., ZODIAN V. (coord), *Lumea de azi. 2015*, RAO, București, 2015;
GILPIN R., *War and Change in World Politics*, Cambridge Univ. Press. 1981;
LAFARGE F., *Des economies emergents du puissances emergents*, "Questions
Internationale", sept-oct. 2011;
Rand Corporation, *The Emergence of Peer Competitors*, Santa Monica, 2001;
SCHWELLER R.L., *Un answered Threates Princeton*, PUP, 2006;
TANGUY S., de Swielande, *Note de Analyse nr.6*, 2010;
TINGUY A., *Le syndrome de la puissance*, www.puissance, 2013;
www.perspectives.asiennes.org, 2015.

TENDINȚE PRINCIPALE ÎN DINAMICA MEDIULUI INTERNAȚIONAL. 1990-2016

MAIN TENDENCIES IN THE INTERNATIONAL ENVIRONMENT DYNAMICS. 1990-2016

Drd. Sebastian OPRESCU¹

Rezumat: Studiul evidențiază cele mai semnificative transformări globale, manifestate în politică, economie, tehnologie, sfera militară etc. Reține atenția intensificarea tendinței de restructurarea echilibrului mondial de putere, sub presiunea ascensiunii puterilor emergente. Această presiune se resimte și în conflictele din Europa de Est, Orient și Asia-Pacific.

Cuvinte-cheie: Globalizare, mondializare, competiție, multipolaritate, raporturi de forțe, puteri emergente.

Abstract: The study enhances the most significant global transformations in politics, economy, technology, military domain etc. Special attention is given to world power balance restructuring, under the emerging powers pressure. This pressure is also present in the East European, Oriental and Asian-Pacific conflicts

Keywords: Globalization, mondialization, competition, multipolarity, force relations, emerging powers.

Tendințe principale în dinamica mediului internațional 1990-2016

Tendințe politice

Pe plan politic, după încetarea Războiului Rece (1990-1991), au survenit mutații profunde nivelurile global, regional și național². În primul rând se remarcă noi evoluții politice, începând cu reducerea spre minimum a influenței ideologiilor comuniste și abandonarea sistemelor politico-sociale de tip socialist în fostele state dominate de dictaturi de stânga în Europa Centrală, de Est, de Sud-est, Asia Centrală, China, Vietnam, Laos, Cambogia etc. Concomitent, în Occident s-au consolidat sistemele politico-instituționale democratice și s-a inaugurat un tot mai amplu proces de creare sau întărire a organizațiilor

¹ Doctorand la Universitatea Națională de Apărare "Carol I", email: liviuoroth@yahoo.com

² F.G. Dreyfus, A. Jourcin, P. Thibault, P. Milza, *Istoria Universală*, vol. 3, Larousse, Univers Enciclopedic, București, 2006, pp. 749.

internaționale mai mult sau mai puțin integrate, precum UE, NAFTA, MERCOSUR, ASEAN, OCS, NATO. Acest proces s-a extins în America Latină, Asia și Africa.

Apreciem că, în egală măsură, după 1990, instituțiile economice specifice capitalismului (proprietate privată, drepturi individuale, libera circulație a capitalurilor și - de la caz la caz - a persoanelor) s-au generalizat la scară planetară. În același timp, pe fundalul globalizării economice, mari puteri precum Federația Rusă și aliații săi, sau R.P. Chineză au optat pentru „regimuri politice autoritare”, de partid unic la Beijing, sau de „democrație suverană” la Moscova. În acest cadru, în anii 1990-1999, influența liberalismului internațional s-a accentuat, mai ales ca efect al prăbușirii sistemului mondial socialist centrat pe URSS și R. P. Chineză și ca efect al unor remarcabile progrese tehnologice, stimulate și de revoluțiile din informatică, microbiologie, genetică etc. Este și contextul în care SUA - cu sprijinul Germaniei unificate, al NATO și UE în curs de extindere - au patronat desfășurările internaționale impuse de destrămarea violentă a R.F. Iugoslavia și de remodelări strategice în Orientul Apropiat și Mijlociu. În acest sens, se poate consemna și înființarea, după 1994, a structurii Parteneriatului pentru Pace, sub egida SUA și NATO, cu participarea F. Ruse, Ucrainei și a altor foste state socialiste.

În egală măsură, majoritatea statelor odinioară socialiste din Europa Centrală și de Est, inclusiv România, au inaugurat procese de includere în NATO și Uniunea Europeană³. Pe plan mai larg, în circumstanțele instaurării în SUA a unei orientări de doctrină externă de unipolaritate, după 2000-2002 s-au înregistrat: tentativa Washingtonului de a remodela, alături de numeroși aliați ai săi, „Marele Orient” (Orientul Apropiat și Mijlociu, extins până în Afganistan și Pakistan), prin campaniile militar-politice din Afganistan și Irak; instaurarea regimului „autoritar” al președintelui V. Putin în F. Rusă și lansarea demersului său constant pentru a reface sfera de influență a Moscovei din „vecinătatea sa apropiată” și Comunitatea Statelor Independente; respingerea de către V. Putin a proiectului extinderii NATO în Europa de Est și Caucazul de Sud; „pacificarea” coercitivă a Caucazului de Nord de către F. Rusă și constituirea Organizației Tratatului de Securitate Colectivă în CSI și Asia Centrală; încheierea unei „alianțe” politico-economice între Moscova și Beijing în Organizația de Cooperare de la Shanghai etc. Din 2008, președintele V. Putin a optat pentru o „măsurare” directă de forțe cu SUA, NATO și Occident, materializată în principal prin: „pedepsirea militară” a Georgiei pentru apropierea de NATO în vara anului 2008, imediat după summitul Alianței de la București; revendicarea unui rol marcant în soluționarea principalelor crize și conflicte din Orientul Apropiat și Mijlociu; susținerea „secesiunii Crimeii” în 2014 și implicarea directă în conflictul intern din Ucraina⁴ dintre guvern și milițiile rusofone.

Considerăm că poate cele mai spectaculoase și importante evoluții politico-economice și militare vizează însă R.P. Chineză, transformată în numai câteva decenii în cea de-a doua putere a lumii, aproape egală cu SUA. Mai important este însă faptul că

³ Vaisse Maurice, *Les relations internationales depuis 1945*, Armand Colin, Coll. U. Pascal, Vedrine Hubert, *Atlas des crises et des conflits*, Armand Fayard, 2009; Peter Mansfield, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Humanitas, București, 2015, pp. 357 și urm.

⁴ *10 Wars to Watch in 2015*, www.foreignpolicy.com 1 febr. 2015, p. 2.

Beijingul a ajuns un nucleu de putere pe scena globală, racordat la organizații regionale precum OCS, ASEAN și în special BRICS⁵. Lider incontestabil al „statelor cu economii emergente”, R.P. Chineză a reușit să determine marile puteri cu economii dezvoltate (SUA, UE și Japonia) să accepte atât crearea în 2008 a organizației G20, cât și treptata modificare a statutului Fondului Monetar Internațional. În respectivul context internațional, Washingtonul a trecut la o doctrină de politică internațională multilateralistă, propusă încă din 2003 de Franța și Germania. Este și doctrina pe baza căreia se încearcă și soluționarea gravului conflict din Siria de după 2011. De fapt, acceptarea regulilor internaționale ale multilateralismului echivalează și cu oficializarea unui „nou concert al marilor puteri” pe scena internațională. Acesta se bazează pe capacitatea Consiliului de Securitate ONU (în care sunt reprezentate în calitate de membri permanenți SUA, F. Rusă, China, Marea Britanie și Franța) de a gestiona cele mai grave probleme de politică globală. Respectivul „concert de putere” materializează și o certă modificare a raporturilor de putere politică pe Terra; de fapt, SUA și F. Rusă au încetat să reprezinte singurii poli majori de putere în lume, ținându-se cont de întărirea forței UE, Chinei, Japoniei etc.

O altă schimbare marcantă pare să survină la nivelul UE, prin votul Brexit din 23 iunie 2016; acesta semnifică părăsirea organizației de către Marea Britanie, eveniment ce amplifică criza Uniunii, aflată într-o dificilă situație instituțională, economică, de emigrație internațională etc. Sunt experți care apreciază că Brexitul ar semnifica și un moment de dificultate în procesele de globalizare și regionalizare și de „redeșteptare” a intereselor de stat.

Transformări economico-sociale

Procesele definiții din punct de vedere economico-social actual sunt cele de globalizare și regionalizare⁶. Globalizarea rezidă în procesele de integrare a piețelor și forței de muncă, ce rezultă din liberalizarea schimburilor comerciale, dezvoltarea mijloacelor de transport, revoluția din domeniul informațiilor și comunicațiilor la scară planetară; globalizarea se definește atât ca interdependență economică în creștere, cât și ca amplificare a concurenței și competiției în principalele domenii ale activității umane. Sociologi de marcă precum M. Mac Luhan îi relevau dimensiunile în lucrarea *Galaxia Gutenberg* din 1962. Z. Brzezinski, J. Burton, O. Keohane, J. Nye au întrebunțat același concept între 1970-1980. T. Levit a promovat termenul de mondializare în abordările economice, într-un articol din 1983 publicat în „Harvard Business Review”, cu accent pe firmele multinaționale⁷. C. Ohmae a editat în 1985 *Triada, ascensiunea unei strategii mondiale de putere*. Pe plan financiar, globalizarea se accentua în anii '80 prin explozia fluxurilor de

⁵ John Baylis, Steve Smith, *The Globalization of World Politics, an Introduction to the International Relations*, Oxford Univ. Press, 2006, pp. 144.

⁶ David Held, A. Mc Grew D. Goldblatt, J. Perraton, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Polirom, București, 2004, Pp. 25 și urm. A. Sen, *Dezvoltarea ca societate*, București, 2004; J. Balis, S. Smith (coord.), *The Globalization of World Politics*, 2006; R. Gilpin, *The Political Economy of International Relations*; J. E. Stiglitz, *Mecanisme globalizării*, Polirom, 2008.

⁷ www.battu.jeancharles.perso.sfr.fr , *Fiches de cours et revisions*, la 14. 04. 2016, p. 2.

capital și integrarea piețelor de capital și bursiere sub impactul politicilor de dereglementare și dezvoltării tehnologiilor de informare și comunicare (NTIC).

După încetarea Războiului Rece și destrămarea economiilor socialiste, mondializarea materializa tot mai clar edificarea unei „societăți globale”, cu state naționale trecute parțial în „defensivă”. La rândul ei, globalizarea a devenit sinonimă cu capitalismul și liberalismul⁸.

Deși adesea sunt apreciate ca fiind identice, globalizarea și mondializarea par a defini noțiuni separate. Globalizarea corespunde unor procese complexe, concentrându-se cu precădere pe transformările economico-sociale, financiare și de altă natură impuse în circumstanțele expansiunii comerțului și producției internaționale. Corporațiile multinaționale, rețelele de ONG-uri, sau organizațiile criminale și teroriste fac parte din peisajul globalizării; mai exact, evenimente și procese dintr-o parte a globului au tot mai certe repercusiuni în late spații geografice.

În schimb, mondializarea ar reprezenta modul concret în care funcționează instituțiile internaționale, bazate pe acorduri, tratate, reguli acceptate de comunitatea globală. Pentru Mircea Bătrănu, dacă mondializarea este o evoluție normală, naturală a societății, globalizarea ar fi o „procedură dictatorială” de extindere a unor interese regionale la scară planară. Globalizarea implică certe transferuri de suveranitate, în special economică. Concomitent, în sens restrâns, globalizarea se asociază cu strategiile firmelor multinaționale și cu tentativele lor de a remodela relațiile internaționale dintre state. În economia globalizată, structurile naționale ar trebui să se subordoneze multinaționalelor și se restructurează în conformitate cu cerințele acestora. E. Siroen, în *L'économie mondiale* din 1994, afirmă că statele tind să se integreze la nivel regional în loc să-și „deschidă porțile”, pierzându-și adesea și dreptul la politici monetar-economice proprii⁹. Astăzi, globalizarea se bazează pe rețelele mondiale de producție, finanțare, informații. Cu toate acestea, elemente ale unei economii globale coexistă cu cele ale economiei internaționale, predominantă.

În același timp, globalizarea este însoțită de fenomene de delocalizare care pot afecta negativ economiile naționale. Delocalizarea implică și transfer de tehnologii și licențe. Globalizarea se aplică și ca o modalitate de conducere internațională a unei firme. Universalizarea în schimb, înseamnă generalizarea valorilor, principiilor, normelor, practicilor, comportamentelor comune. Ea apare ca dimensiunea politico-culturală a mondializării. În ansamblul său, globalizarea a determinat transformări decisive economice și sociale. Perioada 1945-1970 a fost denumită în istoria organizării producției „fordistă”. Din punct de vedere al organizării muncii (organization of labor), fordismul era un taylorism mecanizat. Fără doar și poate, fordismul a împrumutat numeroase elemente de taylorism. Este vorba de analiza metodelor și tehnicilor științifice de producție și fixarea condițiilor obiective de remunerație. Se separă concepția de execuție. Acest sistem pune accent pe angajarea conștientă a salariaților în creșterea productivității muncii. Creșterile salariale contribuie la sporirea puterii de cumpărare.

⁸ Amartya Sen, *Dezvoltarea ca societate*, Editura Economică, București, 2004, p. 19.

⁹ Idem, p. 4.

Post-fordismul permite însă diversificarea producției. Forța de muncă beneficiază de contracte pe termen lung și asocierea creșterilor salariale cu câștigurile de productivitate a muncii. Amplificarea concurenței externe de după refacerea economică a Europei și Japoniei a dus la progresele globalizării și la asocierea măririi salariilor cu sporirea exporturilor. Între 1970-1980, s-a ajuns la concluzia că profiturile au scăzut din cauza salariilor mari și a prețurilor materiilor prime. S-a trecut deci la flexibilizarea politicii muncii¹⁰. Ieșirea din criza din 1980 nu s-a datorat însă „flexibilizării muncii”, ci restabilirii politicii bugetare keynesiene. Pe acest fundal s-a dezvoltat taylorismul care implică în producție toți factorii responsabili. Câștigătorii anilor '80 au fost japonezii, germanii și țările European Free Trade Agreement. În aceste spații s-a mizat pe autonomia responsabilă a lucrătorilor și pe cooperarea patronat-sindicate în îndeplinirea obiectivelor economice (Modelul social european). Cu toate acestea, decalajele de avere și venituri nu au întârziat să se mărească. În ansamblu însă, globalizarea – pe lângă favorizarea SUA, Japoniei și a UE - a avut certe rezultate sociale pozitive în numeroase țări emergente, precum China, Brazilia, India, Coreea de Sud, Malaysia, Singapore etc.

Suntem de părere că în principal în SUA, UE, Japonia abundența de capitaluri, tehnologii, excesul de investiții străine au ajuns principalii factori de dezvoltare și creștere¹¹. În plus, numeroase organizații internaționale precum ONU, FMI, BM, OMC stimulează procesele de globalizare și regionalizare. Cu toate acestea, multiplele tratate de liber schimb asigură avantaje, cu precădere statelor dezvoltate¹².

Globalizarea a avut efecte remarcabile în primul rând în domeniile organizării și creșterii puterii actorilor economici. În 2013, din primele 500 de firme din lume, 140 erau companii americane, 37 companii chineze, 68 companii japoneze, câteva zeci germane, 40 companii franceze. Pe primele locuri în energie se plasează companii din SUA, China, Germania, F. Rusă, Franța, Japonia, Italia. Multinaționalele petroliere provin din SUA, Marea Britanie, F. Rusă, Franța și China. *Shell* avea o cifră de afaceri de 470 miliarde dolari, *Exxon Mobile* cu 433 miliarde, *Sinopec-China* 381 miliarde dolari, *Gazprom* 158 miliarde dolari, *Total-Franța* 231 miliarde dolari¹³. Asigurările sunt controlate din Franța, Germania, SUA, Marea Britanie, Elveția, Olanda, China, Bermude. Sectorul bancar este dominat de SUA, Marea Britanie, Franța, Germania. Cele mai puternice burse acționează în SUA, China, Germania, Marea Britanie, Canada, Australia, Brazilia, Japonia, F. Rusă. Cu toate acestea, aproape 90% din creșterea economică se realizează în afara Europei. Totuși, 20 mari fonduri de investiții administrează 26000 miliarde dolari. Se detașează: Black Rock (SUA) – 3560 miliarde, St. Street Global (SUA) – 2010 miliarde, Allianz Gr. (Germania) 2009 miliarde, Fidelity Investment (SUA) 1811 miliarde, Vanguard Gr. (SUA) – 1764 miliarde, Deutsche Bank (Germania) – 1562 miliarde, Axa Gr (Franța) – 1462 miliarde, BNP Paribas (Franța) - 1313 miliarde, J.P. Morgan Ch (SUA) – 1223 miliarde, Bank of

¹⁰ Alain Lipietz, Daniele Leborgne, *Social and Ecological Impact of Globalization*, www.lipietz.net 23 mai 1996.

¹¹ Pierre Tabatoni, *Plaidoyer pour une globalisation „bien tempérée”*, www.asmp.fr , p. 5.

¹² Joseph E. Stiglitz, *În cădere liberă*, Publica, București, 2010, pp. 339.

¹³ Dr. T. Frunzeti, Sebastian Oprescu, *Lumea marilor puteri (2011-2013)*, Editura Top-Form, București, 2013, pp. 17.

New York M (SUA) – 1172 miliarde. În total, fondurile de investiții gestionau în ansamblu active de 64044 miliarde dolari. 72 fonduri provin din SUA, 20 din Japonia, 18 din Marea Britanie, 12 din Germania, 12 din Elveția, 12 din Canada, 7 din Olanda, 8 din Franța, 4 din Italia, 6 din Africa de Sud¹⁴. Fondurile de pensii principale au active de 9000 miliarde dolari¹⁵.

Semnificative este faptul că în 2010-2011 Shanghai a devenit a doua bursă a lumii, iar cea din Hong Kong a avut certe progrese. În privința concentrării puterii economice, câteva sute de mari multinaționale derulează¹⁶ două treimi din comerțul mondial, restul comerțului desfășurându-se la prețul pieței. Funcționează 80000 multinaționale, cu 800000 filiale. Peste 40% din comerțul mondial al CTN este comerț intra-firmă. Primele 200 CTN cumulează peste 31% din PIB-ul mondial și au 90% din licențele tehnologice.

Evidențiem faptul că statele gazdă ale multinaționalelor – cu unele excepții notabile (China, F. Rusă, statele Golfului, Brazilia, Africa de Sud) – sunt obligate să respecte regulile impuse de corporații, de OMC, marile puteri, BM, FMI, UE etc. Doar statele gazdă cu bună guvernare pot impune corporației reguli de funcționare. Statele slabe sunt ușor de manipulat. Uneori marile corporații recurg și la mijloace militare pentru a-și promova interesele (în special în statele africane de la sud de Sahara). Ele pot sprijini și diverse regimuri politice „satelite”. Afirmăm că un declin al statului națiune (S. Strange, M. Friedman) este evident cu precădere în cazul puterilor mici și mijlocii. Marile puteri nu ignoră instrumentele statale, inclusiv SUA, Japonia, China își mențin instituții robuste de stat. Respectivul structuri intervin prioritar în susținerea economiei, după cum s-a constatat și în criza globală din 2007-2008. Cu toate acestea, „în toate marile puteri, rețelele de interese și coaliții de interese aproape că dictează guvernelor. Partidele politice își intersectează interesele cu cercurile de afaceri. Categoriile mijlocii depind direct de politicile elitelor economico-politice, în domeniile deținătorilor de firme mici, de elite intelectual tehnice sau de elite politico-administrative. Întreaga forță de muncă calificată este integrată în rețele de interese ale companiilor naționale și transnaționale. Situația se întâlnește și în statele în dezvoltare, ale căror elite se aliază cu corporațiile transnaționale. În statele subdezvoltate, elitele fac parte din „burghezia compradoră. Actuala competiție economico-financiară globală tinde să modifice unele date. Dar, cu excepția Chinei, nici o putere actuală nu pare a avea mijloacele necesare să concureze, în mod real, Triada SUA – UE – Japonia”¹⁷.

¹⁴ „Ziarul Financiar”, 23 noiembrie 2011.

¹⁵ Dr. T. Frunzeti, Sebastian Oprescu, op. cit., pp. 18-21.

¹⁶ L. Voinea, *Corporațiile transnaționale și capitalismul global*, Polirom, București, 2007, p. 17.

¹⁷ Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian, *Lumea 2011*, CTEA, București, 2011, p. 21. Vezi și Ch. A. Michalet, *Comment la globalisation oblige à remettre en cause certains concepts économiques*, oct-dec. 2007, pp. 63 și urm. Autorul susține, fără o argumentație serioasă, că în momentul de față contează mai mult interesul Honda decât politicile fundamentale ale SUA. În realitate, Honda vinde și produce în SUA doar dacă are aprobarea SUA. Și în privința companiilor financiare afirmațiile autorului menționat se dovedesc nefondate: criza declanșată în 2007 arată că marile bănci și fonduri de investiții din SUA și UE au apelat prioritar la stat pentru a se salva de la faliment.

Pe de altă parte, economia recentă a cunoscut crize în 1997-1999 și 2007-2008. În 1997-1999, o dură criză a lovit Asia de Sud-Est și F. Rusă. Criza financiară și economică declanșată în 2007-2008 marchează, la rândul ei, un moment de răscruce în istoria recentă. Ea a început ca o criză de lichidități și de solvabilitate a băncilor și instituțiilor financiare, sub impulsul „spargerii” unei bule imobiliare din SUA, determinată de eșecul sistemului de subprime. În toamna anului 2008 – pe fundalul multiplelor speculații și dereglementări – s-a ajuns la periculoase scăderi ale piețelor bursiere și la falimente bancare și financiare. Statele intervenind în sprijinul băncilor, s-a declanșat o criză a datoriilor naționale, însoțită de recesiunea majorității economiilor lumii (căderea PIB-ului mondial cu 2,2% în 2009).

În linii generale, inovațiile financiare au fost însoțite de sporirea profiturilor companiilor și scăderea salariilor, ajungându-se la dezechilibre între cerere și ofertă. Populația a consumat adesea peste venituri, crearea de bogăție pentru minoritatea socială realizându-se în detrimentul eficacității economiei americane.

Pentru a se evita o „prăbușire totală”, în august 2007, deja Banca Centrală Europeană a injectat în sistemul financiar 94,8 miliarde euro, iar FED-ul american 24 miliarde dolari. Până în 2009, băncile au pierdut 4000 miliarde dolari. Criza s-a extins la burse și pe piețele de materii prime. În aceste condiții, FED a investit pe piețe 4500 miliarde dolari cu scopul salvării acestora¹⁸. Deprecierile activelor bancare americane s-au cifrat la 655,8 miliarde dolari între 2007-2009 și la 207,6 miliarde dolari în UE. Uniunea a alocat doar în 2007 un total de 1700 miliarde euro ca ajutoare¹⁹.

Criza financiar-economică din 2007-2008 a reclamat o mai eficientă coordonare a demersurilor de guvernare economico-socială²⁰; pe lângă ONU, BM, FMI, G8, OECD, a apărut la 15 noiembrie 2008 G20, organizație ce reunește principalele puteri economice ale lumii²¹. Din 2010 organizația este structurată pe: întruniri ale șefilor de state și guverne, ale miniștrilor de Finanțe și guvernatorilor băncilor centrale; ale miniștrilor Muncii. Se apreciază că G20 poate genera mai simplu o guvernare globală, deoarece Consiliul de Securitate ONU este blocat de dreptul de veto al membrilor permanenți. În 2009, s-a decis – sub presiunea crescândă a societății civile – ca FMI și BM să fie îmbunătățite, prima instituție primind fonduri suplimentare. Se va putea vinde aur pentru sprijinirea țărilor sărace și se va finanța comerțul cu 250 miliarde dolari. S-a renunțat, de asemenea, la secretul bancar și s-au adoptat măsuri împotriva „paradisurilor fiscale”. S-a decis și introducerea unor noi legi pentru guvernarea piețelor financiare²².

¹⁸ www.cfr.org iul. 2015. N. Roubini, St. Mihm, *Economia crizelor. Curs fulger despre viitorul finanțelor*, Publica, 2011, pp. 7 și urm.

¹⁹ www.cib.natixis.com 2009. J. E. Stiglitz, *Mecanismele globalizării*, Polirom, 2008.

²⁰ N. Roubini, St. Mihm, *Economia crizelor. Curs fulger despre viitorul finanțelor*, Publica, București, 2011, pp. 463 și urm.; P. Hyman, P. Minsky, *Cum stabilizăm o economie instabilă?*, Publica, București, 2011, p. 563; R.J. Shiller, *Finanțele și societatea bună*, Publica, București, 2014, pp. 463 și urm.

²¹ www.diplomatie.giuv.fr *Qu'est-ce que le G20?*

²² www.banque-france.fr 2014-2015; Pierre Gramegnoi *La réunion du G20 à Ankara*, www.gouvernement.lu 7 iul 2015.

Cu toate acestea, economia mondială a dat anemice semne de redresare în 2010-2015²³. În 2010, refacerea economiei mondiale se menținea relativ fragilă din cauza dezechilibrelor, creșterea având să atingă 4,8% în 2010 și 4,2% în 2011. Deja, în octombrie 2012, redresarea economiei mondiale părea subminată de noi probleme și de un grad ridicat al incertitudinii. S-a ajuns în aprilie 2014 la o anumită consolidare în general, dar riscurile de decelerare, chiar dacă mai atenuate, persistau încă, creșterea urmând să atingă 3,6% în 2014 și 3,9% în 2015. Economiiile dezvoltate trebuie să înfrunte încă riscuri de decelerare, cu precădere în zona euro și Japonia. Creșterea în numeroase țări în dezvoltare și tranziție²⁴ se menține divergentă, unele economii trebuind să facă față dezechilibrelor structurale. În 2015 PIB-ul mondial se poate cifra la 81.544,49 miliarde dolari.

Specialiștii ONU avertizează că o serie de incertitudini și riscuri ar putea provoca o nouă stagnare sau chiar un pas înapoi în procesul de recuperare al economiei globale, precum: abaterea politicii monetare de la direcția stabilită de autoritățile politice; situația economică fragilă din zona euro, anumite evenimente exogene putând readuce regiunea în recesiune; mediul macroeconomic dificil cu care se confruntă multe economii emergente importante; tensiunile geopolitice, precum cele din Irak, Libia, Siria și Ucraina, ce deja au afectat economia la nivel național și subregional²⁵.

Raportul Forumului Economic Mondial²⁶ de la Davos în ianuarie 2015 scoate în relief un număr de 28 de riscuri globale ce pot să apară în următorii 10 ani și impactul lor asupra omenirii. Statele ar fi din ce în ce mai amenințate de „riscurile legate de conflictele interstatale, de evenimentele meteorologice extreme, de eșecul guvernării naționale, criza sau colapsul statului, șomajul și sub-ocuparea, catastrofele naturale, eșecul adaptării la schimbările climatice, crizele apei, fraudarea sau furtul de date, atacurile cibernetice”²⁷. De asemenea, prăbușirea burselor din China din august 2015 a provocat un șoc major la nivel internațional. Imediat, au scăzut prețurile petrolului și ale materiilor prime, ca și al aurului. Pe piețele bursiere s-au pierdut după 11 august 5000 miliarde dolari, yuanul fiind și el devalorizat. Beijingul a intervenit serios pe piață, contractându-se și industria. Criza bursei chineze a avut urmări imediate pe piața internațională, unde Beijingul îndeplinea o funcție majoră de „motor al dezvoltării”²⁸, chiar dacă valoarea bursieră reprezintă doar 30% din PIB-ul țării. De exemplu, Germania este realmente dependentă de comenzile chineze.

Mai cu seamă în America Latină, creșterea este estimată a fi minimă din cauza diminuării comenzilor chineze și devalorizării yuanului. F. Rusă, Brazilia, Chile, Venezuela, Peru, implicit SUA depind de comenzile chineze. Nu trebuie uitat nici faptul că, în 2009-2010, China a lansat un program masiv de investiții de peste 500 miliarde dolari, fără a reuși să relanseze dezvoltarea mondială, iar creșterea proprie s-a diminuat la 7%, cu

²³ International Monetary Fund (IMF), *World Economic Outlook Reports*, 2008-2014, www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29

²⁴ United Nations, *op. cit.*, January 2015, pp. 1-2 și 22.

²⁵ Dr. C. Băhnăreanu, *Situația economică între 2015-2015*, în „Lumea 2015”, p. 485.

²⁶ World Economic Forum, *Global Risks 2015*, 10th Edition, Insight Report, 2015.

²⁷ C. Băhnăreanu, *op. cit.*, p. 487; James Canton, *Provocările viitorului. Principalele tendințe care vor reconfigura lumea în următorii 5, 10, 15 ani*, Polirom, București, 2010, pp. 17 și urm.

²⁸ www.capital.ro 25 aug. 2015.

toate că s-a amplificat dimensiunea pieței interne. Inclusiv câteva sute de milioane chinezi care formează clasa mijlocie au fost afectați de prăbușirea bursei. Pe de altă parte, dacă nu se menține un ritm acceptabil de creștere economică, R.P. Chineză – și alte țări - ar putea avea periculoase probleme sociale.

În 2015, o altă sursă majoră de pericole se referă și la situația îndatorării în lume, comentată și de Banca Reglementelor Internaționale. De exemplu, băncile din SUA aveau în octombrie 2014 credite și împrumuturi în valoare de 50 trilioane dolari, cele din UE 37 trilioane dolari, Japonia 18 trilioane, China 16 trilioane. Totodată, se cunoaște că doar instituțiile nebankare au primit de la băncile din SUA, UE și Japonia 113 trilioane dolari. În UE, sume imense s-au destinat rezolvării datoriilor de stat (determinate de salvarea băncilor aflate în criză, cu repercusiuni economice majore). Americanii încă favorizează organizațiile non-bancare off-shore (10 trilioane dolari), spre deosebire de europeni și japonezi. Din numeroase cauze, capitalurile din economiile periferice „fug” spre SUA, contribuind la multiplicarea dificultăților din aceste state. China are datorii în dolari americani de 1,1 trilioane, iar Brazilia de 300 miliarde dolari. Și în situația euro, scăderea puterii sale economice îndeamnă capitalurile să „fugă” spre SUA²⁹. De fapt, UE încă nu a atins nivelul de investiții dinainte de 2008, cu toate că fără ele nu se pot concepe dezvoltarea și prosperitatea. În paralel, OECD a elaborat Proiectul BEPS referitor la combaterea evaziunii fiscale practicate de multinaționale³⁰.

Cu toate acestea, în deceniile din urmă s-a instalat o tendință concretizată în ascensiunea economico-politică a puterilor emergente, în primul rând a Chinei, Indiei, Braziliei, Mexicului, Turciei, F. Ruse, Coreii de Sud³¹ etc. Respectivele puteri și-au creat organizații de cooperare economică și de securitate, precum BRICS (40% din populația lumii), MERCOSUR, UNASUR, OCS etc. Statele în dezvoltare asigură aproape 50% din PIB-ul internațional. Comerțul Sud-Sud a depășit deja cifrele comerțului Nord-Sud. Statele emergente promovează însă valori politice și culturale diferite de Occident și nu pun pe primul plan regulile democrației parlamentare și drepturilor omului. Ele favorizează drepturile naționale. În condițiile în care Washingtonul se străduiește să se comporte ca puterea majoră a Terrei, statele BRICS și-au creat o bancă proprie de dezvoltare (New Development Bank), paralelă cu structurile similare controlate de Occident³². China a promovat și Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) cu 50 state ca acționari, printre care Germania, Marea Britanie, Australia, Coreea de Sud, 30% fiind pachetul deținut de Beijing. Această structură rivalizează cu Asian Development Bank. SUA și Japonia acuză AIIB că ar fi un instrument „soft power” al R.P.Chineze.

De aceea, suntem de părere că, mai cu seamă după 2000, raporturile de forță economică și politică în lume au început să se modifice. Dacă Triada SUA, UE, Japonia

²⁹ Valentin Katasonov, *La deuxième vague de la crise financière mondiale est juste au coin de la rue*, www.lesayerfrancophone.net 6 mart. 2015.

³⁰ www.oecd.org. 5 oct. 2015.

³¹ Fared Zakaria, *Lumea post-americană*, Polirom, București, 2009; Immanuel Wallerstein, *Declinul puterii americane*, Incitatus, București, 2005, pp. 16 și urm.

³² *The BRICS countries just launched a rival to the IMF and the World Bank*, www.businessinsider.com, 21 iul. 2015.

controlează încă economia globală, statele în dezvoltare fac o concurență din ce în ce mai agresivă Vestului, atât pe piețele globală și regionale, cât și la nivel politic, în diferite organizații internaționale. Inițiativele lor, în principal demersurile Chinei și F. Ruse, au impact și asupra unor organizații regionale precum UE, UNASUR, ASEAN, UA. De exemplu, raporturile de cooperare economică dintre F. Rusă și Germania, sau China-Germania influențează decizii majore ale UE, NATO, G20. Astfel, Berlinul pledează în favoarea renunțării la sancțiunile aplicate F. Ruse pentru agresiunea sa împotriva Ucrainei din 2014, iar Japonia a propus recent reintegrarea F. Ruse în G8. Ambele poziții s-au afirmat în ciuda opoziției SUA, fiind însă justificate, între altele, de rolul Moscovei în rezolvarea crizei din Siria³³.

Concluzii

Lumea actuală rămâne serios marcată de urmările crizei financiar-economice din 2007-2008; în acest sens, creșterea economică este încă fragilă, mai ales din cauza ritmului lent de dezvoltare a Chinei. Mai periculoase se pot dovedi însă stările de tensiune și conflict din Europa de Est, Orientul Apropiat și Mijlociu, Adia-Pacific.

BIBLIOGRAFIE

- BAYLIS, John, STEVE Smith (coord.), *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*, Oxford Univ. Press, 2006
- DREYFUS, F.G., A. JOURCIN, P. THIBAUT, P. MILZA, *Istoria universală*, vol. 3, Larousse, Univers Enciclopedic, București, 2006
- FRUNZETI T., ZODIAN V. (coord.), *Lumea 2011, 2013, Lumea de azi. 2015*, RAO, București, 2011, 2013, 2015;
- FRUNZETI, Teodor, OPRESCU Sebastian, *Lumea marilor puteri (2011-2013)*, Editura TOP-FORM, București, 2013;
- HELD, David, A. MCGREW, GOLDBLATT, J. PERRATON, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Polirom, București, 2004
- MANSFIELD Peter, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Humanitas, București, 2015;
- ROUBINI, N., MIHM St., *Economia crizelor. Curs fulger despre viitorul finanțelor*, Publica, 2011
- VAISSE, Maurice, *Les relations internationales depuis 1945*, Armand Colin, Paris, 2009;
- ZAKARIA, Fared, *Lumea post-americană*, Polirom, București, 2009,

³³ Se speculează că SUA se concentrează pe Irak, iar F. Rusă pe Siria. www.huffingtonpost.fr, 13 ian. 2015.

CONSECINȚELE TRĂDĂRII ÎN RĂZBOIUL DE LA NISTRU

CONSEQUENCES OF BETRIAL IN THE NIESTER WAR

*Col. (r) conf. univ. dr. Anatol MUNTEANU**

Rezumat: *Articolul prezintă momentele dramatice ale confruntărilor armate între moldoveni și ruși, din ceea ce va rămâne în istorie Războiul pentru independența și integritatea Republicii Moldova, precum și urmările păguboase produse asupra destinului țării moldave datorate unor actele de trădare săvârșite de unii responsabili ai conducerii țării.*

Cuvinte-cheie: *independență, integritate, război, memorie, acte de trădare, consecințe.*

Abstract: *The article presents the dramatic moments of armed confrontations between Moldovans and Russians from what will remain in history known as the War for the independence and integrity of Republic of Moldova, as well as the detrimental consequences upon the destiny of the Moldovan state due to acts of treason committed by some people responsible for the leadership of the country.*

Keywords: *independence, integrity, war, memory, acts of treason, consequences.*

În primăvara anului 1992, prima rafală de mitralieră la Cocieri-Dubăsari, a produs moartea unor oameni pașnici și a fost începutul în ceea ce în istorie va rămâne ca *Războiul pentru independența și integritatea Republicii Moldova*. Cu acest prilej, an de an, în ultimul sfert de veac, la 2 martie, românii basarabeni și cei transnistreni, deopotrivă, comemorează *Ziua memoriei*, zi cu flori și cu tristețe și revoltă, pe undeva însă și resemnați, actul de acum 24 de ani, când, sfidând democrația europeană, mercenarii ruși, năimiți de prin toate colțurile incomensurabilului spațiu exsovietic au năvălit peste Moldova suverană ca să combată „*fascismul românesc*” și să „*salveze*” chipurile, socialismul, în fapt, pentru a restaura fostul imperiu care începuse să scârțâie grav, din toate încheieturile, ca o corabie putredă, fără perspectivă, care se scufundă în apele adânci ale oceanului.

Totul a început de la prăbușirea sistemului socialist mondial și dezmembrarea URSS în 15 state independente. Această situație a devenit fenomenul principal ce a marcat în istoria umanității sfârșitul secolului XX. În acest global eveniment este prinsă și Basarabia, care circa 200 de ani a fost ocupată de imperiul rus și apoi sovietic.

* Membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România; E-mail: anatol_munteanu@yahoo.com

Începând cu anii 1988-1990 în fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească se constituie *Mișcarea de Eliberare Națională, care luptă pentru libertate, dezrobire și Unire cu Țara mamă România*. În scopul păstrării sistemului sovietic, rusesc, în R. Moldova și alte regiuni ale URSS, rușii au organizat confruntări politice și conflicte militare.

În acea perioadă serviciile de securitate ruse, K.G.B.-ul, au organizat un șir de evenimente destabilizatoare, au schițat un program de luptă contra R. Moldova. Moscova folosea forțele sale: nomenclatura de partid, K.G.B.-ul, armata din districtul militar Odesa, subunitățile de spionaj și contraspionaj ale Armatei a 14-a, acționau clandestin, pregăteau cadre, executați. Rusia a început să creeze acele structuri ilegale, care în 1991 au declanșat conflicte militare și războiul. Tot atunci s-a creat Consiliul directorilor întreprinderilor mari și a Complexului militar industrial, condus de Moscova, personal de Președintele Sovietului Suprem al U.R.S.S., A.I. Lukianov. Bastionul de luptă al românofobiei din R. Moldova era declarat la Tiraspol. Activitatea distructivă, de formare a republicilor separatiste în Transnistria și Găgăuzia au fost realizate de Igor Smirnov și adepții ruși de la Moscova, deputații: Travkin, Jirinovski, Ruțkoi, Morozov, Graciov și, *personal, de ex. Președintele URSS Gorbaciov și mai târziu de Elțin*.

Așadar, ce a avut loc în Republica Moldova: Un conflict social? Un conflict armat? Un război civil? Un război pentru integritatea și independența Republicii Moldova? Din cercetările efectuate, studiile și documentele analizate constatăm că din 1990 și până la 5 august 1992, a fost un *război declanșat de Rusia contra Republicii Moldova*, un război tactic de tip nou cu operațiuni militare, ofensive, retrageri, diversiuni, incidente pe toata linia frontului, de-a lungul Nistrului, începând cu nordul Moldovei: Otaci, Soroca și terminând cu Talmaza, Ciobruciu, Palanca, localități amplasate de-a lungul râului Nistru. Pentru Republica Moldova acest război a însemnat *apărarea propriei independențe și integrități*. Caracterul și conținutul evenimentelor nu trebuie minimizezate. Acesta a fost un război al Rusiei contra suveranității și, independenței Republicii Moldova, a fost un *război pentru a împiedica unirea Republicii Moldova cu România și stabilirea dominației geopolitice a Rusiei în aceasta regiune*. Acest fapt a fost confirmat de serviciile de contrainformații moldovenești dar și de oficialitățile rusești de la Moscova.

Rușii și separatiștii din Transnistria au acționat rapid și consecvent împotriva organelor de drept ale Republicii Moldova. În august 1990 rușii au organizat un *referendum pentru dezmembrarea Moldovei* și formarea Republicilor autonome la așa numita cerere a minorităților naționale ruse, ucrainene și găgăuze, iar în septembrie al aceluiași an formează structuri anticonstituționale, guvern, miliție, procuratură, etc., în așa numita „Republică autonomă socialistă Moldovenească Nistreană”.

Toate organele legitime de stat ale Republicii Moldova în Transnistria au fost lichidate cu ajutorul organizațiilor paramilitare, batalioanelor de cazaci ruși, care au fost amplasate în toate localitățile de Est ale Republicii. Toate aceste scenarii erau conduse de la Moscova de A. I. Lukianov, și coordonate cu A. Boșakov, I. Smirnov, I. Blohin - șovini ruși și alți mancurți moldoveni autohtoni: Gh. Maracuța, A.Caraman, M. Kindighelean, Gh. Eremia, V.Voronin, P.Lucinschi, A. Sangheli, V. Moțpan, I. Roșca, și alții. După rebeliunea din august 1991 A. Lukianov a fost arestat, apoi eliberat pentru a prelungi scenariul început

și lupta subversivă împotriva Republicii Moldova, iar toate forțele proimperiale ruse au rămas în Transnistria. Mai mult decât atât, în aceste raioane s-au cuibărit foarte multe persoane din serviciile secrete ruse, implicate în evenimentele tragice din Riga, Vilnius și Kaukaz. O mare parte din lucrătorii K.G.B.-ului sovietic al Moldovei s-a transferat cu munca operativă la Tiraspol. Activitatea militaro-separatistă a fost preluată și personal coordonată de către generalul A. Ruțkoi, vicepreședintele Rusiei. Încercările guvernului Moldovei de a interzice activitatea separatiștilor, arestarea K.G.B.-iștilor, liderilor separatiști (I. Smirnov, G. Pologov, Kindighelian, etc.), s-au soldat cu eșec. Grevele „femeilor în colanți” din Tiraspol, conduse de liderul organizației separatiste de femei, Nina Andreeva, nu numai că au pricinuit daune economiei Moldovei dar au paralizat activitatea Societăților comerciale, căilor ferate și structurilor de stat a guvernului Muravșchi.

Separatiștii transnistreni se pregăteau de război. Un mare rol în pregătirea și declanșarea războiului împotriva Moldovei l-au jucat mass-media rusă. Toate ziarele Rusiei, la unison, au îndreptățit agresiunea, au apărut tutela politică rusă. În Republica Moldova au fost dislocate forțe suplimentare ale armatei ruse, au fost aduse formațiunii căzăcești de pe Don și Cubani, detașamente speciale înarmate „Alfa”, „Delfin”, grupe diversioniste coordonate și conduse de statul-major al Armatei a 14-a ruse. Aceste forțe militare aveau o capacitate de luptă foarte mare. Ele se pregăteau să lupte nu numai cu Republica Moldova, ci și cu forțele armate ale României, amenințau că vor ajunge la Prut, Siret și București. Această perioadă de pregătire se încheie în noiembrie-decembrie 1991, cu diversiuni și operațiuni de lichidare a poliției moldovenești în Transnistria. S-au dus lupte la Dubăsari și la podurile de peste Nistru, unde au fost arestați polițiști și oameni civili, în conflictele armate mor oameni din ambele tabere. Mai apoi au urmat operațiunile militare.

La 2 martie 1992, forțele armate ruse deschid foc asupra populației pașnice la Cocieri, unde au omorât oameni pașnici, nevinovați. Cu acest eveniment începe războiul cu Transnistria separatistă. Pe parcursul lunii martie, între forțele de ordine ale R. Moldova și cele separatist apar conflicte și zone de luptă.

Lupte se duceau în următoarele localități: Cocieri, Corjova, Roghi, Dubăsari, Grigoriopol, Coșnița, Doroțcaia, Tighina, Varnița, Copanca, Fârlădeni, Gâsca. Se formează câteva fronturi de luptă de-a lungul Nistrului. Din partea R. Moldova sunt mobilizați militari, voluntari și polițiști. Armata Moldovei, organizată în grabă, amplacează câteva unități de infanterie motorizată și artilerie pe direcțiile strategice: Dubăsari, Coșnița, Doroțcaia și Tighina. Se duc lupte și bătălii la Cocieri-Dubăsari, unde armata rusă, împreună cu separatiștii dau drumul la tancuri, care probează pozițiile generalului N. Petrică. Tancurile și pozițiile inamice sunt nimicite. Pe frontul Coșnița-Doroțcaia se duc lupte pentru apărarea satelor moldovenești de pe Nistru. Artileria inamică bombardează, în fiecare zi, localitățile din dreapta Nistrului. Artileriștii armatei moldovenești reacționează și atacă structurile armatei ruse.

Cele mai mari incidente militare și conflicte între separatiștii înarmați și forțele de ordine apar în Tighina, unde periodic se duc lupte de stradă, orașul este împărțit în câteva sectoare controlate de forțele separatiste și Armata a 14-a rusă, pe de o parte, iar forțele

legitime ale Republicii Moldova (poliția, armata), controlează alte două sectoare ale orașului Tighina.

Redăm pe scurt câteva secvențe de luptă din Tighina, unde am participat ca luptător și ofițer cu misiuni speciale în cadrul Armatei Naționale. Începând din 19 iunie până în 23 iulie 1992 s-au purtat lupte grele pentru a elibera de separatiști și a menține orașul Tighina în frontierele legitime ale Republicii Moldova. Eram dotați cu pistoale, automate Kalașnikov, aruncătoare de grenade AG-7, AG-9, aruncătoare de mine și artilerie, inclusiv reactive, care nu a fost implicată în război. Orașul avea o lungime de circa 15-18 km, amplasat de-a lungul Nistrului, era împărțit în sectoare mari de luptă, ne strecuram în grupuri mici de câte 3-4 persoane printre străzi și ulicioare, de la casa la casă, urmăream inamicul, care era obligat să se retragă spre Nistru la Tiraspol. Pentru distrugerea rezistenței inamice foloseam manevre și incursiuni, eram ajutați de populația băștinașă, inclusiv de ruși, care se ascundeau de separatiști în apartamentele și în casele lor, îi condamnau pe separatiști că provoacă un dezastru, o neliniște în oraș, formând o „ruptură” între moldoveni și ruși. Noi, militarii, împreună cu polițiștii din Brigada cu destinație special BPDS mai foloseam blindatele „Amfibia”, tunuri de mic calibru sau blindate pe șenile, dotate cu mitraliere. Atacurile erau sprijinite de mitraliorii moldoveni, luptători curajoși și neînfricați, majoritatea cu armata făcută la sovietici sau în Afganistan. În două zile de luptă continuă, orașul practic a fost eliberat de separatiști, însă rușii, simțind înfrângerea totală, nu s-au potolit, au băgat tancurile regimentului motorizat al Armatei a 14-a ruse, dislocate în Tiraspol. Bateriile noastre antitanc nu au rezistat atacurilor tancurilor inamice și au cedat. Ajutorul cerut, nu a venit. Batalionul colonelului rus L. Karasiov, care a luptat sub tricolor, de partea Republicii Moldova, a fost decimat de tancurile generalului Lebedi. Lângă cetate au fost distruse încă câteva puncte de rezistență a moldovenilor, în această luptă am pierdut circa 100 de combatanți, morți și răniți.

Cadrele de comandă, ostașii noștri, dând dovadă de eroism și devotament față de tânărul stat suveran, Republica Moldova, au luptat, pe viață și pe moarte, cu separatiștii transnistreni, cu tancurile și blindatele Armatei a 14-a ruse. Orașul Tighina a devenit port drapelul cinstei și onoarei militarilor, voluntarilor și poliției moldovenești. Luptele au fost sângeroase, în acele momente parcă viața nu mai conta, mergeai înainte la atac, de parcă erai într-un exercițiu sau misiune. Ziarul american „Times” relatează că în oraș „plutește miros de cadavre. Moldovenii au luptat precum ceceni, pentru fiecare casă, stradă, cartier”. Separatiștii și cazacii, chiar fiind ajutați în lupte de forțe solide ale armatei ruse, n-au reușit să-i scoată pe curajoșii luptători moldoveni din oraș și din a „două cetate a Tighinei” - Secția de Poliție din centrul orașului. Nici localitatea nu a fost cedată de polițiștii și combatanții moldoveni, orașul, iarăși fiind împărțit în două părți, unde cea mai mare parte era controlată de forțele republicane.

Peste aproape 2 luni acești bravi luptători au fost constrânși să depună armele și să părăsească pozițiile de luptă prin rușinoasa Convenție de încetare a focului „Elțin-Snegur”, semnată la 21 iulie 1992, la Moscova. Știau oare luptătorii că Președintele, Mircea Snegur, va ceda, pentru totdeauna, acest oraș istoric, strategic și valoros centru economic al R. Moldova din partea dreaptă a Nistrului, separatiștilor tiraspoleni, care înființaseră un stat nelegitim pe partea stângă a Nistrului? Cu siguranță, nu! Decizia a venit ca un cutremur, ca

un trăsnet, ruinând total buna credință a ostașilor în loialitatea conducătorilor de la vârf. Militarii și voluntarii știau că „*limba, istoria și pământul - sunt cei trei stâlpi pe care se ține neamul.*” Acesta era prețul sângelui lor și, iată că, printr-o semnătură a conducătorului de stat, le pierduseră pe toate trei. Ce rușine din partea lui Mircea Ianovici Snegur. Și astăzi suferim din cauză trădării în interesul Rusiei. La Chișinău, Bălți, Bender și Tiraspol continuă protestele și incidentele separatiștilor, cu acțiuni antiromânești, antiunioniste.

Înfrângerea Republicii Moldova nu a venit numai de la factorii externi, din Rusia. În toate aceste evenimente de război, o contribuție negativă ar avea și conducerea Moldovei, care nu a știut să evite războiul, să demareze acțiuni diplomatice cu țările europene, cu Rusia, să colaboreze cu clasa politică și cu Executivul României.

Fostul Președinte al Republicii Moldova, Mircea Snegur, legat ombilical de Moscova, ca fost „*lucrător al partidului comunist*”, a cedat, pas cu pas, idealurile unioniste și euroatlantice, semnând zeci de documente economice și militare (secrete) cu Federația Rusă, inclusiv, controversatul Protocol de constituire a C.S.I., 21 decembrie 1991, limitând, sub presiunea Rusiei, colaborarea cu România, țările europene și SUA.

Mircea Snegur, secondat de clasa politică și de comisiile de conciliere din care făceau parte foști secretari de partid ai comitetului central comunist, și mă refer la deputații și conducătorii de vârf ai Moldovei: Petru Lucinschi, Andrei Sangheli, Vladimir Voronin, D. Moțpan și alții, cunoscuți simpatizanți de partea rusofilă, nu au dorit să propună și să rezolve în interes național soluții eficiente prin care să se ajungă la o victorie politică asupra separatiștilor transnistreni. Mai mult decât atât, comandantul suprem al Forțelor Armate ale Republicii, „*generalul*” Mircea Snegur, cunoscând din timp, de la serviciile speciale ale Securității și Ministerului de Interne, suficiente și alarmante date privind înființarea armatei separatiste, mișcarea și redislocarea pe poziții strategice a unităților militare ale Armatei a 14-a ruse, nu a luat nici cele mai elementare măsuri operative pentru formarea Armatei Naționale sau a trupelor de carabinieri, nu mai spun de întărirea și dotarea cu armament a poliției, a celorlalte forțe ale Ministerului de Interne (structurilor militare și de carabinieri) s-au luat mult mai târziu, după începerea acțiunilor militare.

Conducătorii noștri, fiind surprinși în condiții de inferioritate numerică, armata la început, nu au știut cum să câștige timpul necesar pentru constituirea unităților de luptă, pentru înzestrarea forțelor militare și de poliție cu armament și muniție. Zeci de cereri și rapoarte au fost înaintate de combatanții de pe front. Și toate s-au izbit de refuzul autorităților moldovenești care spuneau că este lipsă de armament și muniție în depozitele armatei, lucru total neadevărat. Abia după protestele luptătorilor de pe front, care au ieșit de pe pozițiile de luptă și au cerut demisia Președintelui și miniștrilor de resort, conducerea republicii s-a „*dat peste cap*” și imediat a găsit în depozitele militare tehnică de război și armament cât să înarmeze nu un batalion de soldați, ci câteva divizii. Evident, a găsit acesta armament suficient de târziu cât să se piardă războiul.

Pe front apăreau și fenomene ieșite din comun. Unii ostași cereau Unirea cu România și de comun acord să luptăm împotriva inamicului rus. Alții cereau înarmarea totală a populației și lupta împotriva separatismului, dar nu împotriva Rusiei. Erau și indivizi, care în semn de protest față de comandanții ruși, numiți de minister, care conduceau unitățile moldovenești, dezertau de pe front. Toate acestea erau raportate

Comandantului Suprem al Armatei. La întâlnirile private pe care le-am avut cu Domnia Sa, Președintele Mircea Snegur, despre formarea „unei structuri de informație și contrainformație națională” în cadrul Armatei sau despre unirea R. Moldova cu România, întotdeauna mă apostrofa, că nu sunt bani, sau nu este cazul de unire, mai bine să fim singuri, de parcă se vedea un Președinte veșnic al R. Moldova.

Comandantul suprem, Mircea Snegur, secondat și de șeful Statului Major al Forțelor Armate Unite, generalul Pavel Creangă, desigur, încă din aprilie-mai 1992, au folosit „cu succes” tactica de apărare „în tranșee”, numită și „războiul pozițional”, ceea ce a avut darul să-i demoralizeze pe comandanți și pe combatanți de la bun început, fiind spulberată orice idee de victorie asupra inamicului. Ca într-un război de tip nou, în continuarea „viziunii” strategice a comandantului suprem, Statul Major nu a asigurat conducerea și coordonarea punctelor de comandă de pe fronturi, nu a elaborat nici un document specific operațiunilor militare, nu a condus nici o acțiune ofensivă împotriva inamicului. Pe scurt, pe întreg parcursul războiului, nu a existat nici o *politică militară coerentă*. Și încă un exemplu de incompetență și trădare națională. Conducerea Republicii Moldova (Președintele Mircea Snegur, primul ministru, Andrei Sangheli, deputatul, șef de comisie Petru Lucinschi) a cedat aparent în fața unei minorități naționale de 100 000 de găgăuzi, acordând autonomie. Decizia care contravenea intereselor Moldovei, a fost luată la insistențele liderilor găgăuzi și a separatiștilor din Transnistria, făcându-se, conștient, jocul Moscovei.

Pe 23 decembrie 1994, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat *Legea organică privind statutul juridic special al Găgăuziei*. Acel document a fost promulgat de Președintele Snegur la 13 ianuarie 1995, și aceasta după ce, în octombrie 1990, el promisese că, atât timp, cât va fi președinte al republicii, nu va permite fărâmițarea statului moldovenesc în structurile incompatibile cu un stat independent și suveran.

Revenind la tema războiului, concluzionăm: acest război, declanșat de Rusia împotriva Moldovei, a dus la multe jertfe: circa 500 morți, pierduți fără veste, torturați, chinuiți sau căzuți pe câmpul de luptă; circa 2000 oameni răniți în lupte, și bolnavi, care au decedat după război. Consecințele acestui război sunt foarte drastice. Republica Moldova, cu concursul conducerii din acea vreme, a pierdut acest război cu Rusia, pricinuindu-ne o daună economică de peste 40 de miliarde ruble (aprox. 4 miliarde dolari S.U.A.).

Republica Moldova a pierdut Transnistria, cu o suprafață de 42 mii km², cu o populație de 700 000 oameni și orașele Tiraspol, Dubăsari, Râbnița, Camenca și Slobozia, iar pe partea dreapta a Nistrului, Rusia a mai negociat de la M. Snegur orașul Tighina, terenurile agricole din împrejurimea orașului și localitățile nistrene Gâsca, Copanca, Chițcani, Merinești.

Astăzi separatiștii Transnistrieni duc aceeași politică agresivă, conflictuală, încalcă dreptul moldovenilor de a vorbi limba maternă, își bat joc de tricolor, de alfabetul latin, de cultura și tradițiile poporului nostru. Până în prezent peste 10 000 de moldoveni, originari din Transnistria, au fost concediați, rămânând fără locuri de muncă, peste 2800 de refugiați nu pot să se reîntoarcă la locul de trai, casele lor fiind distruse, ocupate de venetici, ruși, cazaci și gardiști din armata separatistă, de elemente rusofone scăpate din închisorile Rusiei

și trimise în Transnistria. Se aplică o politică de strămutare a moldovenilor din locurile de baștină, impuse și economic.

Rusia și astăzi continuă o politică agresivă și umilitoare față de R. Moldova. Guvernele Moldovei sunt conduse de oameni corupți, oameni politici, coordonați de Moscova, cu afaceri murdare și dezinteres național față de băștinașii moldoveni. Instituțiile statului, parlamentul, Justiția și băncile (inclusive băncile de stat) se află în mâna rețelelor mafioate și oligarhilor, care au destabilizat economia și valuta națională. Bogații (oligarhii) s-au izolat de popor, salariile muncitorilor sunt mici, pensiile și mai mici. Marionetele de la Moscova și serviciile secrete ruse, prin înputernicirii partidelor politice: socialiștilor (Igor Dodon), comuniștilor (V.Voronin), „Partidul nostru” (Renato Usatâi), împreună cu mancurții moldoveni, destabilizează situația politică, fac demonstrații și proteste, mențin populația într-o stare de revoltă, ură, dezordine și sărăcie. Astfel mediul social în care fierbe și există societatea și omul societății moldovenești, poate fi comparat cu o catastrofă umanitară.

Deci criza economic și social prezentă în societatea basarabeană va exista până când nu va fi remodelată mentalitatea clasei politice și a acelor persoane ce guvernează țara. Nici un miracol nu va putea salva situația critică a acestui stat și popor atât timp cât la putere vor exista oameni și funcționari publici cu o mentalitate coruptă, necinstită și incompetentă.

Întorcându-ne la evenimentele războiului ruso-moldav din 1992, constatăm cu tristețe că sute de polițiști, carabinieri, combatanți, voluntari, ostași și ofițeri: Mihai Moraru, Mihai Arnăut, Ion Fulga, Sergiu Andreev, Dumitru Roman, Alexandru Babinski, Vasile Beregoi, Tudor Brădescu, Valeriu Briceag, Tudor Buga, Pavel Buruiana, Ion Grecu, Valentin Slobozhenko, Nicolae Țurcanu, Ion Usinevici, Anatol Tataru, Oleg Ungureanu, Gheorghe Cașu și mulți alții, au căzut pe câmpul de luptă, și-au dat viața pentru independența și integritatea Republicii Moldova. Poporul și conducerea Moldovei trebuie să se mândrească cu eroii săi. *Ei au murit pentru, limbă, tricolor, libertatea patriei și o viață mai bună.*

Ziua Memoriei celor căzuți în lupte, care se comemorează în fiecare an la 2 martie, era necesară, și bine că este. Măcar avem sentimentul că nu vor fi uitați definitiv eroii care și-au dat viața pentru independența țării. Totodată, ziua aceasta ne va aminti mereu că independența și libertatea costă. Pentru că războiul din Transnistria, așa cum am spus-o, a fost unul de apărare a demnității noastre naționale, un război al tuturor românilor basarabeni împotriva ocupantului rus, poate, cu excepția politicianilor.

Rănilor războiului, oricât le-ar vindeca „doftoriile” sau uitarea, ele, totuși, nu au termen de prescripție. Mai ales cele care trec prin suflete... Odată săvârșite, ele dor zeci și sute de ani și nu se trec nici după trecerea la cele veșnice a celor pătimiți de războaie. Așa se face că *Basarabia întreagă rămâne a fi o rană imensă*, care nicidecum nu-și poate afla alinarea. Iar cele mai sfâșietoare strigăte ale ei sunt *mamele și copiii...*

Astăzi, anume ei, copiii noștri din școlile românești transnistrene, se vădese a fi rănilor, inconștiente poate, dar pe deplin motivate în dragostea lor îndârjită pentru *limba, scrisul și istoria românească*. Împreună cu părinții și pedagogii lor fideli, ei sunt acum falanga răsăriteană a conștiinței naționale românești, pentru că nici o clipă nu și-au părăsit pozițiile de luptă și, prin aceasta, ei sunt eroii adevărați ai zilelor noastre. Liceul „Lucian

Blaga” din Tiraspol, Liceul „Ștefan cel Mare și Sfânt” din Grigoriopol, Liceul „Eвриka” din Râbnița, Liceul „Alexandru cel Bun” din Tighina, Liceul „Mihai Eminescu” din Dubăsari, Școala-internat din Tighina, Gimnaziul din Corjova și Gimnaziul din satul Roghi, în frunte cu profesorul lor neînfricat, directorul Liceului din Tiraspol, Ion Iovcev, spală astăzi rușinea tuturor umilințelor noastre, însă mai așteaptă răbdători să le vină Țara în ajutor.

Se fac și astăzi presiuni asupra românilor moldoveni din Transnistria - unii sunt maltratați fizic, alții psihic, iar școlile românești sunt împrejmuite cu garduri înalte de sârmă ghimpată, de parcă sunt niște ghetouri. Aceste acte de tortură medievală ale mizerabililor de barbari se întâmplă sub coasta Europei în plin secol XXI!

Și toate acestea doar pentru faptul că nu renunță de a fi români, de a vorbi românește și de a-și iubi în continuare neputincioasa lor Mamă!

Incredibil, dar adevărat!

**EVOLUȚII POSIBILE ALE MEDIULUI EUROPEAN DE
SECURITATE ÎN PERSPECTIVA PRELUĂRII PREȘEDINȚIEI
CONSILIULUI UE DE CĂTRE ROMÂNIA
(IULIE - DECEMBRIE 2019)**

**POTENTIAL EVOLUTIONS OF THE EUROPEAN SECURITY
ENVIRONMENT IN THE PERSPECTIVE OF ROMANIA'S
HOLDING THE EU COUNCIL'S PRESIDENCY
(JULY - DECEMBER 2019)**

Col. dr. Stan ANTON*

Rezumat: *Lucrarea de față constituie o analiză a tendințelor de evoluție a mediului european de securitate, plecând de la caracteristicile actuale ale acestuia. Scopul prezentului demers este de a identifica principalele provocări pe care Consiliul UE va trebui să le abordeze în perioada în care România va deține președinția acestuia (iulie-decembrie 2019).*

Articolul cuprinde aspecte legate de cadrul instituțional al UE, în special, de misiunea Președinției Consiliului UE, dar și o analiză succintă a principalelor crize și provocări cu care UE se confruntă, atât pe plan intern, cât și pe plan extern. Este constituită astfel imaginea unui actor internațional caracterizat de multiple vulnerabilități, dar cu un incontestabil potențial de a se adapta noilor realități internaționale și de a-și menține statutul de actor relevant pe arena internațională.

Cuvinte-cheie: *Președinția Consiliului UE; criza europeană a refugiaților; clauza asistenței mutuale; criza ucraineană; Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP); solidaritate.*

Abstract: *The present paper is an analysis of European security environment's evolution trends, starting from its current characteristics. The present scientific endeavour aims at identifying the main challenges the EU Council will have to approach when its Presidency will be assured by Romania (July-December 2019).*

The article includes aspects related to EU's institutional framework, especially, the role of EU Council Presidency, as well as a brief analysis of the main crises and challenges the EU faces both internally and externally. Thus, the image clearly delineated is that of an international actor characterized by many vulnerabilities, but with an incontestable potential to adapt to the new international realities and to maintain its status as a relevant actor on the international arena.

Keywords: *EU Council Presidency; European refugee crisis; mutual assistance clause; Ukrainian crisis; Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP); solidarity.*

* Directorul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, E-mail: anton.stan @unap

Consiliul UE este principalul factor decizional al UE, fiind alcătuit din miniștri ai statelor membre. Consiliul UE este însărcinat cu *negocierea și adoptarea legislației UE, coordonarea politicilor statelor membre* (politici economice și bugetare; educație, cultură, tineret și sport; politica de ocupare a forței de muncă), *dezvoltarea Politicii Externe și de Securitate Comună a UE, încheierea acordurilor internaționale, adoptarea bugetului UE.*

Președinția Consiliului UE¹ se asigură prin rotație între statele membre ale UE la fiecare șase luni. Președinția Consiliului UE nu este o funcție individuală, fiind, mai degrabă o poziție deținută de guvernul respectivului stat membru, care asigură respectiva funcție, conform *Deciziei Consiliului din 1 ianuarie 2007 de stabilire a ordinii de exercitare a președinției Consiliului*², având două misiuni principale:

- a) planifică și conduce reuniunile din cadrul Consiliului și al grupurilor sale de pregătire;
- b) reprezintă Consiliul în relația cu celelalte instituții ale UE.

Ministrul de resort din țara care asigură președinția Consiliului UE prezidează reuniunile Consiliului UE, în 9 din cele 10 configurații în care acesta se poate întruni. Excepție face Consiliul pentru Afaceri Externe, care este prezidat de Înalțul Reprezentat pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate.

Conform Deciziei mai sus amintite, în perioada iulie-decembrie 2019, Președinția Consiliului UE va fi asigurată de către România.

Coordonatele în care definim, în prezent, securitatea europeană se modifică cu rapiditate de la an la an, provocările fiind din ce în ce mai diverse, cu impact din ce în ce mai mare asupra securității europene în toate dimensiunile sale, reclamând un permanent proces de adaptare, de creștere a coerenței și vitezei de reacție.

Dacă luăm ca punct de pornire a analizei textul Strategiei Europene de Securitate (2003), care începe afirmând că „*Europa nu a fost niciodată atât de prosperă, atât de sigură și atât de liberă*”, putem constata că Europa, deși rămâne un spațiu al securității, libertății și prosperității, s-a îndepărtat considerabil de caracterizarea făcută în primul document strategic elaborat la acest nivel.

Criza economică și financiară a lovit puternic însuși fundamentul construcției europene, generând crize subiacente în plan social, politic și chiar militar. Crizele petrecute la maginea granițelor UE, concomitent cu decizia SUA de a-și plasa prioritățile strategice în regiunea Asia-Pacific, au adus din nou în prim-planul preocupărilor de Politică Externă și de Securitate Comună de la Bruxelles, problema dezvoltării cadrului strategic, politic, precum și instrumentele necesare acțiunii concrete în plan extern în domeniul securității. Criza ucraineană a adus din nou spectrul provocărilor de natură militară în ecuația securității europene.

¹ A nu se confunda cu Președintele Consiliului European. Acest for este alcătuit din șefii de stat sau de guvern ai statelor membre ale UE, având rolul de a stabili liniile directoare și strategiile UE. Președintele Consiliului European, spre deosebire de Președintele Consiliului UE, este numit de către Consiliul European o dată la 2,5 ani, existând posibilitatea prelungirii mandatului o singură dată. Până în 2014, Funcția de Președinte al Consiliului European a fost ocupată de Herman Van Rompuy și în prezent de Donald Tusk (polonez). Președinția Consiliului UE este asigurată în mod rotațional, la 6 luni de către statele membre.

² Decizia Consiliului din 1 ianuarie 2007 de stabilire a ordinii de exercitare a președinției Consiliului, URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0005&qid=1403619-778146&from=EN>.

La toate acestea, se adaugă creșterea fără precedent a valului de imigranți dinspre Orientul Mijlociu spre continentul european pe întreg parcursul anului 2015, tendință vizibilă și la început acestui an. Necesitatea de a face față unui număr extrem de mare de refugiați a dus la scindarea statelor europene în două categorii distincte: state care își asumau primirea unui număr considerabil de imigranți, pe de o parte, și, de cealaltă, state care își asumau limite în a primi grupuri numeroase de refugiați. La scurt timp, aveau loc atacurile teroriste din Franța (13 noiembrie 2015) și din Bruxelles (22 martie 2016), rezultând în sute de morți și răniți, reclamate de gruparea teroristă ISIS și executate de teroriști care au pătruns pe teritoriul european odată cu valul de imigranți.

Toate aceste evenimente constituie pârghii de presiune asupra instituțiilor europene, care se află sub imperativul schimbării, al adaptării la caracteristicile în continuă schimbare ale unui mediu strategic volatil, fluid, permanent izvor de provocări, marcat din ce în ce mai frecvent de șocuri strategice, de evenimente care întrerup evoluția unor tendințe sau modifică semnificativ traiectoriile acestora.

În plus, la nivel european, se derulează un proces de definire și elaborare a unei noi strategii de securitate, care urmează să fie prezentată de către liderii UE în iunie 2016. Prin urmare, în cazul în care proiectul noii strategii europene de securitate va fi unul de succes, la momentul în care România va prelua Președinția Consiliului UE, Uniunea Europeană va avea definite, într-un document de strategie globală, scopuri, modalități și mijloace de atingere a obiectivelor prioritare.

Programul de lucru al actualei Președinții a Consiliului UE este construit pe cinci direcții majore, în funcție de Agenda Strategică elaborată de Consiliul European în 2014³, după cum urmează:

- a) dezvoltarea locurilor de muncă, susținerea creșterii și competitivității;
- b) responsabilizarea și protejarea cetățenilor;
- c) securitate energetică, continuând politica de protecție a mediului înconjurător;
- d) libertate, securitate și justiție;
- e) Uniunea ca actor strategic global.

Actualul program al Consiliului UE reflectă orientarea Uniunii către gestionarea consecințelor șirului complex de crize pe care le-a experimentat în ultimul deceniu, precum și către rectificarea neajunsurilor scoase la suprafață de acestea.

În opinia noastră, exceptând situația manifestării unui alt șoc strategic, agenda de priorități a Consiliului UE va rămâne constantă pe termen scurt și mediu, inclusiv în perioada în care Președinția acestuia va fi deținută de către România. În această ordine de idei, apreciem că respectiva perioadă va fi una de tranziție, în care deciziile Consiliului UE vor fi adoptate în funcție de liniile directoare trasate prin documentul strategic ce urmează să fie dat publicității în iunie 2016.

Dat fiind că unul dintre firele roșii ale evoluțiilor recente în materie de securitate europeană constă în necesitatea ca europenii să își asume, într-un grad mai mare, responsabilitatea față de propria securitate și față de securitatea vecinătății apropiate⁴, perioada în care România va asigura

³ Strategic Agenda for the Union in Times of Change, 26-27 June, URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/143477.pdf

⁴ Pentru detalii, a se vedea: Petre DUȚU, Alexandra Sarcinschi, Cristina Bogzeanu, *Apărarea națională, între viziune și realitate la început de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013; Stan Anton, „Viziunea strategică a Uniunii Europene. Între tradiție și imperativul schimbării”, în *Impact Strategic*, nr. 2[47]/2013, pp. 50-58; Cristian Băhnăreanu, „Implicațiile crizei economico-financiare mondiale asupra securității euroatlantice”, în *Impact Strategic*, nr. 4[49]/2013, pp. 26-34, Mirela Atanasiu, „Crize și conflicte contemporane susceptibile de a avea efecte complexe majore asupra mediului de securitate european. Cazul Ucrainei”, în *Impact Strategic*, nr. 1 [54]/2015, pp. 24-39.

Președinția Consiliului UE va fi una axată considerabil pe dezvoltarea cadrelor politice și instituționale, precum și a mijloacelor, care să permită acest lucru.

Contextul la care facem referire impune asumarea acestei responsabilități de către actorii europeni, însă nu impune cu necesitate întreprinderea acestor măsuri la nivelul Uniunii Europene. Cu alte cuvinte, creșterea participării financiare și materiale a actorilor europeni la securitatea europeană și a spațiilor cu care aceasta se învecinează, sporirea capacității de acțiune militară, se poate realiza și în cadrul NATO. Însă, indiferent de varianta aleasă, provocarea va fi constituită de obținerea consensului între actorii statali europeni, de prioritizarea obiectivelor, de încetarea risipirii eforturilor în ceea ce privește politica externă și de securitate.

Totodată, în această ordine de idei, relevantă este reacția Franței în contextul atacurilor teroriste din 13 noiembrie 2015. Atunci, liderii de la Paris au invocat articolul 42(7) din Tratatul de la Lisabona, clauza asistenței mutuale. Practic, într-un context similar celui din 11 septembrie 2001, Franța făcea apel la o clauză a Tratatului de la Lisabona, care, la o primă vedere, ar fi putut fi asimilată ca efecte și relevanță mult mai celebrului articol 5 din Tratatul de la Washington. Articolul respectiv prevede, în linii mari, că, „în cazul în care un stat membru UE face obiectul unei agresiuni armate pe teritoriul său, celelalte state membre sunt obligate să îi acorde ajutor și asistență prin toate mijloacele de care dispun, în conformitate cu articolul 51 din Carta Organizației Națiunilor Unite”⁵. Invocarea clauzei asistenței mutuale și nu a articolului 5 presupune și un efort de a aborda o provocare de securitate, fără a implica în mod direct NATO și, indirect, SUA, reprezentând un mesaj de asumare a acestei responsabilități și, în egală măsură, un efort de a construi un context favorabil pentru confirmarea relevanței UE în planul securității și apărării. Gestul Parisului conține și o poziționare a Franței în rolul de lider al UE. Alegerea de a nu invoca articolul 5, ci clauza asistenței mutuale, care vizează statele europene, poate exercita o presiune morală și politică mai mare asupra acestora din urmă.

În concluzie, acest șir de evenimente reflectă consolidarea voinței politice la nivel european, consolidarea conștientizării necesității de a acționa în acest cadru în materie de securitate. De asemenea, se poate vorbi și despre emergența unei tendințe, cu potențial de a se amplifica, pe termen scurt și mediu, de concentrare asupra apărării, asupra dezvoltării mijloacelor și instrumentelor necesare, cu implicații nu doar în plan politic, ci și în planul bugetelor militare, a investițiilor în echipamente militare etc. Per ansamblu, dezvoltarea capacității de acțiune în plan militar ar trebui să constituie una dintre tendințele din ce în ce mai solide la nivel european.

Având în vedere deteriorarea fără precedent a relațiilor cu Federația Rusă, securitatea energetică se erijează într-una dintre principalele priorități la nivel european. De fapt, urmările crizei ucrainene în planul relațiilor dintre Bruxelles și Moscova determină provocări pe două direcții majore. Prima dintre ele constă în reconstrucția relației dintre cei doi actori pe fundamente diferite, puternic ancorate într-o logică de tip realist, inclusiv pentru partea europeană. Cea de-a doua direcție constă în problema securității energetice. Pentru maximizarea beneficiilor rezultate din această relație pentru Bruxelles presupune creșterea independenței energetice a Europei față de Rusia. În consecință, investițiile în infrastructuri de transport și depozitare a hidrocarburilor, diversificarea surselor de import a acestora, măsurile de eficientizare a consumului de resurse energetice, măsurile de diversificare a tipurilor de surse energetice sunt de așteptat a concentra o bună parte din eforturile politice, legislative și financiare ale Bruxelles.

Având în vedere dimensiunile relațiilor economice dintre UE și Federația Rusă, Bruxelles ar putea manifesta o disponibilitate crescută, prin comparație cu alți actori care au adoptat o astfel de atitudine în contextul crizei economice. Sancțiunile impuse Rusiei de actorii europeni în contextul

⁵ Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene, Oficiului pentru Publicații ale Uniunii Europene, Luxemburg, martie 2010, p. 39.

crizei ucrainene au afectat negativ atât economia rusească, dar și propriile economii au fost considerabil afectate de aceste acțiuni. Comerțul între Europa și Rusia, care, în 2013, cunoștea o valoare de 326 mld. de dolari, a scăzut, în 2014, la 285 mld. de dolari, iar, în 2015, datele indicau o scădere de până la 80 mld. de dolari⁶.

Criza ucraineană a trecut de punctul culminant al escaladării sale, intrând într-o etapă de regres, odată cu semnarea Acordului Minsk II. Renunțarea la sancțiunile impuse de actorii occidentali, inclusiv UE, Rusiei este condiționată de respectarea prevederilor respectivului acord. Însă, încă sunt raportate, încălcări ale acestuia. Evoluția crizei ucrainene a ajuns, de fapt, într-o fază de platou, amintind, din multe perspective, de caracteristicile unui război înghețat, ceea ce contribuie la menținerea instabilității și insecurității la granițele Europei și constituie o altă pârgie de presiune către dezvoltarea capacității de acțiune în plan militar.

În plus, experiența crizei ucrainene, al cărei stimul de declanșare a fost constituit de aprofundarea relațiilor economice și comerciale dintre Kiev și Bruxelles, constituie o dovadă a eșecului Politicii Europene de Vecinătate. În aceeași lumină poate fi privit și fenomenul „*primăverii arabe*”, ale cărui prime manifestări au avut loc într-un alt spațiu vizat prin Politica Europeană de Vecinătate – Africa de Nord și Orientul Mijlociu. Conturarea unei strategii, a unei noi politici cu privire la regiunile cu care UE se învecinează constituie, în opinia noastră, primul pas către confirmarea rolului Uniunii ca actor strategic global.

Având în vedere specificul actorilor din aceste spații, vulnerabilitățile majore ale respectivelor state, este de așteptat ca Politica Europeană de Vecinătate să rămână ancorată în abordarea cuprinzătoare, axată de măsuri cu eficiență pe termen lung. Însă, această abordare necesită a fi completată cu mijloace politice și economice pentru sporirea eficienței. În același timp, date fiind crizele repetate petrecute în regiunile învecinate, instabilitatea caracteristică, precum și existența unor interese majore ale altor puteri regionale, cel mai probabil, proiectul integrării europene va rămâne unul exterior acestor spații.

O altă direcție de transformare a coordonatelor în care definim mediul de securitate european este ancorată în parteneriatul euroatlantic. Am menționat anterior glisarea intereselor strategice ale SUA către regiunea Asia-Pacific, precum și numeroasele avertizări cu privire la faptul că este necesar ca europenii să își dezvolte într-un grad considerabil capacitatea de a asigura securitatea proprie și pe cea a periferiei imediate. Desigur, acest lucru nu echivalează cu un final al parteneriatului strategic, ci cu dezvoltarea lui pe noi direcții, sub forța transformărilor petrecute la nivelul mediului internațional de securitate. O posibilă astfel de direcție este constituită de inițiativa Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), axată pe promovarea comerțului și a creșterii economice multilaterale. În cazul ratificării, dincolo de efectele în plan economic (eliminarea barierelor comerciale și de investiții între SUA și UE, extinderea accesului la piețe și reducerea costurilor, determinând crearea mai multor locuri de muncă și accelerarea creșterii economice), TTIP ar putea contribui și la creșterea gradului de consolidare și instituționalizare a cooperării politice transatlantice.⁷

O altă criză în plină desfășurare la nivel european și care este de așteptat să producă efecte diverse, în planuri multiple, pe termen lung este criza refugiaților. Aceasta deoarece, pe lângă problemele întâmpinate de state în gestionarea fluxului de refugiați, UE se află într-o situație dificilă, în special în ceea ce privește viitorul spațiului Schengen. În acest sens, la nivel european, s-au

⁶ Simond de Galbert, *A Year of Sanctions against Russia – Now What? A European Assessment of the Outcome and Future of Russia Sanctions*, Center for strategic and International Studies, Washington, October 2012, p. 9.

⁷ Mihai Zodian, Cristian Băhnăreanu, *Inițiativa Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) în cadrul relațiilor SUA-Europa*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, p. 40.

conturat deja, pe de o parte, opinii care cer revitalizarea lui și, de cealaltă, opinii care prevăd dispariția acestuia.⁸

Notabil este că, în ciuda evidentei destabilizări pe care criza refugiaților o determină în plan european, în cadrul unei întâlniri la începutul lunii noiembrie 2015, oficialii europeni au declarat, cu referire la criza refugiaților, că valul masiv de migrație spre UE ar putea contribui la o creștere economică pozitivă pentru UE. În prognoza prezentată, cele 3 milioane de imigranți preconizați a intra pe teritoriul UE în următorii 3 ani vor determina un salt economic de 25% pentru economia europeană până în 2017⁹. Totuși, în următoarea perioadă, au avut loc o serie de întâlniri menite să răspundă îngrijorării autorităților europene referitoare la creșterea bruscă a numărului de refugiați, azilanți și migranți ilegal, inclusiv măsuri de întoarcere, admitere și reintegrare.

În opinia noastră, criza europeană a refugiaților va rămâne, pe termen scurt, o reală sursă de destabilizare, cu ample efecte în plan social, economic și politic. Mai mult, aceasta se constituie și într-o criză a coerenței europene, punând în pericol aspecte fundamentale specifice UE, cum ar fi libera circulație a persoanelor. În cel mai bun caz posibil, gestionat optim, valul de imigranți ar putea constitui o potențială bază pentru creștere economică. Totuși, în opinia noastră, în condițiile păstrării amplitudinii acestui fenomen, criza refugiaților va determina în continuare conflicte între populația țării de destinație și refugiați și, corelat, recrudescența naționalismului și a extremismului în țările de destinație; creșterea ratei criminalității în aceste țări; tensiuni între statele UE ca urmare a relocării grupurilor de refugiați și a construirii de garduri pe granițele dintre țări; reluarea parțială a controlului la granițe în spațiul Schengen, cu posibilitatea disoluției acestui acord.¹⁰

Securitatea UE este pusă în fața unor provocări complexe, ce emană atât din partea unor actori statali, cât și a unor actori non-statali. Evoluția pe termen scurt a mediului european de securitate este strâns legată de modul în care sunt gestionate repercusiunile crizelor recente pe care UE le-a cunoscut în ultimul deceniu, dar și de abordarea optimă a riscurilor și amenințărilor. În acest sens, este de așteptat ca definiția principalelor riscuri și amenințări de securitate să rămână constantă, în lumina evenimentelor recente petrecute în planul securității europene. Cert este însă că toate aceste riscuri și amenințări cunosc modificări, mutații, evoluții, ce impun flexibilitate în abordare și o permanentă capacitate de adaptare a mijloacelor de prevenire și combatere. Terorismul internațional este unul dintre cele mai elocvente exemple în acest sens, la fel ca și reapariția spectrului unui conflict militar, cu mize teritoriale, la granița UE.

Lider regional sau nu, niciun stat european nu poate face față singur complexității și amplitudinii provocărilor de securitate din prezent. Niciunul dintre statele europene nu poate înlocui SUA în termeni de surse de putere și niciunul nu ar putea aborda unilateral criza ucraineană sau pe cea siriană. Astfel, chiar dacă UE nu beneficiază încă de coerența, eficiența și coeziunea de care ar avea nevoie, interesele naționale ale statelor membre le împing către acțiunea în comun.

⁸ Alexandra Sarcinschi, „Criza europeană a refugiaților”, în *Dinamica Mediului de Securitate*, Noiembrie 2015, p. 22.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Alexandra Sarcinschi, „Criza europeană a refugiaților (III)”, în *Dinamica Mediului de Securitate*, Decembrie 2015-Ianuarie 2016.

BIBLIOGRAFIE

- ANTON S, „Viziunea strategică a Uniunii Europene. Între tradiție și imperativul schimbării”, în Impact Strategic, nr. 2[47]/2013;
- ATANASIU M, „Crize și conflicte contemporane susceptibile de a avea efecte complexe majore asupra mediului de securitate european. Cazul Ucrainei”, în Impact Strategic, nr. 1 [54]/2015;
- BĂHNĂREANU C, „Implicațiile crizei economico-financiare mondiale asupra securității euroatlantice”, în Impact Strategic, nr. 4[49]/2013;
- Decizia Consiliului din 1 ianuarie 2007 de stabilire a ordinii de exercitare a președinției Consiliului , URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0005&qid=1403619778146&from=EN>
- DUȚU P, SARCINSCHI A, BOGZEANU C, *Apărarea națională, între viziune și realitate la început de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013;
- GALBER S, *A Year of Sanctions against Russia – Now What? A european Assesment of the Outcome and Future of Russia Sanctions*, Center for strategic and International Studies, Washington, October 2012;
- SARCINSCHI A, „Criza europeană a refugiaților (III)”, în Dinamica Mediului de Securitate, Decembrie 2015-Ianuarie 2016;
- Strategic Agenda for the Union in Times of Change, 26-27 June, URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/143477.pdf
- Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene, Oficiului pentru Publicații ale Uniunii Europene, Luxemburg, martie 2010;
- ZODIAN M, BĂHNĂREANU C, *Inițiativa Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) în cadrul relațiilor SUA-Europa*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

DOCTRINE ȘI STRATEGII DE POLITICĂ EXTERNĂ ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

FOREIGN POLICY AND NATIONAL SECURITY DOCTRINES AND STRATEGIES

Drd. Sebastian OPRESCU

Rezumat: *Doctrinile și strategiile de politică externă se corelează nemijlocit cu cele de securitate. Interesează în cel mai înalt grad noile tensiuni și pericole ce decurg din competiția economico-strategică. Aceasta se asociază și cu prefaceri în raporturile globale de putere.*

Cuvinte-cheie: *Politici externe, strategii de politică externă, echilibrul de putere, tranziția de putere, amenințări de securitate.*

Abstract: *The foreign policies and strategies are closely bounded to those of security. The new tendencies and dangers outcoming from the economic-strategic competition are of high interest. These are associated to the transformations in global power relations.*

Keywords: *Foreign policies, foreign policy strategies, power balance, power transition, security threats.*

Doctrine și strategii de politică externă și securitate națională

Doctrinile politice sunt corpuri conceptuale (credințe, principii) cuprinzând valori și simboluri care încorporează concepții asupra naturii umane și care indică ce este posibil sau nu. Doctrinile politice au funcții de descriere și de prescriere. Ele furnizează modele de gândire și reguli de conduită. Este vorba despre principiile și regulile acțiunii și modalitățile concrete de aplicare a lor, inclusiv în politica externă.

Ideologiile politice preiau din doctrine corpusul de idei și valori propuse de acestea și încearcă adaptarea lor la realitățile societății¹. Ideologiile se impun în sfera mentalităților colective, devenind modele de credință și comportament colectiv. Pe lângă faptul că definește credințe și valori, ideologia este și o formulă explicativă, gata să ofere soluții fabricate ce trebuie să răspundă nevoilor indivizilor și societății la un moment dat. Ideologia are astfel funcții explicative, identitare, prescriptiv-normative, de legitimare, mobilizare-solidarizare, conducere, manipulare, comunicare, defulare a emoțiilor și frustrărilor „maselor”.

¹ Lector Andrei Țăranu, *Doctrinile politice contemporane*, www.filosofiepolitica.files.wordpress 3 mart. 2003.

Strategiile de politică externă formează un ansamblu de acțiuni coordonate în vederea realizării unor obiective. Planificarea strategică ține cont de tendințe, date, ipoteze etc. *Teoria actorului strategic* fundamentată de Michael Crozier și Erhard Friedberg susține că în sistemul birocratic ierarhizat vor exista mereu breșe pe care anumiți „actori” le vor specula în interes propriu². Strategia se concentrează pe planificarea și conducerea acțiunilor, separat de tactică. Contextul strategic este format din mediul de securitate, instituții naționale și externe, mutații în economie, tehnologie etc. Tactica se concentrează pe instrumente. Trebuie stabilite scopuri și obiective. Se acordă atenție coerenței strategice. Strategiile au caracter intențional. Contează și dacă organizațiile sunt performante în sensul dacă rezultatele acțiunilor lor corespund așteptărilor publicului, statelor, organizațiilor internaționale³. Orice strategie bazată pe modelul rațional de politică externă are ca preocupări determinante analiza mediului intern și extern.

Principalele doctrine și strategii de politică externă

Începând cel puțin din 1648, în Occident s-au elaborat doctrine și strategii explicite de politică externă și relații internaționale. Pacea westphalică din acel an (tratatele de la Múnster și Osnabrück) a pus capăt Războiului de 30 de ani dintre statele europene, inaugurând o epocă de aplicare a principiului „echilibrului de putere” la scară continentală, implicit mondială⁴. *Doctrina echilibrului de putere* a fost promovată cu precădere de factorii de decizie care aplicau strategii „realiste”. Respectiva doctrină prevede că într-un mediu de securitate, controlat de actori statali, aceștia se aliază cu puterea dominantă (bandwagoning) sau caută să o egaleze prin alianțe (balancing). Doctrina echilibrului de putere a fost aplicată de toți actorii statali majori după 1648 și a determinat toate actele (tratatele și păcile) încheiate între aceștia până în prezent. Inclusiv Pacea de la Versailles din 1919, sau cea de la Paris din 1946-1948, sau înființarea ONU în 1945 se bazează pe principiile echilibrului de putere (în cazul Consiliului de Securitate ONU se aplică și principiile „concertului marilor puteri”). Epoca Războiului Rece (1945-1990) a fost dominată tot de doctrinele echilibrului de putere (în principal nucleară) între SUA și URSS.

Doctrina securității colective a apărut la sfârșitul Primului Război Mondial, în anii 1917-1918⁵. Securitatea colectivă (pentru care s-a înființat Societatea Națiunilor în 1919 și ONU în 1945) este un sistem în care toate statele se angajează să ofere asistență oricărui stat care devine victimă a unei agresiuni militare. Este vorba de aplicarea principiului non-agresiunii în politicile internaționale. Cu toate acestea, menținerea păcii ține seama de jocurile de putere globale și regionale și de importanța suveranității statelor. În acest sens, după 1990, operațiile de pace au devenit mult mai elaborate.

Doctrina Monroe (1823) corespunde concepției nord-americane de la începutul secolului XIX care respingea toate intervențiile puterilor europene în America de Nord,

² Michael Crozier, Erhard Friedberg, *Acteurs et le système*, Editions du Seuil, 1981, p. 7.

³ Mary Jo Hatch, *Théorie des organisations. De l'intérêt des perspectives multiples*, De Boeck Univ. 2000, p. 119.

⁴ Arnaud Blin, *1648. Westphalie ou la création de l'Europe moderne*, www.canalacademie.com 1998.

⁵ Ronald Hatto, *Le maintien de la paix. ONU en action*, Armand Collin, Paris, 2015, pp. 8 și urm.

Centrală și de Sud și orice amestec al SUA în afacerile de pe „vechiul continent”. Era o doctrină a „suveranității limitate”⁶. Europeanii au fost constrânși, în diferite forme, să abandoneze posesiunile lor latino-americane, iar SUA au încorporat Florida, Texas (1837), New Mexico, Arizona, California (1848), Guam, Puerto Rico și Filipine după 1898.

Președintele Theodore Roosevelt (1901-1909) a adăugat prevederi care subliniau că „neutralitatea SUA” față de puterile europene nu este absolută. După 1919, Doctrina Monroe s-a aplicat în multiple situații, ca și după 1945, până la revoluția cubaneză din 1959. În ultimele decenii, hegemonia SUA pe continentul american s-a văzut contestată atât de mari state precum Brazilia și Venezuela, cât și de F. Rusă, China sau organizații din categoria MERCOSUR, UNASUR, BRICS etc. Astăzi, Doctrina Monroe și-a pierdut utilitatea.

În 1845, John O’Sullivan a lansat *doctrina americană a „destinului manifest”* care justifica ocuparea teritoriilor triburilor indigene din America de Nord. Această ideologie provenea din concepția puritană a „poporului ales” de divinitate, care asigură prosperitatea tuturor locuitorilor din „spațiul american”. Concomitent, președintele T. Roosevelt s-a orientat spre politica „tratamentului blând și dur” în America Latină, bazată pe recompense și pedepse.

Doctrina „porților deschise” se referă la orientările aplicate de Washington în relațiile cu Japonia și China (tratatele din 1844 și 1858 cu Imperiul Chinez). De fapt, doctrina a fost folosită și de puterile occidentale în Actul general de la Berlin din 1885 referitor la bazinul fluviului Congo, reconfirmat prin Declarația de la Bruxelles din 1890 și Actul de la Algeiras din 1906.

Prin secretarul de stat John Hay al președintelui W. Mc Kinley, SUA au cerut în 1899 marilor puteri europene să accepte „comerțul liber” în raporturile lor cu Imperiul Qin. Marile puteri europene au ezitat să sprijine „sincer” această doctrină, menținându-și privilegiile cucerite anterior⁷.

Doctrina „diplomației dolarului” a fost inaugurată de președintele W.H. Taft în 1909-1910 și consta în folosirea mijloacelor financiare (dar și militare și politice) pentru a extinde controlul SUA în America Latină. Respectivele capitaluri s-au dirijat spre „regimurile satelite” din Haiti, Nicaragua, Panama etc. Oficial, cu excepția dominației asupra Americii de Sud, Washingtonul a respectat până în 1917 o „politică izolaționistă” de neutralitate și neintervenție în afacerile europene.

Doctrina americană a „noii diplomații” (1919) a fost elaborată de președintele W. Wilson care avea ambiția de a consacra dreptul la autodeterminare al popoarelor (susținut în 1917 și de bolșevicii din Rusia), nerecunoașterea tratatelor și înțelegerilor secrete dinainte de 1917 și crearea unei „societăți a națiunilor”, bazată pe indivizi liberi, nu pe state. De asemenea, se susținea principiul „securității colective”, respingându-se doctrina „echilibrului european”, vinovată de declanșarea războiului mondial din 1914-1918⁸. Însă

⁶ Robert Charvin, *La doctrine américaine de la souveraineté limitée*, www.ebdi.bruylant.be 1987.

⁷ Beatrice Roman-Amat, *Emergence d’une superpuissance*, www.herodote.net, p. 1.

⁸ www.2ac-lyon.fr ; G.H. Foy, B.R. Roth, *Democratic Governance and International Law*, Cambridge Univ. Press, 2000, pp. 140 și urm.

în 1919, Senatul (republican) SUA a respins respectiva doctrină pentru a nu-și asuma responsabilități în problemele „periculoase” ale Europei, preferând să revină la Doctrina Monroe și la izolaționism. Acest izolaționism politic nu a fost totuși însoțit de unul „economic”.

Doctrina „concertului european” s-a aplicat de mai multe ori după 1648. În perioada interbelică, acest concert a încercat să suplinească ineficiența sistemului securității colective inaugurat în 1919 prin Societatea Națiunilor. Până în 1930, Franța în calitate de putere învingătoare în primul Război Mondial a promovat – pe lângă Societatea Națiunilor – și alianțele bilaterale și multilaterale cu statele Micii Antante (Cehoslovacia, Iugoslavia și România) și cu Polonia. În 1930-1934 a eșuat Conferința de dezarmare de la Geneva, iar în 1933-1935 Japonia și Germania au părăsit Societatea Națiunilor, structură la care a aderat URSS în 1934. În 1935, Conferința de la Stresa (Franța, Marea Britanie, Italia) a inaugurat un „directorat” continental la care s-a asociat și Germania nazistă (1937-1939). Cedările democrațiilor occidentale în fața puterilor revizioniste (Germania, Italia, URSS) s-au finalizat cu dezmembrarea Cehoslovaciei și cu declanșarea unui nou război mondial în septembrie 1939⁹.

Doctrina „libertății mărilor” a fost fundamentată de Hugo Grotius în lucrarea *Mare Liberum* (1609) în sensul că marea este un spațiu internațional pe care toate statele pot desfășura nestânjenite activități comerciale. Marea Britanie a respins inițial această idee, spre deosebire de Provinciile Unite (Olanda). După mai multe victorii obținute în „războaiele navale” cu olandezii din secolul XVII, Marea Britanie a adoptat respectiva doctrină în secolele XVIII-XX, perioadă în care s-a afirmat ca „stăpână a mărilor”, prin flota sa imbatabilă. Din 1805, libertatea mărilor a ajuns doctrina oficială a Marii Britanii, din 1824 a imperiului rus și din 1894 a SUA. Tratatul de pace din 1919, 1946-1947 și Convenția ONU asupra dreptului mării au consacrat această libertate¹⁰.

În Marea Britanie, „libertatea mărilor” s-a corelat cu doctrina economică a „liberului schimb”, introdusă de liberali (H. Martyn, *Considerations sur le commerce avec Indes Orientales*, 1701; Isac Gervaise, *Le système ou théorie du commerce du monde*, 1720; Adam Smith, *Recherches sur la nature et les causes de la richesse des nations*, 1776; Robert Torrens, David Ricardo, contestați de protecționiștii americani, germani și francezi). De fapt, toate marile puteri occidentale au impus „tratate inegale” statelor din America Latină, Asia și Africa într-o epocă de „liberalism economic”. Concomitent, s-a infirmat și ipoteza că liberul schimb favorizează pacea internațională¹¹.

Doctrina coexistenței pașnice

Imediat după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, atât SUA, cât și URSS au adoptat primele strategii politico-militare de Război Rece și conducere bipolară a lumii. Washingtonul a promulgat *Doctrina H. Truman* a „îndiguirii comunismului” la nivel mondial. Ca răspuns, URSS a lansat *Doctrina Jdanov* care consacra împărțirea Terrei în taberele „imperialistă” (SUA și partenerii lor) și „pacifistă”, condusă de URSS. Coexistența

⁹ www.larousse.fr/encyclopedie

¹⁰ *La liberté de navigation*, www.itlos.org

¹¹ Piegier Toulon, *Les fondements du libre echange*, www.pigiertoulouse.fr

pașnică între cele două blocuri, organizate militar în NATO și Pactul de la Varșovia, a fost acceptată de Nikita Hrușciiov în 1956 și de toți președinții nord-americani începând cu H. Truman și D. Eisenhower¹².

Coexistența pașnică a inclus detenta nucleară și dialogul de dezarmare dintre superputeri. În 1975, statele din Est și Vest au organizat structuri de cooperare în cadrul Acordurilor de la Helsinki, ce acceptau și recunoașterea drepturilor omului. Sfârșitul Războiului Rece a extins principiile „coexistenței pașnice” între toate marile puteri nucleare.

Doctrina Brejnev din 1968 viza restrângerea dreptului statelor socialiste la politici independente (doctrina suveranității limitate). *Doctrina Sinatra*, promovată de M. Gorbaciov, permitea (din 1989) fiecărui stat socialist să-și decidă propria sa cale de dezvoltare¹³.

Doctrina „noii ordini mondiale” a fost materializată de președintele George Bush (1989-1993), punând în centru întâietatea strategică a SUA după destrămarea URSS. În principiu, se relua tradiția wilsoniană a respectării dreptului internațional, a promovării liberalismului și democrației. În 1990-1991, Washingtonul a organizat alături de ONU o mare coaliție pentru eliberarea Kuwaitului. „Noua ordine mondială” se asociază și cu „doctrina păcii democratice”.

Doctrina Clinton a pus în centrul concepției sale „liberale” extinderea democrației, sprijinirea regimurilor democratice ca elemente de bază ale securității internaționale. A fost o strategie (doctrină) soft power, marcată de intervenții militare de impunere a păcii sau având „caracter umanitar”. S. Nye a îndeplinit funcția de secretar adjunct la Apărare, el fiind și un remarcabil teoretician al soft power – puterea blândă. Sub influența unui Congres dominat de republicani, strategia președintelui B. Clinton a devenit tot mai „intervenționistă” și „unilateralistă” și a culminat cu atacurile NATO (1999) asupra Iugoslaviei restrânse¹⁴.

Unilateralismul american. Doctrina președintelui G.W. Bush

Echipa prezidențială G. Bush a fost încadrată cu numeroși conservatori moderați (C. Powell, C. Rice) și cu neoconservatori radicali și wilsoniani realiști (D. Rumsfeld, P. Wolfowitz, J. Ashcroft). Atentatul terorist din 11 septembrie 2001 a oferit ocazia noii administrații să se angajeze în „războiul împotriva terorismului internațional” și să execute campaniile militare din Afganistan după 2001 alături de ONU și NATO și Irak după 2003, în fruntea unei coaliții internaționale neaprobată de ONU. S-a materializat și conceptul de „axă a răului” (Coreea de Nord, Iran, statele autoritare) ce trebuia combătută de SUA și de „comunitatea democratică”. Totodată, NATO s-a extins în Europa Centrală și de Est, cu perspective de a se implementa și în alte zone. În plus, Washingtonul a adoptat strategii de război preventiv și preemtiv. Unilateralismul american și numeroasele acțiuni de „export de democrație” din mai multe țări au determinat reacția celorlalte puteri: s-au strâns relațiile

¹² François Perroux, *La coexistence pacifique*, www.monde.diplomatique.fr 1956.

¹³ www.lemonde.fr *L'URSS dans la guerre froide de 1947 à 1991*.

¹⁴ *Les fondements et la doctrine de la politique étrangère américaine*, www.memoireonline.com 2007, p. 9-10.

dintre F. Rusă și China în cadrul Organizației de Cooperare de la Shanghai; s-a creat UNASUR în America Latină și BRICS (organizație formată din China, Brazilia, Rusia, India și Africa de Sud)¹⁵. Unilateralismul a trebuit să fie abandonat spre 2008-2009, în condițiile crizei economice globale, ascensiunii statelor emergente, înființării Uniunii Eurasiatice și a revenirii F. Ruse și Chinei la strategiile „sferelor de influență”.

Doctrina sferelor de influență

Sferele de influență sunt spații controlate de centre regionale de putere (mari puteri) care includ state plasate în poziții centrale (de comandă) și state „satelite”. Sfere de influență au promovat SUA în America Latină (doctrina Monroe) sau în vestul Europei, prin intermediul Planului Marshall și NATO. În anii Războiului Rece, Moscova a „vasalizat” statele socialiste din Pactul de la Varșovia până în 1990-1991. O „sferă de co-prosperitate” a urmărit Japonia imperialistă în Asia de Est și de Sud-Est, între 1941-1945.

După sfârșitul Războiului Rece, Moscova a revenit la sistemul sferelor de influență prin organizarea CSI, a Tratatului de Securitate Colectivă, a Uniunii Eurasiatice și parțial a OCS. Și China se străduiește să-și creeze o sferă de influență în Asia de Est și de Sud-Est¹⁶. În sfera rusă de influență intră și „Vecinătatea Apropiată”. O doctrină a „vecinătății” are și UE¹⁷.

Doctrina multipolarității

Sistemul multipolar acceptat în principiu de toate marile puteri și de majoritatea statelor ONU nu exclude participarea la guvernarea globală și regională a organizațiilor internaționale. Multipolaritatea ține cont și de: bipolaritatea nuclear-militară SUA - F. Rusă și bipolaritatea economică SUA - China¹⁸. La rândul ei, UE acceptă multipolaritatea, ca și China, F. Rusă, India, Brazilia etc. Multipolaritatea (exprimată de FMI, BM, G8, G20, OECD, CS.ONU) se asociază cu regionalizarea (formarea de „blocuri” UE, ASEAN, MERCOSUR, OCS, ASDC, CEDEAO, CEMHC, SAARC, NAFTA, BRICS) și transnaționalizarea¹⁹.

Doctrina nord-americană a „pivotului” din Pacific

Din 2008-2009, administrația președintelui B. Obama a decis relativa mutare a centrului intereselor americane în Asia de Est, Sud-Est și Pacific. Noua orientare ar fi justificată de ascensiunea vertiginoasă a Chinei la rangul de putere economică, politică și militară global-regională. În acest scop, s-au inaugurat și negocierile pentru tratatul de liber schimb al Pacificului și s-a întărit cooperarea strategică cu Japonia, Coreea de Sud, Australia, Noua Zeelandă, ASEAN²⁰ etc.

¹⁵ Idem, pp. 11-12.

¹⁶ G. Rachman, *China, Russia and the Sinatra Doctrine*, „Financial Times”, 24 nov. 2014.

¹⁷ Rettman Andrew, *Merkel. Russia cannot veto EU Expansion*, EUObserver, 17 nov. 2014.

¹⁸ *La multipolarité. Un concert mondial des nations ou une gouvernance global renforcée?*, www.be.fr 2011.

¹⁹ Bertrand Budie, *Quel système international?*, www.archives.ceriu.ca

²⁰ LaNSS 2014. *Sur la voie d'une doctrine Obama?* www.2013 Center for Security Studies, ETH, Zürich, mai 2013.

Securitatea națională, regională și globală în abordările de politică externă

Securitatea internă și externă reprezintă teme majore de analiză și decizie în sistemul politicii externe și în dinamice relațiilor internaționale. Problematika complexă a securității se materializează la nivelurile global, regional și național, având dimensiuni economico - sociale, politice, culturale, de mediu, militare²¹ etc. În acest context, toate statele și-au elaborat și au aplicat doctrine, politici și strategii de securitate națională, bazate pe interesele și valorile lor specifice, în raport cu multiple riscuri, amenințări și pericole. Statele au acordat prioritate temelor păcii și războiului la nivel internațional și mai insistent în circumstanțele disputelor economice din epoca modernă. De aceea, la sfârșitul Primului Război Mondial (1918), s-a edificat Societatea Națiunilor, ce-și propunea eliminarea războiului din societate și soluționarea problemelor politice, etnice, economice ale lumii, cu asigurarea independenței și egalității statelor. În anii Războiului Rece se considera că doar alianțele militare (de tip NATO și Pactul de la Varșovia) ar fi capabile să facă față amenințărilor serioase la adresa securității, prin cumularea eforturilor statelor componente în aplicarea în comun a răspunsului la agresiuni. Sfârșitul bipolarității (SUA - URSS) în 1990-1991 a dus la o aparentă scădere în importanță a securității globale și la o reformulare în termeni regionali sau locali a intereselor de securitate primare ale marilor puteri și ale altor state.

Începutul anilor '90 anunța de asemenea o anumită tendință a guvernelor de a se ralia la strategii și politici externe de cooperare, în cadrul și în afara ONU. În conformitate cu opinia lui John Nolan, securitatea prin cooperare se referă la: controlul și siguranța arsenalelor nucleare și a armelor de nimicire în masă; asigurarea conversiei industriilor militare și de apărare ce pot periclita securitatea internațională; aranjamente de reglementare a dimensiunii și structurii arsenalelor militare și proliferării tehnologiilor considerate periculoase; defnirea noțiunii de intervenție externă legitimă împotriva unor actori „anarhici” ca proces de utilizare a forței, ca măsură de ultimă instanță în obținerea securității internaționale; promovarea transparenței și a interesului reciproc al părților participante la aranjamente de securitate cooperativă²².

În principiu, securitatea cooperativă este deschisă participării tuturor statelor interesate. Se caută prevenirea războiului și a posibilității de constituire a mijloacelor de inițiere și desfășurare a unei agresiuni²³. Securitatea cooperativă se poate obține și prin demersurile guvernelor în organizații internaționale și regionale (ONU, NATO, OSCE, OCMN, Organizația de Cooperare de la Shanghai, ASEAN, OSA, OUA, Liga Arabă etc.).

Cu toate acestea, în anii 1990-2007 au fost înregistrate transformări geopolitice remarcabile, inclusiv conflicte armate în fosta Iugoslavie, Africa de Nord, Africa Centrală și de Vest, Orientul Apropiat și Mijlociu, Afganistan, Asia Centrală, Caucazul de Nord, Caucazul de Sud, Europa de Est etc.; concomitent, structurile politice comuniste s-au

²¹ David Helt, Anthony Mc.Grew, David Goldblatt, Jonathan Perraton, *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*, Polity Press, Cambridge, 1999, p. 51.

²² John Nolan, *Global Engagement*, Brookings, 1994, p. 16.

²³ Ashton Carter, William Perry, John Steinburner, *A New Concept of Cooperative Security*, Brookings, 1992, p. 32.

prăbușit în URSS, iar statele odinioară socialiste – inclusiv cele din Iugoslavia – au fost incluse în UE și NATO, cu mici excepții. În același timp, s-a ajuns la renașterea fundamentalismului islamic și la extinderea „terorismului internațional”²⁴.

Majoritatea guvernelor au insistat în cadrul ONU pentru ca securitatea națională și internațională să fie inclusă între drepturile fundamentale ale statelor și cetățenilor lor²⁵. Semnificativ este faptul că și maladii foarte grave precum Ebola au fost definite în 2014 de CS. ONU ca „pericole la adresa securității internaționale”. La fel, SIDA a fost trecută în aceeași categorie în 2000 și 2001²⁶ prin votul unanim al marilor puteri. În egală măsură, s-au introdus pe lista de amenințări și pericole de securitate degradarea condițiilor de viață, dezechilibrele de nivel de trai, sărăcia extremă, dezastrelor de mediu și schimbările climatice, conflictele armate interne, conflictele profesionale, genocidul etc.

Pe de altă parte, organizații precum NATO evoluează spre structura de comunitate de securitate a statelor democratice, cu implicare globală. Aproape toate guvernele apreciază că principala amenințare la adresa securității internaționale rămâne terorismul internațional, o amenințare strategică, de proporții. Asemenea acțiuni de tip terorist au cunoscut o amploare îngrijorătoare în toată lumea²⁷, cu precădere după 2000²⁸. Totodată, nu se pot omite de pe agendele externe nici crima organizată sau degradarea vertiginoasă a mediului²⁹. Este tot mai evident că și crizele economice sau umanitare au fost ferm incluse în sistemul amenințărilor majore, după cum afirmă și profesorul Paul Rogers într-un discurs pronunțat la Universitatea Bradford³⁰.

În egală măsură, guvernele și agențiile de profil au elaborat instrumente de tipul: Analizei de Securitate Internațională³¹, Analizei SWOT, Analizei Diagnostic și Analizei de Intelligence³². *Analiza de Securitate Internațională* se concentrează asupra sectoarelor externe și interne ale securității, regulilor respectate în cadrul acestora, instituții internaționale și naționale de securitate. Se cere cunoașterea de către autorități a scopurilor, obiectivelor declarate și nedeclarate ale actorilor internaționali și capacitățile de care dispun aceștia. Contează și informațiile din analizele de intenție (risc). Pe lângă informațiile de natură instituțională, ministerele de Externe folosesc și informații de natură

²⁴ Se denumește „terorism internațional” acțiunea armată a unor organizații fundamentaliste care luptă pentru instaurarea unor „dictaturi islamice” în Africa, Asia și Orientul Apropiat și Mijlociu.

²⁵ Kim Lane Scheppele, *Le droit de la sécurité internationale*, www.cairn.info 2008, pp. 3 și urm.

²⁶ www.lemonde.fr 18 sept. 2014.

²⁷ Vasile Pîrnea, *Dimensiunea de securitate și apărarea Uniunii Europene*, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2005, pp. 7 și urm.

²⁸ Ministerul Afacerilor Externe, www.diplomacy.edu

²⁹ Gheorghe Istrate, *Influența globalizării asupra securității. Implicații strategice*, Sesiunea de comunicări științifice, București, Editura UNAP „Carol I”, 2007, pp. 17 și urm.

³⁰ Paul Rogers, consultant la Oxford Research Group și profesor la Bradford, *Global Security and the War on Terror*, Routhledge, 2008, pp. 16-17.

³¹ Col (r) dr. Grigore Alexandrescu, *Amenințări la adresa securității*, Editura UNAP, București, 2004, p. 3 și urm.

³² Iliescu (Megheșan) Karin Maria, *Intelligence, diplomatie și decizia de politică externă*, www.unibuc.ro

comportamentală, de sistem de valori etc. *Analiza de Intelligence* reprezintă un „demers specializat de cunoaștere asupra unei problematici determinate – cea de securitate națională – în cadrul căruia sunt utilizate, în forme și modalități specifice, metode și tehnici consacrate, în scopul formării unei diagnoze, estimări, prognoze argumentate, utile în fundamentarea deciziei factorilor de autoritate în stat”³³.

În acest cadru, politicile externe ale statelor se axează pe susținerea intereselor acestora de securitate politică, economică, socială, de mediu³⁴ etc. Securitatea politică se referă la independența și suveranitatea statelor, respectarea integrității lor teritoriale, neamestecul în treburile lor interne etc.³⁵. În același timp, în unele organizații regionale din categoria UE se constată transferuri de suveranitate în favoarea unor interese comune superioare.

Și buna guvernare poate fi obiect de atenție al politicilor externe ale statelor. Organizațiile internaționale și cei mai importanți donatori externi tind să condiționeze multiple activități de asistență de respectarea regulilor democratice, drepturilor omului, de adoptarea de politici de dezvoltare durabilă³⁶ etc. O extindere amplă au cunoscut și strategiile și politicile externe de securitate economică. Este evident că atât în Occident, cât și în alte spații geografice, securitatea economică înseamnă securitate națională în cel mai larg sens. Politicile externe ale unor state precum F. Rusă, Iran, Arabia Saudită, Brazilia, Algeria recurg la instrumentele de forță ale contractelor de petrol și gaze naturale în raporturile internaționale. SUA și UE încearcă, la rândul lor, să întrebuițeze sancțiunile, blocadele economice sau interdicțiile de export de tehnologie spre anumite țări³⁷.

Criza economică din anii 2007-2008 a subliniat atât interdependențele internaționale, cât și necesitatea intervențiilor guvernamentale pentru salvarea piețelor³⁸ și marilor afaceri. Pe acest fundal, doctrinele liberale și ultraliberale aplicate în economii după 1980 (Consensul de la Washington) au avut efecte economico-sociale combinate, chiar contradictorii. Pe de o parte, ele au pus în valoare importanța competiției și concurenței economice dintre companii și state și însemnătatea inovației, informatizării proceselor de producție, desfacere și consum. Concomitent, supremația puterii financiar-bancare în economie s-a soldat cu amplificarea șomajului și reducerea nivelului de trai, inclusiv în cele mai dezvoltate state. Problemele sociale nu au întârziat să afecteze securitatea țărilor, alimentând fie curente politice radicale, fie mișcări fundamentaliste și extremiste.

În egală măsură, în circumstanțele globalizării și regionalizării, s-au înregistrat mutații în echilibrele puterii economice internaționale. Pe lângă statele avansate din categoria SUA, UE sau Japonia, s-au afirmat vertiginos economiile emergente din categoria Chinei, Coreii de Sud, Indiei, Braziliei etc. Acești actori politico-economici și militari

³³ Ionel Nițu, *Ghidul analistului de Intelligence*, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Vireazul”, București, 2011, p. 16.

³⁴ P.S. Douma, *The Political Economy of Internal Conflict*, The Hague, 2003, pp. 9 și urm.

³⁵ R.S. Ungureanu, *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*, Polirom, București, 2010, pp. 47-48.

³⁶ Corina Rebegea, www.contributors.ro 17 iul. 2014.

³⁷ C. Harbulot, *Techniques offensives et guerre économique*, Bardenney, 1989, pp. 239-240.

³⁸ B. Buzan, op. cit., p. 246.

acoperă deja aproape 50% din economia mondială. Statele puternice se coalizează treptat în adevărate blocuri regionale din categoria UE, NAFTA, OCS, BRICS, MERCOSUR, ASEAN³⁹ etc.

Considerăm că și securitatea de mediu⁴⁰ figurează la loc de seamă pe agenda de politică externă a statelor. Ca probleme esențiale de securitate de mediu se remarcă: blocarea „progreselor” încălzirii globale; stoparea degradării biosferei; combaterea despăduririlor și deșertificărilor succesive; promovarea energiilor regenerabile și a economiei „verzi” etc. Inclusiv securitatea ocupațională include componente de mediu. Un important acord global de mediu s-a finalizat la Paris în decembrie 2015, prin corelarea politicilor externe ale peste 150 de state.

Periculoasă este însă practica unor multinaționale care, deși respectă regulile de mediu în țările de origine, nu le acordă aceeași atenție în exterior. Se cunosc astfel numeroase „dezastre de mediu” provocate în multe țări africane, ori în America Latină sau Asia de Sud-Est, fără ca guvernele ce patronază firmele să intervină. Grave probleme de mediu persistă încă și în R. P. Chineză și în F. Rusă, în Irak, Sudan, Afganistan, India, Bangladesh etc. În unele situații, degradarea mediului prin accidente suferite în combinate chimice sau centrale nucleare pot pune în pericol spații vaste, ce depășesc frontierele unor state naționale, antrenând tensiuni externe. În egală măsură, schimbările climatice pot amenința securitatea alimentară mondială⁴¹.

Strategii de securitate

UE aplică din 2003 o Strategie de Securitate proprie. În anii din urmă, s-au adăugat: coroborarea Strategiei UE cu Politica Externă și de Securitate Comună și cu Politica Externă și de Apărare Comună; strategiile UE de securitate internă, de securitate cibernetică; activitățile EUROPOL și Frontex; Strategia de Securitate Maritimă Comună; misiunile UE de securitate navală în Mediterana etc. Agenda Europeană de Securitate din 2015 și Agenția de profil au anunțat și o Strategie Globală UE pentru Politica Externă și de Securitate, care trebuia examinată în iunie 2016⁴².

SUA au mai multe documente de orientare și aplicare a obiectivelor de securitate, printre care Strategia Națională de Securitate din 2015. În fața problemelor complexe actuale, Washingtonul va promova „răbdarea strategică și persistența” și va amplifica colaborarea cu ONU și cu principalii săi aliați. Ca și europenii, nord-americaniii subliniază importanța combaterii pericolelor teroriste internaționale.

Noul concept NATO a fost fundamentat în 2010 și 2016 și adaptat ulterior evoluțiilor internaționale. Organizația rămâne angajată în promovarea securității colective și apărării comune. După anexarea Crimeii de către F. Rusă și ca urmare a acțiunilor provocatoare ale Moscovei, NATO a adoptat noi măsuri defensive, cu accent pe Europa de Nord și de Est, implicit în zona Mării Negre.

F. Rusă și-a actualizat în decembrie 2015 Strategia de securitate națională .

³⁹ I. Wallerstein, *The Modern World System*, Paperback, 2011, pp. 249-253.

⁴⁰ Lector A. Iacob, *Conceptul de criminalitate organizată în dreptul european*, www.fs.procuror.ro

⁴¹ L. Van Eckhout, *Le changement climatique*, www.lemonde.fr 21 febr. 2015.

⁴² Dr. T. Frunzeti, dr. . Zodian (coord.), *Lumea de azi 2015*, pp. 219 și urm.

extinderea și întărirea NATO sunt apreciate drept amenințări la adresa Moscovei. Concomitent, pe lângă terorismul internațional, se includ între amenințări și „exporturile de democrație” spre F. Rusă, sau activitățile economice și financiare ostile.

R.P. Chineză

Strategia de securitate se sprijină pe o strategie militară distinctă (mai 2015). Beijingul are o politică externă de colaborare și o strategie de securitate defensivă, ce vizează amenințări teroriste, diversiuni interne, sau „pretențiile nord-americe” de hegemonie regională. Pentru Beijing, Moscova este un partener de securitate, iar Washingtonul – partener economic. Totuși, în pofida tensiunilor existente, SUA și F. Rusă, cooperează pentru soluționarea crizelor din Ucraina, Siria, Coreea de Nord, iar SUA și China desfășoară acțiuni comune anticriză în Asia de Sud și Coreea de Nord.

Strategii de securitate și-au elaborat India, Pakistanul, Indonezia, Japonia, Israelul, Coreea de Sud, Brazilia, Mexicul, Turcia, toate statele din UE, Egiptul, Arabia Saudită, Iranul, statele Golfului, Algeria, Marocul etc. Înțelegeri de securitate regională s-au aprobat în NATO, UE, UNASUR, UA, OCS, ASEAN etc.

Concluzii

Doctrinile și strategiile de politică externă din epoca modernă s-au corelat implicit cu problematica definitorie a securității internaționale. Esențiale s-au dovedit metodele și procedeele prin care statele urmăreau și urmăresc asigurarea securității proprii și a echilibrului de forțe pe arenele globală și regionale. Și cel mai recent Summit NATO din iulie 2016 trebuie interpretat în sensul contracarării unor surse majore de insecuritate din Europa și din Marele Orient.

BIBLIOGRAFIE

- ALEXANDRESCU, Grigore, *Amenințările la adresa securității*, Editura UNAp, București, 2004;
- CROZIER Michael, ERHARD Friedberg, *Acteurs et le système*, Editions du Seuil, 1981;
- HATCH, Mary Jo, *Théorie des organisations*, De Boeck Univ., 2000;
- HATTO, Ronald, *Le mentien de la paix. ONU en action*, Armand Colin, Paris, 2015;
- FOY, G.H, ROTH B.R., *Democratic Governance and International Law*, Cambridge Univ. Press, 2000;
- FRUNZETI, Teodor, *Globalizarea securității*, Editura Militară, București, 2006;
- FRUNZETI, Teodor, ZODIAN V. (coord.), *Lumea de azi. 2015*, RAO, București, 2015;
- NOLAN, John, *Global Engagement*, Brookings, 1994;
- PÂRNEA, Vasile, *Dimensiunea de securitate și apărare a Uniunii Europene*, ECTEA, București, 2005;
- RACHMAN, G., *China, Russia and the Sinatra Doctrine*, "Financial Times", 24 mai 2014;
- UNTEANU, Cristian, *Post Brexit. Summit NATO. Lecția pentru România*, "Adevărul", 10 iul. 2016.

CELE MAI LUNGI ȘI CELE MAI SCURTE DOMNII LA DACI ȘI LA ROMÂNI

THE LONGEST AND THE SHORTEST REIGNS OF DACIANS AND ROMANIANS

*Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ**

*Col. (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU**

Rezumat: *Articolul prezintă câțiva dintre cei mai străluciți regi daci și romani, precum și domnitori, cele mai lungi domnii, dar și cele mai scurte. Totodată domnitorilor și regilor menționați în această lucrare li se prezintă și câte o scurtă caracterizare făcută în lucrările unor autori enumerați în bibliografia selectivă, în inscripțiile de pe monumente, de pe pietrele de mormânt, inscripțiile unor cronicari, în lucrări biografice, articole, comunicări științifice, în izvoare istorice, de epocă sau în istoriografia românească și alte informații.*

Cei aproape 450 de bărbați de stat care au condus destinele poporului român și ale Țării au fost împărțiți în cinci categorii de domnie: foarte lungă, lungă, obișnuită, scurtă și foarte scurtă. Din fiecare categorie au fost selectați 3-7 domnitori sau regi.

Cuvinte-cheie: rege, domn, daci, români, domnie.

Abstract: *The article presents some of the most outstanding Dacian and Romanian kings and rulers, as well as the longest and the shortest reigns. Also, each of the kings and rulers mentioned in this paper also receives a short presentation compiled from the papers of certain authors enumerated in the selected bibliography, in the inscriptions on monuments, on tomb stones, the papers written by certain historians and chronicle writers, in biographical works, articles, scientific papers and articles, historic medieval springs, Romanian historiography and other information.*

The almost 450 statesmen who led the destinies of the Romanian people and of the country were divided into five types of reign: very long, long, usual, short and very short. From each category 3-7 rulers of kings were selected.

Keywords: king, ruler, Dacians, Romanian, reign.

O caracteristică esențială a istoriei noastre naționale este aceea că locuitorii care au trăit de milenii în spațiul dacic și apoi în cel românesc, au fost întotdeauna și în

*Membru al Academiei Oamenilor de Știință din România, istoric.

*Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, consilier al președintelui Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră „Alexandru Ioan Cuza”, vicepreședintele Asociației Absolvenților Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru în consiliul editorial și redactor șef al Revistei de Științe Militare, E-mail: esiteanu@yahoo.com.

permanență conduși sau guvernați de bărbați de stat care, cei mai mulți dintre ei, au fost oameni excepționali. Relevând acest adevăr, într-una din lucrările sale în care se vorbește despre statalitatea în spațiul Carpato-Danubiano-Pontic, istoricul Nicolae Iorga va consemna următoarele: „*Poporul nostru a fost un popor guvernat de la început și care, din cauza aceasta, împotriva tuturor uneltirilor interne sau externe, acceptă guvernarea chiar și atunci când ea nu satisfăcea întru totul nevoile sale ... Suntem, deci, sub raportul guvernării, mai sus decât cele mai multe țări din Europa*”. Același strălucit istoric român va mai afirma, ca un fel de concluzie: „*În spațiul Carpato-Danubiano-Pontic ..., Statul a fost stat, Domnul a fost Domn, iar legea a fost lege*”.

În decursul timpului, mulți dintre cei care s-au aflat în fruntea statalității sau la domnie, aveau să fie bărbați de stat exemplari, iluștri conducători ai treburilor poporului și ale țării, străluciți gospodari, bravi comandanți de oști etc. Avem în vedere, în principal, pe următoarele personalități: regii daci Dromichete, Burebista și Decebal; voievozii și domnitorii Litovoi, Seneslau, Bărbat, Gelu, Dragoș, Leonard Borșa, Bogdan I, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ioan Vodă cel Cumplit sau cel Viteaz, Neagoe Basarab, Mihai Viteazul, Gheorghe Rakoczi II, Matei Basarab, Vasile Lupu, Samuel Brukenthal, Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir, Tudor Vladimirescu, Alexandru Ioan Cuza, regii Carol I, Ferdinand I, Mihai I și mulți alții.

Contemporanii sau urmașii acestor iluștri și străluciți bărbați de stat vor adăuga la numele lor, pe bună dreptate, aprecieri care mai de care mai frumoase și mai relevante pentru ceea ce au făcut în timpul domniilor lor. Iată câteva astfel de aprecieri. Regele dac Burebista era socotit și denumit în izvoarele timpului de către cei din vremea sa sau de mai târziu ca fiind „*Cel dintâi și cel mai mare dintre regii Traciei*”, Decebal era apreciat că este „*foarte priceput la planuri de războaie și iscusit la înfăptuirea lor*”, Basarab I, biruitorul de la Posada, era considerat, pe bună dreptate, „*întregitor al Țării Românești*”, Dragoș Vodă era apreciat ca fiind „*cel dintâi voievod al Moldovei*”, Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei era socotit, pe de o parte, „*Lumina lumii*”, iar pe de cealaltă parte, „*un bărbat viteaz și plin de inimă*” și „*marele general, strateg și tacticianul la nivelul artei militare europene*”, Ștefan cel Mare era apreciat de către contemporani și urmași că a fost „*bărbat glorios și victorios, care a biruit pe toți regii vecini*”, el fiind socotit că a fost „*Atletul lui Hristos*”; Mihai Viteazul era socotit că a fost „*viteaz între viteji*” și „*primul unificator al pământurilor strămoșești*”; Cuza Vodă a rămas în istorie ca fiind „*domnitor al Unirii Principatelor*” și „*artizan al renașterii României*”; regele Carol I era socotit de către contemporani și urmași așa cum a fost, adică „*șeful de stat care a consfințit neatârnnarea țării pe câmpul de onoare*” și „*cel dintâi rege al României*”; în sfârșit, regele Ferdinand I a rămas consemnat în istorie, în principal, ca „*întregitor de Neam și de Țară*”.

După investigațiile și calculele făcute de noi, în decursul timpului, în spațiul ancestral de viațuire dacică și românească, s-au aflat la conducerea treburilor și destinilor poporului și ale țării un număr de peste 450 de bărbați de stat, fie că aceștia au fost, în funcție de loc și de epocă, cneji, duci, jupâni, voievozi, domnitori, principii, regi sau președinți de stat. Anii lor de domnie, ca să folosim, în cele ce urmează, această expresie, a variat de la un personaj la altul în funcție de numeroși factori, la care nu ne vom referi. La unii dintre ei, domniile au fost foarte lungi, dar la cei mai mulți dintre ei acestea au fost

scurte și foarte scurte. În articolul de față noi le-am împărțit în cinci categorii de domnii și anume: foarte lungi, lungi, obișnuite, scurte, foarte scurte sau deosebit de scurte. În prima categorie am inclus sau am socotit domniile care au durat peste 20 de ani; în cea de a doua, cele cuprinse între 20 de ani și 10 ani; în următoarea categorie, adică în cea pe care am denumit-o a fi „obișnuită” am inclus domniile cuprinse între 10 ani și 2 ani; în sfârșit, am socotit a fi domnii „scurte” altele care au durat sub doi ani, iar cele „foarte scurte” acele domnii pe care le-am mai putea denumi și „neprevăzute”, „efemere”, „anioase” ori „accidentale” acestea durând sub două luni de zile, câteva săptămâni sau, pur și simplu, doar câteva zile. Vom explica, în cele ce urmează, toate aceste categorii de domnii, cu citări de nume.

Vom face acest lucru în scopul de a-i informa pe cititori cu acele domnii care nouă ne-au părut a fi reprezentative pentru cele cinci categorii de domnii.

Regi, voievozi și domnitori care au domnit peste 20 de ani:

a) Carol I, domn și apoi rege al României (10 mai 1866 – 27 septembrie 1914).

Carol I este întemeietorul Dinastiei și regatului României, a fost comandantul suprem în victoriosul Război de Independență 1877-1878 și a domnit 48 de ani, 4 luni și 17 zile.

b) Ștefan cel Mare, domn în Moldova 1457-1504. „*Domnit-a Ștefan Vodă 47 de ani, 2 luni și 3 săptămâni și a zidit 44 de mănăstiri și biserici și însuși Țitor de Țară ... După multe războaie cu noroc ce a făcut, cu mare jale și răposat, mort la 2 iulie 1504*” (inscripție de pe monumentul ce i s-a înălțat în localitatea Bârsești, din județul Neamț).

Ștefan cel Mare a fost cel mai longeviv domnitor din spațiul Carpato-Danubiano-Pontic. Referindu-se la ilustrul și legendarul domn, istoricul Constantin C. Giurescu apreciază faptul că: „*Ștefan cel Mare și cel Sfânt și-a petrecut cea mai mare parte din viața sa pe tronul Moldovei*”.

c) Burebista, rege în Dacia. 82-44 î.Hr., a domnit 38 de ani. „*Întemeietorul statului dac centralizat și independent (anul 70 î.Hr.). Cel dintâi și cel mai mare dintre regii Traciei ...*” (inscripție de pe postamentul bustului care este dedicat, regelui Burebista aflat în incinta Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”).

d) Mircea cel Bătrân, domn în Țara Românească, 1386-1418, a domnit 32 de ani. „*Aici odihnesc rămășițele lui Mircea, domnitorul Țării Românești, adormit în anul 1418*” (inscripție de pe piatra sa de mormânt, care se află în mănăstirea Cozia).

e) Alexandru cel Bun, domn în Moldova 1400-1432, a domnit 32 de ani. „*Alexandru cel Bun, domn al Țării Românești Moldova ... Asemenea unui rege a fost numit cel dintâi gospodar, întocmai ca un monarh slăvit, îi zice Cel Bătrân și Bun și până azi locuitorii îi slăvesc amintirea ... A ridicat Țara lui în rânduială și cu puteri înfloritoare*” (inscripție de pe bustul ce i s-a ridicat în curtea Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”).

f) Basarab I, domn în Țara Românească, 1310-1352, a domnit 42 de ani. „*Basarab I, domn al Țării Românești Muntenia. În 1330 a înfrânt, la Posada, pe regele ungar Carol Robert d'Anjou, întărind independența Țării Românești Muntenia. Nu e un întemeietor ci un continuator, iar la urmă, un eliberator*”. (inscripție de pe bustul ce i s-a ridicat în curtea Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”).

Regi, voievozi și domnitori care au domnit între 20 și 10 ani

a) Decebal, rege al Daciei, 87-105, a domnit 19 ani. „Decebal. Regele erou al geto-dacilor. Era foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a ataca pe dușmani și a se retrage la timp ... Bun luptător ... Multă vreme a fost de temut pentru romani”. (Inscripție de pe bustul ce i s-a ridicat în incinta Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”).

b) Bărbat, voievod local din părțile Olteniei sau a Banatului. 1273-1290. A domnit 17 ani.

c) Petru Rareș, domn în Moldova, 1527-1538 și 1541-1546, a domnit 16 ani. „Era feciorul lui Ștefan Vodă cel Bun, că întru tot simțea râvna tătâne-său, că războaie îi mercea cu noroc, că tot izbândeă, lucruri bune făcea, țara și moșia sa ca un păstor bun o socotia, Judecată pre dreptate făcea. Altminteri de stat era cuvios și la toate lucrurile îndrăzneț și la cuvântul gata, de-l cunoșteau toți că este harnic să domnească țara” (cuvinte spuse de cronicarul Grigore Ureche).

d) Iancu de Hunedoara, voievod în Transilvania. 1441-1456, a domnit 15 ani. „Ion de Hunedoara, cu cincisprezece mii de viteji, în anul 1442, septembrie 6, l-a învins pe beglerbegul Sehabeddin, care a înaintat în Transilvania cu o armată de nouăzeci de mii de turci” (inscripție de pe monumentul ce i s-a ridicat voievodului în localitatea Zeicani, din comuna Sarmisegetuza, Județul Hunedoara).

e) Vladislav I (Vlaicu Vodă), domn în Țara Românească, 1364-1377. „A condus Țara Românească 13 ani, dovedindu-se vrednic gospodar, un organizator prin excelență, consolidând multiplele structuri statale feudale și, desigur, apărându-le. A căzut, se pare, pe câmpul de luptă” (citată dintr-o lucrare biografică dedicată domnitorului Vladislav I).

Voievozi și domnitori românești care au domnit între 10 și 2 ani:

a) Dragoș, voievod în Moldova, 1347-1354, a domnit 7 ani. „Cu Dragoș s-am început Țara Moldovei ... Este cel dintâi voievod al Moldovei” (citată din „Letopisețul de la Putna”). „Dragoș este cel care a străbătut Moldova întregă, de la sud la nord, pe sub munți, ajungând la Siret și rămânând acolo până la moarte” (citată dintr-o lucrare dedicată lui Dragoș Vodă).

b) Ștefan cel Tânăr (Ștefăniță), era nepotul lui Ștefan cel Mare. A fost domn al Moldovei, 1517-1527. După unii istorici români s-a urcat pe scaunul domniei la vârsta de numai 9 ani, iar după alții la vârsta de 11 ani. De acolo i se va trage, de fapt, și numele de „Ștefan cel Tânăr” și de „Ștefăniță”. În cărțile noastre de istorie se apreciază că a domnit „9 ani și 9 luni” (22 aprilie 1517 –19 ianuarie 1527), perioada în care, conform aprecierilor istoricilor noștri, a dat dovadă de calități militare și de vitejie, fiind totodată, și un mare diplomat, asemenea bunicului său, Ștefan cel Mare.

c) Vintilă Vodă, domn în Țara Românească, 1532-1535. A domnit trei ani. În epoca sa, dar și după aceea, a fost consemnat cu trei nume diferite și anume: „Vintilă Vodă”, „Vlad Vintilă” și „Vlad al VII Vintilă de la Slatina”. A fost ucis mișelește, în anul 1535, de adversarii săi la domnie. După exact 444 de ani de la moartea sa, într-o tabără de sculptură de la Măgura Buzăului i s-a ridicat o statuie. Ea ni-l înfățișează pe acesta în

picioare, îmbrăcat în straie domnești, sprijinindu-se cu o mână pe garda unui paloș, simbol al vitejiei și al puterii statale.

d) Vlad (Înecatul), domn în Țara Românească. 1530-1532. A domnit aproape 3 ani. Era fiul voievodului Vlad cel Tânăr (Vlăduț), care a domnit în Țara Românească în anii 1510-1512. În epocă, pentru că s-a aflat pe scaunul domniei în plină tinerețe a fost receptat și sub numele de „Vlad Voievod cel Tânăr”. Ulterior i s-a adăugat la numele său inițial și pe cel de „Înecatul” deoarece în ziua de 18 septembrie 1523, pe când se ducea la plimbare „den jos de București”, fiind se pare beat, s-a înecat „și el și calul său în râul Dâmbovița”.

Domnitori care au domnit mai puțin de 2 ani:

a) Theodosie, domn al Țării Românești, 1521-1522. A fost fiul domnitorului „învățat, blând și bun” Neagoe Basarab (1512-1521). A domnit mai puțin de doi ani de zile (septembrie 1521 – ianuarie 1522). În această privință, într-un document istoric din epocă se menționează: „În ziua de 15 septembrie 1521 ... românii au ales pe Theodosie, de 16 ani, la tronul domniei în Țara Românească”. Referindu-se la același fapt, într-un alt izvor din epocă se consemnează următoarele: „După moartea lui Basarab Vodă ... s-a înălțat domn ca să țină domnia, Theodosie ... va ține”. Având o domnie așa de scurtă, fiul de domn n-a apucat să întreprindă acțiuni majore în slujba țării sale.

b) Mihnea cel Rău, domn în Țara Românească (1508-1509). Era fiu nelegitim al domnitorului Vlad Țepeș (1448, 1456-1462 și 1476-1477). În epocă i s-a zis „cel Rău”, în principal, datorită comportării sale crude față de popor și de reprezentanții clerului ortodox. A domnit mai puțin de doi ani de zile.

N-a reușit să se afirme prin fapte exemplare în slujba țării sale, așa cum făcuse, la vremea sa, tatăl lui. Datorită comportării sale rele, Mihnea cel Rău va avea un sfârșit tragic. În timpul în care se afla la o slujbă într-o biserică de rit catolic din Sibiu, a fost atacat și lovit mortal de „cătore un grup de pedestrași. El avea să fie îngropat în lăcașul de cult în care își pierduse viața”.

c) Ioan Vodă, domn în Moldova. 1572-1574. A domnit un an și câteva luni. Potrivit aprecierilor cronicarului Grigore Ureche, Ioan Vodă „era de minte ascuțit ... vrednic și harnic nu numai la domnie”, ci și în alte privințe dorea să fie cu un cap mai mare. I s-a zis chiar în timpul domniei, dar și după aceea, „Ioan Vodă cel Viteaz”, cât și „Ioan Vodă cel Cumplit”. Prima denumire își avea izvorul în aceea că domnitorul Moldovei s-a dovedit a fi viteaz în luptele pe care a fost nevoit să le poarte împotriva otomanilor. Este vorba de bătălia de la Jiliște, când a reușit să înfrângă o puternică armată otomană. Domnitorul va avea un sfârșit tragic. Pe timpul desfășurării bătăliei din anul 1574, din zona lacului Cahul și a localității Roșcani, va fi prins de către turci și ucis în chip groaznic.

Referindu-se la dispariția sa tragică, cronicarul Grigore Ureche va scrie următoarele: „Iar dacă au pierit Ion Vodă, tătarii s-au lăsat pradă peste țară, de au robii, de n-a fost niciodată mai mare pustietate în țară decât atuncea”.

Domnitori care au domnit între câteva luni și câteva zile:

a) Ștefan Tomșa. Domnia Moldovei, 1563-1564. După unii istorici a avut o domnie cu puțin mai mult de cinci luni de zile și anume între 9 august 1563 și 20 februarie

1564. Pe timpul acestei domnii scurte, n-a avut o domnie liniștită, ci agitată și va sfârși în mod tragic.

Atât el, cât și doi apropiați moldoveni de-ai lui (Moțoc și Spancio), au fost decapitați. Crima s-a executat în ziua de 5 mai 1564, în piața centrală din orașul polonez Liov.

b) Radu Ilieș, domn în Țara Românească, 1632. A domnit doar trei luni de zile (iunie-septembrie 1632). Așa cum se consemnează într-o lucrare de istorie publicată în România în prima parte a secolului trecut, domnitorul „n-a apucat să guste din cupa de aur a înaltei demnități în care fusese numit”.

c) Petru Cazacu, domn al Moldovei, 1592. În istoriografia românească el mai este consemnat și cu numele de „Petru Vodă” și de „Petru Polonul”.

Într-un izvor istoric din epoca sa, rezultă că Petru Cazacu „a domnit două luni”. A fost ucis la începutul lunii noiembrie 1592 din dispozițiile Porții otomane.

d) Tudor Vladimirescu, domn în Țara Românească, în perioada aprilie-mai 1821. Până cu câțiva ani în urmă, din considerații multiple, dar și din neștiință, nici nu era trecut în „catalogul” domnitorilor români, ca să folosim aici o figură de stil. În nobila sa calitate de conducător al revoluției din 1821, în luna aprilie, „Domnul Tudor” a intrat în București, în fruntea „Adunării norodului”.

Dintre câteva informații certe furnizate istoricilor români în veacul trecut, rezultă că după ce a intrat victorios în Capitala Țării Românești, București, Domnul Tudor va conduce, timp de mai puțin de două luni de zile (2 aprilie – 27 mai 1821) treburile statului, el fiind recunoscut de către „norod” ca un autentic domn, emițând în această înaltă calitate, decizii și proclamații. Pe această linie, de la un preot român aveam să aflăm că pe timpul în care s-a aflat în tabăra de la Cotroceni, Domnul Tudor ar fi fost uns, ca domn într-o biserică aflată în zona Cotroceni, de către mitropolitul Ilarion al Argeșului.

e) Laiotă Basarab, domn în Țara Românească, 1544. A domnit o lună și câteva zile (de la 23 aprilie până la 2 iunie 1544). Și-a pierdut viața într-o aprigă încleștare cu pretendentul său la tron, Radu Paisie (1535-1545, cu intermitențe).

f) Vintilă Vodă, domn în țara Românească, 1574. A ocupat tronul cu ajutor militar al domnului Moldovei Ioan Vodă cel Viteaz. A domnit mai puțin de două săptămâni de zile (21 aprilie – 3 mai 1574). Într-un izvor istoric din epocă el este socotit că „a fost domn de-o clipă al Țării Românești”. A avut o moarte dramatică. Va fi atacat „fără de veste” și ucis de către luptătorii devotați pretendentului la tron, Alexandru II Mircea, 1568-1574, cu intermitențe.

g) Ivan Joldea, domn al Moldovei (septembrie 1552). În ceea ce privește data înscăunării, cât și durata domniei sale, datele sunt contradictorii. Potrivit unui izvor din epocă, durata probabilă a ocupării scaunului domnesc „a fost pe 4 septembrie 1552”. Referitor la durata domniei, ea a fost poate cea mai scurtă din întreaga istorie a domniilor la români. În unele izvoare, izvoare ale vremii se apreciază că ea ar fi fost de nouă zile (4 la 12 septembrie 1552), iar în alte izvoare, de numai „trei zile”. Această ultimă apreciere aparține cronicarului Grigore Ureche. După cum se spune într-un clasic proverb ce circulă în spațiul românesc și în zilele noastre, „să-i dăm cezarului ce este al cezarului”.

BIBLIOGRAFIE

- AVRAM D. C, AVRAM C. T, *Conducători de țară și neam, mari personalități publice din istoria românilor*, Arad, 2003;
- CRISTACHE G, TUCĂ F, *Voievozi, domnitori, principii, regi, președinți și alți șefi de stat din spațiul românesc. Dicționar*, Ediția a 2-a adăugită, București, 2006;
- Domni din Moldova și Țara Românească până în 1859*, vol. 1, București, 1956;
- REZACHIEVICI C, *Cronologia domnilor români din Țara Românească și Moldova*, Vol. 1, București, 2001;
- STOICESCU N, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XVI-XVII*, București, 1971;
- TUCĂ F, IONESCU N, RAICU R, *2000 de ani de statalitate, creștinism și cultura în spațiul românesc*, vol. 1 și 2, București, 2000;
- Ziarul „*Libertatea magazin*”, numărul din 27 septembrie 2015.

MAREA NEAGRĂ - RAPORT DE FORȚE

THE BLACK SEA – FORCE RATIO

*Viceamiral (r) prof. univ. dr. ing. Ion Alexandru PLĂVICIOSU**

Rezumat: Acest articol analizează condiționările mai vechi și actuale din zona Mării Negre, consecutive: importanța economică și socială a zonei, faptului că aici se interferează culturi, religii și civilizații diferite, ocupării de către Rusia a Crimeii, necesității întăririi graniței de Est a NATO situată în zona contiguă a două țări membre.

Acțiunile destabilizatoare, generatoare de efecte negative ca migrația ilegală, criminalitatea organizată, reducerea potențialului de dezvoltare, amplificate de perpetuarea conflictelor înghețate din această zonă, sunt motive de îngrijorare atât la nivel regional cât și global.

În acest context se face o analiză comparativă a dotărilor în nave militare și în tehnica de luptă navală a țărilor riverane, cu o flotă semnificativă, se evaluează raportul de forțe, în prezent și în perspectivă și se avansează unele opinii privind îmbunătățirea acestuia în favoarea țărilor NATO.

Cuvinte-cheie: civilizații diferite; intrferare culturi; zona contiguă; migrație ilegală; conflicte înghețate; raport de forțe.

Abstract: This article analyzes the past and current conditions in the Black Sea region considering the following aspects: the economic and social importance of the area; the blending of many cultures, religions, and ethnicities; the occupation of Crimea by Russia; and the necessity of strengthening the eastern border of NATO in the contiguous zone of the two member states.

The destabilizing activities that generate negative response, such as illegal immigration, organized crime, decrease of potential development, are amplified by perpetuating the frozen conflicts in the area. They are reason for concern at the regional and global level.

In this context, we make a comparative analysis of the military vessels and combat equipment between the contiguous states which have a significant fleet. We evaluate the current and future relations of forces and present suggestions for improvements in favor of NATO members.

Keywords: different civilizations; intrferance of cultures; contiguous zone; illegal migration; frozen conflicts; force ratio.

Pentru clarificarea unor aspecte privind raportul de forțe la Marea Neagră se specifică în continuare unele particularități ale zonei respective, care condiționează interesele strategice și potențialul militar al statelor riverane și nu numai.

Particularitățile specificate ar putea fi:

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România

• Poziția privilegiată a României față de alte țări europene dezvoltate, respectiv ieșirea la Marea Neagră și controlul gurilor Dunării este de natură să justifice necesitatea abordării coerente a unor strategii și politici adecvate în măsură să asigure țării noastre avantaje economice, sociale și militare pe termen lung;

• Valorificarea eficientă și suverană a acestei poziții prin demersuri diplomatice, economice și militare este de natură să aducă importante avantaje strategice României și să amplifice cooperarea cu țările central europene, fără ieșire la mare, pe ruta Dunăre - Marea Neagră, folosind căile de transport și infrastructurile portuare românești, ca o veritabilă placă turnantă pentru transferul de tehnologii și materii prime între estul și vestul Europei;

• Existența porturilor maritime și fluviale cu o mare capacitate de operare mărfuri generale, mărfuri în vrac solide sau lichide, containere, gaze naturale, descoperirea și extracția petrolului din subsolul Mării Negre și extinderea în viitor a acestei exploatari, interesul pentru pescuit, reducerea gradului de poluare a mării și a gurilor Dunării, apărarea intereselor în zonele contigue și de interes economic ale României, dezvoltarea și securizarea căilor de navigație maritimă și fluvială, sunt obiective de forță a căror rezolvare este dependentă de creșterea puterii maritime a țării noastre;

• Marea Neagră este poziționată într-un spațiu cu multe probleme, aflat la confluența mai multor interese ale țărilor riverane. Astfel, Turcia și Bulgaria dețin jumătate din litoralul Mării Negre; Turcia controlează strâmtoarele de acces în zona Bosfor și Dardanele, iar Bulgaria deține două porturi importante după Istanbul, Burgas și Varna. Țară riverană este și Ucraina, aflată într-un conflict major, deschis cu Federația Rusă în urma anexării Crimeii, care însă se bucură, ca și Georgia, de o atenție specială din partea SUA și NATO. Și în sfârșit, Federația Rusă riverană prin Crimeia și portul Novosibirsk, posesoare a unei importante flote militare dislocată în zona Sevastopol;

• în zona Mării Negre se înfruntă rivalități mai mult sau mai puțin evidente legate nu numai de exploatarea relativ ușoară a petrolului ci și de eventualele rute de transport ale petrolului către Europa Occidentală inclusiv din Marea Caspică, cu rezerve estimate considerabile. Proiectul AGRI (Azerbaidjan - Georgia - România-Interconnection) va permite aducerea gazelor azere în Georgia unde vor fi lichefiate și transportate la Constanța cu nave specializate. De aici, după gazeificare, vor fi trimise prin Ungaria și Bulgaria în vestul Europei. Finalizarea acestui proiect va duce la pierderea poziției de lider pe piața a GAZPROM;

• Există o amenințare consistentă legată de mutarea rutelor de trafic de refugiați, în special din zonele de conflict din Irak și Siria, prin Turcia, Marea Neagră și România, în urma închiderii accesului prin Grecia și Macedonia;

• Zona Mării Negre și a Mării Caspice constituie o linie de demarcație între culturi și civilizații diferite, între islamism și creștinismul ortodox, generatoare de conflicte și tensiuni care pot pune probleme grave dezvoltării umane în special în contextul globalizării economice;

• În această zonă este dislocată o mare diversitate de forțe militare, cu dotări în tehnica de luptă atât clasică cât și nucleară. Există, în prezent, în Marea Neagră trei țări riverane, Turcia, România și Bulgaria care fac parte din NATO, Ucraina și Georgia care sunt interesate să facă parte din NATO, și Federația Rusă a cărei politică de expansiune

teritorială și de consolidare a unui statut de mare putere se află în contradicție profundă și evidentă cu scopurile și misiunile Alianței;

- Prin Convenția de la Montreux din 1936 se reglementează strict accesul navelor militare în Marea Neagră.

Turcia a fost desemnată să controleze și să aprobe intrarea navelor în Marea Neagră în condițiile respectării limitărilor impuse de Convenție: pentru țările riverane se admite trecerea prin strâmtori, care se anunță cu 8 zile înainte autorităților turce, fără limitări de tonaj, doar câte una pe rând; pentru navele militare aparținând altor țări deplasamentul maxim este limitat la 15 000 t.; pentru un grup de nave până la 9 unități se admite un deplasament total de 30 000 t.

Orice navă străină poate naviga în Marea Neagră, în condițiile specificate mai sus, maxim 21 de zile.

În acest context discuțiile avute în luna martie 2016 între miniștrii apărării din România și Bulgaria privind realizarea unei flote NATO în Marea Neagră, din care să facă parte în viitor și Turcia precum și alte nave aparținând membrilor NATO, pare să întâmpine, din start, serioase dificultăți de logistică și financiare.

Diversitatea de interese în zona Mării Negre, în mare parte antagoniste, a condus și la o paletă foarte largă a abordării soluționării acestora. Ideea principală care ar trebui să guverneze relațiile între statele din această zonă, în special dintre Rusia și NATO, ar trebui să plece de la principiul că o cooperare diplomatică și militară între factorii interesați reprezintă o șansă a stabilității, a transformării regiunii într-un teritoriu de dezvoltare economică, stabilitate politică și securitate. Managementul realist și înțelept al conflictelor înghețate, mai mult sau mai puțin, din această zonă ar contribui la eliminarea transformării acestora în conflicte armate dezastruoase pentru toți; strategiile UE și NATO trebuie conjugate într-un efort coerent pentru rezolvarea conflictelor înghețate, implementarea democrației, creșterea stabilității și prosperității.

În acest sens este relevantă poziția conciliantă a președintelui Comisiei Europene - Jean Claude Juncker care a afirmat că „trebuie făcute eforturi privind relațiile cu Rusia care trebuie tratată decent”.

De asemenea, analiști americani de top ca Stephen F. Cohen¹ îndeamnă la moderație în condițiile în care apreciază că războiul rece s-a adâncit și s-a instituționalizat prin transformarea războiului civil din Ucraina într-un război SUA - NATO - Rusia, prin intermediari, cu consecințe greu de evaluat, pentru toate forțele angajate în conflict.

Bazinul Mării Negre, dată fiind situația geopolitică actuală, poate deveni o zonă de confruntare caldă între NATO și Rusia fapt ce face necesară o evaluare a raportului de forțe ale flotelor ce acționează în acest areal.

Astfel, România și Bulgaria, țări membre NATO și riverane Mării Negre, aflate la granița estică a Alianței, se confruntă cu o situație dramatică privind potențialul de acțiune și capacitatea de reacție la o eventuală intervenție a Rusiei, care și-a dezvoltat și își dezvoltă potențialul ofensiv în această zonă validând afirmația fostului președinte al României

¹ Profesor la New York și Princeton University, membru al Council of Foreign Relations din New York, fost consilier al președintelui Bush sr.

Traian Băsescu, potzrivit căreia Marea Neagră tinde să devină „lac rusesc”.

Comparând tonajul navelor de luptă, tehnologiile folosite, dotarea acestora cu armament și tehnică, capacitatea de lovire, posibilitățile tactice și strategice, ale flotei militare ruse cu cele ale flotelor militare ale României și Bulgariei, dezavantajul ultimelor două țări este mai mult decât evident, atât în ce privește navele de suprafață și cele submarine, cât și mijloacele pasive de apărare a litoralului (barajele de mine), artileria și rachetele de coastă, mijloacele de descoperire și atac a submarinelor.

Privind flota militară a României, navele, în marea majoritate, sunt vechi, cu RK depășite, cu tehnologii uzate moral și fizic, cu mijloace modeste privind protecția navei împotriva rachetelor navă - navă, cu sisteme depășite de atac anti-submarin, cu lipsuri în infrastructura la sol pentru pregătirea rachetelor și torpilelor, cu deficiente în exploatare datorită lipsei pieselor de schimb din import și a combustibililor speciali, cu dotare săracă în domeniul simulatoarelor.

În perioada 05-10 februarie 2016 s-a prezentat în mass-media un extras din raportul Center for European Policy Analysis (CEPA), unde se menționau următoarele:

- România și Bulgaria sunt tot mai expuse presiunii Moscovei în bazinul Mării Negre, al cărei control este o componentă cheie a politicii revizioniste a Rusiei pentru a se reafirma ca un pol de putere în zona eurasiatică;

- Neglijarea flancului de securitate de la Marea Neagră de către SUA și NATO și neutralizarea de către Rusia, inclusiv prin cucerirea Crimeii, a litoralului estic și nordic, au expus tot mai mult România și Bulgaria presiunii Moscovei;

- Rusia a desfășurat numeroase nave și avioane purtătoare de rachete în regiunea Mării Negre, care împreună cu rachetele Iskander din Crimeea, țin sub raza lor de acțiune întregul litoral al Mării Negre;

- Escaladarea militară și nemilitară a Rusiei prezintă o amenințare pentru cele două state membre NATO expuse – România și Bulgaria. Se cunoaște că Rusia dispune în zona Mării Negre de capabilități militare navale și aeriene net superioare comparativ cu capabilitățile similare ale celor două țări. În plus, Federația Rusă are în program realizarea a încă 18 nave de luptă până în anul 2020, inclusiv bazele necesare la uscat precum și dotarea cu noi submarine de ultimă generație;

- Operațiunile NATO de la Marea Neagră sunt condiționate de Convenția de la Montreux, care prevede printre altele, că navele militare ale statelor neriverane nu pot staționa mai mult de 21 zile în acest teatru maritim;

- România nu este pregătită să facă față unei Mări Negre militarizate care ar pune în pericol rutele comerciale și resursele energetice din platforma continentală.

Posibilele efecte ale crizei de securitate ar consta în restricționarea legăturilor dintre porturile de la Marea Neagră și cele de la Dunăre din Europa Centrală, blocarea canalului Dunăre-Marea Neagră și limitarea legăturilor comerciale cu țările non-UE (Ucraina, Georgia, Turcia).

Dacă situația flotelor militare ale României și Bulgariei nu este mulțumitoare flota militară a Turciei este, din punct de vedere al capacității operative, la nivelul flotei ruse. Astfel, deși rușii au dislocate în Marea Neagră un crucisetor și un distrugător situația se schimbă în favoarea Turciei privind fregatele 16/2, submarinele 13/5, navele purtătoare de

rachete 21/6 și navele desant 15/9.²

Sa mai notam ca tehnica de lupta de la bordul navelor turcesti este de provenienta occidentala cu performante superioare în campul tactic Pe de alta parte rusii au un program bine sustinut financiar de modernizare a flotei din Marea Neagra, dotarea cu noi submarine, și pot, la nevoie, sa disloce aici nave din alte flote.

Revenind la raportul CEPA îngrijorare produc și următoarele observații referitoare la flota militară a României:

- capacitatea de luptă redusă a Marinei Militare a României, care „se bazează pe câteva fregate învechite susținute de o jumătate de duzină de corvete”;
- capacitățile militare depășite ale României și ritmul lent de modernizare a sistemelor antiaeriene, antirachetă și antinavă reprezintă pur și simplu un bonus pentru Moscova.

Plecând de la aceste două ultime observații alarmante, a fost întocmită o analiză succintă și nepărtinitoare a capabilităților de luptă maritime și fluviale ale Marinei Militare române.

Referindu-ne numai la navele de luptă maritime și fluviale, cu excepția fregatelor tip 122 și a trei corvete purtătoare de rachete, acestea au fost proiectate și construite în țară, în concepție proprie, fiind echipate cu armamente și tehnică de luptă importate din fosta URSS dar și de concepție proprie și fabricate de fosta noastră industrie de armament. Din păcate, după 1995 programul naval militar a fost întrerupt cu brutalitate, pierzându-se și experiența câștigată cu mari eforturi în acest domeniu, nu numai pentru nave ca atare cât și pentru echipamentele și tehnica de luptă din dotarea acestora.

În prezent, toate navele militare maritime și fluviale au duratele normate în serviciu privind executare lucrărilor de RK sau modernizare depășite, iar peste 75% din acestea au întreaga durată normată în serviciu depășită.

O primă concluzie, ce o semnalăm, este aceea că flota maritimă și fluvială de luptă a Marinei Militare este îmbătrânită și neperformantă, principalele cauze fiind:

- întreruperea programului de înzestrare cu nave, armament și tehnica de luptă a Marinei Militare;
- renunțarea la derularea programului de reparații capitale și de modernizare a navelor militare din înzestrare.

În ultimii 20 ani în înzestrarea Marinei Militare nu a intrat nici o navă militară cu o dotare completă privitor la armament și tehnică de luptă. Poate că afirmația este contrazisă în aparență de faptul că după anul 2010 au intrat în înzestrare cele două fregate tip 122, dar se cunoaște că acestea, raportat la dimensiunile mari pe care le au, sunt dotate numai cu câte un tun automat cal. 76 mm și un număr nesemnificativ de torpile antisubmarin.

Referindu-ne la aceste fregate, nu se poate trece peste observația că de la sosirea acestora în țară și până în prezent, nu a existat ministru care să fi venit la conducerea Ministerului Apărării Naționale și să nu fi promis reluarea programului de înarmare și modernizare cu tehnică militară a acestor nave, dar totul s-a rezumat la simple promisiuni fără acoperire.

² Jane's fighting ships ed. 2014

Desigur, navele noastre militare participă la o multitudine de antrenamente și exerciții comune cu alte forțe maritime NATO atât în zona Mării Negre cât și în alte zone, dar ne întrebăm cum vor fi în măsură să acționeze și să contracareze, cel puțin parțial, acțiunile maritime desfășurate de navele militare de suprafață și submarinele din zonă ale unui adversar probabil. Într-un conflict naval actual, acțiunile unei nave militare nu se rezumă numai la activități umanitare de salvare a vieții pe mare, ci va fi obligată să răspundă cu foc antiaerian, antinavă și antisubmarin. Aceasta implică faptul că, pe lângă o bună pregătire profesională, personalul militar de marină să dispună de nave de luptă adaptate și echipate conform cerințelor actuale ale războiului pe mare și la fluviu. Este îngrijorătoare situația prezentă a Marinei Militare române, care cu actuala dotare cu nave, armament și tehnică de luptă nu este în măsură să desfășoare asemenea misiuni reale.

Firește, apare întrebarea: ce este de făcut? Ne complacem în continuare în aceeași situație motivată de insuficiența finanțării cheltuielilor de apărare sau depunem eforturi pentru a determina factorii de decizie în politica de apărare să-și schimbe atitudinea.

Una din variantele abordate în prezent constă în organizarea unei flote NATO compusă din distrugătoare, fregate și nave dragoare care să îndeplinească misiuni de antrenament și de supraveghere în apele internaționale. Propunerea este agreată de Guvernul României și va fi analizată la summitul NATO de la Varșovia din 8 și 9 iunie a.c. Dar această variantă prezintă o serie de inconveniente, cum ar fi:

- prevederea Convenției de la Montreux, prin care staționarea în Marea Neagră a navelor militare ale țărilor neriverane este limitată la o durată maximă de 21 zile;
- lipsa amenajărilor portuare, care să permită staționarea acestor nave;
- un rulaj continuu al navelor militare ale țărilor neriverane ce vor intra în componența acestor flote, aceasta ducând la costuri semnificative de resurse financiare și materiale care, probabil, vor fi suportate de statele membre NATO beneficiare (România și Bulgaria);
- constituirea unei structuri permanente mixte de comandă, finanțată, probabil, de țările beneficiare.

Chiar dacă această formațiune navală s-ar constitui, în componența acesteia ar urma să intre și nave ale Marinei Militare române. Analizând starea tehnică actuală a acestor nave, constatăm că nici o navă militară din înzestrare nu îndeplinește la un nivel de cel puțin satisfăcător cerințele privind includerea în această probabilă grupare navală.

Deși cadrele Marinei Militare au un nivel bun de pregătire, lucru demonstrat în aplicațiile maritime organizate în cooperare în cadrul NATO, lipsa infrastructurii tehnice moderne, specifică acțiunilor de luptă pe mare în etapa actuală sau starea de operativitate a acesteia scăzută, constituie un impediment major în îndeplinirea la un înalt nivel operativ, a misiunilor la Marea Neagră, rezultate din contribuția de securitate ce revine României ca apartenență la NATO, precum și a misiunilor de protejare a zonei de interes economic riverană țării noastre (resursele de materii prime, platformele maritime de foraj și extracție, rutele navelor comerciale).

O atenție deosebită trebuie acordată, în acest context, dotării Marinei Militare cu nave moderne multi-rol cu deplasamente până la 1500 t., dotarea cu cel puțin trei submarine clasice performante, executarea reparațiilor capitale și de întreținere la navele la care

termenele sunt depășite, realizarea unui sistem eficient de apărare a litoralului împotriva desantului maritim, atât cu mijloace pasive cât și cu artilerie și rachete sol-navă dispuse pe coastă, repunerea în funcțiune a poligoanelor de testare acustică și magnetică a navelor, elaborarea unui program de reducere a amprentei radar a navelor de suprafață.

Fără acest pachet minim de măsuri granița estică a NATO la Marea Neagră este vulnerabilă.

Concluzii

Este momentul ca factorul politic cu atribuții în domeniul apărării să ia în considerare necesitatea stringentă ca Marina Militară să dețină o flotă maritimă modernă, precum și dotarea apărării litoralului care, împreună cu forțe similare din cadrul alianței, să fie în măsură să prevină și să descurajeze un atac pe mare sau din aer asupra litoralului românesc și gurilor Dunării și să protejeze interesele economice ale României la Marea Neagră.

România fiind o țară cu resurse limitate nu va putea suporta, fără un management financiar adecvat în cadrul NATO, aceste deziderate. Având în vedere importanța strategică a României la granița estică a Alianței se impune o puternică ofensivă diplomatică - militară vizând asigurarea din exterior a sprijinului tehnologic și financiar necesar.

Este de la sine înțeles că nimeni nu va veni sau nu va fi dispus să ne apere litoralul maritim și gurile Dunării dacă România nu va demonstra că este în măsură să participe cu capacități credibile la misiuni reale pe mare.

BIBLIOGRAFIE

Jane's fighting ships ed. 2014

RĂZBOIUL INFORMAȚIONAL ÎN ERA INFORMAȚIEI

INFORMATION WAR IN THE INFORMATION AGE

*Dr. Sebastian SÂRBU**

Rezumat: Războiul informațional reprezintă o amenințare reală de tip neconvențional care în contextul revoluției tehnologice a dezvoltării telecomunicațiilor și electronicii moderne și-a găsit rolul de instrument de prevenire a războiului clasic care nu exclude însă războiul de tip convențional dus cu mijloacele apărării organizate.

Globalizarea informației și necesitățile de protecție informațională a societății la scară globală sunt imperatiivele momentului care reclamă o abordare colectivă.

Cuvinte-cheie: era informațională, revoluție tehnologică, globalizare, protecție informațională, NATO, război electronic, operațiuni informaționale.

Abstract: Information war represents a real non-conventional threat which in the context of the technological revolution of telecommunications and modern electronics has found its place as an instrument of prevention of classical warfare, but does not exclude conventional warfare, fought with the means of organized defense.

The globalization of information and the needs of information protection of society at a global scale are the necessities of the moment, demanding a collective approach.

Keywords: information age, technological revolution, globalization, information protection, NATO, electronic warfare, information operations.

Identificat și cuantificat la mijlocul deceniului șapte a secolului XX, războiul informațional a fost considerat un tip de război ce are potențial de a deveni la fel de important ca cel terestru, maritim, aerian și spațial. Această recunoaștere a fost determinată de realitatea potrivit căreia lumea intrase deja în era informațională. Revoluția tehnologică în domeniul calculatoarelor și comunicațiilor a făcut ca importanța informației să crească tot mai mult, ceea ce a dus la colectarea, procesarea, păstrarea și diseminarea acesteia pe distanțe tot mai mari și la mai mulți utilizatori.

La modul cel mai general, războiul informațional în sens strict militar ar putea fi definit ca totalitatea operațiilor informaționale desfășurate la nivel tactic, operativ și strategic, pe timp de pace, escaladare a crizei și conflictului, în scopul realizării unor obiective sau influențării anumitor ținte. Componenta militară a războiului informațional, războiul de comandă și control are, în accepțiunea NATO, următoarea înțelegere: „folosirea integrată a tuturor capacităților militare, inclusiv operațiile de securitate, inducere în eroare,

* Dr. cercetator și Vicepreședinte la Academia Națională de Securitate și Organizarea Apărării, Vicepreședinte al Safety Academy-Managementul Riscului și Educație de Securitate (România), Special Advisor la Fundația Helsinki Think Tank, dan.sarbu37@gmail.com

operații psihologice, război electronic și distrugere fizică, sprijinite de către toate sursele de intelligence și sistemele de comunicații și informatic, pentru interzicerea accesului la informație, influențarea, degradarea sau distrugerea capacității de comandă-control a unui adversar, în timp ce propriile capacități militare sunt protejate împotriva unor acțiuni similare”.

În aprecierea unora dintre specialiștii noștri, războiul informațional este definit drept „modalitatea prin care o societate, organizație, individ, adaptați sau nu a noului val informațional, caută prin toate mijloacele să dețină superioritatea informațională și să afecteze informațiile adversarilor, partenerilor, procesele și sistemele informaționale, în paralel cu acțiunile pe care le întreprind pentru a-și apăra propriile procese și sisteme informaționale”.

O interesantă și cuprinzătoare definiție, dată de analistul politic Thomas Rona, vine să cuprindă în conținutul ei amploarea și momentele războiului informațional, care reprezintă totalitatea „confruntărilor la nivel tactic, operativ și strategic peste întregul spectru al păcii, crizei, escaladării crizei, conflictului, războiului, terminării războiului, reconstrucției, derulate între părți, adversari sau inamici, folosind mijloace informaționale pentru atingerea obiectivelor proprii”.

Se poate vorbi despre războiul informațional ca fiind o formă de război nouă, dacă avem în vedere mijloacele sale, și, în același timp, veche, dacă ne referim la conceptele pe care le are la bază (filozoful chinez Sun Tzî vorbea acum 25 de secole despre „viclenie”, despre arta de a înșela, despre necesitatea de a împiedica adversarul să evalueze corect o anumită situație.

Multe definiții ale războiului informațional, date în încercarea de a circumscrie conținutul și caracteristicile acestui concept, pun accentul pe faptul că această formă de război se bazează pe acțiuni defensive sau ofensive, care fac parte dintr-o strategie deopotrivă cuprinzătoare (care presupune nu doar o serie de mijloace tehnice, ci și un ansamblu de operații, care să îmbine tehnicile cu informațiile deținute în funcție de scopul avut în vedere), acțiuni care să asigure obținerea unui avantaj, a unei superiorități informaționale față de adversari sau chiar față de aliați.

În domeniul militar, războiul informațional se prezintă ca un aisberg din care nu se vede decât vârful, esențialul rămânând ascuns, învăluit în secret.

Războiul informațional se concretizează în „orice acțiune destinată anihilării, exploatării, deteriorării sau distrugerii informațiilor și funcțiilor informaționale ale inamicului: asigurarea propriei protecții contra acestor acțiuni; fructificarea propriilor funcții informaționale”.

Pentru a sintetiza, se poate afirma că verbele care se potrivesc cel mai bine în a rezuma aceste definiții sunt: a capta, a transmite, a trata rapid o informație, a împiedica adversarul să facă același lucru, a denatura, a dezinforma.

În zilele noastre, războiul informațional a devenit din ce mai atractiv din punct de vedere militar, având în vedere multiplicarea numărului de ținte vulnerabile la atacuri informatice și creșterea necesității ca acestea să fie apărate. În noile circumstanțe, se constată că nici cantitatea de informații și nici timpul nu vor mai fi un factor cheie în procesele politice și militare de luare a deciziilor. Ca atare, pe timpul situațiilor

conflictuale, adversarii vor avea acces simultan la cantități enorme de informații, dar cel care va deține cele mai precise și complete informații și va beneficia de un sistem eficient de procesare și protejare a acestora va fi cel avantajat. Evoluția evenimentelor ultimilor ani demonstrează cu certitudine că asistăm la materializarea unui nou tip de agresiune, a unui nou tip de război, un război invizibil ale cărui caracteristici și forme de manifestare subtile și eficiente depășesc cu mult pe cele tradiționale, clasice. Mai mult, războiul informațional este destul de ieftin în comparație cu alte tipuri de războaie, permițând statelor dezvoltate, precum și grupărilor teroriste interesate, să achiziționeze capacități în acest domeniu și să le folosească potrivit scopurilor propuse.

Natura deosebit de complexă a războiului informațional este definită de următorii factori: imposibilitatea precizării cu exactitate a adversarilor; multitudinea de ținte; inexistența unor limitări spațiale; inexistența unor metode rapide de remediere a disfuncționalităților; inexistența unor limitări de natură politică; utilizarea unei tehnologii relativ simple, relativ ieftine și larg răspândită; nevoia tot mai mare de informații; inexistența unor limitări de natură geografică; imposibilitatea stabilirii unor responsabilități clare și precise.

Războiul informațional este însoțit de noi mijloace de acțiune/influențare care eludează puterea militară convențională și granițele statelor. Multe dintre aceste mijloace acționează direcția, nivelul comenzii și al controlului, al voinței, al informației, precum și asupra elementelor esențiale ale infrastructurii statale.

Elementul esențial al războiului informațional îl constituie evitarea războiului convențional, a producerii de victime și pagube prin utilizarea acestor noi mijloace aflate la granița dintre starea convențională de război și starea convențională de pace. Acesta vizează, mai ales, influențarea funcționării sistemelor și nu distrugerea lor, evoluând de la stadiul de violență organizată la stadiul de influențare ostilă.

Operațiile informaționale. Operațiile declanșate prin război informațional pot fi din următoarele categorii: penetrarea calculatoarelor, spioni umani, sateliți spioni, interceptări, camere de supraveghere video, război electronic, distrugerea fizică a componentelor de comunicații sau a sistemelor energetice, falsificări de documente, managementul percepției, operațiuni psihologice, viruși, viermi, cai troieni, viruși falși, furtul de secrete comerciale, interceptarea datelor personale, contrafacerea de e-mail-uri și multe altele.

Din simpla lor enumerare, se poate trage concluzia că ele se pot desfășura în timpul războaielor reale (cum au fost cele din Iugoslavia, Afganistan, Irak) sau al așa-ziselor războaie reci. În funcție de circumstanțe, unele dintre ele sunt catalogate drept crime, altele sunt legale, dar condamnabile la capitolul etică. Unele părți sau guverne le consideră practici normale. În domeniul militar sunt asimilate conflictelor. În orice caz, tot ceea ce au ele în comun este ținta urmărită, de a exploata resursele informaționale în avantajul atacantului și dezavantajul celeilalte părți, atacatul sau apărătorul. Astfel, se ajunge la concluzia ca operațiile informaționale specifice acestui tip de război sunt atât defensive, cât și ofensive.

Cele defensive integrează și coordonează politicile, procedurile, acțiunile, personalul și tehnologia în scopul protejării și apărării informațiilor și sistemelor

informaționale. Acestea se concentrează pe protecția propriei informații, a proceselor care se bazează pe informație, a sistemelor de comandă-control și a celor de comunicații și informatică. Protecția trebuie să fie adaptată pentru orice tip de (in)amic, în orice situație (pace, criză, conflict) și vizează patru componente: protecția infrastructurii informaționale, descoperirea atacurilor, restaurarea funcțiilor vitale și reacția la atacuri. Integrarea tuturor acestor componente este esențială.

Operațiile informaționale ofensive implică folosirea integrată a capacităților și activităților desemnate, sprijinite de activitatea informativă (intelligence), cu scopul de a adapta factorii de decizie (in)amici și de a promova obiective specifice. Scopul de bază al acestui tip de operații este de a influența cunoștințele și credințele factorilor de decizie, pentru a le reduce voința și abilitatea de a decide și a perturba astfel procesul decizional. Capacitățile ofensive ale operațiilor informaționale se concentrează pe informație, pe procesele care se bazează pe informație, pe sistemele de comandă-control și pe cele de comunicații și informatică. Tocmai de aceea este necesară proiectarea lor la nivelul tehnologic specific entităților și la caracteristicile particulare ale conflictului.

Aceste două componente sunt complementare și asigură îndeplinirea scopurilor războiului informațional – dominarea informațională a adversarului. În viitorul apropiat, acestea vor fi, probabil, mai mult decât complementare, ele urmând să se integreze una în cealaltă. În aceste condiții, eficiența securității sistemelor de informații va depinde de intelligence, iar eficiența intelligence-ului de securitatea sistemelor de informații. Acțiunile de luptă, după operația „Furtună în deșert”, considerată atunci exemplu de bază al viitorului război, în strategie, artă operativă și tactică, au căpătat un grad foarte mare de descentralizare, independență, directivitate, mobilitate, fluiditate și eficiență. Ele depind enorm de sistemul informațional, de gradul înalt de tehnicitate al mijloacelor avute la dispoziție, de existența armelor inteligente cu mare putere și precizie de lovire, de posibilitatea ducerii de acțiuni simultane, rapide, pe toată adâncimea teatrului de operații. De altfel, ultimele confruntări armate de amploare au scos în evidență, în ceea ce privește modul de planificare, executare și conducere a operațiilor militare, că utilizarea informației ca armă conferă acesteia rolul primordial în luarea deciziei și asigurarea succesului, ducând totodată la modificări esențiale asupra desfășurării operațiilor militare.

Prin urmare, principiul fundamental potrivit căruia „războiul informațional este un război permanent” se impune a fi implementat în cadrul doctrinelor de securitate și este necesară ridicarea unor adevărate „ziduri de apărare electronice”, pe mai multe niveluri complementare, care să protejeze structurile naționale.

Din acest punct de vedere, putem spune că noile concepte și tehnologii militare se elaborează și experimentează continuu, ele permițând țărilor dezvoltate să intre în secolul al XXI-lea, în Era Informațională, cu avantaje tehnologice și doctrinare greu de atins de către celelalte țări.

Tehnologiile Erei Informaționale vor revoluționa complet modul de ducere a acțiunilor militare și vor schimba fizionomia conflictelor/războaielor. Cel mai semnificativ avantaj în mijloacele de ducere a războiului va decurge din cantitatea, calitatea, gradul înalt de prelucrare și modul de folosire a informațiilor. Tehnologiile de vârf și informațiile, dublate de strategii militare și concepte doctrinare adecvate, lideri militari competenți,

personal profesionalizat, instruire și operativitate înaltă a forțelor va însemna putere reală. Prețul progresului va fi uriaș, dar o dată efectuat, el va oferi avantaje, posibilități și câștiguri extraordinare celui care va avea curajul să-l introducă.

BIBLIOGRAFIE

- SUN TZU, „*Arta războiului*”, Editura Antet, 2012;
TOFFLER, Alvin & Heidi, „*Război și antirăzboi*”, Editura Antet, 1995;
THOMAS, Rona, P., „*Weapons System and warfare*”, Report on informational war, 1976.

SERVICIILE DE INFORMAȚII ȘI UTILIZAREA ACESTORA ÎN ÎNCEPEREA UNEI ACȚIUNI PREEMPTIVE

INFORMATION SERVICES AND THEIR USE IN STARTING PREEMPTIVE ACTIONS

*Drd. Av. Manda ANTON**

Rezumat: Modul în care statele declară și desfășoară războaie în secolul XXI s-a schimbat datorită amenințărilor asimetrice apărute, precum și datorită diferențelor de strategie și de capacitate dintre actorii confruntării. Discutarea rolului serviciilor de informații în formularea unei strategii naționale adaptate acestor noi realități este esențială datorită efectelor extinse pe care această strategie o are. Cazul Statelor Unite exemplifică foarte bine utilizarea serviciilor de informații pentru a înțelege efectele pe care o acțiune preemptivă demarată de către acestea le poate avea în spațiul internațional, dar și asupra inamicului, permițând statului să-și rafineze rezultatul pe care îl dorește de la această acțiune, folosind avantajul celui care atacă primul.

Cuvinte-cheie: securitate, preemptiv, informații, război, SUA, terorism.

Abstract: How states declares and conducts wars changed in the XXI century due to emerging asymmetric threats and because of differences in strategy and capability of faced actors. Discussing the role of intelligence services in formulating a national strategy adapted to these new realities is essential due to the extensive effects that this strategy has. The case of the USA well exemplifies the using of intelligence/information services for understanding the effects of a preemptive action it initiated upon the international sphere as well as upon its enemy, allowing the improvement of the State's strategy in order to reach its goal, taking advantage of attacking first.

Keywords: security, preemptive, information, war, USA, terrorism.

Serviciile de informații ca instrument politic

Colectarea de informații cu scopul de a proteja interesele unui stat este o concepție larg răspândită. Pentru a putea acționa într-un mod potrivit cu strategia sa, fiecare stat își va folosi serviciile de informații pentru a vedea în ce măsură planurile sale sunt realizabile. Utilizarea serviciilor de informații ca instrument politic prinde valențe de securitate în momentul în care manifestarea voinței politice a statului se face prin război.

În încercarea de a identifica exact rolul serviciilor de informații în cadrul unui stat ne lovim de lipsa unei definiții concrete a *intelligence-ului* în literatura de specialitate. O

* Avocat în cadrul 'Cabinet individual de avocatură Manda Anton', București, telefon 0722/404126, e-mail: avmandat@yahoo.com

scurtă incursiune ne arată caracteristica principală a activității de intelligence – aceea de a se desfășura în secret.¹ De altfel, o privire în istoria acesteia indică imediat rolurile sale cele mai răspândite, anume în cazuri de război sau în realizarea politicilor statului pe alte căi. Un aspect relativ evident, dar care merită menționat pentru a clarifica această chestiune, este abilitarea decidenților politici de a avea un avantaj în momente decisive, fie acestea diplomatice sau de război.

Desigur, acuratețea informațiilor colectate nu este mare, de cele mai multe ori datorită chiar surselor de unde sunt preluate – fie acestea HUMINT, SIGINT sau OSINT. Produsele intelligence obținute trec printr-o fază de procesare înainte de a ajunge pe mâna decidenților politici. Acest lucru face ca produsele intelligence-ului să reprezinte un soi de paradox: pe de o parte inestimabile și necesare, dar pe de altă parte oferă posibilitatea de a fi ignorate, deoarece deciziile finale sunt bazate pe o mare varietate de elemente, de la ideologia persoanei care va decide, la modul în care aceasta va selecta ce este important și vital pentru decizia care va fi luată.

În epoca democrației, unde transparența este elementul cel mai adesea promovat, caracterul secret al serviciilor de informații ridică probleme de chestiune etică. Unde începe și unde se oprește deklasificarea anumitor informații? Cât de responsabile pot fi serviciile de intelligence în fața celor a căror interese le deservește la final - anume populația țării? Pentru a evita neîncrederea populației față de produsele și activitățile de intelligence, în ultimi 30 de ani tot mai multe state dezvoltă sisteme eficiente de control democratic al serviciilor, cel mai adesea efectuat prin intermediul comisiilor parlamentare. Prin acestea se asigură nu doar transparența activității serviciilor în sine, ci și controlarea procesului decizional care produce rezultate bazate pe rapoartele întocmite.

Acest ultim aspect duce la o altă caracteristică a serviciilor de intelligence și a produselor specifice, anume obiectivitatea informațiilor. Deși procesarea informațiilor inițiale are loc, produsul final al activității de intelligence nu ar trebui influențat de către preferințele personale ale beneficiarilor acestor produse. În mod ironic, datorită legăturii mai strânse dintre parlamentari și serviciile de informații, cazurile de corupție devin mai probabile, producându-se astfel erori în activitatea de intelligence, voite sau nu, care pot avea consecințe dramatice pentru încrederea dintre serviciile de informații și populație, dar și pentru maniera în care corpului decizional al unui stat îi este permis să acționeze. Legitimitatea serviciilor secrete în fața populației dă legitimitate și guvernului și administrației.

Având toate acestea în vedere este lesne de înțeles cât de ușor pot fi folosite produsele intelligence ca instrument politic. Însă sunt interesante cele două dimensiuni în care acestea pot fi folosite: prima este cea externă, unde acțiunile sunt direcționate către sectoarele unde rapoartele activității de intelligence arată o oportunitate de dezvoltare a intereselor, cum ar fi cel diplomatic, iar cea de-a doua este cea internă, unde, pe lângă

¹ Mark Lowenthal, *Intelligence: From Secrets to Policy*, CQ Press, SUA, ed.5, 2012, p. 3

eficientizarea politicilor publice, produsul intelligence-ului este folosit pentru a construi legitimitate.²

Serviciile de informații și războiul preemptiv

Războiul preemptiv este relativ o noutate a secolului acestuia și presupune o strategie de abordare directă a statului sau entității percepute ca fiind ofensivă, chiar înainte ca acesta să atace, întrucât contracarează o lovitură iminentă. În acest caz, produselor serviciului de informații le revine rolul de a da legitimitate acțiunilor statului care intenționează să demareze violențele.

Cazul Statelor Unite este unul foarte concludent în ceea ce privește utilizarea serviciilor de informații și a produselor acestora pentru a da legitimitate acțiunilor sale. Probabil cel mai pertinent caz este cel al argumentării intervenției în Irak. Rapoartele pregătite în acea perioadă de către serviciile de intelligence au fost larg contestate atât de către administrația prezidențială, cât și de guvern, în 2004 fiind demarată o anchetă de proporții, în două faze, asupra rapoartelor pregătite de către serviciile de informații americane înainte de începerea violențelor din Irak, în 2003.

În cazul Irak, două elemente au fost cele care au determinat decizia Statelor Unite. Primul element îl reprezintă interesul SUA față de Irak datorită suspiciunii că ar deține arme de distrugere în masă, precum și a poziției defensive a SUA față de conducerea lui Saddam Hussein. Al doilea element îl constituie informațiile primite de către oficiali ca urmare a investigațiilor făcute de către CIA, care ar fi confirmat suspiciunile specificate mai sus, cât și perceperea pericolului din partea Irakului de a destabiliza regiunea ca fiind iminent. De asemenea, printre informațiile primite în acea perioadă de către SUA se află și confirmarea unor legături a lui Saddam Hussein cu Al Qaeda, organizația teroristă responsabilă de atacurile din 11 septembrie 2001. Cu atât mai mult, direcția de politică externă a SUA a fost decisă către război preemptiv.³

Principalele teme documentate în perioada 2001-2003, când serviciul de informații a compilat rapoartele privind Irakul, au fost suspiciunile de deținere de către Irak a armelor de distrugere în masă, legăturile lui Saddam Hussein cu Al Qaeda, cât și intențiile de destabilizare a zonei geostrategice având aceste două elemente. Odată aflați în posesia raportului, oficialii americani, atât la nivel local, cât și internațional, au acționat în direcția războiului preemptiv pe toate planurile. Astfel, la nivel local președintele în funcție la acel moment, George W. Bush Jr., precum și membri ai administrației Bush, au ținut discursuri ce conțineau indicații ale intențiilor Statelor Unite chiar înainte ca aceste intenții să fie clar exprimate prin intermediul politicilor naționale.⁴

Raportul oficial - *Senate Report on Iraqi WMD Intelligence* (Raportul Senatului privind informațiile despre programul irakian de arme de distrugere în masă) documentează

² Stanley Kober, "Cato Institute Policy Analysis np.185, The Misuse of U.S. Intelligence after the Cold War", *Policy Analysis*, 8 Decembrie 1992, pp.7-9

³ James Bamford, *A Pretext for War.: 9/11, Iraq, and the Abuse of America's Intelligence Agencies*, Anchor Press, SUA, 2010, pp. 367-370

⁴ Melvin Goodman, *The Use and Misuse of Intelligence in Going to War*, 10 Septembrie 2013, <http://www.counterpunch.org/2013/09/10/the-use-and-misuse-of-intelligence-in-going-to-war/>

raportul inițial (denumit NIE - National Intelligence Estimate), explicând unde s-au produs erori de intelligence. Astfel supravegherea personalului care a alcătuit raportul NIE s-a dovedit ineficientă, lăsând loc presupunerilor în acesta, presupuneri care au avut influență asupra deciziei politicianilor. Detaliile date despre programul de arme de distrugere în masă nu fuseseră verificate înainte de publicare, iar exprimarea din raport a reieșit ca fiind interpretabilă, nerespectând astfel principiul obiectivității în raportare. De asemenea, explicațiile date de către echipa de analiști au creat confuzie cu privire la exactitatea informațiilor prezentate.

Aceste concluzii inițiale au pus sub semnul întrebării legitimitatea intervenției Statelor Unite în Irak, precum și motivația administrației SUA de a acționa preemptiv. De asemenea, raportarea asupra altor arme de distrugere - chimice și biologice, a avut efectul de a influența decizia politicianilor de a interveni preemptiv în SUA.⁵

Prima revizuire a calității NIE a avut loc în 2004. În 2007 a existat o a doua parte a raportului, care s-a concentrat mult pe verificarea personalului responsabil de raportarea intelligence din Irak, și a fost efectuat prin intermediul interviuării personalului, cât și o verificare atentă a surselor de proveniență a informațiilor. Au existat într-adevăr observații în raportul inițial NIE privind autenticitatea informațiilor prezentate, datorită încrederii scăzute în sursele HUMINT, observații care nu au fost luate în considerare suficient sau au fost luate în considerare doar selectiv. Printre informațiile de acest gen se numără concluziile NIE asupra situației politice a Irakului, în care se avertizează asupra instabilității sistemului fără Saddam Hussein, și asupra divizunii sociale care exista și care ar pune în pericol stabilitatea misiunii SUA în regiune. Astfel, intervenția militară a SUA fusese evaluată de către analiștii intelligence ca fiind una de lungă durată, dar și foarte dificil de concluzionat. De asemenea, conform raportului obiectivele politicii externe SUA nu aveau să aibă succes datorită dificultății de a implementa modelul propus în ambital instabil din Irak din acea perioadă.⁶

A doua parte a raportului s-a concentrat pe felul în care informațiile prezentate au fost folosite de către politicienii cu roluri de decizie la acel moment. Conform raportului a avut loc un proces de politizare a informațiilor prezentate, iar persoanele cu influență din administrație au manipulat, prin discurs, rezultatele raportelor de intelligence asupra programului nuclear și al armelor din Irak. Faptul că rapoartele inițiale asupra Irak au permis acest lucru este semn de calitate scăzută a informațiilor prezentate, cât și de greșeli majore privind obiectivitatea. Cu toate acestea, terminarea raportului de investigație a fost întârziată de unitățile de care beneficiază politicienii americani, precum și de către indisponibilitatea acestora de a colabora în compilarea informațiilor pentru acest raport. Interviurile au fost dificil de obținut, iar neasumarea responsabilității principalelor

⁵ ***Select Committee on Intelligence United States Senate, *Report on the U.S. Intelligence Community's Prewar Intelligence Assessment of Iraq*, 7 iulie 2004, Congresul 108, disponibil la https://fas.org/irp/congress/2004_rpt/ssci_iraq.pdf accesat 1.08.2016

⁶ Idem, anexă concluzii, disponibilă la https://fas.org/irp/congress/2004_rpt/ssci_concl.pdf accesat 1.08.2016

personaje implicate au îngreunat mult procesul. Faza a doua a raportului final de analiză a fost publicată în 2008.

O consecință a acestei situații a fost și nevoia de a declassifica anumite dosare privitoare la Irak, permițând astfel și publicului american să observe în mod direct diferența dintre spusele politicianilor și informațiile disponibile asupra celor declarate. Efectul direct a fost acela de creștere a neîncrederii publicului în administrație și în serviciile de intelligence.

Concluzii

Răspunderea serviciilor de informații este una limitată când vine vorba de erori de intelligence, datorită modului imprevizibil în care informațiile pot fi procesate de către decidenți. Astfel, o colaborare apropiată între cele două părți participante se va manifesta fie prin erori de intelligence, produsul final fiind influențat de politici, fie printr-o manieră mai responsabilă de a lua decizii datorită cunoașterii îndeaproape a procesului de colectare și analiză a informațiilor. Modul în care această relație se va manifesta este decisiv pentru strategia națională, așa cum am văzut în cazul Statelor Unite.

Când vine vorba de pregătirea unui război preemptiv, modul în care rapoartele de intelligence sunt pregătite pentru decidenți poate afecta modul în care decizia este luată. Când vine vorba de a decide soarta unui stat și a persoanelor participante într-un război, acest aspect devine imediat unul de securitate și nu doar de corupție și manipulare, având, de asemenea, și un efect de lungă durată. Controlul democratic devine, pe această linie argumentativă, un instrument de securitate, care implementat corect poate preveni coruperea folosirii produselor intelligence și poate mări transparența cu care își desfășoară activitatea serviciile de informații.

BIBLIOGRAFIE

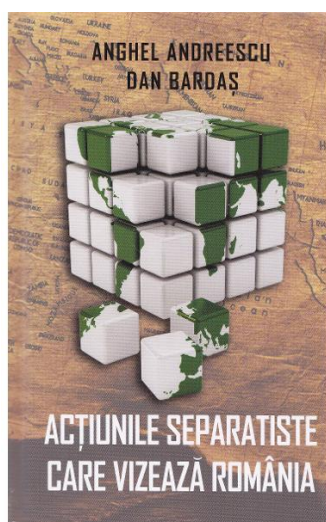
- BAMFORD James, *A Pretext for War, : 9/11, Iraq, and the Abuse of America's Intelligence Agencies*, Anchor Press, SUA, 2010;
- LOWENTHAL Mark, *Intelligence: From Secrets to Policy*, CQ Press, SUA, ed.5, 2012;
- GOODMAN Melvin, *The Use and Misuse of Intelligence in Going to War*, CounterPunch, 10 Septembrie 2013;
- KOBER Stanley, "Cato Institute Policy Analysis np.185, The Misuse of U.S. Intelligence after the Cold War", *Policy Analysis*, 8 Decembrie 1992;
- *** Select Committee on Intelligence United States Senate, *Report on the U.S. Intelligence Community's Prewar Intelligence Assessment of Iraq*, 7 iulie 2004, Congresul 108;
- Anexă la *Report on the U.S. Intelligence Community's Prewar Intelligence Assessment of Iraq*.

NOI APARIȚII EDITORIALE

O CARTE CARE NE CHEAMĂ LA VIGILENȚĂ

Recent a văzut lumina tiparului o carte cu un titlu incitant și chemător la lectură și la vigilență. Ea se intitulează „*Acțiunile separatiste care vizează România*”. Autorii ei sunt două personalități ilustre care s-au afirmat pe larg și în trecutul îndepărtat sau apropiat în domeniul scrisului, ei publicând până acum, individual sau în comun, zeci de cărți pe teme de istorie, de doctrină politică și militară etc. Este vorba de generalul Anghel Andreescu, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România și de colonelul (r) Dan Bardas. Noua operă a domniilor lor este pe cât de interesantă sub raport tematic, pe atât de actuală pentru fiecare român de bine, care-și iubește cu ardoare Neamul, limba vorbită și scrisă, cultura, obiceiurile tradiționale, portul, întrun cuvânt Țara.

În cuprinsul cărții sunt tratate, întrun număr de cinci capitole, tendințele și acțiunile apărute după încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, cu precădere în ultimele trei decenii, în Europa Centrală și de Est în privința politicii de secesiuni teritoriale, dar și a dramelor trăite de unele popoare din acest spațiu ca urmare a unei astfel de politici (de exemplu, de cele din fosta Iugoslavie).

După cum se consemnează cu claritate chiar și în titlul lucrării la care ne referim, în carte sunt prezentate pe larg, adesea cu lux de informații și de citate expresive acțiunile separatiste care au

vizat România, în special în ultimele decenii. În această privință, se cuvin a fi semnalate, cu precădere, problemele tratate în capitolele 2, 3 și 5 ale lucrării, în cadrul cărora referirile la România sunt clare, directe, amănunțite, concret și expresiv formulate. De exemplu, în capitolul 2 al lucrării, sunt prezentate „Soluțiile românești privind autonomia, autoguvernarea și autodeterminarea națiunilor” (a se vedea paginile 56-58 din lucrare).

În capitolul 3 al lucrării sunt tratate pe larg drepturile și libertățile persoanelor aparținând minorităților naționale trăitoare în România (paginile 63-68). În această privință, ca un fel de moto al capitolului respectiv, în carte este citat capitolul 4 din Constituția României, în care se spune: „România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială”. Este citat apoi un alt paragraf din Constituția României în care se consemnează faptul că statul român „recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale, dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase”.

În continuare, în lucrare sunt prezentate, tot pe larg și tot cu lux de amănunte viziunile statului român în combaterea revizionismului și în mod expres al celui maghiar, propunându-se în acest sens și măsurile de rigoare ce trebuie luate asupra celor care încalcă prevederile legale în domeniul dat. O astfel de problematică este tratată în mod amănunțit într-un capitol special al cărții, intitulat „Prevenirea și combaterea acțiunilor separatiste violente” (p. 104-127).

Menționăm că lucrarea la care ne referim este prevăzută cu un mare număr de tabele statistice și de hărți menite să oglindească și să întregască ideile, tezele și în general problematica abordată în carte.

În sfârșit, îi informăm pe cei care doresc să cunoască numărul de cetățeni români de alte etnii trăitoare în spațiul românesc, că în zilele noastre, conform unui recensământ efectuat în anul 1992, că etniile trăitoare în România sunt următoarele: maghiari, inclusiv secui, - 1620199 = 7,11%; țigani - 409723 = 1,80%; germani, inclusiv sași, - 119436 = 0,525%; ucrainieni - 66833 = 0,29%, ruși; inclusiv lipoveni, - 38688 = 0,17%; turci - 29533 = 0,13%; sârbi - 29080 = 0,13%; tătari - 24649 = 0,11%; slovaci - 20672 = 0,10%; bulgari - 9935 = 0,04%; evrei - 9207 = 0,04%; croați - 4180 = 0,02%; cehi - 5800 = 0,025%; polonezi - 4247 = 0,02%; greci - 3897 = 0,017%; armeni - 2023 = 0,009%; alte naționalități - 8420 = 0,04%. (a se vedea p. 43-44). În anul în care s-a realizat acel recensământ, populația românească evident majoritară era de 20.352.980 de locuitori din totalul de 22.760.499.

Fiind scrisă cu profesionalism, un înalt nivel științific, dar și într-un stil curat, de un evident fior național - patriotic, lucrarea are directe și evidente valențe educative. Din lectura ei se pot trage o sumedenie de învățăminte pentru cititori. Dintre acestea, principalul învățământ este acela că lucrarea în ansamblul ei, îl îndeamnă pe cititor la adânci reflecții, la vigilență, la acțiuni menite ca românii să fie mereu și mereu gata de a face tot ceea ce depinde de ei pentru a păstra nealterată unitatea național-teritorială, libertatea, suveranitatea și independența Patriei.

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte-cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul*. Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele diacritice – ș, ț, ă, î, â și Ș, Ț, Ă, Î, Â – înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile*. Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile*. Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile*. Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea*. Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Mulțumim sponsorilor acestui număr al revistei: General (r) Teodor Frunzeti, General-maior (r) Constantin MINCU, General-locotenent (r) Cristea DUMITRU, General de brigadă (r) Mircea UDRESCU, Andrei-Alexandru ȘTEFAN, Av. Manda ANTON, drd. Liviu Daniel ROTARU.

Vă mulțumim!

Colegiul de Redacție